

THEODORA,
ÎMPĂRĂTEASA
BIZANTULUI
de Michel de Grece

Imperiul la sfârșitul domniei lui Iustinian
Capitolul 1

Multă vreme am rămas hotărâtă să păstrez tăcerea asupra trecutului meu. Si nici măcar inventiile, minciunile care s-au spus despre mine nu m-au împins să-mi schimb părerea. Unii, este adevărat, au făcut din existența mea un roman rocambolesc și uneori sordid. Adevărul este mai logic, mai neașteptat și, totodată, mai neobisnuit. Din atâtea aventuri, triumfuri, lovituri spectaculoase, trebuie să înveți ceva, însă-i las fiecăruia grija de a descoperi lecția care i se potrivește.

As putea cosmetiza adevărul, fie și numai lăsându-i pe cronicarii mei să mă înfățișeze ca pe o sfântă. Că le place sau nu defăimărilor mele, eu sunt hotărâtă să spun totul. Nu mă tem de judecata nimănui. Cât despre cea a lui Dumnezeu, fiindcă am crezut întotdeauna în El, am și acum credință în mila Lui. Prin această povestire, această mărturisire, las posterității opera mea cea mai de pret, izbânda mea cea mai scumpă: viața mea.

Familia noastră este originară din insula Cipru, ai cărei fii au faima de a fi vicleni și nestatornici, deși ei sunt doar abili. Tatăl meu, Acacius, era paznic de ursi la hipodrom. Mama mea era și ea din popor. Nu am un arbore genealogic, dar când îi văd pe aristocrații trufasi, pretentiosi, disprețuitori, trândavi și inutili, prefer să nu aparțin clasei lor. Sunt o fică din popor și sunt mândră de asta.

M-am născut la sfârșitul secolului al V-lea după Domnul nostru. Stiu prea bine că am fost acuzată deseori că îmi ascund adevărata vârstă. De fapt, nimeni nu-și mai amintea precis anul în care am venit pe lume. La naștere, am primit numele Theodora, adică „darul lui Dumnezeu”, semnificație pe care mama a uitat-o prea repede.

Mi-a fost întotdeauna greu să-mi amintesc întâmplările neplăcute din viața mea și le urăsc atât de mult pe cele din copilărie, încât le-am ascuns în colțul cel mai îndepărtat al memoriei. Totuși, întrucât am promis să fiu cinstită cu mine însămi, sunt nevoită să deschid trapa aceasta închisă ermetic vreme de atâția ani.

Aveam vreo patru sau cinci ani. Eram atât de săraci, încât mama mă trimitea să cersesc câteva resturi de la măcelar, la una sau două străzi de noi. Acestuia, un armean, i se făcea milă de mine. Îmi ghicea rusinea și dorea să o evite, îmi întindea un pachet de oase de care mai atârnavă câteva bucățele de carne și îmi zicea: „tine, ia asta pentru câinele mamei tale.” De parcă mama era genul de persoană care să țină un câine, de parcă în cartierul nostru ar fi existat cineva suficient de bogat încât să hrănească animale de casă.

Locuiam la periferia Constantinopolului, într-o mahala lipită de zidurile înălțate pe vremuri de împăratul Teodosiu. În jurul porții numite a Izvorului, se întindea un labirint de strădute sumbre și sordide, unde, într-o vesnică semiobscuritate, colcăia o lume aparte. Ferestrele noastre dădeau spre un pasaj strâmt, presărat cu gunoaie și mizerii, căci Constantinopolul, capitala lumii, Orasul de Aur, era murdar. Casa noastră se sprijinea într-o rână de alte case vechi din lemn care, împreună, ajungeau să formeze un fel de îngrămădeală de construcții a cărei fatadă dinspre strada

10

principală era ocupată de o tavernă. Bineînțeles, nu existau nici canalizare, nici apă curentă în cartierul acesta, populat de numeroși oameni fără ocupație.

Nu atât mizeria mă dezgusta, cât promiscuitatea. Nu aveam decât două camere, una folosită ca bucătărie, iar cealaltă ca dormitor, unde ne înghesuiam tata, mama, sora mea, Comito, și eu. Alte trei familii locuiau în casa aceasta atât de zgorrtotoasă, atât de indiscretă, încât din pricina peretilor subtiri stiam totul despre secretele, iubirile și digestia lor.

Decât să rămân acasă, ca sora mea, mă repezeam în stradă, fie că mi se dădea voie, fie că nu. Probabil că asta nu s-a schimbat mult de-atunci. Turmele de oi și capre defilau pe-acolo. Mirosul lor, amestecat cu cel de urină și de ceapă, la fel de puternic, îi dezgusta pe nou-veniți, dar noi eram obișnuiți. Jupânesele strigau unele la altele la ferestre, în vreme ce copiii se tăvăleau, în funcție de casă, în praf sau în noroi. Mie îmi plăcea mai mult ploaia, căci primele averse ale anului transformau panta abruptă într-un adevărat torent, în care mă bălăceam fericită.

Eram o fetiță urâtă, slabă, cu părul lung și negru. Slăbiciunea și paloarea mea îmi dădeau un aspect bolnăvicios, dar în realitate eram mult mai rezistentă decât s-ar fi crezut, îmi băteam joc de pustoaițele de vârsta mea, fandosite, sperioase și afectate, și îmi plăcea mult mai mult tovărășia băieților. Nu mă puteam abține să nu-i provoc. Ne băteam, și eu îi învingeam deseori, în

esentă, eram sălbatică, necomunicativă, nu aveam nici un prieten si probabil că nici nu încercam să-mi fac vreunul. Mă întorceam din aceste înfruntări copilărești si feroce îngrozitor de murdară, ametită, plină de vânătași si cu zdrențele de pe mine mai desirate ca de obicei.

11

Nu mă înțelegeam cu mama, fiindcă ea o prefera pe sora mea mai mare, Comito. Aveam firi mult prea asemănătoare. Exista însă ceva în mine ce ea nu înțelegea, care îi scăpa si care poate o nelinistea. Nu se încredea în mine. Avea dreptate să mă certe pentru starea lamentabilă în care mă întorceam acasă. Scena care urma se repeta atât de des, încât părea să fi intrat în repertoriul de zi cu zi. În loc să mă potolească, muștrările mamei mă făceau să-mi ies din fire. Îmi îndreptam toată făptura minusculă, mă protăpeam cu mâinile în solduri si, cu ochii scosi din orbite de furie, îi răspundeam prompt, aruncându-i injurii pe care nici o fată nu s-ar cuveni să le spună mamei sale. Mă pocnea. Ieseam din oras, fugeam multă vreme pe câmpuri si maidane părăsite, până la zidul foarte înalt si crenelat al unei vaste proprietăți.

Înclinarea solului îmi permitea, într-un anumit loc, să zăresc grădina fermecătoare a unui palat vechi. Mă lipeam de un crenel si priveam, desfătându-mi ochii cu aceste peluze stropite cu grijă, gardurile vii tunse frumos, florile minunat întreținute, fântânile care murmurau permanent. Locul acesta era pentru mine un fel de paradis de neatins. Urmăream cu lăcomie cum se zbenguiau copiii casei, ale căror vesminte si jucării dovedeau o bogăție de neînchipuit pentru mine. Ajunsesem să-i cunosc pe totii după prenume. Mica Eudoxia era cam de aceeași vârstă cu mine. Într-o zi, m-a zărit. Prima ei reacție a fost de spaimă. Si-a strâns păpusa la piept si s-a dat un pas înapoi. Totuși, ceva din mine a linistit-o, căci s-a apropiat de zid si mi-a întins jucăria. Fratele ei mai mare, care văzuse că s-a întâmplat, a venit în fugă din spatele ei, a prins-o de guler si a tras-o brusc, dojenind-o pentru imprudenta ei. Păpusa a căzut si s-a spart. Eudoxia a izbucnit în plâns. Fratele ei mi-a poruncit să

12

plec si să nu mă mai întorc niciodată, altfel voi fi biciuită. Nu m-am miscat din loc. A amenintat că îi cheamă pe sclavi să pună mâna pe mine, dar hohotele de plâns ale surioarei lui l-au înduplecat si l-au făcut să se ducă la ea, s-o linistească. După atâția ani, n-am uitat nici un amănunt din scena aceasta, care pentru mine a căpătat o importantă simbolică, în seara aceea, am întârziat la cină. Sora mea mai mare, Comito, trimisă să mă caute, m-a găsit în

cele din urmă, la indicațiile trecătorilor. Nu plecasem de lângă crenel. Contemplam încă grădina părăsită și invadată de umbre. Când m-a dojenit, i-am zis foarte serioasă: „Într-o zi, toate acestea vor fi ale mele, și chiar mai mult.” Mi-a râs în nas.

De atunci, când mama se arăta prea dură cu mine, mă duceam la tatăl meu, la hipodrom. Adopta un ton grav ca să-mi reproșeze că n-am rămas acasă, dar prezenta mea îi făcea o plăcere enormă.

Îmi plăcea să străbat hipodromul fără spectatori. Atunci mi se părea și mai impresionant, iar marmura strălucitoare de pe jos aproape mă orbea. Călcam pe nisipul imaculat de pe pistă, ridicând privirea către obeliscuri și alte monumente provenite din cele mai vechi timpuri. Mergeam în sus și-n jos pe promenada acoperită, admirând poporul de statui care o împodobeau, și de fiecare dată mă învârteam în jurul vestitei cvadrigă din bronz, capodoperă a artei grecești. Dar cel mai mult îmi plăcea, când nu mă vedea nimeni, să mă strezor în kathisma, marea lojă imperială, mă asezam pe tronul dublu din marmură și imitam atitudinea hieratică pe care o afișa împăratul când asista la spectacole. Și erau destule spectacole: curse de care, vânători, lupte între bărbați, între fiare sălbatice, acrobatii, clovni...

13

De când există Constantinopolul, hipodromul a fost dintotdeauna singurul, adevăratul loc de divertisment și de eliberare. Este centrul nervos al imperiului, tribuna multimei, barometrul popularității. Acolo și numai acolo poporul se exprimă fără nici o retenție. Acolo împărații sunt aclamați sau huliti, aduși la putere sau detronați. Dacă vrei să știi ce este Constantinopolul, trebuie să te duci la hipodrom, mai degrabă decât în bazaruri. Ce mișcare, ce febră, ce pasiune în zilele de spectacol! Un conducător de car câștigă, mii de spectatori sunt în pragul delirului. Un altul ajunge în frunte, jumătate de oră e în doliu. Oamenii cei mai calmi, cei mai rezervați încep deodată să urle, să aclame sau să înjure. Se strigă unii pe alții, se insultă, se iau la pumni, se strâng de gât. Se ceartă ca și cum soarta imperiului ar fi în joc. Și chiar este uneori, căci, sub culoarea sportului este vorba, de fapt, de politică. Poporul nostru nu se poate abține să nu facă politică, și la curse chiar. Și ce sunt, asadar, vestitele clanuri, Albastrii și Verzii, pe care și le dispută amatorii de curse? Echipe sportive? Nici pe departe, sunt facțiuni, partide politice, cu milioane de aderenți sau simpatizanți. Albastrii, culoarea mării, spiritul de aventură, marinarii; Verzii, culoarea pământurilor fertile primăvara, țăranii, conservatorii. Albastrii, Verzii, în întreg imperiul, au organizarea lor, ierarhia

lor, membrii lor. Nu este exagerat să spun că aceste două echipe își împart imperiul care oscilează perpetuu între unii și ceilalți, după preferințele fiecărui împărat. Să-l păzească Dumnezeu pe suveran de unirea Verzilor cu Albaștrii, căci nimic nu le-ar mai sta în cale! O singură dată au reușit s-o facă, și atunci imperiul a fost la un pas de distrugere.

Nimic nu mă amuza, nu mă atâta mai mult decât culisele hipodromului în zilele curselor de care. Mă duceam să asist la alegerea cailor, la tragerea la sorti și la instalarea

14

carelor. Multimea care se plimba prin galeriile subterane lungi și late mă fascina. Paznicii, usierii, controlorii și antrenorii vorbeau cu personalul din subordine, acei oameni mărunți de toate neamurile și meseriile care îi slujeau gratuit, din pasiune pentru curse, pe Albaștri sau pe Verzi, între timp, artiștii își repetau numerele pe care aveau să le prezinte în pauze, iar costumierii, maseurii, angajații băilor își ofereau serviciile. Curtezanele, astrologii și negustorii de amulete se îmbogățeau. Aristocrația, Curtea, guvernul se plimbau în mijlocul poporului și se amestecau cu acesta fără nazuri. Pasiunea curselor desființa clasele și trecea pe lângă personaje minunate coafate, pline de bijuterii și parfumate. Erau îmbrățișați până la sufocare cei doi eroi ai zilei: vizitiii-vedetă ai Albaștrilor și ai Verzilor. Erau idoli orașului și, în acest hipodrom care era palatul lor, erau mai venerați decât însuși împăratul. Fiarele simteau agitație în jurul lor și își manifestau nervozitatea prin răgete, îngrijitorii lor, cu tatăl meu în frunte, le părăsiseră ca să scoată de la paznicii grajdurilor ultimele ponturi despre curse.

Eu profitam de neatenția tuturor ca să mă strecur în cusca ursilor, ceea ce-mi era strict interzis. Nu-mi era frică de ei. Experiența avea să mă învețe mai târziu că brutele umane seamănă cu fiarele și că, pentru a le tine la respect, este suficient să nu arăți nici un pic de teamă. Ursii mă cunosteau, mă lăsa să mă apropiu de ei, să-i mângâi, să le vorbesc la ureche și să-i liniștesc. O ursoaică își pierduse puiul și avea obiceiul să mă strângă în labele ei puternice. Pericolul din afara custilor era mult mai mare decât cel de dinăuntru. Adevăratul pericol nu erau ursii, ci bărbatii. Erau duri, ei nu făceau nici o concesie. Constituiau o amenințare pentru toate femeile, chiar și pentru o fetiță ca mine.

După atâta timp petrecut în preajma ursilor, tatăl meu

15

ajunsesse să le semene: mergea și mormăia ca ei. Nu avea nici educație, nici finete și probabil nici spirit, dar avea o înirnă de aur, mă adora și-mi ierta orice. Când sora mea, Comito, avea opt ani și eu șase, tata a murit în urma unei boli scurte și neașteptate.

Îmi amintesc mai ales înmormântarea lui, cu bocitoarele profesioniste care se întreceau în vaiete, vecinele care arborau expresia potrivită circumstanțelor, curiosii care căscau gura. Deși o dată cu dispariția sotului ei mama și-a pierdut unica și firava sursă de venituri, probabil că se simtea usurată, căci avea pretenții nemărturisite, iar tatăl meu, grosolan și prost crescut, o făcea să se simtă stânjenită. Cât despre Comito, plângea pur și simplu pentru că era impresionată. Eu eram singura care îl regreta.

Încă de când tata trăia, aveam puțini bani, dar după moartea sa n-am mai avut deloc. Supraviețuiam din mici împrumuturi și chiar din cerșetorie. Situația noastră, din critică, a devenit disperată. Deși o uram pe mama, trebuie să recunosc că s-a sacrificat pentru a ne asigura supraviețuirea, căci a început să primească bărbați, și asta nu din plăcere, în timpul acestor vizite, ne trimitea afară, ocazii nesperate pentru mine să profit de mai multă libertate.

Într-o seară, mama s-a întors acasă la brat cu unul dintre clienții ei cei mai asidui și ne-a anunțat că de-acum aveam un nou tată. Reușise să dea lovitură. Se numea Nicetas, i se promisese postul de sef al paznicilor de ursi, pe care îl ocupase tatăl meu, și consimțise să se însoare cu ea. Pentru ea, asta însemna odihna binemeritată și un viitor asigurat. Imediat după aceea, maestrul de dans de la hipodrom, de care depindea numirea tatălui nostru vitreg, a ales un alt candidat, care știuse să-l corupă. Pentru mama,

16

a fost o catastrofă. Fiind căsătorită, nu-și mai putea vinde nuri, iar sotul ei nu-i mai putea asigura pâinea.

Nu și-a pierdut însă capul, dovadă a fortei sale de caracter. Dacă stau să mă gândesc, nu era o femeie oarecare și poate că n-am cunoscut-o niciodată cu adevărat. A așteptat următoarea cursă de care și, în ziua cu pricina, ne-a pus coroane de flori pe cap și ne-a poruncit să o urmăm la hipodrom, îl cunoștea ca pe propriul buzunar și se tutuia cu responsabilii de acolo. A obținut de la seful jocurilor o favoare excepțională. Chiar înainte de startul primei curse, până se azeau carele la locurile lor, Comito și cu mine am apărut pe pista goală. Mama a fost nevoită să ne îmbrâncească, atât eram de emotionate. Ne-a ciupit până la sânge, ca să ne facă să înaintăm și să ne oblige să plângem. Cerase de la noi lacrimi arzătoare, abundente. Eu

refuzasem, ea mă amenintase, dacă nu scoteam cele mai sfâsietoare hohote de plâns, cu cele mai crunte pedepse. Eu si Comito, tinându-ne de mână, tremurând, împiedicându-ne, ciătînându-ne de rusine si timiditate, am traversat toată pista în fata a treizeci de mii de spectatori. Nu am detestat-o niciodată pe mama ca în momentul acela si doar acest sentiment mă sustinea si-mi dădea forță s-o târăsc după mine pe Comito, mai mult moartă decât vie.

Am o amintire îngrozitoare de spatiu gol, soare orbitor, zumzete, mormăieli si ameteală. Ajunse la piciorul lojii imperiale, am întins bratele într-un gest de implorare si ne-am rugat ca tatăl nostru vitreg, Nicetas, să fie numit sef al paznicilor ursilor. Bineînțeles, nu ne auzea nimeni si cineva a coborât din loja imperială să ne întrebe ce vrem.

Spectatorii ne observaseră, în cele din urmă, si începeau să dea atentie incidentului. Fără nici o îndoială, multimea avea să se lase înduiosată de aceste două fetite

17

cu ghirlande pe cap, singure în mijlocul pistei complet goale, tremurând înspăimântate. Verzii îndeosebi aveau să ne sprijine, să ne sustină cererea, să-i impună împăratului să ne îndeplinească rugămintile. Tatăl meu îi servise toată viața, iar tatăl meu vitreg, Nicetas, făcea si el parte din tabăra lor. Desigur, spiritul de echipă avea să-si joace rolul. S-a întâmplat exact pe dos. Verzii au început să-si bată joc de noi, să ne insulte, să ne strige glume obscene. Unii au început chiar să arunce în noi cu fructe; m-a pocnit o portocală în umăr, lovitură care aproape m-a doborât si mi-a lăsat o vânătăie care nu s-a vindecat câteva săptămâni. Atunci, Albastrii ne-au luat apărarea. Ne-au aclamat si au cerut împăratului să ne acorde satisfacție. Un crainic imperial a înaintat în fata kathismei si a anunțat că Nicetas era numit sef peste paznicii ursilor. Fără a mai astepta altceva, eu si Comito am luat-o la fugă spre culise, căutând adăpost, în culmea bucuriei, mama a uitat să mă pedepsească pentru că nu plânsesem. Era prima dată când nu-si respecta o promisiune neplăcută la adresa mea. Niciodată nu am uitat chipurile acelea ironice, batjocura, obscenitățile si râsetele... îmi răsună si acum în urechi. Am jurat că toată viața mea, cu toate forțele mele, îi voi servi pe Albastri si voi lupta împotriva Verzilor - si mi-am tinut aceste două promisiuni, învățasem ce-i ura.

Tatăl vitreg nu a simțit nici un pic de recunostință față de noi pentru că îi salvasem slujba. Din contră, părea să ne poarte pică pentru succesul de care ne bucurasem. Era p brută perfectă, cu craniul lui ras, ochii negri, minusculi, falca adusă înainte. Mergea cu pasi mici, tinând fesele si pumnii strânsi, de

parcă ar fi fost în permanentă gata să se arunce în luptă. Mă bătea des. Nu pentru că ar fi fost beat sau furios,

18

ci mă bătea cu sânge rece, metodic, cu premeditare, îndelung. Palmele alternau cu lovituri peste ceafă, astfel încât aveam de multe ori obrajii vineti și simteam că mi se învâрте capul. și toate acestea în numele Domnului. Avea o credință îngustă și fanatică, vedea păcatul peste tot, în afara lui, firește. și, după părerea lui, nu trecea o zi, o oră, fără să-L supăr pe acest Dumnezeu, de unde pedepsele purificatoare. Mama, deși nu avea nici un pic de tandrete pentru mine, nu era de acord cu această cruzime, dar nu îndrăznea să protesteze, căci Nicetas o teroriza. Nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată lovind-o, dar urla, o amenința, tot în numele lui Dumnezeu, iar ea, care fusese cocosul casei cu primul sot, i se supunea celui de-al doilea fără să crâcnească. Dincolo de brutalitatea sa, Nicetas era, evident, un las, bruftuluindu-i pe cei mai slabi decât el, dar oricând dispus să lingă picioarele celor mai puternici, să se plece în fața celor mai importanți ca el.

O invidiam pe Comito pentru că era scutită de acest tratament. Mama o ajutase să se angajeze la un teatru, unde-și petrecea marea parte a timpului. Era singura scăpare pentru niste fete ca noi, fără bani, fără meserie, fără sprijin. La teatru nu se cereau nici recomandări, nici diplome și se putea face o carieră fructuoasă, dacă nu onorabilă. Deși noi nu stiam care erau îndatoririle exacte ale lui Comito, ea se întorcea acasă seara târziu, plină de povești mirobolante care o descriau drept principala protagonistă de pe scena Constantinopolului. Tatăl meu vitreg era impresionat, mama - fermecată, iar eu muream de gelozie.

De la moartea tatălui meu îmi găsisem un nou refugiu: Biserica Sfânta Măria a Izvorului, construită în urma unui legământ în afara zidurilor, la ceva distantă de poarta cu

19

acelasi nume. Mirosul de tămâie, luminile candelor care ardeau zi și noapte în fața icoanelor și chiar fața bătrână, octogenară, cu aspect de vrăjitoare, care făcea curățenie în sanctuar, toate mă duceau într-o lume foarte îndepărtată de mizerabila mea realitate. Fermecată de penumbra înconjurătoare, puteam rămâne ore întregi nemiscată în biserica răcoroasă vara și călduroasă iarna. Mama și tatăl meu vitreg îl criticau sever pe preot, părintele Bartolomeu, care avusese o purtare scandaloasă, după părerea lor.

Într-adevăr, cu foarte mult timp în urmă, un patriarh al Constantinopolului avusese o amantă, pe nume Antigona. Când s-a plictisit de ea, a vrut să o alunge din viața lui, dar ea a amenintat că-l dă de gol. Atunci, patriarhul a chemat un tânăr călugăr descurcăret pe care-l remarcase de ceva timp și i-a propus să o seducă pe Antigona, să o ia de-acolo și să se însoare cu ea. În schimb, i se oferea, în pofida vârstei fragede, o parohie frumoasă. Părintele Bartolomeu s-a supus și de-atunci trăia la Sfânta Măria a Izvorului împreună cu Antigona, din ce în ce mai ursuză o dată cu vârsta și care nu prea se arăta. Călugărul spilcuit de altădată se transformase într-un bătrân mărunțel, cu barba și părul stufoase, privirea licărind de voie bună și zâmbetul plin de bunătațe. Mă întâmpina întotdeauna călduros, îmi oferea dulciuri; mă întreba de sănătate și îmi dădea impresia că sunt binevenită. Niciodată nu am primit atâta afecțiune de la nimeni, iar eu, la rândul meu, îl idolatrizam.

Într-o zi, mi-a declarat că sunt prea înzestrată ca să rămân analfabetă și mi-a promis că mă învață să scriu și să citesc. Și în scurt timp am ajuns să-mi petrec fiecare după-amiază descifrând și copiindu-i pe Părinții Bisericii din volume enorme, sub îndrumarea părintelui Bartolomeu. Munceam cu concentrare și devotament și am făcut

20

progrese rapide. Trebuie să mărturisesc că aveam nu atât dorință de a învăța, cât sete de prestigiul pe care mi l-arfi dat cunostintele mele în ochii locuitorilor cartierului, pentru care oamenii instruiți deveneau personaje importante. Lectiile aveau loc în minusculea sacristie, și nu acasă la părintele Bartolomeu, căruia îi era frică de soția lui și se temea că aceasta ar putea avea ceva împotriva. Din instinct, și fără să ne înțelegem, nici el, nici eu n-am zis nimic familiei mele.

Cu toate acestea, într-o seară nu m-am putut abține și mi-am dezvăluit secretul. Nicetas, tatăl meu vitreg, îmi spusese că sunt idioată. Că mă bătea, puteam trece cu vederea, dar să-mi insulte inteligenta! „Da, poate sunt idioată, am replicat eu, dar o idioată care știe să scrie și să citească. Nu ca tine.” Într-o clipă, toate sentimentele de inferioritate pe care bruta le adunase de-a lungul vieții s-au concentrat și au răbufnit într-o furie sălbatică. De data aceasta, brutalitatea lui nu a fost calculată. S-a repezit la mine, lovindu-mă cu pumnii și cu picioarele, repetând fără încetare: „Idioato, idioato, te fac eu să-ți piară cheful de scris și citit!” Căzusem. Mă târâm, încercând să mă strecur sub masa din bucătărie, ca să mă feresc de loviturile din ce în ce mai puternice. Mama a vrut să intervină. A fost prima dată când a îndrăznit s-o facă și a fost

prima dată când sotul ei a bătut-o. I-a tras o palmă cu toată forta. Am profitat de concertul de urlate si imprecatii care a urmat ca să dispar. Pe palier, vecini si vecine, atrasi de ceartă, trăgeau cu urechea. Am fugit afară si nu m-am oprit să-mi trag sufletul decât după ce m-am îndepărtat suficient de mult de casă. Eram aproape de Poarta de Aur, în fata vechilor ziduri ale lui Constantin, abandonate de multă vreme. Hotărârea mea era luată: nu mă voi mai întoarce niciodată acasă.

M-am gândit mai întâi să mă refugiez la părintele

21

Bartolomeu, apoi am renunțat, căci ar fi fost primul loc în care mama ar fi venit să mă caute, iar preotul n-arfi putut s-o împiedice să mă ia acasă. Singura mea solutie rămăsese Comito, sora mea. Eram convinsă că mă va ajuta, că-mi va oferi adăpost, dar nu m-am gândit nici o clipă cum ar fi putut s-o facă. La ora aceea, era încă la teatru. stiam vag, din povestirile ei, unde era situat. Am pornit la drum.

Nu iesisem niciodată din cartierul nostru si în afară de hipodrom nu cunosteam Constantinopolul si imensitatea lui. Cu toate acestea, hotărârea mea era mult mai puternică decât ratiunea. Frigul aspru din seara aceea de iarnă alungase de pe străzi pe majoritatea trecătorilor. Am întâlnit însă câțiva în drumul meu. Se uitau cu groază la fata aceasta plină de vânătăi, zbârlită, murdară, în zdrente, cu aer ferm si privire ucigasă. Ajunsesem la Mesa, bulevardul larg care desparte capitala în două, si urmându-l traversam for după for. îmi târsâiam picioarele, eram epuizată atât de loviturile primite, cât si de luni întregi de nemâncare. Ajunsă la forul lui Teodosiu, am făcut dreapta, spre portul Iulian, si acolo m-am trezit în cartierul tavernelor si al teatrelor. Unde erau multimea elegantă, străzile strălucind de lumini, splendidele teatre cu care se lăuda Comito? Nu zăream decât câțiva cheflii beti, strădute aproape la fel de sordide ca a noastră si clădiri mizerabile.

Am recunoscut teatrul lui Comito după fatada vopsită complet în rosu care, de altfel, era dărăpănată si cu vopseaua scorjită. M-am strecurat în interior fără să fiu oprită. Reprezentatia tocmai se încheiase. M-am apropiat de un paznic si l-am întrebat unde este loja mării actrite Comito. M-a scrutat buimăcit. Nu era nici o mare actrită cu acest nume. De altfel, nu exista nici o Comito în acest teatru... Ba

22

da, da, crede că era o Comito printre micile figurante de rezervă. După explicațiile lui, am trecut prin culise și am intrat într-o încăpere micuță, unde vreo douăzeci de fete se dezbrăcau și se demachiau. Printre ele, Comito, cu un aer extrem de plictisit, se contempla într-o oglindă ciobită. A părut foarte stânjenită să mă vadă și m-a întrebat sec ce caut acolo, l-am povestit ce se întâmplase și i-am cerut ajutorul, în loc de consolare, mi-a poruncit să mă întorc imediat acasă. M-am apărat, am argumentat, dar ea a rămas surdă la implorările mele.

— Dacă nu vrei să te întorci, te duc eu cu forța! mă amenință ea.

— Hai, Comito, în starea în care este copila aceasta și după tot ce a îndurat, nu ai dreptul să o trimiți înapoi.

O actriță cu oarece faimă, pe nume Indaro, tocmai intrase. Mi s-a părut femeia cea mai frumoasă, cea mai elegantă pe care mi-as fi putut-o închipui. Mai în vârstă decât Comito, devenise totuși prietenă cu ea. La intervenția ei, sora mea s-a împlânzit și i-a explicat, jenată, că nu știe ce să facă. Indaro a liniștit-o:

— Nu-ți face griji, o găzduiesc eu.

M-a dus, asadar, la ea acasă, nu departe de teatru, în ceea ce mi se părea un palat. Era, de fapt, o casă minuscule, bătrânicioasă, dar admirabil întreținută de această gospodină. Mi-a arătat mansarda, care avea să fie camera mea, apoi, entuziasmul generozității trecându-i, m-a contemplat cu îngrijorare și, poate, cu dezgust. Mi-a dat mii de indicații, căci această femeiească de casă era intransigentă în privința curățeniei și a ordinii, în seara aceea s-a încheiat copilăria mea. Aveam treisprezece ani.

M

Capitolul 2

-am transformat în slujitoarea lui Indaro, cu aprobarea ei tacită, în fiecare seară ajungeam prima la teatru, îmbrăcată mereu cu aceeași tunică zdrentuită. Indaro îmi dăduse câteva haine de-ale ei mai vechi, pe care le ajustasem pe talia mea, dar le păstram pentru zilele importante care, de altfel, habar n-aveam când aveau să vină. Tropoteam pe străzi, atât eram de grăbită să ajung la teatru. Când pătrundeam înăuntru, acesta era încă gol, în afara măturătorilor care făceau curățenie și a câtorva angajați care dereticau. Mă băgăm într-un colț, îngrijorată să nu ies în evidență, căci mi-era frică întotdeauna să nu deranjez pe cineva sau, mai rău, să nu fiu alungată. și asteptam cu nerăbdare sosirea actritelor și chiar a figurantelor, pe care le salutam mereu în grabă. O ajutam pe Indaro să se îmbrace, îi aranjam hainele, îi duceam taburetul când trecea din lojă în lojă ca să stea la taclale cu

prietenele, îi aduceam paharul cu vin pe care îl bea de fiecare dată înainte de a urca pe scenă, aprindeam candela în fata icoanei la care se ruga ca un conducător de car înainte de a cuceri hipodromul.

Indaro era, în esență, o fată bună. Depășise vârsta primei tinereți, dar vitalitatea îi dădea un aer tineresc, ajutată de artificii folosite judicios. Cu ochii ei mari, inocenti, năsul în vânt și bustul minunat, atrăgea ușor bărbații. Totuși, cocheta aceasta visa doar să-și găsească un sot bun. Era oricând dispusă să asculte, să încurajeze, să fie mereu de

24

tată. Mă trata cu blândete și afișa chiar o oarecare egalitate cu mine.

Îmi plăcea să-i fiu de folos și eram mereu fericită să le ajut pe Comito și pe tovarășele ei. Prindeam agrafa unei tunici, periam suvitetele rebele, căutam o pană care lipsea, duceam mesaje, aduceam răcoritoare, mergeam să cer o informație, nu mă opream niciodată și nici o corvoadă nu-mi displăcea. Auzeam fără încetare „Theodora, vino aici!”, „Theodora, fă-mi un serviciu!”, „Theodora, te rog!”. și galopam de la una la alta. Faptul că ajutorul meu era solicitat, chiar și pentru cele mai umile nevoi, mă flata. Mă simteam necesară, recunoscută, nu mai eram stânjenitoare, disprețuită. Din contră, lumea avea nevoie de mine și mă îndrăgea, în acest mediu în care domnesc gelozia, intriga, loviturile pe la spate, aceste fete, aceste femei nu se fereau deloc de mine. Ce amenințare ar fi putut reprezenta vrăbiuta firavă care eram, subzistând precar la marginea profesiei lor? Deși puțini ani mă despărteau de cele mai tinere, aveam încă un aer de copil și nici una nu vedea în mine o potențială rivală. Din cauza aceasta ascultam confidențele lor cele mai intime, chiar și pe cele despre care se fereau să suscitească cu prietenele lor. Ce ucenicie! Căci ceea ce spicuiam, ceea ce auzeam echivala cu rafturi întregi de cărți de școală, însă dedicate unei singure științe: viața.

Nu primeam nici un salariu, dar eram hrănită cu un castron de legume și peste fiert. Mi se întâmpla să-mi chiorăie matele, dar nimic pe lumea asta nu m-ar fi făcut să recunosc, și, dacă mi se ofereau bunătăți, deși muream de poftă să le devorez pe toate, refuzam uneori din mândrie. Suportam viața aceasta în primul rând pentru că nu vedeam altă posibilă și mai ales pentru că visam să urc la rândul meu pe podium într-o bună zi. Atmosfera din cui se mă ametea

25

complet si rămâneam trează cât de târziu puteam. Uneori mi se închideau ochii fără să vreau. Fetele mă mustrau cu afectiune si îmi porunceau să mă duc la culcare, dar eu mă încăpătânam.

Ziua plecam să-mi descopăr orasul, Constantinopolul. Mergeam neobosit, minunându-mă de această aglomerare de biserici, capele, palate, hanuri, spitale, aziluri si academii pentru barbari, în care erau primiti străinii. Alături de cartierele mizerabile si dărăpănate, ca acela în care mi-am petrecut copilăria, se construiau fără încetare cartiere noi, aerisite, bogate. Eram sensibilă la farmecul străzilor din Constantinopol, la pozitia admirabil aleasă a orasului, la vederea somptuoasă spre Asia, spre mare, spre malurile înverzite ale Bosforului. Ca pretext pentru explorările mele foloseam informatiile spicuite de la actrite despre vreo biserică unde se afla o icoană făcătoare de minuni, desi eu nu asteptam nici o minune; despre vreo prăvălie de flecustete, desi eu nu mi permiteam să cumpăr nici cel mai ieftin lucru. Contemplând vitrinele giuvaergiilor, ale atelierelor de broderii, ale croitorilor, adulmecând aromele mâncărilor calde care ieseau din cârciumi, treceam pe lângă o lume inaccesibilă. Desigur, mă rodea pofta, dar plăcerea de a observa era mai puternică. Indiferent de vremea de afară, constantinopolitani se plimbă pe sub colonade, care îi adăpostesc iarna de frig si vara de soare. Strada este pentru ei locul întâlnirilor privilegiate. Mă uitam cum se îmbrățisau prietenii, cum se salutau cei puternici, cum bancherii operau tranzactiile, cum se împăunau cei eleganti. Si învățam arta, adusă la un nivel unic de poporul nostru, de a exprima sentimentele, de a manifesta curtoazia, de a trata afacerile sau, pur si simplu, de a apărea în public.

26

Marea artă, cu toate acestea, era monopolizată de cersetori, întindeau cioturi înroșite, arătau răni hidoase, târau după ei copii orbi si acoperiti de muste, rodeau pielea pantofilor vechi ca să-si arate foamea, își băteau cuie în cap, si toate acestea, stiam prea bine, erau doar teatru. Ce de actori am admirat printre ei, mult mai buni decât toti cei pe care i-am văzut jucând pe scenă! Jocul meu preferat consta în descoperirea hotilor de posete, ceea ce nu era deloc o sarcină usoară. Acestia, într-adevăr, se topeau perfect în multime, se apropiau pe nesimtite de victima vizată si îi subtilizau geanta sau banii, fără ca aceasta să-si dea seama, cu o îndemânare fantastică, rodul lungilor ani de antrenament. Erau grupati în bande si purtau dulcea poreclă de „copii ai arhiepiscopului”.

Într-o zi, unul dintre ei a pus mâna pe aurul unui judecător chiar sub ochii mei. După comiterea nelegiurii, a observat că-l văzusem și mi-am dat seama, după frica din privirea lui, că se aștepta să-l dau de gol. Am izbucnit în râs, el s-a îndreptat spre mine, mi-a vârat o monedă de aur în mână: „Meriti să împărțim.” M-am întâlnit cu el de mai multe ori în plimbările mele. Părea respectabil și banal, cu tunică lui bine croită, dar tocită, părul cenușiu, înfățișarea curată și îngrijită de functionar sărac. Nu ne vorbeam, căci nu aveam același drum. Ne multumeam să ne adresăm mici semne de recunoaștere. Am aflat, totuși, că îl cheama Minas. După ce m-a răsplătit prima dată pentru tăcerea mea, n-a mai simțit nevoia să repete gestul.

Observarea străinilor era pentru mine o lecție de geografie, căci descopeream prin înfățișarea lor tinuturi îndepărtate despre care, bineînțeles, nu stiam nici măcar cum se numesc. Provinciali isaurieni, anatolieni, iliri sau traci veneau în capitală să facă negot. Servitorii, soldatii erau

27

deseori barbari, germanici sau slavi, huni, bulgari, unguri. Sirienii și egiptenii care vorbeau puțin greacă erau mai ales din rândurile clerului. O mare parte a mestesugarilor era evreiască. Italienii, spaniolii, africanii vorbeau între ei în latină, și apoi mai erau armenii și omuleții cu ochi migdalati, khazarii, pecenegii, emisarii din China și India. Toti dovedeau măreția imperiului și universalitatea popoarelor care îl alcătuiau.

Pășii mă purtau adesea până la Augusteum, mărginit de trei clădiri care simbolizau cele trei surse tradiționale ale puterii imperiale, catedrala Sfânta Sofia, unde împăratul este uns cu mirul sfânt fără de care nu poate domni, Senatul, rămasită a Romei republicane, însărcinat cu alegerea suveranului, și acolo, în fund, în spatele arcului de triumf, hipodromul, unde poporul se adună spontan, liber, pentru a aproba o suire pe tron sau pentru a pretinde o abdicare. Contemplam îndelung zidurile care apărau Palatul Sfânt, locuința împăratului. Mă opream în fața pavilionului de intrare Chalke, de fapt un palat în palat, și vedeam în vis giganticele porți de bronz deschizându-se larg în fața mea.

Le însoțeam deseori pe Comito și pe tovarășele ei atunci când se duceau în vizită la cea mai vestită ghicitoare a cartierului, pe nume Photini. Tremurând de nerăbdare, dar și de frică, întrucât vrăjitoarea avea faima că deoache, traversam curtea mizerabilă, presărată cu lăzi vechi și cu plante pe jumătate uscate, până la mica încăpere întunecoasă în care lucra ea. Pentru ghicit, practica „omoplatul”, care consta în cercetarea aspectului pe care îl ia un os de

oaie în timpul fierberii, sau „păsările”, adică observarea zborului porumbeilor eliberați în acest scop. Dacă numărul tipetelor scoase de aceste păsări era impar, domnișoarele își

28

smulgeau părul din cap în fata acestui semn extrem de nefavorabil. Ascultam, eram fascinată, mă amuzam, într-o zi, fetele i-au cerut lui Photini să-mi citească viitorul. Bătrâna a ridicat din umeri. Pentru mine a folosit „cochiliile”: a aruncat un pumn de cochilii în aer și a examinat îndelung modul în care căzuseră în nisipul de pe jos. Apoi, dintr-o dată, a ridicat capul, m-a privit cu ochii lărgiti, cu gura căscată, de parcă as fi fost un monstru înspăimântător. „Ce vezi ? Ce vezi ?” au strigat fetele. Vrăjitoarea a scuturat din cap, ca și cum nu le-ar fi auzit, și n-a spus nimic. Apoi s-a ridicat greoi, încet, s-a apropiat de mine, a îngenuncheat, a apucat poala hainelor mele zdrentuite și a sărutat-o. „Nu vă cer decât o favoare, amintiti-vă de mine mai târziu.” A fost singura frază pe care a rostit-o și folosise pluralul de politete. Apoi și-a revenit: „Hai, stergeti-o de-aici, ajunge pentru azi, nu mai văd nimic.” Din fericire, fetele, cu usurătatea vârstei lor, au uitat incidentul. Dar eu mă gândeam deseori la ce se întâmplase. Photini era, de asemenea, expertă în elixire de dragoste. Ah! Aceste potiuni miraculoase, câte n-am preparat după rețetele vrăjitoarei, pe care mi le spuneau Comito și prietenele ei! Prefer să nu-mi amintesc de ingredientele destul de dezgustătoare pe care trebuia să le macin și să le amestec ore întregi. Ucenic vrăjitor era încă una dintre atribuțiile mele în culisele teatrului. Am avut o motivatie îndoită să muncesc atunci când Comito s-a îndrăgostit cu adevărat. O vreme a părut copleșită și mă acoperea cu mici atenții, afirmând că eram singura căreia îi reuseau potiunile de dragoste, ceea ce mă umplea de o nemărginită uimire, căci uitam intentionat un ingredient în decocturile pe care i le dădeam, ca să le fac nefolositoare. Din contră, aveam mare grijă să amestec toate ingredientele întocmai ca în rețetă pentru băutura pe care o făceam pe

29

ascuns ca să o strecur pe urmă în paharul cu vin pe care i-l duceam curtezanului lui Comito. Îl chema Pharas.

Era un actor fără slujbă. Trăise toată viața în teatru. Am fost sedusă de culoarea ochilor lui, un albastru cu verde, cafeniu, galben, auriu în același timp, și de vocea lui răgusită și caldă, în pofida unei origini la fel de nepretentioase ca a mea, avea din instinct curtoazie și rafinament, iar

manierele lui mă copleseau. Atensiunile lui mă lăsa să cred că eram singura care conta pentru el. În ciuda fanfaronadelor lui de comedian și a obrăzniciei de licean, era timiditatea întruchipată și rosea pentru un „da” sau pentru un „nu”, ceea ce îi dădea în ochii mei un farmec nemaîntâlnit. Vulnerabilitatea lui, pe care eu o ghicisem, îl făcea irezistibil pentru o adolescentă ca mine. Pe scurt, mă îndrăgostisem nebuneste și nu mai suportam să o văd pe Comito beată de fericire, cotcodăcînd în dreapta și-n stînga ca o găină în fata unui ou enorm.

Într-o seară, așteptam împreună cu el să se termine reprezentatia și să iasă Comito de pe scenă. Ne aflam pe culoarul din culise, un coridor murdar și îngust, de-abia luminat de o lampă cu ulei. De cînd îl iubeam în secret pe Pharas devenisem cochetă, atît cît poate fi o fată la paisprezece ani și cu mijloacele pe care le aveam la îndemînă, adică îmi schimbam zdrențele cu vechiturile pe care nu le mai purta Indaro. Îmi pieptănasem părul, de obicei zburlit și încâlcit, într-o coadă în care prinsesem o floare, un hibiscus mare, roșu. Sprijinit de perete, cu capul plecat, bratele atârinate, cu un aer mai fragil ca oricînd, Pharas mi-a mărturisit că se simtea epuizat, l-am propus să se odihnească în loja lui Indaro, a cărei cheie era la mine. L-am deschis ușa. S-a aruncat pe pat, cu bratele încrucisate și ochii închisi. Am îngenuncheat lângă el, am ezitat mult timp, apoi, tremurînd de emoție, cu inima bătînd să-mi sară din

30

piept, l-am sărutat ușor pe frunte. Nu s-a mișcat. Atunci m-am ridicat în picioare, am încuiat ușa și m-am întins alături de el. Brusc, s-a răsucit și s-a culcat peste mine, gura lui cuprinzînd-o pe a mea. Mă sufocam sub sărutările lui. Mi-a smuls hainele, îmi frămînta carnea cu mâinile. Graba, brutalitatea acestei inițieri, mult diferită față de scena pe care o văzusem de mii de ori în închipuire, mă înspăimîntau mai degrabă decît să mă excite. Mă durea tot corpul, dar nu m-am împotrivit, ca să nu-i stric plăcerea. Apoi am simțit o durere mult mai vie, mult mai ascuțită în pînțece. Această primă experiență n-a trezit voluptatea în trupul meu prea tînăr. A lăsat o rană pe care o viață întreagă n-a putut să o cicatrizeze. Pharas s-a ridicat, cu un aer detasat, a luat o cîrpă și m-a sters. M-a sărutat nepăsător pe obraz, apoi s-a îmbrăcat. „Hai să așteptăm pe Comito”, a conchis el. Cel mai rău era că eu mă simteam fericită. Eram fericită pentru că mi-l însusisem pe amantul lui Comito, pentru că îl iubeam pe Pharas.

Se poate numi într-adevăr relație aventura dintre mine și Pharas ? Ziua ne plimbam, atunci cînd el nu era ocupat, căci acest băiat fără slujbă avea

întotdeauna mii de lucruri de făcut. Nici el, nici eu nu aveam bani să plătim un pahar într-o tavernă și cu atât mai puțin o masă, nici măcar modestă. Singurul cadou pe care mi l-a oferit a fost un pandantiv, un ochi port-bonheur din sticlă albastră, încrustat într-o cruciulită de metal. Rarele noastre momente de intimitate le furam aproape în loja lui Indaro, în timpul reprezentărilor. Pharas continua să fie iubitul oficial al lui Comito. Culmea e că ura mea nu se îndrepta spre el, care mă înșela, ci spre Comito, care nu știa că el o înșela cu mine. Fără să recunosc, aveam senzația că mă dispre-

31

tuleste. Mă credeam urâtă la vremea aceea și eram mândră să am un amant pentru care orice femeie m-ar fi invidiat. Pharas nu se putea abține să nu facă dragoste, dar o făcea mereu foarte în grabă. Nu știa să-mi dăruiască nici un fel de plăcere, și totuși, de fiecare dată așteptam nerăbdătoare, disperată. Această frustrare ducea dorința pe care o simteam pentru el la exasperare. Sub veselia lui se ascundea o ființă în esență tragică. Ghicisem asta, tot așa cum simteam că este merit nefericirii, eșecului, ceea ce mă făcea să-l găsesc și mai atrăgător. Existau în acest bărbat profunzimi insondabile, care aveau să-mi fie vesnic interzise. Glumele lui, spiritul lui drăcesc făceau ca în compania lui totul să fie foarte distractiv. Era plin de sarcasm la adresa familiei și critic față de ceilalți actori. Zeflemisea tot și toate; de fapt, trebuia să distrugă, nimic nu era bine în ochii lui. Dacă aș fi fost mai experimentată și mai puțin îndrăgostită, mi-aș fi dat seama de amărăciunea și de gelozia lui. Îmi zicea că mă iubește. Mi-o arăta foarte rar, dar era sincer. Cu toată blândețea nemăsurată de care era capabil, mă făcuse sclava lui, cu intenția semiconștientă de a înlătura influența insesizabilă pe care, prin personalitatea mea unică, o aveam asupra lui. Și, dacă mă supuneam lui, o făceam din cauza fricii constante și neexprimate de a-l pierde.

Înzestrată de natură cu o memorie puternică, învățasem pe de rost toate rolurile pe care le văzusem interpretate de Indaro și de tovarășele ei. Ele jucau în acele comedii desușuate despre adulter pentru care era vestit teatrul nostru. Amanti surprinși de soți, soții geloase, palme, lovituri, cuvinte grele, grimase, dar și despuieri și chiar act carnal comis pe scenă... Tradițiile genului se păstrau neschimbate de secole. La cincisprezece ani împliniți, m-am prezentat în fața directorului teatrului, l-am rugat să mă

32

angajeze si, pentru a-l convinge, i-am dat, fără a fi rugată, câteva exemple ale talentului meu. M-a lăsat să joc câteva crâmpeie de roluri, apoi s-a strâmbat: „Te străduiești prea mult, ai fi mai bună ca mim.” Simteam o dezamăgire cruntă. Mim nu era așa de bine ca actrită, dar însemna, la urma urmei, să urc pe scenă, ceea ce-mi doream cu înflăcărare, cu orice pret.

Mă revăd si-acum în culise. Aștept momentul să intru în scenă. Tracul este însoțit de o timiditate maladivă, care mă paralizează adesea si în viața de zi cu zi, si totusi sunt disperată de nerăbdare. Aplauzele salută sfârșitul numărului precedent. Directorul îmi face semn. Sar pe scenă. Sunt singură în fața publicului, sunt regina, împărăteasa, lumea e la picioarele mele... Sărman teatru oribil!... Seamănă cu un hambar de lemn. Grinzile, stâlpii care îi sustin acoperisul si chiar băncile prost asamblate sunt vopsite în culori tipătoare, care se scorojesc, la fel ca fatada. Publicul este alcătuit aproape în întregime din bărbați - cheflii lefteri, netrebnici, escroci, scandalagii -, dar în această gloată se amestecă uneori bărbați eleganti si femei elegante veniti la desfrâu. O draperie simplă desparte scena de culise. Port haine strâmte, băltate, peste care flutură un mantou mare. Joc cu fata la public si, spre deosebire de actrite, nu port mască. Sensul rolurilor mele este si mai imoral, si mai obscen decât comediile jucate de Indaro. Interpretiez aproape toate rolurile si de mai multe ori pe cel al vânzătoarei de cârnati. Am sensul comicului, al bufoneriei. Publicul mă apreciază, căci mă cere pe scenă si râde în hohote, îmi place să-i aud pe spectatori bufnind în râs. Dar mimul nu trebuie doar să fie amuzant, trebuie si să cânte, să danseze, să cânte la diverse instrumente. Or, eu n-am învățat niciodată nici flaut,

33

nici harpă, vocea mea e prea răgusită, iar figurile mele de dans sunt bazate mai mult pe improvizație, si ce dans! Conform regulilor, trebuie să mă dezbrac treptat, până ajung la bustul gol, si să mă frământ în continuare lasciv, în arta goliciunii mă bucur de un succes deplin: îmi închipui că o fată foarte tânără, de-abia nubilă, care se dezbracă provoacă întotdeauna aplauze.

Primeam zece foii pe zi, mai puțin de douăzeci de solidi, echivalentul salariului unui muncitor în construcții. Am închiriat două camere într-o casă insalubră, mai degrabă două văgăuni, fără alta lumină în afara răsuflătoarei de la pivniță. Iarna era un frig atroce, iarvara o căldură sufocantă. Părăsisem confortul si ospitalitatea lui Indaro pentru a-l putea găzdui pe Pharas. Făceam economii si la mâncare, sărind deseori peste mese ca să i le pot plăti pe ale lui.

Minusculul meu succes pe scenă mă încânta, fiindcă îmi închipuiam că avea să mă facă mai valoroasă în ochii lui Pharas. Nu-mi dădeam seama că doar faptul de a fi urcat pe scenă îi dezlănțuise gelozia, cu atât mai veninoasă cu cât el nu-si găsisese încă de lucru: avea în el ceva nedefinit care îi descuraja pe angajatori. Nu îmi ierta firava reusită, în pofida blândetii sale, uneori se arăta agresiv cu mine. Nu eram fericită, pentru că nici el nu era. Am devenit nervoasă, pentru că si el era, si totusi eram mai incapabilă ca oricând să renunt la el. Situatia aceasta mă făcea certăreată. Pentru un „da”, pentru un „nu” mă certam cu fetele celelalte, apoi, ca să mă ierte, le cumpăram, rupându-mi de la gură, dulciuri, răcoritoare, vin.

Ajunsesem să cred că în fata mea se deschidea o carieră măreată. Indaro m-a trezit la realitate. Mi-a reprosat că nu încerc să-mi îmbunătătesc jocul si să-mi lucrez vocea. Dacă voiam să reusesc, trebuia să studiez. Mi-a propus

34

să-mi recomande un profesor care să mă învete tainele meseriei. Observatiile ei m-au iritat, pentru că, în fond, erau juste, si m-am simtit rănită:

— Cum e posibil ca, după ucenicia dură prin care ai trecut, să nu profiti mai bine de succesul tău pe lângă protectorii tăi bogati ?

S-a supărat:

— Înțeleg, n-o să faci niciodată vreun efort ca să devii actrită. stii măcar ce este o actrită, o artistă ? De fapt, n-ai vrut, încă de la început, decât un singur lucru, să ai succes nu pe scenă, ci în viață.

— Ca să ai succes în viață trebuie mai întâi să te împrietenești cu cel care poruncește, apoi succesul vine singur, am replicat eu.

— Dacă asta e filosofia ta..., a comentat ea amar. Exagerasem. Refuzând să accept realitatea, atribuiam

lipsa viitorului scenic fizicului meu. Eram prea slabă, prea brunetă la piele si la păr; se făceau destule glume pe seama mea ca să nu-mi pot uita defectele: „Hai, negreso!”, „Vino încoace, scheletel!”, auzeam de multe ori. si le invidiam de moarte pe blonde si pe nurlii, care erau admirate de bărbați.

De câteva săptămâni aveam greturi frecvente. La sfatul lui Comito, m-am dus la moasa cartierului, la care mergeau toate fetele din teatru ca să avorteze la fel de usor cum își scoteau un dinte. Pentru mine nici vorbă de avort, eram însărcinată în trei luni. Eram atât de inocentă, încât nu mi-am dat seama mai devreme. Am petrecut trei zile de reflecție si neliniste, trei zile înainte de următoarea întâlnire cu Pharas.

Am luat masa împreună în văgăuna mea. Cumpărasem destul de scump o sticlă de vin dulce de Samos, ca si cum ar fi fost vorba de o sărbătoare. De fapt, o luasem ca

35

să-mi dau curaj, îl priveam devorând supa de ceapă, tonul marinat, macroul uscat, mâncărurile lui preferate, pe care le pregătisem special. Luase deja de două ori din brânza de capră si atacase fructele uscate când am deschis gura. I-am mărturisit starea mea. S-a arătat plin de solitudine, întrebându-mă imediat dacă mă simteam bine, dacă sufeream, dacă moasa a fost amabilă, dar pe un ton neutru, ca si cum n-ar fi fost cu adevărat preocupat. Fiecare cuvintel al verdictului său mi-a rămas săpat în memorie:

— Nu pot face nimic pentru tine, Theodora, de-abia mi-am găsit si eu de lucru, am acceptat un rol care mi s-a propus, trebuie să mă dedic în întregime muncii. O să înțelegi că nu am nici timp, nici energie, nici bani să vă iau în grijă pe tine si pe copil. Cel mai bine ar fi să nu ne mai vedem. Noroc!

Îmi pândeia reactia. Eram atât de uluită, distrusă, încât n-am stiut să răspund decât:

— Poate că ai dreptate.

S-a ridicat, mi-a trântit câte un sărut pe fiecare obraz si a iesit din viata mea la fel de usor cum a iesit din locuinta mea în seara aceea.

Am rămas încremenită în fata resturilor de mâncare. Am terminat sticla de Samos, apoi am dat gata si ulciorul de posircă rămas din ziua precedentă. N-am închis ochii toată noaptea. Aveam impresia că nu mai există în mine nici un pic de carne, doar un gol întesat cu pânze de păianjen.

A doua zi, arătam ca un cadavru când am ajuns la teatru. N-am zis nimic, n-am povestit nimic, dar probabil că moasa vorbise. Fetele stiau că eram însărcinată si presimteau o dramă. Simteam privirile încărcate de milă pe care mi le aruncau pe furis. Expresia mea feroce ie oprea însă întrebările curioase. Când am iesit de pe scenă, după numărul meu, m-a abordat un bărbat, probabil unul dintre

36

acei admiratori care, în fiecare seară, invita fetele la cină si ale căror invitatii le refuzasem de fiecare dată, din cauza lui Pharas. Ochii lui mă mângâiau, iar buzele pline schitau un surâs îmbietor. Mi-a declarat că stia de starea mea si mi-a prezis că nu voi avea destui bani ca să supravietuiesc fără să lucrez si să-mi aduc pe lume copilul. De aceea, mi-a propus să mă ajute

până nasc. „si în schimb ?” am întrebat, în loc de răspuns, mi-a întins un contract. Subsemnata se angaja să muncească fidel si cu scrupulozitate pentru angajator si să-i dea 60% din încasările ei. Angajatorul își rezerva dreptul de a o revinde... Asadar, aveam de-a face cu un peste, unul dintre acei proxeneti care bântuie culisele teatrelor pentru a împinge fetele prea sărace sau prea slabe spre prostituție. M-a asigurat că propunerea era foarte serioasă, l-am cerut un răgaz.

Când m-am întors acasă, moartă de oboseală, în mijlocul nopții, mi-am găsit locuința întoarsă pe dos. îmi furaseră trei castroane smălțuite, mici bijuterii de calitate îndoielnică si mai ales crucea pe care mi-o dăruise Pharas. Era singurul obiect care mă lega de el, si tineam la ea. Să mă duc la prefectul de noapte să-i denunț pe hotii ar fi fost inutil. Nu i-ar fi prins niciodată.

A doua zi dimineată, m-am dus la forul Amasium, pe unde-si făcea veacul Minas, micul meu hot de buzunare, încalcând codul nostru tacit, l-am abordat si l-am implorat să-mi găsească bunurile. Mi-a explicat că banda, din care făcea el parte, nu tinea de aceeași bandă cu hotii care îmi jefuiseră locuința. Cu toate acestea, si-a luat angajamentul să facă tot ce-i stă în puteri si mi-a dat întâlnire după-amiază, în portul Iulian. Când ne-am văzut din nou, m-a anunțat că hotii se descotorosiseră deja de vesela grosolană si de mizerabilele mele podoabe. Nu mi-a adus decât crucea.

37

— De ce păstrezi crucea asta ? Bărbatul care ti-a dat-o îți poartă ghinion, mi-a zis el, întinzându-mi-o.

— De unde stii ? Nici măcar nu-l cunosti!

— în meseria mea îți dezvolti simțuri nebănuite. Atâta vreme cât ai să rămâi cu bărbatul acesta n-o să ai decât necazuri si probleme. Fugi de el si scapă de crucea asta.

Fără să-mi mai aștepte răspunsul, a aruncat-o în mare si, fără nici un cuvânt, s-a îndepărtat.

Avertismentul lui, în mod curios, mi-a făcut foarte bine. Mi-am dat seama că mă aflam la marginea prăpastiei din motive care nu depindeau de mine, că nu puteam cădea mai jos. Nu trebuia decât să-mi refac vointa si să urc iarăși, pas cu pas.

Chiar în seara aceea am semnat contractul cu pestele. A fost foarte uimit să descopere că eram instruită si că n-am trasat o simplă cruce, cum făceau celelalte fete. Mi-am scris apăsat prenumele, literă după literă, în josul acestui document care mă transforma în târfă.

Capitolul 3

În scurt timp, starea mea m-a obligat să-mi întrerup numărul de mimă și, în conformitate cu contractul încheiat, am început să încasez de la peste o sumă modestă, care îmi era înmănată lunar, până când aveam să nasc. În timpul acestei perioade de inactivitate, răzcoalele din 509, sub bătrânul împărat Anastasius, mi-au oferit o distracție de calitate și prima mea întâlnire cu politica.

Într-o zi, plimbându-mă, am auzit de departe un zumzet, un murmur, strigăte, imprecatii spre care m-a împins curiozitatea. Ajungând pe Mesa, am fost iuată pe sus de o multime furioasă și zgomotoasă, care se repezea în barierele ridicate de armată. Am văzut lovituri, răni, sânge tâsnind, urlete de durere, tipete de furie, trupuri care cădeau în jurul meu. Am fost îmbrâncită, aruncată în dreapta, în stânga, o lance a străpuns aerul la câteva degete de capul meu. Totuși, nu mi-era frică. Din contră, eram furioasă. Furioasă pe forțele de ordine, căci, bineînțeles, o sărmană ca mine îi sustinea pe răsculați, oricare ar fi fost ei. Am sărit în sus de bucurie când soldatii au dat înapoi și bariera a căzut. Mai târziu, am aplaudat când am văzut casele apropiatilor împăratului incendiate de răsculați. Am apreciat mult mai puțin spectacolul înjunghierii și al spintecării călugărilor și al preoților. Viața mă învățase să mă aștept la orice, dar această scenă îmi repugna. Oamenii din jurul meu mi-au spus că era vorba de eretici, de monofiziti, un nume

39

dificil de pronunțat și incomprehensibil. „Moarte ereticilor!” am strigat cu gloată. „Jos Anastasius, abdicarea, jos de pe tron !”, aveam să aud urletele orasului toată noaptea.

A doua zi dimineată, crainicii au anunțat că împăratul va vorbi poporului la hipodrom. Spectacolul promitea să fie zbuciumat și riscam mult dacă mă duceam acolo cu burta mea proeminentă. Dar eram prea dornică să ajung acolo pentru a asculta vocea prudentei. Necazurile aduceau sare și piper în viața mea temă. De altfel, poporul nostru se dă în vânt după evenimente, în special tragice, fără de care se plictisește. Hipodromul era ticsit când a apărut împăratul Anastasius în kathisma. De departe, am văzut un bărbat înalt, totuși frumos, foarte drept, în pofida vârstei, aureolat de un păr lung, alb. Nu-si pusese intenționat coroana, în pofida înfățișării sale demne și nobile, a fost imediat luat în primire de multime, care l-a batjocorit și i-a cerut să abdice, l-a lăsat să zică ce vor, apoi a început să vorbească. La început, în gălăgia generală, nu se auzea nici un cuvânt din discursul său. Dar, încetul cu încetul,

rândurile mai apropiate de kathisma au amutit, si miile de spectatori au tăcut. Bătrânul împărat avea o voce frumoasă, de bas, care se auzea de departe. S-a oferit să se supună vointei populare si să abdice, si si-a implorat supusii să-i aleagă un succesor. Asistenta asculta cu atentie crescândă. A promis toate concesiile dorite, în cele din urmă, a făcut apel la loialitatea poporului. Nici vorbă acum de abdicare sau de succesiune. Multimea se răzgândise complet atunci când împăratul, la încheierea discursului, s-a retras. N-a mers până la a striga „Trăiască Anastasius!", dara părăsit hipodromul în liniste si voie bună.

A doua zi, Constantinopolul își regăsise aspectul obisnuit. Atunci gărzile s-au năpustit în oras si i-au arestat pe toti cei suspecti că au participat la răscoală, în scurt timp, au

40

urmat executii după executii. Am văzut cu ochii mei la răspântii si în foruri trupurile care se bălăngăneau spânzurate pe esafoduri. Ce lectie de politică! Toate aceste promisiuni pentru a adormi poporul, apoi pedepse publice pentru a-l intimida. Eram prea tânără pentru a aprecia învățătura. Din contră, la vremea respectivă împărtășeam indignarea populară, însă, la fel ca ceilalti, am plecat capul, în scurt timp, s-a răspândit vestea că un general tânăr si viteaz, pe nume Vitalian, se răsculase în Tracia, cu trupele sale pentru a ne apăra religia amenintată de împărat, care îi proteja pe eretici si despre care se bănuia că face parte dintre acestia. Nu înțelegeam nimic din aceste dispute teologice, totusi inima mea era alături de Vitalian, care pornea la război împotriva puterii detestate. Dar Tracia era departe, aveam alte griji pe cap si, după o vreme, am uitat de Vitalian, pe care aveam să-l întâlnesc mai târziu, în cu totul alte împrejurări.

Putin înainte de soroc, Comito a venit să locuiască la mine. În ziua primelor dureri, s-a dus s-o caute pe moasă si pe una dintre prietenele ei. Nasterea n-a fost nici atât de dificilă, nici atât de dureroasă cum mă așteptam. Am adus pe lume o fată foarte rosie si foarte păroasă, bebelusul cel mai urât pe care l-am văzut vreodată. Comito m-a anuntat că mama voia să vină să-si vadă nepotica, l-am interzis să-i spună unde locuiam. Nu voiam să mă atasez de copil sau să prind drag de el, căci stiam dinainte ce aveam de făcut. Atâtea exemple de fete în situatia mea îmi arătau clar calea de urmat, atâtea sfaturi, de la Indaro, de la Comito, mă împingeau s-o fac. De altfel, nu aveam nici o altă posibilitate. Două săptămâni mai târziu, mi-am asezat, asadar, fiica într-un cos nou, am înfipt în lateral o hârtie în care declaram

41

că bebelusul nu era botezat și că aș dori să i se dea numele păcii: I rina. M-am îndreptat spre mănăstirea Fecioarei Pamakaristos. Când am zărit în penumbră zidurile din cărămizi vechi deasupra cărora se înghesuiau cupolele capelelor, m-am oprit, înțelegând oroarea gestului meu. „Trebuie”, mi-am repetat, dar fără să mă pot misca. Picioarele mele refuzau să înainteze și, când am auzit un gângurit din cos, am fost pe punctul de a renunța. Ce lovitură de bici am reușit să dau vointei mele nu mai știu. Mi-am reluat mersul, orbită îndată de lacrimi. Am sunat la poarta mănăstirii, am depus cosul și am luat-o la fugă, prăvălin-du-mă pe pantă ca o criminală urmărită de toate forțele politienesti ale imperiului.

Dacă mi-aș fi păstrat fiica, probabil că ar fi murit de foame, și eu la fel, căci ar fi trebuit să renunț la meseria mea ca să o cresc. Știam că la mănăstire o vor primi călugăritele, o vor crește, o vor învăța să brodeze sau să teasă. În cel mai rău caz, va intra în Ordin, în cel mai bun, educatoarele ei îi vor găsi un sot. Oricum, viitorul fiicei mele era mult mai sigur decât al meu. Îl uram însă din tot sufletul pe Pharas, pentru că m-a forțat să iau această hotărâre și, dacă ar fi fost în fata mea, l-aș fi ucis, atât era de atroce suferința mea.

Am ajuns găfâind la teatru. Am avut timp doar să mă îmbrac, să mă machiez în grabă înainte de a urca pe scenă. Niciodată râsetele zgomotoase care mi-au însoțit numărul n-au fost mai deschise, mai dese ca în seara aceea. Energia disperării mă ardea și înflăcăra publicul, îl tineam în mână, simteam că aș fi putut să fac orice din el. Niciodată nu am fost atât de satisfăcută să-mi exersez puterile asupra lui și niciodată nu m-am mai simțit atât de sfâșiată. Ajungând înapoi în culise, mi-am descoperit peștele zâmbind ca de obicei, suav ca o prăjitură prea dulce. Mirosul de violete al

42

parfumului mult prea abundent îmi făcea greată. „Bărbatul acesta te asteaptă”, mi-a șoptit, arătându-mi un individ care se ținea aproape de el și care mă devora din priviri. Era primul meu client. M-a impresionat atât de puțin că trăsăturile lui s-au sters din memoria mea. L-am adus la mine. Ne-am dezbrăcat, a făcut dragoste cu mine. N-a fost deloc neplăcut și a avut avantajul de a fi rapid. N-am avut decât să mă gândesc la Pharas pentru a simula plăcerea. Clientul meu mi-a înmănat zece foi, echivalentul salariului meu de mim.

N-aveam să rămân însă o târfulită de subsol, ca mii de tovarășe de-ale mele. În trei luni, devenisem regina vietii de noapte a cartierului. Imediat după

ce ieșeam de pe scenă, îmi puneam o tunică pestrită, cu o crăpătură indecent de înaltă, îmi transformam machiajul, mărimdu-mi ochii cu o linie neagră, înțelegeam că nu puteam fi frumoasă conform canoanelor epocii. Eram condamnată să devin fascinantă.

La poarta teatrului mă așteptau admiratorii mei, excitați, insistenți. Printre ei remarcam în fiecare seară un bărbat care părea profund nefericit. Am aflat că îl cheama Hecebolos, că era originar din Tir și că era un funcționar modest. Putea a provincie. Era greoi și stângaci. De fiecare dată când reusea să-mi vorbească, mă invita să luăm cina între patru ochi. O dată s-a aventurat chiar să mă ceară de nevastă, îmi dădea de fiecare dată mici cadouri ridicole, pe care uneori mă prefăceam că nu le observ, îl lăsam protăpît acolo și mă îndreptam, înconjurată de trupa veselă, spre taverna noastră, care se numea - Dumnezeu știe de ce - Măgarii Paradisului. Erau destui măgari acolo, dar cu siguranță nu era un paradis.

Într-o seară în care unul dintre clienții mei se arătase deosebit de generos, târâsem acolo o bandă de tovarăși

43

veseli, pentru o betie memorabilă. Făcusem destulă gălăgie ca să trezim tot cartierul, în pofida pagubelor considerabile, patronul a avut inspirația să nu se supere. De atunci ne stabilisem acolo pentru petrecerile nocturne. Măgarii Paradisului devenise teatrul unde jucam în viață mult mai bine decât as fi jucat vreodată pe scenă. Acest hangar zgomotos, atât de mare că ar fi putut adăposti o armată întreagă, era pe placul clientelei din popor. Zidurile și stâlpii erau văruiți, grinzile erau vopsite în negru, iar vesela era din ceramică grosolană. Familiile numeroase, cuplurile de îndrăgostiți veniți acolo să se îndoape în schimbul câtorva foii, la ora aceea plecaseră, înțelepți, la culcare. Noaptea era rezervată chefliilor îndrăciti, care, de altfel, aparțineau tuturor straturilor societății, amestecați în furia distracției.

Patronul mă întâmpina cu acea căldură a cârciumarilor experimentați. Eu eram regina lui, căci îi aduceam consumatori bogati. Servea cele mai bune chrysophrys, acești pești vestiți din Constantinopol, din care rni-i păstra pe cei mai suculenți, și un caviar de calitate cea mai bună. În fine, puteam mânca după pofa inimii, astfel încât mă repezeam la solele fierte cu sos rece de merluciu, la dorade și la rândunelele de mare fripte. Foamea mea, care nu părea niciodată satisfăcută, îmi permitea să mai înghit homari, crevete, stridii, scoici, broaste. Complice, patronul continua să aducă mâncăruri după

mâncăruri. Ulcioarele, sticlele, butoiasele cu vin de Samos, de Creta, de Cipru defilau fără încetare.

Începeam să cânt și totii bărbații reluau împreună cu mine refrenul scabros. Apoi mă suiam pe o masă debarasată în grabă și dansam, mult mai lasciv decât pe scenă, acompaniată de ritmul obositor al tamburinelor, îmi întrerupeam exhibitia pentru a dispărea cu vreun client în camera patronului, îmi permiteam să mă duc acolo când

44

voiam, cu cine voiam. Pestele meu, rezemat într-un colț al mesei, venea să-mi reproșeze că îmi neglijez munca pentru distracție. De fapt, era mândru, în sinea lui, de popularitatea mea și știa că pestii ceilalți îl invidiau pentru un produs atât de pretios cum eram eu. Mă puteam arăta dificilă în alegerea clientilor, rezervându-mi-l pe cel mai generos. Și nimeni nu protesta, căci munca mea era îngrijită. Reputația pe care nii-am făcut-o atunci mă amuză și acum, când mai aud zvonuri. S-ar părea că eu consumam peste treizeci de bărbați pe seară și că, după ce îi epuizam pe stăpânii cei mai dezmătați, mă aruncam asupra sclavilor cei mai viguroși. Conform oamenilor bine informați, nu așteptam avansurile bărbaților, din contră, prin gesturi sau atitudini extrem de explicite îi excitam. Adevărul este că nu aveam de ce să-i provoc, pentru că bărbații roiau în jurul meu ca mustele. Se povestea că eram nemulțumită că nu pot inventa moduri noi de acuplare. Aceste legende dovedesc, pur și simplu, depravarea imaginației celor care le inventează, în fine, se zice că eram rusinea cartierului, iar oamenii respectabili care se întâlneau întâmplător cu mine pe stradă se îndepărtau în grabă, de teamă să nu fie pângăriți de atingerea mea. Eu, târfa cea mai populară din vecinătate, pe care totii bărbații o salutau veseli și căreia toate femeile îi adresau gesturi de blestem. În orice caz, în ciuda legendei, nu am aparținut niciodată „infanteriei”, așa cum sunt poreclite cele mai umile trupe ale galanteriei.

Preferatul meu era Arsenius, un fidel. Era bogat, generos și promis unui viitor strălucit. Mai tânăr, mai puțin urât decât alții - era chiar o persoană foarte bine - și ce bun vorbitor! Era o plăcere să-i asculți discursurile. De ce se ținea după farmecele mele, când și-ar fi putut permite pe oricare dintre admiratoarele lui care se țineau scai după el ?

45

Ar fi multe de zis despre gusturile lui cele mai bizare, dar o profesionistă nu trădează niciodată secretele clientilor ei. Cealaltă lege era să nu se

îndrăgostească niciodată. De când Pharas se răzbunase pe mine pentru esecurile lui, nu mai puteam iubi. Era pentru totdeauna sau doar pentru o vreme, nu stiam. Totusi, viata pe care o duceam îmi seca si mai mult inima cu fiecare zi. Or, nu voiam să ajung să urăsc pe toti bărbatii din cauza urii pe care o simteam față de unul singur. Nu căutam să mă răzbun pe bărbați, ci să mă folosesc de ei.

După ce terminam cu ultimul client, mă întorceam în sala mare. Între timp, muzica se amplificase, vocile deveniseră cleioase, si cântecele lălate. Multi bărbați sforăiau cu capul pe masă. Cei mai multi nu erau în stare să se țină pe picioare. Mi-era din nou foame. Patronul îmi aducea fructe proaspete, struguri uscati, dulceturi, precum si sare de Manethon, regină a digestiei, pe care o foloseam mereu. Era ora la care pălăvrăgeam cu celelalte curtezane care, rămasse treze ca si mine, ciocneau un pahar înainte de a se duce la culcare. Printre ele o remarcasem pe Antonina, o iapă înaltă, cu voce ascutită si stridentă si cu ochii umezi, vopsită blondă, zdrăngănind de podoabe.

— Nu esti obosită ? m-a întrebat ea la sfârșitul unei serii, când zorile străpungeau orizontul.

— Nu, pentru că nu mă resemnez niciodată, i-am răspuns.

— Adică, vei iesi din meserie ? s-a mirat ea.

— Cu siguranță.

— Nu ti-e frică de pestele tău ? stii bine că regula, pentru cele care abandonează, este moartea si că pestii stiu să le găsească oriunde s-ar ascunde.

— Nu mi-e frică de nimic.

46

— Te invidiez, mi-a zis ea cu o sinceritate care nu era poate în întregime simulată. Eu o să merg până la capăt, a adăugat ea melancolică.

Pentru a o încuraja, am declarat că singurul scop al vietii mele era să ies cu orice pret din această situatie. N-am apucat-o însă pe această cale pentru că, în scurt timp, am rămas însărcinată a doua oară.

Nu stiam cine era tatăl. De data aceasta, m-am prins la timp. M-am dus la moasă ca să avortez. A fost atroce, mult mai rău decât nasterea. Aveam impresia că mai multe pumnale îmi scotoceau prin măruntaie, ca să-mi smulgă partea cea mai sensibilă a fiintei mele. Moasa a luat fetusul cleios să-l îngroape în grădină.

Mă duceam spre casă, tristă și moartă de slăbiciune, când m-am întâlnit, întâmplător, cu părintele Bartolomeu. Mi-a scrutat cu un aer deranjat vesmintele prea tipătoare.

— Mama ta mi-a zis că ai ajuns actrită. Plesneste de mândrie, biata de ea! Chiar nu știi, nefericita, că exhibitiile tale sunt o sursă de dezordine, de adulter și de vrăjitorie ? Diavolul a clădit în orase teatre ca al tău. Oamenii părăsesc totul, familia, credința, munca, pentru a râde de desfrâul vostru, în loc să vă elimine, cum ar trebui.

După ce și-a făcut datoria, a redevenit bărbatul de ispravă pe care îl cunosteam. Nu mă înțelegea, îi dezamăgisem total speranțele, și asta îl durea mai mult ca orice. Eram atât de inteligentă, atât de înzestrată, de ce a trebuit să ajung să practic o meserie murdară, condamnată de Dumnezeu? „Nu pe mine m-ai trădat în felul acesta, Theodora, ci pe tine însăți. Meritai mai mult și mai bine.” Pe cât m-a iritat predica, pe-atât mă copleșea durerea lui.

47

În seara aceea, pentru prima dată, publicul a rămas rece în fața numărului meu. Nici o reacție când dansam pe jumătate goală. Era vina mea, și nu a lui, nu eram în formă. La ieseală, mă așteptau admiratorii ca să mă ducă la Măgarii Paradisului. Printre ei l-am zărit pe Hecebolos, nefericitul pe care nu l-am încurajat vreodată, dar care nu se arăta niciodată descurajat. Se ținea deoparte și semăna tot timpul cu un câine bătut. Pentru prima dată, în loc să-l evit, m-am dus direct la el. A lăsat capul în piept:

— Tot nu vrei să te măriti cu mine, Theodora? a bolborosit el.

Însotitorii noștri au pufnit în râs. Ne înconjuraseră, așteptând să se distreze la replicile mele.

— Ba da, vreau să mă mărit cu tine, Hecebolos, m-am auzit răspunzând.

Ceilalti au fost convinși că îmi băteam joc de îndrăgostitul înghetat. Au început să-și dea seama ce se întâmplă când m-am îndepărtat, la bratul lui. M-a dus într-o tavernă liniștită și puțin frecventată. M-a uluit anunțându-mă că tocmai fusese numit în postul extrem de important de guvernator al orasului Boreium, în Libia, unde trebuia să se ducă fără întârziere și unde spera ca eu să-l însoțesc... Pentru o curtezană, o asemenea propunere însemna colacul de salvare, iar căsătoria cu un functionar era o sursă nesperată de bogăție. Fetele mă încurajau din răspuțuri să accept.

În seara aceea, suferința, durerea copleșitoare mi-au întunecat judecata. Aveam nevoie disperată de protecție, de blândete, iar Hecebolos mi le oferea. M-am agățat de el ca înecatul de colacul său. Era simpatic și am crezut că voi fi

fericită cu el. Mă vedeam deja pe vasul care avea să mă ducă în Africa. Nu călătorisem niciodată, iar ideea de a naviga în depărtări mă atrăgea. Aveam impresia că pe mare

48

voi renunța la obisnuita mea mizerie, la tristete, la nefericire, că mă voi curăța de murdăriile cu care îmi acoperisem existența și voi ieși imaculată.

Nu m-am mai întors la Măgarii Paradisului. Logodnicul meu mă răscumpăraseră de la peste pentru trei sute de solidi de aur, adică mai mult decât prețul a trei sclavi calificați. Mi-am luat rămas-bun de la teatru. Aveam inima usoară, tovarășele mele erau înlăcrimate. Antonina îndeosebi plângea cu sughituri, în poporul nostru, sentimentalismul nu ratează nici o ocazie să se exprime. Poate că Indaro a fost singura căreia îi părea sincer rău. Pentru Comito fusesem mereu o povară, iar pentru celelalte fete, deși nu erau geloase pe mine, plecarea mea lăsa un loc liber.

O navă mare de mărfuri ne-a condus, pe mine și pe logodnicul meu, până la Ptolemai's, capitala administrativă a Libiei, și de acolo ne-am continuat drumul pe un vas de pescuit. Zile în sir am suferit din cauza duhului de peste. Deși mizeria nu miroase niciodată frumos, și cartierul copilăriei mele a fost plin de mirosuri pestilente, eram îngrozitor de sensibilă. De aceea am fost în permanentă bolnavă în cele trei zile cât a durat călătoria. Când Boreium s-a arătat la orizont, mi-am făcut apariția pe punte, verde și descarnată. Vasul nostru dansa printre recifurile ale căror stânci sumbre le vedeam cu groază ivindu-se din valuri și apropiindu-se periculos de noi. Orizontul din spatele orașului era acoperit de munți abrupti, stâncos!, galbeni și roșiatici. Boreium era doar un târgusor grupat în jurul cazărmii și a micii biserici scunde și înzorzonate. Câțiva soldați, care încercau stângaci să păstreze alinierea, ne-au venit în întâmpinare. Era mult prea cald pentru ca locuitorii să iasă din casele lor.

49

Decepția mi-a pus un nod în gâtul uscat de sete. Palatul guvernatorului se limita la o vilă dizgratioasă, fără grădină și aproape nemobilată. La etaj, căldura era insuportabilă. La parter, era răcoare, dar trecătorii puteau vedea tot ce se întâmplă în casă prin ferestrele deschise.

Boreium era ultimul oraș din vestul provinciei Libia. Mai departe, era necunoscutul. Cetatea nu avea nevoie de nici un fel de zid de apărare, într-o parte era marea, cu recifurile ei, iar în cealaltă munții abrupti, care nu lăsa loc

de trecere decât printr-un defileu strâmt. Nici un copac, nici o floare, apa sărată, stâncile, soarele, canicula si nimic altceva. Caravanele venite din interiorul Africii ar fi putut aduce ceva animatie; însă ele se îndreptau spre Ptolemais, căci incursiunile ucigase ale nomazilor desertului dăduseră o faimă nefericită întregii zone Boreium.

Imediat am înțeles că mă păcălisem. Hecebolas si-a dat si el seama, probabil, că făcuse o greșală, căci nu s-a mai pus problema căsătoriei. Nu a mai adus deloc vorba de ea, iar eu nu m-am deranjat să-i amintesc de promisiune. Nu avea importantă, de altfel. Locuitorii coloniei ne credeau căsătoriti, iar noi ne comportam ca un cuplu legitim. Voind să ignorăm eroarea noastră reciprocă, ne-am hazardat cu vitejie la o viață conjugală. Desi nu fusesem niciodată o gospodină, m-am ocupat de casă cu ajutorul slujitorilor indigeni, lenesi si vicleni, care ne urau atât de mult, încât ne strecurau în supă otrăvuri, din fericire inofensive. Am încercat să plantez o grădină, dar ariditatea solului si uscăciunea climatului au pus capăt foarte iute eforturilor mele.

Zilele se succedau absolut la fel, în asa fel încât aproape ajunsesem să-mi doresc atacurile barbarilor, care ar fi adus puțin neprevăzut în viața de la Boreium. Cea mai rea era ziua Domnului, care mă condamna la inactivitate.

50

Dimineata mergeam la slujbă unde, sub privirile invidioase ale coloniei, ocupam alături de Hecebolas locul de onoare. Apoi ne plimbam prin port, unde fiecare făcea paradă cu vesminte cât mai elegante. Moda la Boreium! De neuitat! Oamenii se salutau, se observau, se denigrau. După-amiaza rămâneam acasă; de fapt, ar fi fost nedemn să mă arăt pe străzi. Seara era infernală, căci ne făceam vizite unii altora. Ofiterii de la garnizoană, colonistii si sotiile lor erau cu totii oameni mărunți, trimisi la Boreium cu forta, căci nici o persoană întreagă la minte n-arfi acceptat de bunăvoie să se mute acolo. Era o colcăială de gelozii, intrigi, bârfe scăldate într-un ocean de meschinărie si de conformism. Toti se arătau servili față de Hecebolas, care reprezenta autoritatea. Dar cu mine era altceva, încercam însă sincer să fiu o sotie-model. Mi-am schimbat obiceiurile, limbajul, comportamentul în cele ale unei matroane cât se poate de demne. Gata cu culorile vii, cu machiajele scandaloase, cu înjurăturile si cu dansurile! În ciuda eforturilor mele, colonistii simteau în mine o ființă diferită de ei, străină: eram un corp eterogen, pe care îl priveau de sus si strâmbau din nas când vorbeau despre mine. Din moment ce nu mă înțelegeau, mă disprețuiau, coplesindu-mă în acelasi timp cu

amabilități ipocrite. Până la urmă, preferam loviturile și insultele pe care le primeam de la sotiile clientilor mei pe vremea când eram târfă.

Serile acestea constituiau totuși culmea amuzamentului, prin comparație cu mesele între patru ochi cu Hecebolas. Fizionomia lui ar fi putut să nu pară atât de urâtă, în pofida nasului enorm și coroiat, dar felul în care se ținea încovoiat îl făcea să arate ca o cămilă, înalt și slab, cu ochii cafenii și puțin codati, doamnele coloniei îl găseau irezistibil și îmi reproșau la unison că nu știu să mă bucur de norocul de a avea un asemenea bărbat. Era extraordinar de pătruns

51

de importanța lui. Guvernator la Boreium, nu era ceva? Mă întreb câți elevi din imperiu știu măcar că există un oraș numit Boreium. Hecebolas lua un ton sententios pentru a enunța până și cele mai mărunte banalități. Nu suportam nimic la el: inelele prea tipătoare, de altfel destul de ieftine și de proastă calitate, pe care îi plăcea să le poarte, mania de a-și trosni încheieturile degetelor, iar noaptea, sforăitul, defect pe care nu l-am putut suporta la nimeni niciodată. Pe scurt, nu era un om rău, dar nu avea nici imaginație, nici prestantă. Plictiseala în care se scălda Boreium era o nimica toată pe lângă cea emanată de el.

Am ajuns să mă ocup din ce în ce mai puțin de casa și de persoana mea, astfel încât ambele au ajuns într-o stare lamentabilă. Hecebolas a început să-mi facă observații, mai întâi afectuoase, apoi din ce în ce mai puțin amabile, într-o seară, s-a întors acasă prost dispus. Mesajul de la Constanti-nopol, adus de vasul de pescuit, conținea o muștrare dură pentru toleranța lui la adresa bandelor de tâlhari. A intrat ca un taur în sufragerie, și-a trecut degetul peste masa acoperită de praf, a remarcat, pe bună dreptate, că peștele nu era fiert bine și m-a contemplat cu dezaprobare, căci arătam, într-adevăr, ca o îngălătă. A început cu reproșuri acre. Imediat am urlat și eu. N-ăs fi recunoscut nici în ruptul capului că avea dreptate și nici n-as fi îndrăznit să-i arunc în față singurul lucru pe care i-l reproșam: plictiseala. Din contră, l-am acuzat pe nedrept de toate defectele de pe lume, că nu era generos, că era rău și dur cu mine și, ca să pun capac, i-am strigat că lumea din colonie râdea de pretențiile lui. Această ultimă invenție l-a scos din minti. A dat cu pumnul în masă. Văzându-l pentru prima dată furios, am simțit un soi de admirație pentru el. Ne-am insultat copios și zgomotos, încercând să ne distrugem unul pe celălalt în toate felurile.

52

Căldura era mai puternică decât de obicei. Afară nu sufla nici o boare de vânt, înăuntru era cuptor. Furia ne sufoca si mai mult si eram learcă de sudoare. Sclavii negri alinaiți în hainele lor albe de-a lungul peretelui ne urmăreau cu ochii scosi din orbite, încântati si îngroziti în acelasi timp. Trecătorii se strânseseră la ferestrele deschise, iar casele învecinate nu pierdeau nici un cuvintel. Epuizând injuriile, Hecebolas a aruncat ultima săgeată:

— Ar fi trebuit să te las în stradă!

— Prefer de o mie de ori să mă întorc acolo decât să rămân cu tine, i-am întors-o eu.

A schitat gestul de a mă lovi, apoi a lăsat bratul jos si, părând copleșit de durere, mi-a poruncit cu voce stinsă:

— Dispari imediat si să nu te mai întorci niciodată! La care am răspuns în gura mare:

— N-am nevoie de permisiunea ta. Am stat eu prea mult. si am iesit din cameră, triumfătoare, ca după o petrecere deosebit de reușită.

În acest fel am părăsit casa, pe Hecebolas si sigurantă. Am lăsat bijuteriile si hainele pe care mi le dăruise si am plecat singură sub cerul înstelat, pe străzile pustii si tăcute, luminate doar de strălucirea nopții. La drept vorbind, făcusem totul pentru ca acest bărbat răbdător si bun să ajungă să mă dea afară. Mai bine așa, decât să mai suport cosmarul acestei mediocrități, Boreium si pe Hecebolas. Dar ce să fac? Unde să mă duc ? Pentru că Boreium era complet izolat de lume. Vasul care asigura legătura cu restul imperiului nu se întorcea decât peste o lună, iar scopul meu era să ajung la Alexandria, care se afla la treizeci de zile de mers prin desert.

' Atunci am pornit, pur si simplu, la drum. Eram nebună, dar nu stiam.

A

Capitolul 4

juns la defileul care apăra accesul în Boreium, drumul se termina. Mai departe numai cara-vanierii își găseau drumul după repere cunoscute doar de ei. Am încercat să urmez coasta, pe partea de est, către Alexandria. Muntii lăsaseră loc în scurt timp unui platou îngrozitor de deprimant, plat la prima vedere, dar care, de fapt, era presărat cu tot felul de piedici, vâlcele, gropi, santuri si ravene. Stâncile alternau cu nisipurile. Ba mergeam prin nisip, în care mă afundam încât de-abia mai puteam să înaintez, ba mă trezeam în fata unor aglomerări periculos de tăioase din nisip întărit de vânt de-a lungul secolelor.

Bineînțeles, nici un sat, nici o ființă umană, nici un singur semn de viață. Căldura era atât de atroce, încât preferam «ă merg noaptea.

Ziua încercam să dorm în vreo văgăună pe care o împărteam cu serpii. Mă hrăneam cu rădăcini sau cu frunzele plantelor cornoase. Ca să mă răcoresc mă scufundam în mare, dar nu reuseam să-mi astâmpăr setea. De băut n-aveam decât rare bălți de apă sălcie și noroioasă, rămase din torențele iernii. Sandalele mele fine se desfăcuseră în fâșii. Picioarele goale, gambele sfâșiate de stânci și spini erau însângerate. Sarea mării îmi albise părul, soarele îmi buhăise fata și îmi crăpase pielea. Ochii mi se transformaseră în două fante. Am mers în felul acesta vreo săptămână.

54

Într-o noapte, epuizarea a fost mai puternică decât mine. Întunericul care prevestea o furtună de nisip îmi făcea înaintarea aproape imposibilă. M-am clătinat, am căzut, n-am mai fost în stare să mă ridic, am atipit pe loc. Nu știu cât timp am dormit, în somn am simțit pe cineva ridicându-mi capul și umezindu-mi buzele. Am întrezărit, aplecat peste mine, chipul unui bărbat înfiorător de urât și de murdar, dar abia vedeam din pricina întunericului și a zgomotului, în jurul meu, totul era scăldat într-o brumă gălbuie și opacă. Pe cerul acoperit, soarele nu mai era decât un disc fără strălucire. Suieratul vântului mă asurzea. Nisipul furtunii îmi pătrundea în ochi, în urechi, între dinți, pe sub haine. Bărbatul m-a ridicat cu o vigoare nebănuită; m-a dus până la o pesteră săpată în stâncă și m-a asezat pe o saltea de paie.

Vreme de mai multe zile a bătut furtuna de nu puteai să scoti nici nasul afară; de altfel, ar fi fost inutil, nu se vedea nimic. Marras, căci acesta era numele celui care mă salvase, venea de mai multe ori pe zi să mă vadă. Îmi aducea să mănânc lapte de capră; mă obliga să înghit decocturi din plante, neplăcute la gust, dar care trebuie să fi fost nemaipomenit de eficace, întrucât mi-au refăcut foarte repede fortele. Totuși, îi datorez cel mai mult vindecarea mea lui Marras. Acesta rămânea mult timp la căpătâiul meu psalmodiind, meditând, fixându-mă, și privirea lui părea să iradieze căldură în trupul meu și să alunge oboseala și febra, în afară de rugăciuni, nu vorbea și nu răspundea întrebărilor mele. Prezenta lui, zgomotul vântului, lumina ciudată, filtrată prin norii de nisip alcătuiau o atmosferă ireală, în care mă scăldam izolată de lumea de afară.

În cea de-a patra zi, eram pe picioare, iar furtuna încetase. Imediat ce m-am trezit, am ieșit și m-am uitat în jur. Mă aflam într-un fel de fundătură înconjurată de faleze pline

de pesteri, aproape toate locuite. Din ele si-au făcut apariția ființe a căror înfățișare mă înspăimânta, scheletice, acoperite de jeg, zburlite, arse de soare, afișând cele mai dezgustătoare boli de piele și îmbrăcate doar în câteva zdrente. Mi s-au părut mai degrabă fiare sălbatice decât oameni. Nimerisem într-o comunitate de pustnici, al căror sef era Marras.

Acesta mi-a impus să respect ritmul și să particip la îndeletnicirile lor. Ne sculam la ora șase, după ce ne trezisem deja la trei noaptea ca să mergem la „capelă” să ne rugăm. Ne întorceam acolo în zori pentru slujba de dimineață. Sanctuarul nu era decât o pesteră mai mare decât celelalte, cu peretii egalizați grosolan și acoperiți de fresce naive, realizate de un amator.

Toată dimineața era consacrată muncilor. Fiecare membru trebuia să practice o meserie utilă pentru comunitate. Existau cultivatori, păstori, tâmplari, brutari. Marras însuși îndeplinea cosuri din frunze de palmier. Eu alesesem să fiu „croitoreasă”, datorită experienței de ajustare a vechiturilor pe care mi le dăduse Indaro. Eram însărcinată cu cârpirea zdrentelor comunității, sarcină pe care o îndeplineam cu dexteritate, căci reuseam să fac minuni cu aceste capete de țesături desirate, roase până la urzeală și tocite.

În timp ce munceam, m-am atârnat în mod deosebit de o olăreasă, meserie pe care până atunci n-o văzusem decât la bărbați. Deși condițiile dure din desert îi acoperiseră pe ceilalți cu un strat de grosolanie, ea singură mai păstra o blândete care pentru mine era un balsam.

Mâncăm prânzul în liniste. Meniul succint nu era diferit de cel de la cină: roșii, ceapă, brânză de capră, pâine, uneori alte legume, rareori fructe, și de băut, apă.

Chiar și această alimentație era prea mult pentru prietena mea, olăreasa, pe care o chema Caesaria. Refuza să se atîngă de pâine, mulțumindu-se să înghită din când în când câteva legume crude și unul sau doi struguri. Nu-l asculta pe Marras, care o ruga să adauge, măcar duminică, câteva picături de ulei în meniul său. Degeaba o avertiza că, la regimul acesta, o să se îmbolnăvească în scurt timp și n-o să-și mai poată duce la îndeplinire sarcinile religioase, ea îi răspundea că singura ei dorință este ca Dumnezeu să-i facă favoarea de a fi mereu bolnavă la trup, atîta timp cît sufletul ei putea fi salvat. Dormea goală pe un sac aruncat direct pe solul stîncos, și însuși Marras o critica pentru excesele ei.

Cu toate acestea, rivaliza cu ea în torturarea trupului. Practica asceza cu aceeași vigoare pe care o folosea în toate, tinând post, rugându-se fără încetare și îngăduindu-și doar o oră sau două de odihnă noaptea. Mergea întotdeauna în picioarele goale. Fiecare făcea penitență. Sora Suzana, de exemplu, se abținea de la a bea orice lichid, acceptând doar un blid cu apă duminică.

În acest loc, în această atmosferă, privațiunile mi se păreau normale. Deși nu cunoscusem decât mizeria de când mă născusem, iubeam din instinct confortul și sunt din fire o sibarită. Totuși, acolo îmi puneam în permanentă organismul la încercare împotriva foamei, a setei și a somnului. „Ce contează, repeta mereu Marras, dacă trupul vostru muritor se distruge, din moment ce sufletul, spălat de atâtea păcate, scapă de focul etern cu acest pret?”

În pofida înfățișării lor care, la început, mă îngrozea, învățasem să-i iubesc pe pustnici. Sub duritatea provocată de viața pe care o duceau și de lipsa lor de contact cu lumea exterioară, erau plini de bunătate. Mă acceptaseră pe loc,

'57

fără să mă critice vreodată sau să-mi pună întrebări. Uitaseră cum să-și exprime sentimentele, dar, cu toate acestea, percepeam afecțiunea pe care o simteau pentru mine. Erau preocupați de mântuirea mea și încercau să mă convingă să renunț la lume ca să rămân cu ei. În acest loc dedicat singurătății, nu m-am simțit niciodată singură, așa cum mă puteam simți în oras. Din contră, eram consolată, sprijinită, înconjurată de prieteni. De aceea pot spune fără ezitare că n-am fost niciodată atât de fericită în toată viața mea ca în desertul acesta aspru.

După prânz, la ora cea mai fierbinte a zilei, aveau dreptul să ne odihnim. Unii, care făcuseră jurământul tăcerii, rămâneau singuri în colțul lor. Celorlalti le plăcea să meargă în vizită de la o pesteră la alta. În ciuda ascetismului ei, Caesaria reușise să-și păstreze o brună de feminitate și nu se putea stăpâni să nu vină pe la mine din când în când să pălăvrăgim. Eram unite prin devotamentul nostru comun față de Marras. Deși era încă tânăr, el părea fără vârstă, privirea lui ardea mai puternic decât soarele și era plin de compasiune.

Într-o zi, când o întrebam pe Caesaria despre trecutul păstorului nostru, mi-a dezvăluit, ca și cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume, că fusese unul dintre cei mai bogați bancheri din Alexandria. Pustnicul grosolan, devotat îndeletnicirii lui de țaran, fusese un tânăr elegant, rege al vieții nocturne din

metropolă. Se logodise cu o tânără fermecătoare, aproape la fel de bogată ca el. În ziua căsătoriei, a auzit vocea Domnului. A abandonat totul și a venit să se stabilească în desert.

Buimăcită de această revelație, am întrebat-o imediat pe Caesaria despre viața ei de odinioară. Mi-a răspuns că a uitat cine fusese. Marras a fost cel care m-a luminat în

58

legătură cu ea, în cursul unuia dintre acele examene de conștiință pe care le ținea regulat cu fiecare dintre noi. Caesaria, mi-a zis el, fusese cândva o aristocrată de rang foarte înalt, rudă cu împăratul Anastasius. Totuși, în splendoarea și luxul din jurul ei, îi uimea pe apropiați prin pietatea și austeritatea de care dădea dovadă în palatul ei. Și-a împlinit visul de a fugi de lume în ziua în care l-a vizitat pe Marras în desert. Voind să fie un exemplu de modestie, tinuse să ocupe funcția cea mai joasă din comunitate.

Mi-as fi putut închipui că umila olăreasă se învățase pe vremuri la Curte? N-as fi crezut niciodată că epavele umane din jurul meu proveneau din familii nobile și bogate, că primiseră educația cea mai aleasă, cunoscuseră luxul cel mai rafinat. Arzând de focul Domnului, renunțaseră într-o bună zi la toate acestea ca să întemeieze o comunitate în desert. Printr-un fenomen ciudat, fiecare refuza să-și povestească propriul trecut, dar nu ezita să vorbească despre trecutul celorlalți.

Restul după-amiezei era dedicat muncii, seara, rugăciunii. După o cină fugară, ne culcam la ora nouă. Sora Suzana alegea momentul acesta ca să vină în vizită la mine. Mă speria prin înfățișarea ei de fantomă, căci era întotdeauna învesmântată în pânze groase, din care nu i se vedea decât vârful nasului, în felul acesta voia să nu ademenească pe nimeni prin etalarea farmecelor sale... dacă mai rămăsese ceva din ele.

Venea să-mi predice despre slăbiciunea cărnii și să stigmatizeze trufia lumii, îmi povestea despre chinurile cu care mă voi lupta la Judecata de Apoi și îmi descria îndelung pericolele care îmi pândeau sufletul dacă voiam să mă întorc la civilizație.

Apoi mă părăsea, să se lupte cu demonii care o atacau în fiecare noapte. Iesea întotdeauna victorioasă din

59

aceste bătălii, zicea ea, și se lăuda că îi auzise pe unii dintre ei povestind că ea nu era o femeie adevărată, că avea o piatră în loc de inimă și fier în loc

de carne, compliment care, din partea acestor creaturi infernale, o încânta teribil.

Nu era singura care bântuia noaptea prin desert. O imitam deseori, cu singura deosebire că nu mă întâlneam cu nici un demon. Stelele erau în partea aceasta a lumii mai sclipitoare ca oriunde. Aerul avea o transparentă extraordinară. Când mergeam, aveam impresia că devin din ce în ce mai usoară, până când uitam de greutatea trupului. Mă întindeam pe stânca rămasă caldă după fierbinteala zilei și contemplem astrii. Timpul, materia, orizontul se topeau. Cu ajutorul postului și al meditației mă simteam aspirată de o spirală spre infinit, spre vesnicie. Preocupările, agitația oamenilor îmi apăreau atunci în toată meschinăria lor. Eforturile pe care le-as fi putut face, ambițiile pe care le-as fi putut avea deveneau superficiale. Mă cufundam în univers ca un fir de nisip în desertul care mă înconjura, sentiment pe deplin liniștitor.

Lipseam uneori de la rugăciunea de la ora trei dimineața și nu mă întorceam decât în zori. Cerul și pământul erau la fel de roz. Răcoarea nopții se evapora încet. Deodată, un fulger portocaliu, pornit de la orizont, străpungea peisajul gol, anunțând o nouă zi arzătoare.

Plecam iar în desert după prânz, căci îmi plăcea excesul acestor amieze albe, orbitoare, incandescente. Rămâneam în picioare, în mijlocul peisajului plat de piatră și foc. În aerul greu nu se simtea nici o mișcare. Trupul meu se încorda pentru a rezista căldurii și greutății. Abia respiram, abia mă mișcăm, eram îmbătată de această luptă cu elementele ucigase și nemiscate. Nebunia naturii, nebunia pustnicilor din jurul meu mă cuceriseră. Nu mai auzeam, nu

60

mai vedeam și aveam mii de viziuni, auzeam mii de sunete, mii de voci. Slăbită în trup și spirit de această existentă, nu mai gândeam, nu mă mai opuneam. Voința mi se topise. Depuneam armele. Făcând asta, eram copleșită de exaltare. Mă hotărâsem, aveam să rămân cu pustnicii.

Îmi voi petrece toată viața în compania acestor pustnici și voi ajunge să semăn cu ei. Voi fi un schelet cu pielea crăpată și purulentă, cu picioarele însângerate și nu-mi voi îngriji înfățișarea. Voi vorbi cu Dumnezeu, îmi voi salva sufletul și voi cunoaște viața vesnică.

Am deschis ochii, în depărtare, apăruse un oras feeric, în pofida distanței, puteam distinge în detaliu turnurile meterezelor, terasele palatelor, coroanele copacilor din grădini și cupolele bisericilor. Știam de iluziile desertului și mi-am dat seama că era vorba de un miraj. Totuși, decorul

Înselător al acestui oras a actionat ca o chemare asupra mea. Nu în desert mă aștepta destinul, ci în capitala splendidă, febrilă, suprapopulată, unde voi duce la îndeplinire ce eram menită să îndeplinesc. Sora Suzana nu avea dreptate. Calea mea nu mă ducea în afara lumii, ci, din contră, chiar în mijlocul trepidatiilor ei.

Deși până atunci nu-i simțisem niciodată efectele, amiaza aceea incandescentă și-a lăsat amprente pe trupul meu. Asudam cu picături mari, pielea îmi ardea, picioarele, muschii erau îndurerati. Deodată, mi s-a făcut frică, frică să nu mă dizolv în vidul acesta, să nu fiu strivită de focurile acestea ale lui Dumnezeu, în pofida căldurii, tremuram de febră, de spaimă. Mă simteam deja înghită și am fost la un pas de a-mi pierde ultima fărâmbă de rezistentă, de forță, de luciditate. Oamenii sfinți din jurul meu condamnau tentativele diavolului, dar eu descopeream că tentația lui Dumnezeu putea fi la fel de teribilă.

61

Întoarsă la comunitatea de pustnici, am nimerit, printr-una din acele întâmplări extraordinare care păreau să-mi presare existența, peste o caravană care se opri să se aprovizioneze cu apă de la putul nostru. Ne aflam, într-adevăr, pe una dintre căile de comunicare pe care odinioară le foloseau frecvent caravanierii. De la o vreme era considerată periculoasă dintre cauza prezentei bandelor de tâlhari în desert. Totuși, noi nu-i văzusem niciodată pe acești tâlhari și este foarte posibil ca ei să fi fost doar o legendă inventată de traficanti ca să-și poată desfășura în tihnă negotul nelegiuit. Mistica apărută în jurul pustnicilor noștri încuraja această teamă, ca să nu fim deranjați de vizitatorii veniți din lumea de afară. Considerați vrăjitori, însisi pustnicii inspirau groază caravanierilor.

Nu același lucru se întâmpla cu cei care tocmai își făcuseră apariția și care, judecând după fetele lor, nu aveau frică nici de Dumnezeu, nici de diavol. Au declarat că trecuseră pe acolo pentru că o luaseră pe drumul cel mai scurt ca să ajungă la Alexandria, unde trebuia să ajungă cât mai repede.

Numele acesta m-a făcut să ciulesc urechile. L-am luat deoparte pe seful caravanei, un semit bronzat, cu nas acvilin.

— Ia-mă cu tine la Alexandria.

— Cât îmi dai ?

— N-am bani, dar mă vând tie ca sclavă în schimbul drumului.

A acceptat. Am pus singura condiție să mă ia pe ascuns, să nu mă vadă membrii comunității. A golit cufărul imens de pe dromader și m-a pus înăuntru,

în locul sacilor cu curmale. Caravana s-a pus în mișcare în scurt timp și s-a îndepărtat fără ca cineva să-și fi dat seama de plecarea mea. Celor care mă vor acuza că nu sunt niciodată

62

multumită le voi răspunde că am rezistat aproape doi ani cu pustnicii, în vreme ce cu Hecebolos câteva luni chinuite îmi fuseseră de ajuns.

Călătoria n-a fost neplăcută, îndatoririle mele față de noul stăpân dovedindu-se a nu fi prea istovitoare. Ele se rezumau îndeosebi la a nu mă lăsa prea des violată de el. Îi cedam din când în când, ca să pot merge nu numai în picioarele goale, ci și călare pe cămilă. Am ajuns la Alexandria într-o seară. Când am zărit pe partea cealaltă a lacului Mareotis orasul înșirat pe limba de nisip, mi-am simțit inima bătând să-mi sară din piept, în sfârșit, sosisem.

De-abia ajunsese caravana lângă bazar, că mi-am abandonat stăpânul și am fugit.

Alexandria. Numai rostindu-i numele mă copleșeste melancolia. Orasul acesta nu seamănă cu nici un altul, fascinant, deconcertant, fermecător. Clădit pe insula lui, nu aparține nici mării, nici pământului, nici grecilor, care l-au întemeiat, nici egiptenilor, care îi oferă ospitalitate. Nu are nici o legătură cu țara a cărei culme este. E cosmopolit, original, primitiv, luxos, cu moravuri usoare. Nu visează decât la bani și la distracții.

Dar în noaptea aceea nu eram nici pe departe sedusă. Târându-mi cu greu picioarele, ajunsesem la port, acel port al Alexandriei, cel mai mare, cel mai bogat din Mediterană, bazarul întregii lumi. La ora aceea din noapte era, practic, pustiu și slab luminat, în fața mea, pe o stâncă, una dintre cele șapte minuni ale lumii, Farul, strălucea ca un soare în miezul zilei, în spatele meu, înălțându-se deasupra cheiurilor sumbre, cornisa violent luminată servea, în pofida orei târzii, ca loc de plimbare pentru o multime elegantă. Sirurile de palate și de temple păreau în flăcări, atât erau de

63

numeroase tortele înfipte în zidurile lor. Dar toate aceste lumini, mișcarea, bogăția îmi dădeau ameteli. Mă așteptam în orice clipă să văd apărând paznicul trimis de caravanier să mă caute. Căci nu era de glumit cu o sclavă evadată.

Nu aveam nici bani, nici prieteni, nici viitor. Amintirile mi se amestecau în minte, cocioaba copilăriei, Nicetas, tatăl vitreg, pestele, Pharos, avortul, Hecebolos, pustnicii... Mi-i imaginam pe soldații de gardă legându-mă în lanțuri

si biciuindu-mă, apoi pe caravanier jupuindu-mă de vie... Ajunsesem la capătul puterilor.

Stăteam în picioare la marginea cheiului si în fata mea apa neagră si nemiscată mă respingea si mă atrăgea totodată. Oscilam din ce în ce mai mult, eram gata să cad în marea care avea să se închidă pentru totdeauna deasupra mea, când, în ultima clipă, o muzică neasteptată m-a luat prin surprindere si m-a scos din transa fatală. Auzeam cântece bisericesti, însă nu eram în paradis. De altfel, se stie prea bine că sinucigasii nu sunt primiti acolo. De fapt, era o procesiune nocturnă, în cinstea uneia dintre sfintele patroane ale Alexandriei, care trecea pe comisă. O defilare lungă de prelati si de diaconi purtând icoane, lumânări si cădelnite înainta încet în sunetul imnurilor si al orgilor portabile. Soldatii guvernatorului si gărzile patriarhului înconjurau multimea. Instinctiv, m-am amestecat în gloata care urma pioasă procesiunea. Am ajuns în felul acesta la catedrală si, în urma acestor oameni piosi, am pătruns în curtea sanctuarului. Dar, în loc să-i urmez în biserică, m-am rezemat de o coloană, stiind că, în acest adăpost inviolabil, nu va veni nimeni să mă caute.

Dis-de-dimineată, am fost trezită din motăiala de patriarhul Alexandriei, care venea să tină slujba. O multime de credinciosi si de solicitanți, cu plângerile în mâini, încerca

64

să se apropie de el. Eu eram mult prea slăbită ca să mă misc si am rămas singură, deoparte. Probabil că a zărit-o pe nevoiasa lihnită care eram, căci a întors capul spre mine si s-a aplecat spre un călugăr care îl însoțea. Acesta s-a desprins din cortegiu si a venit la mine. N-a avut nevoie să mă întrebe ce îmi trebuie. De-abia mă puteam tine pe picioare.

Am fost transportată la azilul patriarhiei, unde erau găzduiti dezmostenitii sortii. Mi s-a dat un pat într-un dormitor mai mare si mai înalt decât o biserică, unde zăceau zeci de epave feminine de toate vârstele si provenientele. Sora Placidia se ocupa de noi. Era foarte mică, adusă de spate, cu nasul coroiat si ochi albastri mici, vioi si iscoditori, în ciuda taliei si aspectului său pipernicit, s-a dovedit a fi teribil de energică. Mă îndopa cu mâncărurile cele mai hrănitoare si mă forta să dorm câte nouă-zece ore pe noapte. „Mănâncă, fata mea, esti slabă ca o scândură”, îmi repeta ea.

Sub înfățișarea ursuză, era profund maternă. Seara, venea să mă mângâie pe păr si pe fată până adormeam. Surâsul ei stirb exprima cea mai adâncă, cea mai autentică solitudine. Datorită îngrijirilor ei am fost foarte

repede în stare să mă ridic, în scurt timp, aveam să fiu nevoită să părăsesc azilul. Cu o zi înainte de plecarea mea, sora Placidia s-a asezat la căpătâiul patului meu și m-a întrebat de unde veneam, l-am povestit experiența mea cu pustnicii lui Marras despre care, bineînțeles, auzise și ea și pentru care simtea o admirație profundă. Voisem să-i câștig respectul, de care eram însetată, dar ea nu părea deloc impresionată. „și înainte, pe unde ai fost, ce făceai ?” m-a întrebat abrupt. Privirea ei pătrunzătoare și afecțiunea maternă mă invitau să fiu cinstită. Atunci i-am spus tot trecutul meu. N-am încercat să ascund nici mizeria, nici naufragiul vieții mele.

65

M-a ascultat fără să clipească și fără să mă întrerupă. După ce am terminat, mi-a urat noapte bună, ca de obicei, și s-a îndepărtat, clătinându-se. Eram sigură că scandalizasem și pierdusem o prietenă, un sprijin.

La scolare, în dimineața următoare, a apărut în fața mea, a azvârlit pe pat niște haine de călugărită: „Pune-ti astea, rămâi aici”, mi-a poruncit pe un ton care nu admitea replică. Am îmbrăcat, asadar, roba neagră, ciorapii negri, sandalele negre și mi-am înfășurat capul în vâlul negru care ascundea părul și urechile, în atelierul patriarhiei am fost admisă printre tinerele femei care nu-și depuseseră încă jurământul, dar de la care se spera, fără să fie împinse de nimeni, că se vor alătura ordinului la sfârșitul stagiului.

Cârpisem pentru pustnicii călugărului Marras, brodam pentru patriarhia din Alexandria. „Cântai cântece de betie în lupanarele din Constantinopol, de-acum vei cânta pentru Domnul”, mi-a poruncit sora Placidia, care m-a făcut să intru în corul patriarhal.

Am petrecut mai mult de un an închisă, fără să mă plâng, chiar din contră. Mă scăldam într-o pace mult diferită de exaltarea nebunească pe care o cunoscusem în desert. Acolo mă epuizasem intentionat, cu riscul de a mă distruge de tot. La patriarhie eram înfășurată într-un cocon dulce. Locuiam într-o mănăstire vastă, curată și sonoră, cu curți pline de flori și răcorite de fântâni. Eram bine găzduită, bine hrănită. Călugăritele care ne supravegheau și tovarășele mele, naive toate și așa limitate cum erau, aveau o inocență dezarmantă și o prospețime a sufletului contagioase. Se amuzau de toate fleacurile și îmi transmiteau veselie lor. În contact cu ele mă scăldam într-o puritate pe care n-o mai cunoscusem până atunci. Nu mai aveam griji materiale, preocupări intime, probleme, nu-mi mai puneam întrebări. Viața mea, sufletul

66

meu, spiritul meu erau luate în grijă. Pentru prima dată, în mine se răspândea seninătatea, inspirată de existența pe care o duceam și de cele din jurul meu.

Într-o zi, corul a primit permisiunea de a ieși, căci trebuia să cântăm la sfîntirea bisericii Sfîntul Sava, pe care patriarhul Timotei terminase să o clădească pe locul unui templu al lui Apollo, nu departe de Poarta Soarelui.

Ne-am dus, apărute de gărzile patriarhiei, până la locul ceremoniei. Biserica fiind prea mică, am luat loc pe trepte, unde eram așezată minunat pentru a-i putea studia pe trecători, în Egipt, guvernatorul celei mai bogate provincii a imperiului avea rang de duce, dar adevăratul stăpîn era patriarhul Alexandriei, Timotei. Cortegiul lui dezvăluia diversitatea și întinderea puterilor sale. Vistiernicul, cancelarul și cel care împărțea pomenile mergeau în fruntea sutelor de finanțisti, notari, secretari și consilieri juridici. Ofiterii însărcinați cu înalta și joasa justiție îi precedau pe controlorii bazarelor și ai tavernelor. O armată de emisari și portărei venea înaintea sambelanilor care, tantosi și plini de importanță, anuntau ei însisi clerul înconjurat de gărzile patriarhale în uniforme de un roșu aprins, cu panasele în vînt. Protoprezbiterul și arhidiaconul conduceau zecile de diaconi împodobiti cu brocarturi și cohortele de călugări în haine ponoșite. Veneau, în fine, episcopii, întindere miscătoare de aur roz, aur galben, aur albastru, aur verde. și ultimul, împresurat de norii de tămâie ridicați de acoliti săi, însoțit de imnul triumfal intonat de mai multe coruri, patriarhul Timotei, cu toiagul de aur în mână, barba albă și coroana de diamante pe cap. Cu un buchet de busuioc, plantă magică, în mână, binecuvînta cu gesturi largi multimea prosternată la trecerea lui.

67

Întreg orasul se strînsese să vadă spectacolul. Locul din fata bisericii, străzile dimprejur erau înnegrite de lume. În fata acestui public atît de diferit de cel de la capela patriarhală, cântam cu entuziasm netărmurit minunatele imnuri grecești pe care le învățasem.

Era prima dată de peste un an cînd mă găseam pe stradă și eram extrem de fericită. Nu mă puteam abține să nu privesc pe furis spectatorii. Simteam că mă tintuiește cineva cu privirea, încercam să descopăr cine. Ochii mei i-au întîlnit pe cei ai bărbatului din multime. Mi-a făcut cu ochiul. N-am întors capul suficient de repede, învățasem pe vremuri limbajul privirii și stiam că a lui exprima dorință. Mi-a trimis un sărut cu mîna. M-am înroșit, dar am

zâmbit involuntar. Brusc, am zărit-o pe sora Placidia, care stătea ceva mai deoparte. Mă observa cu severitate, am lăsat ochii în jos...

Ceremonia se terminase, functionarii cei mai importanti deja plecaseră, când a izbucnit conflictul între doi călugări.

— Ati cântat în greacă, si nu în latină, cum prescriu canoanele Sfintei noastre Mame, Biserica. E scandalos si mă voi plânge Sfântului Părinte! a strigat unul dintre ei, în care am recunoscut un prelat aparținând suitei trimisului permanent al papei.

— Poporul nu vorbește latina. Trebuie să înțeleagă limba Domnului care, aici, e greaca, a replicat un călugăr pe care îl văzusem deseori în anturajul patriarhului Timotei.

Nu pricepeam ce rost avea această ceartă. Latina este limba actelor oficiale, iar părintele Bartolomeu, în copilăria mea, mă învățase doar câteva fărâme. Greaca este limba noastră, cea pe care o auzisem dintotdeauna atât pe stradă, cât si în biserică.

68

Cei doi călugări continuau să se certe cu înfocare pe trepte, dar subiectul disputei deviasse. Omul papei sustinea dubla natură, divină si umană, a lui Dumnezeu, partizantul patriarhului afirma că Iisus era numai de natură divină si contrazicea enciclicele papei si îi respingea infailibilitatea. Celălalt îi argumenta cu decretul împăratului: „Acest preacucernic Iustin, care v-a poruncit să vă căiti pentru-greselile voastre criminale.”

— Nu ne temem de martiriu, i-a replicat monofizitul. Suntem gata să suferim întru preamărirea gloriei lui Dumnezeu, a aceluiași Dumnezeu pe care voi îl insultati, afirmând că are natură umană.

Altercatia, deja violentă, a degenerat rapid. Insulte „ereticilor”, „blasfemiatorilor” si altele zburau de la unul la celălalt. Gloata venită să asiste la ceremonie se împrăstiasse, dar rămăseseră destui gură-cască încântati de spectacol care s-au adunat în jurul cârcotasilor. Călugărul patriarhului, care pierdea teren, i-a chemat în ajutor pe „adevărații creștini”. Acestia, abia așteptând o asemenea ocazie, s-au năpustit asupra prelatului Sfintiei Sale. Din fericire, chiar în clipa aceea si-a făcut apariția la fata locului o patrulă care a reușit să-l elibereze pe nefericit. Era însângerat, plin de răni si de-abia respira, între timp, călugărul, bineînțeles, dispăruse, iar „adevărații creștini” se evaporaseră în împrejurimi. Nimeni nu văzuse, nu auzise nimic.

La întoarcerea în atelier, am discutat cu sora Placidia despre incident. Din vremea când auzisem prima dată vorbindu-se de monofiziti, cu ocazia

revoltelor împotriva împăratului Anastasius, acuzat că îi proteja, avusesem posibilitatea, datorită pustnicului Marras și a credinciosilor lui, să le înțeleg dogma. Biserica creștină era împărțită între

69

monofiziti și papalitate, care erau în polemică asupra naturii lui Iisus.

În Egipt, populația și clerul, de la ultimul călugăras până la însuși Timotei, erau cu toții monofiziti și până în ziua aceea nu observasem nici o contestatie, nici un conflict. Sora Placidia a clătinat din cap, preocupată, tulburată:

— Te-ai lăsat păcălită, în întreg imperiul, monofizitii suferă, dar îndeosebi în Asia, unde sunt cei mai numerosi. Cincizeci și patru de episcopi din Siria și Palestina au fost destituiți și alungați. Zeci de mănăstiri au fost evacuate cu forța și jefuite. Nenumărați călugări și călugărite au fost azvârliti în stradă, ucisi sau omorâți în chinuri, în alte părți sunt vânați ca fiarele sălbatice, în fiecare zi, papa face presiuni asupra împăratului nostru, Iustin, ca să rezolve cu Egiptul, dar Egiptul e prea puternic, prea bogat, prea vital pentru ca suveranul nostru să și-l întoarcă împotriva declansând persecutii. De aceea, intoleranța lui se oprește la hotarele noastre.

— Deci Egiptul nu e amenințat, am exclamat fericită. Sora Placidia s-a înnegrit de supărare:

— Pompa imuabilă și impresionantă din jurul patriarhiei noastre este înșelătoare. Pericolul este constant, chiar dacă rămâne nevăzut. Toleranța împăratului va dura vesnic ? Egiptul va fi scutit sau patriarhul nostru va fi într-o bună zi detronat și oamenii lui vor pieri pentru credință ?

Nu înțelegeam de ce papei îi plăcea să sporească numărul martirilor... „Pentru un motiv atât de mic”, am adăugat în șoaptă.

Sora Placidia, care mă auzise, nu și-a putut împiedica un surâs:

— Ceea ce n-ai priceput tu este sensul profund și ascuns al monofizitismului. În spatele a ceea ce tu crezi că

70

—•

este o simplă cercetare teologică, se află independența unei credințe ce refuză să se supună îndepărtatului papă de la Roma. Tu nu ești din Egipt, nu ai cum să înțelegi. Vrem să aparținem imperiului, dar ținem să ne păstrăm personalitatea. Familia mea vine din oaza Fayum, unde trăim de generații întregi, dinainte ca funcționarii trimisi de Constantinopol să ne impună legea lor. Și dacă sunt monofizită, e și pentru că sunt egipteană.

Îi simpatizam și înainte pe monofiziti. De două ori, în desert și în Alexandria, monofizitii fuseseră cei care îmi salvaseră viața. Mă primiseră, mă ajutaseră, făcuseră iar din mine o ființă umană. Instinctiv, simteam la ei mai multă omenie, deschidere, accesibilitate, decât la catolicii Bisericii oficiale. Voiam să rămân printre ei, să mă dedic lor și patriarhului Timotei, protectorul meu. Ca atâtea lucrătoare ale atelierului, visam să-mi pun vâlul de călugărită. Ratiunea îmi soptea că viitorul meu material, confortul meu, siguranța mea erau asigurate la mănăstire.

După atâția ani, mi-am dat seama că nu trebuie niciodată să acționezi doar cum te taie capul, căci deciziile luate în lumina slabă a unei singure ratiuni rămân întotdeauna mărginite. Bineînțeles, în fata surorii Placidia, mă multumeam să mă fudulesc cu o credință arzătoare și cu nerăbdarea de a-mi închina viața Domnului, în loc să-mi sară de gât, cum mă așteptam, a dispărut pentru a reveni ceva mai târziu, să mă caute: „Urmează-mă, ești așteptată.”

Am traversat curtea vastă a catedralei, mereu plină de credincioși, și am ajuns la zidurile palatului patriarhal, înconjurau un domeniu imens, presărat de clădiri și grădini. Un donjon pătrat, foarte gros și foarte înalt se ridica în mijlocul unui teren nisipos. O scară monumentală urca până

71

la un pod suspendat, căci se intra pe la primul etaj. Am urmat-o pe sora Placidia pe treptele drepte, strâmte, interminabile. S-a dat la o parte și m-a împins ușor înainte.

La început, orbită de lumina soarelui, n-am văzut aproape nimic. Doar câteva lumânări mari din ceară galbenă împrăstiau o lumină slabă. Norii de tămâie erau aproape la fel de groși ca aceia de nisip în desert când e furtună. Zidurile erau complet goale. Nici icoane, nici argintării pioase. Pe jos, mai multe covoare, pe care stăteau vreo douăzeci de călugări. Capisoanele negre trase pe frunte nu-mi permiteau să le văd fetele. Cu bratele întinse, psalmodiau, iar vocile lor groase răsunau ciudat. Capela era împărțită în două printr-un fel de paravan fin dantelat, din lemn pretios străpuns de găurele. Pe partea cealaltă, pe un tron foarte mare din abanos, mă aștepta patriarhul Timotei. Barba albă iese în evidență pe vâlurile lungi, negre.

1 — Apropie-te, copila mea! Sora Placidia mi-a zis că dorești să te călugărești.

Cu ochii plecați modest, capul lăsat umil în piept, i-am anunțat vocația mea, cu o voce slabă și tremurătoare.

Mi-a răspuns cu voce tunătoare, rostind clar fiecare cuvânt și rostogolind „r”-urile, obisnuit fiind să se adreseze multimei:

— Din clipa în care ai sosit printre noi, copila mea, te-am urmărit pas cu pas. Suntem siguri de credința ta, care este adâncă și sinceră. Dar nu ești făcută pentru mănăstire.

În semiîntineric nu vedeam ochii patriarhului, în picioare, în fata lui, simteam că mă ia ameteala. Vocile călugărilor, umbrele lor negre, tămâia, întinericul auriu mă îmbătau și totodată mă făceau să mă simt foarte stânjenită. Am făcut un efort pentru a vorbi:

— Îmi doresc foarte mult să vă slujesc, Preafericitule!

72

— Dar o poți face, copila mea, și fără să-ți pui vălul.

— Cereti-mi orice, cu condiția să pot rămâne aici.

— Din contră, mă gândeam să te trimit departe, în misiune. Dacă refuzi, nu te voi alunga și poți rămâne aici cât dorești.

Spusese aceasta pe un ton detasat, dar nu știu de ce un instinct fulgerător mi-a afirmat că în momentul acela mă aflam la o răspântie și că fusesem adusă acolo de patriarhul Timotei. Alegerea pe care o aveam de făcut, decizia pe care o luam erau cruciale. Fără ezitare am acceptat misiunea lui.

— Voi face tot ce hotărâți, voi merge unde mă trimiteți! am declarat ferm.

Știam că patriarhul Timotei își datora puterile exceptionale virtuții și experienței, că mă citea până în fundul inimii și stia totul despre trecutul meu, despre sufletul meu și, poate, despre viitorul meu. Dacă el voia să îmi încredințeze o misiune, aceasta trebuia să fie primordială. Desigur, avea interesele lui, dar știam și eu să mi le descopăr pe ale mele.

A spus atunci ce aștepta de la mine. Aveam să plec în Palestina și Siria să duc scrisori comunităților religioase monofizite care se ascundeau de persecuții. Această misiune, deși comporta destule pericole, mi s-a părut de importantă secundară. Am fost dezamăgită și m-am întrebat dacă nu mă înșelasem oare în hotărârea mea. Când am îngenunchat pentru a primi binecuvântarea patriarhului, mi-am dat seama că nu se mai auzeau vocile călugărilor. O rază de lumină venită printr-o deschizătură pe care n-o observasem înainte a încununat deodată chipul prelatului, care strălucea precum un sfânt din icoană. Pe un ton solemn mi-a spus:

— Nu-i uita niciodată, copila mea, pe cei care te-au primit și te-au iubit și, dacă într-o zi vei avea posibilitatea și ei vor avea nevoie, dă-le ajutorul tău. Să știi că oriunde te-ar

73

chema destinul privirile noastre părintești te vor urmări. și acum, du-te!

Cuvintele lui, vocea lui au avut un efect extraordinar asupra mea. M-am ridicat transfigurată. Mă simteam de-acum tare și puternică. Când am ajuns în prag, l-am auzit:

— Adio, Despina!

M-am întors dintr-o miscare. Așezat pe tron în fundul capelei, nu se miscase și se confunda cu penumbra. Oare chiar el vorbise ?... Despina era titlul rezervat împărătesei și celor mai mari doamne ale imperiului. Eu, Despina! De ce ?

M

Capitolul 5

editerana fiind practic un lac bizantin, am navigat în deplină siguranță pe un vas de comerț până la Beirut. De acolo am folosit remarcabila rețea de drumuri lăsată de Roma antică. Mă deplasam ca o femeie plecată în pelerinaj, pretext pe care tinuta mea de călugărită laică și abundența locurilor sfinte din regiune îl făceau plauzibil. Când se oprea carul vreunui negustor să mă ia, când mă lua câte un emisar imperial în sa, în spatele lui. În cea mai mare parte a timpului mergeam pe jos, dar îmi găseam de fiecare dată câte un tovarăș care să-mi țină de urât.

Eram uimită de numărul călătorilor din Levant, de care erau pline toate căile de comunicație. „Mănăstirile din umbră” în care se ascundeau monofiziții erau departe de drumuri, în regiuni izolate și desertice. Nu aveam decât indicații vagi pentru a le descoperi, dar era de ajuns să cer îndrumări primului țaran întâlnit. Deși amplasarea lor se presupunea că este secretă, o cunoștea toată zona. Ajungeam în felul acesta fie într-o vale adâncă, fie pe o faleză abruptă și descopeream, ascunse după stânci, cocotate deasupra unei prăpăstii, clădirile căutate, în jurul unei capele micute, construite grosolan din pietre neregulate, se strângeau câteva cocioabe din lemn.

Știam că venirea mea era spionată. Intram într-o curte pustie, urmărită de privirile nevăzute, în capelă, intonam în greacă credo-ul monofizit. Atunci, călugării și călugăritele

75

apăreau din ascunzătorile lor. Trebuia să mai trec de controale, să dau parole de trecere înainte de a fi admisă, înmânam scrisorile cu livrarea cărora fusesem însărcinată și primeam altele, pe care să le duc în alte mănăstiri.

Mi se oferea găzduire peste noapte și, în pofida sărăciei locurilor, dădeau un ospăt în cinstea mea. În tot timpul mesei nu auzeam decât povești despre cruzimile puterii împotriva monofizitilor. Sora Placidia nu exagerase. Acești călugări, aceste călugărite asezate la masă în jurul meu fuseseră urmăriti, expulzați, jefuiți, bătuti, uneori torturați. Vorbeau despre suferințele lor fără nici un pic de amărăciune și fără să-și plângă de milă. Nu vedeam decât fiinte pioase și caritabile, a căror întreagă viață era închinată preamăririi Domnului. Atunci, mai mult ca oricând, mi-am dat seama de absurditatea aberantă a acestor persecutii.

Vreme de mai multe luni, am străbătut zona după un itinerar aparent dezordonat. Am vizitat Gaza, Laodiceea, Apameea, Sergopolis, Edessa și multe alte locuri. Nu găseam totuși nici o plăcere în a călători.

Într-o zi, am ajuns la Antiohia. Comunitatea monofizită, în loc să se fi refugiat în vreo baracă pierdută în mijlocul desertului, se ascundea într-o casă de la periferiile orașului. Spre surprinderea mea, am fost rugată să aștept acolo noi instrucțiuni. Mai multe zile s-au scurs fără să se întâmple nimic. Plictiseala îmi dădea ghes să ies. În această mănăstire care nu era de fapt mănăstire, regulile păreau mai puțin stricte în privința mea, din moment ce nu făceam parte dintre ei; cât despre consemnele de siguranță, erau mai lejere pentru o străină ca mine.

Antiohia este poate mai puțin magică decât Alexandria, dar la fel de prestigioasă, și acest avanpost din Asia ascunde multe surprize. Oraș din nord, Antiohia este

76

mai activă, mai febrilă, mai puțin exotică, însă mai bogată decât capitala Egiptului. Mostenitoare a marii tradiții antice, a rămas păgână sub vesmintele creștinismului. Al treilea oraș al imperiului este o metropolă fastuoasă, plină de palate, teatre, circuri, taverna, unde se desfășoară serate, banchete și alte sărbători. Această atmosferă de usurătate și bucurie mă deprima, prin contrast cu situația mea. Cât timp aveau să mai dureze peregrinările mele? Când voi vedea scopul, capătul ? De ce acest itinerar, de ce această misiune, de ce eu ? Mă săturasem să caut și să alerg în întuneric.

Pentru a-mi înfrânge înbușnărea am apelat la remediu meu preferat, care consta în a mă duce în bazar. Gurmandă din fire, am început prin a defila

prin fata sirurilor de măcelării, mezelarii, pescării, patiserii si tarabe cu condimente. Am făcut un ocol pentru a admira manuscritele minunate copiate si bogat împodobite cu miniaturi. M-am plimbat prin fata prăvăliilor cu bijuterii, am admirat aici un cufăr de fildeș pentru cosmetice, acolo o fibulă de aur filigranată. Obiectele de cult m-au uluit prin bogăția lor, cruci de aur încrustate cu pietre pretioase, lămpi din argint, racle din email si metale pretioase.

Am păstrat pentru desert „strada” mea preferată: cea a negustorilor de stofe. M-am oprit în fata unei tarabe deosebit de bine aprovizionată. Ochii mei mângâiau pofticiosi mătăsurile, brocarturile, muselinele pe care nu îndrăzneam să le ating. Negustorul privea cu uimire dezaprobatoare această călugărită cu porniri cochete. Nu-mi puteam dezlipi privirea de un anumit mantou ușor din mătase albastră ca noaptea, brodat cu un galon mare roz cu argintiu.

Deodată, am auzit în spatele meu o voce soptindu-mi la ureche: „Îl vreți ? Vi-l dăruiesc eu.” M-am întors. O femeie foarte înaltă, admirabil clădită, cu ochi albaștri migdalati si un păr negru bogat îmi zâmbea. Era îmbrăcată după ultima

77

modă, dar destul de tipător. „Lăsați-mă să vă cumpăr acest mantou”, a repetat ea. N-am putut să răspund decât că nu stiam unde si cu ce ocazie as putea purta o haină atât de frumoasă. „Păcat, ori îl ascundeti în chilia dumneavoastră de la mănăstire, ori, mai bine, vi-l păstrez eu si veniti să-l probati la mine...” Exista bunătate, dar si o stranie complicitate în ochii acelei femei ispititoare. Fără să-mi asculte protestele, s-a tocmit cu aplomb. Negustorul, de altfel, a cedat ușor. Ajunsese aproape în patru labe, atât se ploconea în fata ei. Îi curgeau balele de atâtea complimente si lingusiri, l-ar fi lăsat mantoul si la un sfert de pret, atât era de flatat că se oprise la prăvălia lui. Așa am cunoscut-o pe Macedonia, dansatoarea cea mai renumită, cea mai populară din oras, într-un fel, mascota Antiohiei.

„Pe curând”, îmi spusese ea când ne-am despărțit, invitându-mă să-i fac o vizită. Am ezitat mai multe zile, dar, întrucât instructiunile mele nu ajunseseră încă la mănăstire, m-am dus la Macedonia. Locuia nu departe de Teatrul Mare, unde își desfășura talentele. Dimensiunile modeste ale casei, zidul orb care o proteja, intrarea modestă nu lăsaus deloc să se bănuiască luxul inimaginabil în care am pătruns. Locuinta dansatoarei, ca o casă a surprizelor, cuprindea scări pe jumătate ascunse, aripi nebănuite, curți adăpostite de privirile indiscrete. Mă uitam cu încântare la aceste obiecte, la mobile, la

picturi. Probabil că gusturile Macedoniei erau înfiorător de stridente, dar la vremea aceea mi se păreau culmea rafinamentului.

Era trecut de amiază și ea abia se trezise. M-a întâmpinat cu cea mai mare veselie. A poruncit să fie adus minunatul vesmânt, pe care mi l-a asezat pe umeri. Peste roba mea neagră dădea cel mai trist contrast.

78

— Dezbracă-te! mi-a poruncit ea.

M-am supus cu o lipsă de pudoare care a părut să o uimească foarte mult.

— Dar de ce să ascunzi atâtea frumuseti, atâția nuri ? m-a întrebat ea de mai multe ori, contemplându-mi îndelung goliciunea. E o rusine să întretii atât de prost un trup atât de perfect! Ce piele uscată! și unghiile astea murdare, părul aspru!

A bătut din palme ca să-si cheme sclavele și le-a poruncit să-mi facă toaleta ca și cum ar fi fost vorba de ea. Baie fierbinte, unsori aromate, masaj, parfumuri, machiaj, coafură, am trecut prin fiecare din delicioasele etape ale elegantei. Macedonia a ales o tunică pentru mantoul meu, de un roz asemănător cu acesta. M-a împodobit cu o fibulă și cercei din argint, apoi mi-a asezat pe umeri frumosul mantou. Apoi m-a condus la o oglindă mare din bronz.

N-am avut nevoie de expresia admirativă a slujitoarelor ca să înțeleg că eram frumoasă. Copil fiind, m-am crezut urâtă, adolescentă, cunosteam puterea mea de atracție sexuală, dar de aici până la a avea frumuseti! Dar iată că lumea și îngrijirile elegantelor mi-o dezvăluiau. Avusesem dintotdeauna trăsături accentuate, dar greutățile cu care m-am confruntat în ultimii ani le îndulciseră desenul și parcă le purficaseră. Defectele chipului meu, pe care nu m-am gândit niciodată să le ascund, deveniseră avantaje, căci îi confereau personalitate și o anume bizarerie, încântată de descoperirea mea, am făcut o piruetă în fața oglinzii, făcând mantoul să fluture în jurul meu.

— Hai la Stoa! a hotărât Macedonia.

M-am oprit brusc. O călugărită în locul de întâlnire al elegantelor din Antiohia era de neconceput. Visul s-a destrămat și m-am întors pe pământ, încet, cu grijă, mi-am scos

79

vesmintele somptuoase si am revenit la tinuta mea austeră. Cea mai dezamăgită dintre noi două era Macedonia. Mi-a smuls promisiunea că mă voi întoarce foarte curând pe la ea.

Gustasem din fructul oprit al cochetăriei. Prin urmare, m-am întors, si adesea. Am început prin a mă schimba, adăpându-mă din ineputabila garderobă a Macedoniei. Ea mă sfătuia, mă încuraja si eu eram mai mult decât încântată să-i fiu păpusă. Ne răcoream într-una sau alta din curtile umbrite si înflorite. Ne desfătam cu dulciuri care, asezate în castronase de argint, zăceau pe toate mesele din marmură. Ascultam muzicantii cocotati pe estradele din lemn cântând diferite cântecele la modă.

Macedonia primea multe vizite, oameni de teatru, admiratori, proaspăt îmbogătiți, înfloream în contact cu această lume. Fără să fiu cultă, stiam din instinct să întretin o conversatie, să dau replica, să uimesc un interlocutor, să plac. După plecarea invitatilor, rămâneam mult timp să pălăvrăgim pe săturate, ca două complice. Ea nu stia despre mine decât ceea ce binevoisem să-i spun si, judecându-mă dintr-o privire, mă primise asa cum eram, fără să se intereseze de originea mea, de trecutul meu, ceea care mă făcuse să mă atasez de ea. „Parcă te cunosc dintotdeauna", îmi zicea ea. Reciproca era la fel de valabilă.

Vedeta cea mai renumită din Antiohia si misterioasa necunoscută aveau acelasi fel de a gândi, de a reactiona, de a spera. Macedonia iubea mai presus de orice viata, eu asteptam totul de la viață. Profitam de personalitatea ei caldă si generoasă. Ne plăcea amândurora să râdem si aveam acelasi gen de spirite, una încheind deseori fraza începută de cealaltă. Eram la fel de pofticioase si una, si cealaltă după stofe, bijuterii, mâncăruri si vinul de Samos.

80

Ea mi-a deschis portile lumii mărete la care aspiram si era multumită să aducă acolo o nou-venită pe cât de misterioasă pe-atât de înțeleaptă. Cât despre bărbați, experientele noastre erau similare în legătură cu ei. Ne hotărâserăm să nu le cădem victime, dar stiam, de asemenea, că ei erau cheia pentru orice.

Am cedat, în sfârșit, insistențelor ei si am început să iesim împreună. M-a dus la hipodrom într-o zi de curse. Când m-am trezit în mijlocul multimei, îmbrăcată, coafată ca femeile cele mai elegante, la bratul unei celebrități, si când am simțit o sută de priviri atintite spre mine, observându-mă, criticându-mă si admirându-mă, am avut o senzație de goliciune si amenintare, dar în acelasi timp eram în elementul meu. M-am distrat ca o nebună. Nu mă mai

puteam dezbăra așa că, sub aripa dansatoarei, m-am aruncat în viața mondenă. Ea mă ducea la spectacole, la banchete; am fost să petrecem o zi la Daphne, loc de vilegiatură vechi și celebru, poreclit odinioară Orgiopolis, „Orasul orgiilor”, unde vilele minunate se ascundeau între dafini și plop, într-o zi, am ajuns până la Seleucia de Pierie, portul metropolei, unde bogatele case moderne și albe se înșirau cu fața spre mare. La mănăstire, nimeni nu puneă întrebări legate de absentele mele din ce în ce mai repetate și mai prelungite, iar această tolerantă mă încuraja pe calea fatală. M-am trezit în felul acesta ducând o viață dublă: ba eram călugărită, îmbrăcată toată în negru, silitoare la slujbele comunității -, ba machiată strident și împodobită cu cele mai frumoase haine ale Macedoniei, eram demnul ei emul în seratele tumultuoase.

Totusi, caracterul meu se revolta împotriva acestei existente mincinoase care, oricum, nu s-ar fi putut prelungi la nesfârșit. Poate că am fost deseori necinstită, în viața

81

'J

mea, cu ceilalți, dar niciodată față de mine însămi, și de data aceasta stiam că trisez.

Într-o după-amiază, la ora la care căldura începe să scadă, am mers cu Macedonia la Teatrul Mare. Era foarte diferit ca aspect și dimensiuni față de cel în care mă produceam la Constantinopol. Imens și somptuos, era construit în stil vechi, sub cerul liber. Am luat loc pe băncile din marmură acoperite cu perne de brocart. Fundul scenei era ocupat de arcade și coloane între care se înălța un popor întreg de statui, dar admiram îndeosebi mozaicul de pe jos unde cânta corul, în care măștile grotesti alternau cu păsările.

La Teatrul Mare, se dădeau spectacole de dans, în care se dezlănțuia Macedonia, dar și tragedii și comedii antice. Totusi, în fața succesului în creștere al spectacolelor crestine nu mai rămăneau decât câțiva erudiți care să aprecieze această tradiție. Astfel, publicul, în majoritate, pălăvrăgea fără să fie atent la piesa jucată în ziua aceea, Adunarea femeilor, o comedie politică a lui Aristofan. Întreaga Antiohie era prezentă, într-o gloată frivolă și mondenă. Se mânca, se bea, căci cupele și mâncărurile circulau printre bănci. Vremea minunată răcorită de o briză usoară era încântătoare. Macedonia și eu, așezate una lângă alta, în rândul al doilea, chiar în spatele autorităților orasului, eram obiectul neîncrederii tuturor femeilor și al admirației multor bărbați.

În ciuda acestor omagii tăcute, mă simteam abătută. Nu stiu de ce am ales momentul acela pentru a mă destăinui Macedoniei, l-am mărturisit

nesiguranta si nehotărârea mea. Nu mai stiam de ce mă aflam acolo si nu stiam încotro să mă îndrept. Patriarhul Timotei nu-mi spusese nimic despre urmarea periplului meu si, cum nu venea nici o instructiune

82

în legătură cu mine, mă resemnam să-mi iau iar destinul în propriile mâini. Ce să fac? N-aveam nici un port de bază, nici un scop. După ce am terminat, Macedonia nu a părut deloc surprinsă. Mi-a pus doar întrebări despre patriarhul Timotei si despre sentimentele mele față de el. I-am jurat că doream încă să mă închin în întregime lui, chiar dacă, asa cum presimtise si el, nu mai credeam în vocatia mea.

„Tu si familia ta nu apartineti Verzilor ?" m-a întrebat ea brusc. Mi-am ascuns uimirea de a descoperi că era atât de informată si i-am răspuns că Verzii ne trădaseră si că fusesem salvati de Albastri, cărora mă voi dedica cu toate fortele dacă se va ivi vreo ocazie. stiam că Macedonia îi sustinea activ pe acestia. A tăcut. O vedeam reflectând, ezitând. Soarele la apus arunca o mătase transparentă pe cer. Un aer marin, adus de briză, înviora atmosfera. Nenumărate rândunele zburau pe deasupra noastră, tipând atât de tare încât aproape acopereau vocile actorilor.

M-am aplecat spre însoțitoarea mea si i-am povestit că noaptea trecută avusesem un vis foarte depărtat de trista mea realitate. Se făcea că ajungeam la Constantinopol si întâlneam un necunoscut, a cărui imagine rămânea neclară. Acest bărbat depunea la picioarele mele mai mult aur, mai multe nestemate, mai multe comori decât văzuse lumea asta.

Am întrebat-o, râzând, ce sens vedea ea într-o asemenea închipuire.

— Dacă vrei, Theodora, visul acesta poate deveni realitate, mi-a răspuns ea.

Am bombardat-o cu întrebări la care a refuzat să răspundă.

— Vino mâine la mine, o să-ti explic.

Piesa lui Aristofan s-a încheiat în aplauzele publicului. Nu urmărisem actiunea. Păcat, căci subiectul era preluarea

83

puterii de către femei. Societatea elegantă din Antiohia s-a împrăștiat, pregătindu-se pentru noi sărbători. Ne-am întors acasă fără să scoatem o vorbă. Mi-am pus roba neagră si m-am întors la mănăstire.

N-am închis ochii toată noaptea, în linistea de dinaintea zorilor, auzeam strigătele gărzilor de noapte anuntând ora, înjurăturile unui trecător

împiedicându-se de o piatră, miorlăiturile pisicilor amorezate, întinsă pe salteaua mea îngustă, în chilia minusculă și sufocantă, mă gândeam. Căutam cauza solitudinii Macedoniei. Simpatia care ne unea, generozitatea ei sinceră nu erau suficiente pentru a o explica în întregime. De altfel, oferta ei bruscă nu mă uimise. De la o vreme mă așteptam la ceva de genul acesta și, destăinuindu-mă ei, voisem să provoc o reacție asemănătoare.' Dimineată, am alergat la ea. Încă dormea și am fost nevoită să aștept până s-a trezit. Apoi nu s-a grăbit deloc, a băut un ceai, s-a primenit, a dat ordine slujnicilor. După ce le-a trimis la treabă, mi s-a adresat, în sfârșit, și mie:

— De-acum te întorci la mănăstire și îți faci bagajele. Nu dai nici o explicație. De altfel, nu-ti va pune nimeni nici o întrebare. Te vei duce în port, vei găsi un vas numit împăratul Apusului, care pleacă spre Constantinopol, și îl vei lua.

— Cu ce bani ? N-am nici o letcaie.

— Totul e aranjat de dinainte, mi-a zis ea, întinzându-mi pe deasupra o pungă de bani pentru a asigura primele mele cheltuieli.

N-am pus nici o întrebare. Știam că mi-ar fi răspuns ambiguu sau cu minciuni. Descopeream o Macedonia foarte diferită de aceea cu care eram obișnuită și totuși nu mă surprindea. Apărea deodată ca o stăpână care dă ordine, dar, pe undeva, rămânea și ea o executantă. Pentru cine ? Aveam timp mai târziu să mă ocup de asta. Unul dintre

84

marile secrete ale vieții este de a cunoaște vremea întrebărilor și de a nu le pune prea devreme. Pentru moment, numai calea pe care trebuia să o urmez mă preocupa, întrebările puteau să mai aștepte.

Mi-a dat adresa casei pe care trebuia să o închiriez, odată ajunsă la Constantinopol, meseria pe care aveam să o practic, mi-a enumerat activitățile mele zilnice, locurile în care să mă duc frecvent, mi-a precizat chiar și locul din viitoarea mea locuință în care trebuia să stau ca să lucrez, într-o seară, a continuat ea, un bărbat va veni să mă caute, pe care aveam să-l recunosc după descrierea făcută de ea.

— Cine e ? nu m-am putut abține să întreb.

— O să-ti spună chiar el, s-a multumit ea să răspundă.

— și ce trebuie să fac atunci ?

— Numai ce îți dictează instinctul. Am încredere în el. Mi-a spus toate acestea cu ușurință, ca și cum ar fi fost

vorba de un joc, de o glumă, dar simteam intensitatea atentiei ei si, zâmbind în continuare, m-a obligat să-i repet de mai multe ori instructiunile ca să fie sigură că le retinusem.

Împăratul Apusului, în ciuda numelui pompos, era o epavă hodorogită care ameninta să ia apă din toate părțile. Totusi, mi s-a părut nava cea mai luxoasă din lume, fiindcă mă ducea la Constantinopol, singurul oras din lume, orasul meu, unde suferisem atât si pe care nu încetasem să-l regret din clipa în care îl părăsisem. Una dintre zilele cele mai fericite din viata mea a fost cea în care, de pe punte, am văzut cupolele si turnurile sale ivindu-se încet din ceata caniculei. Niciodată orasul alb-auriu nu mi s-a părut atât de frumos si nu-mi puteam dezlipi privirea de la spectacolul feeric. Mă întorsesem acasă, hotărâtă să nu mai plec niciodată. La debarcare, mi-am smuls vâlul negru si l-am aruncat în mare.

85

Am urmat cuvânt cu cuvânt instructiunile Macedoniei. Am închiriat două camere în casa pe care mi-o indicase ea, în spatele forului lui Constantin, în cartierul comercial ocupat de depozite si negustori cu ridicata. Am devenit tesătoare, lucrând acasă si îmbrăcându-mă cât mai sobru si mai demn posibil. Macedonia îmi interzisese mai mult sau mai puțin direct să mă duc la teatru, la tovarășele mele, la prietenii de tavernă si chiar la familia mea.

În pofida interdictiei sale, m-am întors la casa copilăriei mele. Pe aceasta voiam să o văd, si nu pe părintii mei. Am regăsit taverna, apoi străduta sordidă. Cu inima bătând de emotie, dar si de socul revederii acelei mizerii teribile, am pătruns în clădirea mai strâmbă, mai subredă ca oricând. Am dat nas în nas cu vecina noastră, care m-a recunoscut imediat. Locuinta noastră fusese vândută unor necunoscuti. Am simtit un soi de usurare la aflarea vestii. Vecina a luat expresia mea drept disperare. M-a invitat la ea, mi-a oferit un scaun, m-a servit cu dulciuri si fructe. M-a bombardat cu întrebări, pe care le-am rezolvat printr-o serie de minciuni. După aceste preliminarii, a fost nerăbdătoare să-mi dea noutăți, mai ales din cele proaste, își schimba expresia după circumstante, dar tragedia altuia o încânta vizibil. Mama murise la puțin timp după plecarea mea în Africa, după o boală care ar putea fi ereditară. Pentru Nicetas, tatăl meu vitreg, acesta a fost sfârșitul, căci si-a pierdut slujba din cauză că se îmbăta; nu mai locuia în cartier. Cât despre Comito, vecina credea că lucrează în continuare la teatru, dar nu stia unde locuieste. Singura strângere de inimă pe care am simtit-o a fost când mi-a spus de moartea

părintelui Bartolomeu. As fi vrut mult să am timp să schimb trista impresie pe care si-o făcuse despre mine.

În ciuda asteptărilor, noua mea viață nu mi-a displăcut.

86

Îmi era drag să rămân până târziu aplecată peste vârtelnită. Conform instructiunilor Macedoniei, m-am instalat lângă fereastră ca să lucrez. Trecătorii, majoritatea negustori din cartier, se opreau să-mi facă propuneri deocheate, îi expediam și, dacă insistau, foloseam un limbaj învățat în trecutul meu, a cărui grosolănie îi alunga. Fusesem instruită să par cât mai virtuoașă. Noua mea viață îmi convenea și, fără obligatia de a face dragoste pentru a-mi câștiga traiul, mă simteam liberă.

Totusi, săptămânile, lunile treceau și nu vedeam pe nimeni apărând la orizont. Ajunsesem să mă întreb dacă nu cumva Macedonia își bătuse joc de mine și dacă sarcina pe care mi-o dăduse nu era cumva un mod de a se debarasa de mine. Munca îmi ocupa destul zilele ca să-mi omor plictisul, dar mă ofileam în această monotonie. Aveam impresia că merg pe un drum fără munti, fără prăpăstii, fără peisaje noi și că mă pregătesc pentru un viitor steril. Din perioada când eram curtezană coborâsem până în fundul mocirlei și cunoscusem disperarea. Dar resemnarea în fata unei asemenea platitudini nesfârșite era aproape mai grea.

Într-o seară, la începutul verii, mai precis la 25 iunie, era foarte cald și lăsasem fereastra larg deschisă. Ziua tocmai se sfârșea și răspândea o lumină cetoasă și cenușie. Unii negustori, cu prăvăliile pe jumătate închise, își făceau socotelile, alții închideau obloanele și se întorceau acasă, îi invidiam pe cei care își regăseau căminul, se azeau la masă, cinau. Invidiam pe tinerele ucenice care plecau la brat cu logodnicii lor, veniti să le caute la iesirea de la muncă. Pe mine nu mă aștepta nimeni, eram singură și mă simteam singură.

Deodată am simțit că mă fixează cineva cu privirea și am ridicat ochii, în umbra străzii, un bărbat mă studia, de

87

ceva vreme deja, fără îndoială. Siluetă imobilă, cu trăsături greu de deslusit, nu se misca, nu vorbea. Până la urmă, agasată, i-am aruncat:

— Te mai holbezi mult la mine ?

— Iartă-mă dacă te-am speriat.

Vocea era melodioasă, blândă, aparținea vizibil unui om educat. M-am liniștit.

- Arată-te! i-am poruncit pe un ton mai normal. Nu s-a miscat.
- îmi permiti să te invit ?
- întâi arată-te, vreau să te văd!

A făcut câțiva pași înainte, și lumina ferestrei mele a căzut chiar deasupra lui. L-am recunoscut îndată pe bărbatul descris de Macedonia. De talie mică, cu pieptul lat, un nas drept, frumos, chipul rotund, tenul deschis, părul și barba grizonate și ondulate. Nu mai avea douăzeci de ani, dar ochii lui își păstrasera toată tinerețea și, as fi zis, toată inocența. Recomandările Macedoniei mă lăsaseră să înțeleg că era un bărbat important, dar mă îndoiam de asta văzându-l. Vesmintele lui nu aveau nimic luxos și purtau chiar urme de uzură, întregul său comportament trăda un soi de umilintă, ceva foarte străin personajelor importante.

Mi-a propus să ne plimbăm împreună pe străzi. Nu eram obișnuită cu acest gen de invitații. Bărbații mă poșteau de regulă la tavernă sau la ei acasă. Intrigată, am acceptat. L-am urmat de la forul lui Constantin până la cel al lui Arcadius, pe străzile aproape pustii, în general, ghiceam imediat cu cine aveam de-a face și eram uimită că nu reuseam să-mi dau seama ce e cu bărbatul acesta, care nu semăna cu nimeni. De aceea am acordat vorbelor lui o atenție pe care el a luat-o ca o aprobare. Vorbea fără întrerupere despre un fel de epocă de aur pe care spera să

88

o vadă instaurată într-o zi și în care vor domni dreptatea, egalitatea, abundenta, pacea. Nu vor mai fi nici săraci, nici maltratați. Probabil că era poet, poate era subventionat de Curte, în orice caz, aparținea categoriei visătorilor. Avea un farmec indiscutabil care, fără să-mi dau seama, mă învăluia. Sub blândetea lui își ascundea fermitatea. Am înțeles că mă conducea exact unde voia.

Când mi-a propus să urc în vârful coloanei împăratului Arcadius - goală pe dinăuntru, după cum stie toată lumea -, și înzestrată cu o scară în spirală, eram epuizată, nu mă mai simteam în stare să fac vreun pas și totuși am urcat cele două sute treizeci și trei de trepte - le-am numărat una câte una și tin minte încă numărul lor. Din vârf se vedea tot Constantinopolul, Bosforul, Asia luminată de lună. Bărbatul nu se gândise să-mi ofere ceva de băut sau de mâncat. Aplecat peste balustradă, nemiscat și tăcut, părea incapabil să se desprindă de spectacolul feeric. Mi-am pierdut răbdarea:

- Mai ai mult? l-am întrebat pe tonul cel mai vulgar.

— Iartă-mă, mi-am uitat îndatoririle, dar, vezi tu, orasul acesta mă fascinează.

— De ce ? Doar nu e al tău, am remarcat eu prosteste.

— Nu, dar dacă dă Dumnezeu va fi, căci imperiul acesta ar putea fi al meu într-o bună zi. Eu sunt Iustinian, nepotul împăratului Iustin.

Vorbise fără mândrie sau fanfaronadă, chiar din contră, foarte stânjenit, privindu-mă ca și cum s-ar fi așteptat s-o iau la fugă imediat. Mai degrabă m-a miscat, decât să mă uimească. știuse să mă atingă și să mă convingă că era diferit de alții.

Am coborât din nou în for și s-a grăbit să mă ducă în prima tavernă pe care am găsit-o deschisă. Mersul, surpriza, emoțiile mă lihniseră. Se uita îngrozit cum mă îndopam.

89

Părea să regreta că își dezvăluise identitatea, nu mai zicea nimic. M-a condus înapoi până la usa mea. La fel de tăcut Spre uluirea mea, m-a salutat cu o curtoazie pe care nici un bărbat nu mi-a arătat-o vreodată și a dispărut în noapte. Rămasă singură, mi-am examinat esecul. Asadar, Macedonia mă păstrase pentru însuși nepotul împăratului. Sperase, mai mult ca sigur, ca eu să-i devin amantă și să-mi exercit influența asupra lui, executând astfel, prin intermediar, proiectele ei. Planul ei, care de-acum îmi era clar, mi-ar fi convenit întru totul. Doar că tintiserăm prea sus și neglijaserăm amândouă un detaliu primordial- nu fusesem pe placul lui Iustinian.

A doua zi, m-am apucat iar de treabă, fără nici un chef Am executat masinal sarcinile cotidiene, și seara m-a găsit așezată la războiul meu, în fata ferestrei, desi nu mai avea nici un rost. Avusesem toată ziua la dispoziție ca să-mi rumeg esecul, când am auzit brusc un „Bună seara, Tneodora”. Era Iustinian. Venise la aceeași oră și stătea în același loc ca în ziua precedentă, căci era tipic. Bucuria mea a fost pe măsura tristetii care mă chinase până atunci Mă simteam usoară, înflorită, fericită.

A revenit în fiecare seară. Se plimba zilnic pe străzi fără fasoane și fără escortă, îi plăcea să stea la taclale cu negustorii, ca să se informeze, să ia pulsul opiniei publice și pentru a-și crea adepți. Ca să nu-i deranjeze la muncă trecea la sfârșitul zilei. Apoi se oprea în locuința mea și vorbeam până noaptea târziu. Nu părea niciodată înfometat și era atât de frugal încât se multumea cu mâncăruri de legume sau cu „zeama sfântă”, supă populară de ceapă pe care i-o încălzeam special.

Iustinian nu era genul de bărbat care să facă curte. Nu

^^^^^^^^^^

apela la complimente, nu debita platitudini, nu abuza. Modul lui de a-si dovedi sentimentele consta în a mă întreba fără încetare nu despre trecutul meu, ci despre ceea ce făceam

zi de zi.

Îmi povestea si el ce făcuse în ziua respectivă, împăratul Iustin numindu-l atunci comite peste slugile palatului, avea în grijă pe cadetii gărzilor de la palat, dar ce era mai important, postul acesta îi dădea dreptul să asiste la Consistoriu, consiliul restrâns al Coroanei. Povestea despre afacerile de stat cu aceeași ușurință cu care un functionar modest vorbește despre slujba lui. Iar între peretii apropiați ai locuintei mele întunecoase, se dezvăluiau masinatiunile cele mai secrete ale puterii si negocierile cele mai importante ale imperiului.

Săptămâni de-a rândul, s-a multumit să mă sărute, să mă mângâie si mă abțineam să-i fac cel mai mic avans. Apoi, într-o seară, cât se poate de firesc, a devenit mai îndrăznet si am făcut dragoste. Trupurile noastre nu s-au căutat pe bâjbâite, ci s-au folosit unul de altul ca si cum ar fi fost dintotdeauna apropiate. Am fost surprinsă să descopăr în Iustinian un amant expert si plin de consideratie. Exista, de asemenea, în modul lui de a actiona ceva feminin care m-a sedus. Plăcerea mi-era refuzată dintotdeauna, în ciuda simulacrelor mele, dar măcar m-a făcut să cunosc multumirea. Când pasiunea lui s-a linistit, m-am simțit jenată că l-am adus în camera mea sărăcăcioasă si mi-am cerut scuze.

— Nu-ti face griji, Theodora, am fost în locuri si mai rele, a afirmat el, ceea ce m-a umplut de uimire.

Capitolul 6

yv

Intr-o zi, contrar obiceiului său, si-a făcut aparitia dimineată si m-a rugat să-l urmez. Mă întrebam dacă avea să mă antreneze iar într-un mars epuizant când, după ce am traversat Augusteumul, m-a ghidat pe strădutele care se încrucisau mai jos de hipodrom. S-a oprit în fata unei porti joase, a scos o cheie, a deschis si m-a condus în micul palat Hosmidas, după numele unui print persan care se refugiase odinioară acolo. Era legat de Palatul Sfânt printr-o scară ascunsă în zid. De pe terasele lui am descoperit o vedere nesfârșită spre mare, insule si Asia. Nu mi-as fi putut închipui niciodată un asemenea lux si confort. Mătăsurile cel mai artistic brodate împodobeau usile si ferestrele. Brocarturile cel mai delicat înflorite se desfăceau pe marmura de pe jos. Mobila

din fildes sau argint fin sculptată decora fiecare încăpere, luminată dulce prin vitralii de alabastru. Slujitorii ne-au întâmpinat zâmbitori și ne-au oferit răcoritoare. Credeam că sunt într-o locuință fermecată, Iustinian mi-a declarat că de-acum înainte era a mea. A făcut-o cu o stânjeneală profundă, ca și cum ar fi vrut să se scuze pentru generozitatea lui. Mi-a luat mult timp până să pot crede că posedam atâtea bogății și, cu toate acestea, am fost hotărâtă din prima clipă să nu pierd nici o fărâmbă și să nu mă mai întorc niciodată în sărăcie.

Iustinian venea să mă vadă în fiecare zi, dis-de-di-mineată, apoi la ora discretă a siestei, când toată lumea se

92

duce acasă și, în fine, seara, ca să cinăm și să petrecem noaptea împreună, dacă nu avea vreo ceremonie la Curte, în ciuda responsabilităților sale, îmi acorda mult timp. Era un muncitor înrâncenat și, la întâlnirile noastre amoroase, aducea deseori cu el diverse dosare pe care le citea și le adnota.

Sentimentul care mă atrăgea spre Iustinian devenea din zi în zi tot mai plin de respect. Acest orator strălucit vorbea despre subiectele cele mai variate în cel mai interesant fel. Știam să ascult, căci fosta mea meserie mă învățase să procedez astfel pentru a plăcea bărbatilor. Cu el nu mă puteam plictisi. Știa să mă captiveze în fiecare clipă prin cunoștințele lui, prin povestirile lui, prin judecata lui. Blândetea lui mă misca pentru că era absolut autentică, în loc să amintească de rangul său, ca atâția oameni puternici, el îl ascundea cu o modestie sinceră. Făcea pe oricine să se simtă în largul lui, chiar și pe sclavi, care nu se temeau de el ci, din contră, și-ar fi dat viața pentru el. Dispoziția lui constantă oferea un contrast binevenit cu temperamentul meu coleric, așa cum optimismul lui stia să-mi combată cu succes pesimismul și cum energia lui permanent pozitivă mă stimula, îmi tempera caracterul prea coleros.

Era legat de mine fizic. Cu siguranță avusese și alte amante, dar puteam să jur că acestea nu fuseseră prea numeroase. Imediat după ce m-a cunoscut, a avut impresia că nu va putea atinge niciodată o asemenea plăcere cu nici o altă femeie. Replicile mele colorate îl amuzau. Bunul-simt și limba mea prea ascuțită dobândite în trecut îl schimbau și, as spune, îl odihneau după lingusile prea parfumate și circumvoluțiunile mieroase care ticseau Curtea, îmi aprecia spiritul, îi plăcea să discutăm, întrucât considera că inteligența mea era la același nivel cu a lui. Avusese

93

Îndeosebi inspiratul instinct de a avea încredere în mine încă de la început, desi eu de obicei nu inspir deloc încredere. Văzuse drept de această dată, fiindcă, dacă mi se acordă încredere, nu numai că nu încerc să o trădez, ci chiar încerc tot timpul să fiu demnă de ea. Lumea exterioară nu putea percepe acest lucru si avea să se întrebe mai târziu cum a fost posibil ca o făptură ca mine să-l prindă în mrejele ei pe nepotul împăratului. Adevărul este că ne completam de minune. Ca două cărămizi ajustate la milimetru, ca două piese atât de bine îmbinate încât nimic nu le poate despărți, într-o zi, l-am întrebat pe Iustinian cum mă dibuise în locuinta mea. „Întâmplător”, mi-a răspuns, si am descoperit astfel că stia să mintă. Se întâlnea cu o anumită Macedonia? l-am interogat eu. Cine n-o cunostea pe dansatoarea cea mai renumită din Siria, căreia popularitatea si relatiile strânse cu Albastrii cel mai înalt plasati îi confereau destul de multă putere. La cererea lui Iustinian, ea îi trimitea acestuia rapoarte regulate despre situatia din Antiohia si din provincie, Iustinian nu mi-a ascuns faptul că numeroase nominalizări sau căderi în dizgratie îi puteau fi imputate dansatoarei si că, datorită ei, își îngrosase rândurile partizanilor în zonă. Aveam să aflu mai târziu că unul dintre rapoartele ei continea un post-scriptum. Macedonia, dorind să-i multumească nepotului împăratului pentru bunătatea pe care i-o arătase, îl ruga să accepte un cadou. Acest cadou eram eu. Descrierea ei era suficient de îmbietoare si totodată incompletă pentru a-l intriga. Trebuise doar să-i urmeze indicatiile pentru a mă găsi.

Zilele mele la palatul Hosmidas erau consacrate asteptării lui Iustinian. Fiind amanta clandestină a nepotului împăratului, eram nevoită să nu primesc pe nimeni, să nu

94

mă arăt si să ies cât mai puțin posibil, în afară de această locuință încântătoare, Iustinian mă acoperea cu argint, bijuterii si a început încă de pe atunci să-mi ofere pământuri si case. Trăiam într-o bogătie care ar fi coplesit pe oricine, si cu atât mai mult o sărăntoacă asa cum eram eu...

Palatul Sfânt se ridica alături. Puterea era la o aruncătură de băț si fierbeam de ciudă că nu aveam acces la ea. Eram hotărâtă să sparg portile pentru a fi mai aproape de Iustinian.

Între timp, mă distram cum puteam. Mergeam uneori în bazar, unde cheltuiam, recunosc, sume exorbitante pe stofe, dar nu fără să mă tocimesc aprig pentru ele. Într-o zi, mergând de-a lungul bulevardului Mesa, purtătorii

litierii, împiedicati de multimea din ce în ce mai numeroasă, înaintau anevoie. Prin perdelele pe jumătate trase observam trecătorii.

De la o vreme urmăream cu privirea o femeie care mergea la înălțimea litierii mele și căreia nu-i vedeam decât spinarea. Pașii ei ezitanți, spatele încovoiat, tunică tocită dădeau o imagine a decăderii. Brusc, s-a întors să traverseze: era Indaro. O Indaro îmbătrânită, înfrântă, tot îngrijită, dar pe care pofta de viață și strălucirea păreau s-o fi părăsit. Ochii ei i-au întâlnit pe ai mei și s-au mărit; a deschis gura, incapabilă să scoată vreun sunet, și a întins un deget tremurător spre mine. Mă recunoscuse și nu-si credea ochilor, l-am poruncit cu un gest să tacă, apoi am ordonat unui sclav să se ducă să-i spună să se prezinte la palatul Hosmidas. Am tras perdelele și mi-am continuat drumul.

Când m-am întors de la bazar, ea mă aștepta deja. Ne-am aruncat una în bratele celeilalte, ea a izbucnit în hohote:

— Theodora... o, iartă-mă, Excelentissima!

— Nu râde de mine, tutuiește-mă în continuare. Suspina în bratele mele, incapabilă să spună altceva

95

decât „Maiții minte, maiții minte...”. Pentru a opri aceste efuziuni, am tachinat-o în legătură cu fascinatia ei pentru bărbații liberi, care mă agasa atât altădată.

— Ei, cum e, aristocrații ăia cu care te lăudai nu ti-au dat de lucru ?

A clătinat din cap și mi-a povestit trista ei odisee. Gata cu rolurile, gata cu amantii bogati, vârsta, strada. De altfel, nu m-a întrebat nimic și părea extrem de fericită să constate că reusisem. Am invitat-o să stea cu mine. Nu numai că nu s-a eschivat și n-a părut surprinsă, ba chiar într-o clipă și-a regăsit elanul, veselia, și palatul Hosmidas a început să răsunе de vocea ei limpede și de râsul ei în cascade, întrucât era fată bună, a pomenit de Comito. Mi-a zis că sora mea mai rezista cu chiu cu vai, fiindcă era ceva mai tânără, dar că nici ea nu trăia pe roze. Ideea de a o revedea pe Comito nu mă încânta, căci nu uitasem duritatea ei. Indaro a insistat, pretinzând că sora mea se schimbase mult.

A doua zi, Comito ni s-a alăturat. Cedasem nu atât din obligație familială, cât din nevoia de tovarăși care să vorbească limba mea și să-mi împărtășească amintirile, pentru a-mi omorî urâtul în cusca mea de aur. și în scurtă vreme formam cel mai vesel trio.

Îmi doream cu ardoare să-mi regăsesc fiica. Nu trebuia să fie prea dificil. Indaro a acceptat să se ducă la mănăstirea Pamakaristos și să întrebe dacă nu exista cumva printre ocupanți o mică Irina, născută la începutul anului 509. Voiam să știu cum era acest copil, cu cine semăna. Voiam să mă liniștesc, să aflu că era fericită, iubită, înconjurată de atenție și că avea tot ce-i trebuia. De altfel, i-am dat lui Indaro o sumă foarte mare de bani pentru călugărite. Ce sentiment mă împingea să fac asta, și eu mă

96

întrebam. Instinctul matern? Mă îndoiam puternic. Curiozitatea? Probabil. Dar poate exista în mine o remuscare înăbusită, o nevoie de a-mi repara greseala. De altfel, ce să repar? Ceea ce comiseseam, forțată de împrejurări.

Am așteptat rezultatul misiunii lui Indaro cu o nerăbdare pe care n-as fi bănuț-o. S-a întors, în fine. O văzuse pe Irina. I se păruse foarte înaltă pentru vârsta ei. Fiica mea trebuie să fi mostenit această trăsătură de la tatăl meu. Nu-mi semăna deloc și, într-un fel, mi-a părut rău. Irina era absolut fericită. Le iubea pe călugăritele care o înconjurau cu toată atenția posibilă și în același timp îi dădeau o educație aleasă. Se credea, bineînțeles, orfană, așa cum îi spusese educatoarele ei. Călugăritele au fost copleșite de uimire și bucurie în fața grămezii de aur pe care le-a adus-o Indaro. Au devenit foarte volubile și au vorbit mult despre Irina. Era o fetiță foarte afectuoasă, dar înzestrată cu un caracter imperios și coleric. Uneori, o apucau accese de furie bruscă și teribilă. Măcar aici mă recunosc.

Am văzut-o pe Indaro ezitând, căutându-și cuvintele, apoi întrebându-mă timid dacă nu voiam să o iau pe Irina la mine.

— Domnul Iustinian nu va avea, cu siguranță, nimic de obiectat, a adăugat ea.

— Niciodată, am replicat eu.

— Nu trebuie să zici că e fata ta. E suficient să mînti, să spui că e nepotica ta, fiica lui Comito.

Indaro înțelesese că amanta - fie ea și oficială - nepotului împăratului nu putea recunoaște o mică bastardă și că fărâma mea de respectabilitate risca să fie compromisă. Am rănit-o pe Indaro, declarând că nu-mi dorisem acest copil și că nici acum nu mi-l doream. Trăsesem o linie peste trecutul meu, mă spălasem de el, mă purificasem. Nimic nu trebuia să mi-l amintească mai ales cu atîta cruzime.

97

Într-o seară, m-a așteptat neprevăzutul, Iustinian întârziase la vizita zilnică, eveniment inedit. Un sclav a venit în scurt timp de la Palatul Sfânt, ca să anunțe din partea lui că fusese reținut, fără altă explicație. O oră, două ore s-au scurs. Uimirea mea s-a transformat în neliniște. Un al doilea sclav a apărut să mă roage să nu-l aștept pe Iustinian la cină. Părea agitat, speriat, așa că l-am interogată, l-a făcut o plăcere enormă să mă anunțe că Vitalian tocmai fusese asasinat. Vitalian, generalul acela care fusese eroul meu la revoltele din 509, pentru că se ridicase în numele religiei oficiale împotriva împăratului Anastasius, bănuț de erezie. De atunci auzisem deseori vorbindu-se despre el, atâta zgomot făcea pe scena imperiului. De mai multe ori, se revoltase și amenințase tronul, dar de fiecare dată împăratul îl iertase, în cele din urmă, se oprirea și, pentru a-l răsplăti că binevoise să nu mai fie o pacoste, Iustin îl acoperise cu onoruri. Vitalian asasinat! Îndată a trimis îndată un sclav să se intereseze la Palatul Sfânt: nu sunt slugile întotdeauna mai bine și mai repede informate ?

Spionul nostru benevol s-a întors cu tolba plină de informații. Asadar, în seara aceea Vitalian fusese invitat la cină de împărat, domnul nostru Iustin, însoțit de un aghiotant și de adjunctul său, trecea pe sub un portic, pustiu la ora aceea târzie, și se îndrepta spre palatul particular, locuința împăratului, când mai mulți bărbați ieșeau din spatele coloanelor și au aruncat asupra celor trei și i-au înjunghiat până au murit și, înainte ca gardile de la porți să-și fi revenit din surpriză, au dispărut în grădină. Alarma a fost dată, soldații au scotocit imediat peste tot, dar în zadar: nu au găsit pe nimeni, împăratul, tulburat de acest eveniment, discuta fără încetare cu generalii gardii sale și cu nepotul său, Iustinian.

98

—

Acesta a sosit foarte târziu, după miezul nopții, epuizat, încordată. A refuzat hrana și băutura. Zăpăceala lui era evidentă, după semne infailibile. Sprâncenele încruntate, gura întredeschisă, își trăgea umerii și lăsa capul în piept, fără să-și facă griji că își arăta astfel începutul de chelie. Anormal de tulburat de asasinarea lui Vitalian, nu-și va regăsi liniștea, mi-a mărturisit, până când misterul nu va fi elucidat.

Cu ce îl puteam ajuta eu ? Era vorba, evident, de o crimă politică. și ca să aibă loc în incinta Palatului Sfânt, ucigașii ori făceau parte din anturajul Curtii, ori au beneficiat de complicitatea acesteia.

— Dar de ce el ? De ce Vitalian ? repeta Iustinian.

— Pentru că era pe cât de periculos, pe-atât de popular, pentru că rămăsese un rebel, desi, chipurile, se caise. A dovedit de nenumărate ori că nu se dădea înapoi de la nimic si că era capabil să răstoarne cu susul în jos tot imperiul.

Iustinian a afirmat că Vitalian se convertise:

— Din rebel, a ajuns unul dintre primii demnitari ai imperiului, l-au fost încredintate cele mai înalte sarcini de stat si le-a dus la îndeplinire strălucit si cu loialitate.

—În orice caz, crima aceasta nu e rea deloc, din moment ce adversarul tău cel mai puternic la mostenirea tronului a fost eliminat, am remarcat eu, profitând de lectiile de realism politic pe care Iustinian avusese plăcerea să mi le ofere.

Iar acum, spre marea mea surpriză, deplângea „această crimă atroce”.

— Dar îl urai! am protestat eu, mi-ai repetat-o de atâtea ori.

— Eu însumi i-am acordat permisiunea de a intra în Palatul Sfânt, n-o să mi-o iert niciodată.

— Bine, dar nu esti tu responsabil de moartea lui si nimănui nu i-ar trece prin cap să-ti impute așa ceva.

99

Nu mă asculta.

— Uiti, Theodora, că ne împăcaserăm si că în semn de prietenie urcaserăm împreună la altar pentru a primi sfânta împărtășanie.

Nu pricepeam unde ducea acest argument si îi înțelegeam din ce în ce mai puțin reacția. Niciodată nu îl văzusem așa descumpănit, el, care în cele mai cumplite catastrofe, își păstra sângele rece. Parcă ar fi fost încolțit. L-am privit îndelung, nedumerită, si deodată am avut o străfulgerare: remuscările, groaza îl aduceau pe Iustinian în starea aceasta, căci el poruncise să fie asasinat Vitalian.

— Am urcat împreună, unul lângă altul, la altar..., repeta el.

—Atunci, domnul meu, omorului i-ai adăugat blasfemia.

N-a răspuns. S-a multumit să mă privească, nu cu groază, ci calm. Faptul că îi ghicisem vinovăția îl usurase. Sub nici o formă nu mi-arfi mărturisit-o. Totuși, vorbele lui, atitudinea lui mă conduseseră deliberat spre această concluzie.

Nu voi uita niciodată noaptea aceea, în care s-a născut complicitatea noastră, în acel sfârșit de noiembrie, un vânt acru venit dinspre Pontul Euxin sufla peste Bosfor, ridicând valuri furioase. Stăteam în camera mea preferată,

un mic paraclis boltit, decorat cu mozaicuri profane reprezentând pe fond auriu arbori și animale stilizate. Ferestrele cu rame de alabastru erau închise și, în plus, pentru a mă apăra de frig, aprinsesem marele vas pentru jăratnic din argint. Stăteam amândoi aplecați, fascinați parcă de jăratnicul care trosnea.

Iustinian nu se dăduse înapoi de la crimă pentru a se apropia de tron. În fond, nu gresise, căci el era cel mai capabil - dacă nu singurul - să-și asume puterea. Cât despre forță, aceasta trăda o acțiune impulsivă, nehibzuită, lăsti-

100

nian, prin firea lui, nu avea nici un pic de cruzime. Cum ajunsese să poruncească un asasinat? L-am descoperit secretul, cel mai important și cel mai bine păzit. Sub geniul său, sub personalitatea sa, sub energia sa, Iustinian era slab și numai slăbiciunea îl putuse împinge să ucidă, îi fusese teamă că nu-și va învinge adversarul, și această inițiativă, oricât de decisivă ar fi fost, risca să se întoarcă împotriva lui. Această revelație, departe de a-l scădea în ochii mei, m-a înduioșat. Totuși, trebuia să mă arăt dură față de el, și poate se aștepta la asta:

— Crimei îi adaugi nu numai blasfemia, ci și prostia, am reluat eu.

A ridicat capul ca și cum ar fi primit o lovitură de bici. L-am demonstrat că existau și alte metode de a se descotorosi de oameni, chiar și de cei mai puternici, înrudirea lui cu împăratul îl apăra, dar bănuielile se vor împrăstia repede, căci cine altcineva avea de câștigat de pe urma dispariției lui Vitalian ? Mi-a cerut sfatul:

— Poartă-te ca un nevinovat. Nu te apăra, mai ales dacă se fac aluzii la vinovăția ta. Convinge-i pe observatori că moartea lui Vitalian nu te interesează.

Bărbații detestă să-și recunoască greselile, mai ales în fața unei femei. De aceea, Iustinian a încercat să și-o justifice pe a lui. Voise să intre în gratiile unchiului său, împăratul Iustin, care îl ura pe Vitalian și se temea de el. Am fost uimită de această explicație. Nu era el nepotul împăratului, ce nevoie avea să-i fie pe plac ?

— Împăratul este un soldat bătrân și numai militarii îi câștigă favorurile. Or, eu nu am suflet de militar, împăratul o știe și simt foarte clar că nu sunt o alegere după placul inimii lui.

— Atunci, domnul meu, du-mă pe mine la el și ti-l voi împlânzi eu!

101

Iustinian mi-a multumit cu înflăcărare pentru ajutor: — Eu trebuie să-ti multumesc, domnul meu, pentru încrederea ta. Niciodată până acum nu mi-ai dovedit-o atât de profund. (si am întins mâna pentru a o apuca pe a lui.) Înțelege, domnul meu, că de-acum suntem unul.

Iustinian a priceput mesajul căci, la puțin timp după aceea, m-a anunțat că mă va prezenta familiei lui. I-am răspuns că voi regreta întotdeauna intimitatea pe care o cunoscusem cu el la palatul Hosmidas. Scena pe care voia să mă propulseze era presărată de riscuri, dar el era la fel de expus ca mine. Destinele noastre erau legate.

Tresărisem de bucurie la aflarea vestii că voi fi prezentată familiei imperiale. Totuși, în seara cu pricina, am fost mai emotionată ca oricând. M-am îmbrăcat cu o grijă deosebită, cu o rochie din voal auriu, brodată cu stele verzi. Alesesem dintre cadourile lui Iustinian colierul de diamante cu pandantiv din smaralde mari si brățara cea mai modestă pe care am găsit-o încrustată cu aceleasi pietre. Mi-am asezat pe umeri un văl alb, brodat cu fireturi mari de aur. Eram convocati la una dintre acele cine intime la care împăratul Iustin îi reunea pe ai lui. Acestea aveau loc în gineceu, apartamentele private ale împărătesei. Pentru Iustinian întâlnirile acestea erau banale. Nu-mi putea înțelege emotia când am pus pentru prima dată pasul pe pământurile Palatului Sfânt, când am traversat curtile, grădinile, porticurile, până la clădirea numită palatul lui Daphne, rezidenta imperială.

L-am urmat pe unul dintre usierii împărătesei, care ne-a condus printr-un sir de săli, una mai încântătoare ca alta. Treceam pe sub bolti încrustate cu stele de aur de unde atârnau, suspendate cu lanturi de aur, candelabre mari de

102

—•~~

argint. Intre coloanele din marmură rară cu capiteluri delicat sculptate, stăteau gărzile personale ale împărătesei: numai eunuci. Alte marmure de toate culorile, din toate tinuturile, se îmbinau subtil cu pardoseala si peretii, până la jumătate din înălțimea sălii. Deasupra se aliniau siruri lungi de sfinte si de prelati în mozaicuri pe fond auriu. Usile cu două canaturi din argint cizelat se deschideau unele după altele în fata noastră. Prin ferestre descopeream, luminate de razele soarelui la apus, grădinile care coborau în trepte până la marea sclipitoare.

Palatul Hosmidas era aproape auster în comparatie cu acesta, în jurul meu, bogăția se etala cu o abundentă fără seamăn, splendoarea se întindea

cât vedeai cu ochii. Nu eram absolut deloc copleșită. Din contră, gineceul imperial era locuinta care-mi trebuia.

În anticamera împărătesei, marele sambelan ne-a rugat să așteptăm o clipă. Slujbășii lui obișnuiți, care se înghesuiau în încăpere, erau în număr destul de mare pentru a-mi da impresia unei gloate. Rosul uniformelor gărzilor se combina cu albul mantiilor curtenilor și cu aurul tunicilor doamnelor de onoare. Acestea aveau toate o coafură în formă de turn, care mi s-a părut foarte stranie. Nimeni nu scotea nici un cuvinte! și domnea cea mai adâncă liniste. Cu inima bătând, fixam draperiile imense din mătase purpurie, brodată cu animale fantastice din aur, în spatele cărora se găsea salonul împărătesei. Deodată, acestea au alunecat pe galeriile lor din argint. Ora mea sosise și am înaintat alături de Iustinian. Am pătruns într-o încăpere vastă, circulară, simfonie de auriu, albastru și verde. Cu colțul ochiului i-am zărit pe eunuci alunecând tăcuți pe pardoseală și agitându-și mânecile largi din satin alb, ca aripile unor păsări.

Dar, de fapt, n-am văzut decât cele două tronuri din fildes sculptat către care am mers cât mai încet posibil. Am

103

simțit, mai degrabă decât am văzut, privirile familiei imperiale atintite asupra mea. La distanța regulamentară am efectuat proskinesis-ul, adică m-am prosternat cu bratele și picioarele depărtate în fata tronului. Când am sărutat piciorul împăratului, acesta s-a aplecat spre mine și a schitat un gest amabil, ca pentru a mă ridica. Era, probabil, foarte înalt și rămăsese frumos, în pofida vârstei înaintate, cu nasul lui perfect și părul cenușiu ondulat. Tenul rozaliu îi conferea un aer tineresc. Din contră, împărăteasa Eufemia era hidoasă, un soi de mastodont, lată la chip, lată la trup, înzestrată cu mamele protuberante și cu o mustată destul de stufoasă. Minunatele bijuterii ale Coroanei care îi încadrau fata, de la diadema acoperită cu pietre semipretioase până la colierul sclipind de nestemate, îi accentuau înfățișarea grotescă. A fixat asupra mea doi ochi mici, vicleni și răutăcioși și a rămas de piatră când i-am sărutat papucul brodat.

Iustinian m-a prezentat apoi unei multimi de veri și nepoti. Singurul său văr german, Germanus, vestitul general, mi-a arătat o oarecare amabilitate, în schimb, soția lui, Passara, m-a scrutat de sus și la aspasmos, îmbrățișarea de rigoare între femeile de rang asemănător, m-a apucat cu atâta dezgust ca și cum ar fi atins un câțel răpciugos. La capătul sirului se afla unicul nepot al lui

Iustinian, fiul singurului său frate, mort cu câțiva ani înainte, micul Iustin, un băiat înalt, blond, cu ochii albaștri.

Revăd scena ca și cum s-ar fi petrecut ieri: eu și Iustinian în mijlocul unui cerc. Turul familiei se încheiase, dar eram în continuare examinată, lată că Iustinian mă ia de mână. Ce se întâmplă ? A lăsat ochii în pământ, a luat un aer de copil naiv și căpos. Vocea lui surdă a răsunat până departe:

— Am hotărât să mă căsătoresc cu Theodora. Consi-derati-o logodnica mea!

104

Stupefactia mea a fost mai puternică decât a celorlalti. Nimic nu mă lăsase să prevăd o asemenea decizie. Nu-mi zisese nimic, nu mă întrebase nimic. Asa era Iustinian, întotdeauna îi plăcuse să ia oamenii prin surprindere. Era felul lui de a-i dezarma pe ceilalti. Cei de fată nu s-au ostenit să-si ascundă reactia. Am văzut uimirea împăratului, oroarea împărătesei, dispretul Passarei, ironia lui Germanus. Nimeni n-a scos nici un cuvânt, nimeni n-a venit să mă felicite.

Am trecut în încăperea alăturată, care servea drept sală de mese, am luat loc pe unul dintre jilturile din jurul mesei lungi din marmură, cu picioare sculptate, acoperită cu veselă de aur. Poate că familia imperială era încremenită de vestea pe care tocmai le-o adusese Iustinian. Poate că asa era de obicei, însă, în orice caz, cina a fost sinistă, împăratul, mâncând repede, repeta întruna întâmplări vechi din armată și lansa glume grosolane, la care râdea singur, împărăteasa, cu o origine ia fel de modestă ca a mea, nu învățase niciodată să se folosească de lingurile din agat folosite la Curte și mânca cu degetele. Ceilalti de-abia s-au atins de succesiunea de mâncăruri care mai de care mai suculente. De aceea, n-am îndrăznit să-mi astâmpăr foamea care, în pofida tracului și a emotiilor, mă chinuia. și îl invidiam pe micul Iustin care, la capătul mesei, era singurul care se ghiftuia, aproape maladiv.

Mână în mână, eu și Iustinian ne-am întors la palatul Hosmidas, în noaptea dulce de primăvară. Abia vedeam gărzile, sclavii care ne însoteau, purtătorii de făclii care deschideau un cortegiu de foc între gardurile vii de chiparos și tufisurile |pumos mirositoare, Iustinian mă voia și nimeni și nimic pe lume nu mă putea împiedica să devin sotia lui.

Capitolul 7

âteva zile mai târziu, Iustinian a intrat la mine în palat, cu furia înscrisă pe chip. Nu ne puteam căsători, m-a anunțat el. Exista, într-adevăr, o lege care interzicea oricărui înalt functionar să se însoare cu o fostă comediană. Drept

singur comentariu m-am multumit să întreb de unde plecase lovitura. Mi-a mărturisit că de la împărăteasă. N-am fost surprinsă, îi simtisem chiar din prima clipă antipatia.

Am aflat că făcuse cercetări despre mine și îmi descoperise trecutul... cel puțin scenic. Profitase de el pentru a scoate la iveală acest regulament străvechi. Nu era rea, era meschină. Uitase că ea însăși fusese sclavă, că împăratul Iustin, pe vremea când era simplu soldat, o cumpărase de la unul dintre tovarășii lui ca să si-o facă amantă, ceea ce a și rămas mult timp, până să se căsătorească. Adevăratul ei nume era Lupicina, dar îi era atât de rusine de el, încât si-l schimbase. Pentru această țărancă, o fostă actriță ca mine era un obiect reprobabil.

„Nu-i nimic, sunt fericită așa”, am avut curajul să-i spun lui Iustinian... Apoi m-am înarmat cu răbdare. Nu era nimic pierdut. Afacerea era, pur și simplu, amânată. Bătrânul împărat nu-si ascunsese simpatia față de mine cu ocazia întâlnirii noastre. În pofida conversației destul de sărace de la cina aceea de familie, găsisese ocazia să mă întrebe ce

106

’_

gusturi aveam, adică le enumerase pe ale sale; îi plăcea îndeosebi saul, iar eu stiam să joc; se plângea că nimeni nu-i cunostea fineturile și, zicând asta, a aruncat o privire lipsită de amabilitate spre soția lui. În orice caz, îmi promisese că mă va invita să joc cu el o partidă.

Într-adevăr, un praepositus n-a întârziat să vină să mă caute într-o după-amiază din partea lui și, în scurt timp, ne-am regăsit amândoi în jurul unei table de sah din abanos și marmură, cu piesele din fildes admirabil sculptat și pictat, împăratul Iustin era, conform expresiei consacrate, un „analfabet”, adică primul dintr-un lung sir de suverani ai imperiului care nu stia nici să scrie, nici să citească. Poruncise să se confecționeze o pecete purtând presupusa lui semnătură, pe care o puneă în josul documentelor de stat. Nimic surprinzător: începuse prin a fi soldat benevol, destul de nefericit, căci sărăcia în care trăia era atât de cruntă încât îl alungase din provincia lui. Ajuns la Constantinopol, angajat în armată, urcase rapid din grad în grad, până la vârf. Confuzia care a urmat după moartea împăratului Anastasius i-a îngăduit să fie ales succesorul său, căci analfabetismul lui nu-l împiedica să dea dovadă de o abilitate iesită din comun...

Am avut un gând de recunostință pentru Hecebolas care mă învățase să joc sah la Boreium și am binecuvântat retrospectiv serile înfiorătoare din Libia datorită cărora devenisem expertă în acest joc.

Bătrânul Iustin și cu mine ne-am înțeles ca doi vechi complici. Simteam o simpatie reală pentru el și îmi amintesc de el cu melancolie. Provineam amândoi din același mediu popular. Nici el, nici eu nu ascundeam acest lucru, spre deosebire de împărăteasa Eufemia, care încerca să facă pe marea doamnă, ceea ce îi scotea în evidență vulgaritatea.

107

Cu mine, împăratul se simtea liber să folosească limbajul de soldat pe care îl îndrăgea și cu care soția lui nu era de acord, îi răspundeam prompt pe același ton, iar vocabularul meu murdar îl făcea să pufnească în râs. Îi aminteam de târfele pe la care trecuse în timpul campaniilor sale și îi cântam în strună cu nerusinare.

Avea crize îngrozitoare de furie atunci când se întâmpla să piardă, dar aprecia că am cîstea să nu-l las intenționat să câștige. Acest războinic aspru era un om tandru, pe care stiam să-l emotionez exagerându-mi vulnerabilitatea. Datorită mie își regăsea o ultimă tinerețe. Dacă ar fi fost după el, am fi jucat sah în fiecare după-amiază. Totuși, am evitat o prea mare asiduitate, împărăteasa, pe care gelozia o făcea răzbunătoare, stătea la pândă. N-am cerut nimic, pur și simplu mi-am așezat pionii și mi-am consolidat pozițiile.

În același scop mi s-a părut potrivit să le fac o vizită lui Germanus și soției lui, Passara. Iustinian își aprecia mult vărul, general vestit și popular, căruia lumea îi urmărea cu entuziasm campaniile victorioase. Voiam să anihilez ostilitatea pe care o simtisem la Passara, ai cărei strămosi nobili coborau până în cele mai vechi timpuri ale Romei antice și care se bucura de una dintre averile cele mai mari ale imperiului. Până la urmă, eram curioasă să le văd palatul.

Acesta se găsea în inima regiunii a zecea, la marginea Cornului de Aur, în cartierul cel mai scump și cel mai elegant al orasului. Lucru iese din comun pentru o locuință particulară, avea mai multe curți. Grădinile, apărate de ziduri înalte, coborau în trepte până la tărmlul mării. Primăvara izbucnea acolo cu o orgie de flori și cu ciripit de păsări, în mijlocul unei simfonii de fântâni. Germanus și Passara tineau casa

108

deschisă. Ospitalitatea lor, generozitatea lor îi transformaseră în regii Constantinopolului. Noapte și zi, la ei defilau oaspetii, în cinstea mea, convocaseră tot ce era mai de vază în capitală. Când am coborât din litieră, am fost nevoită să trec printre două siruri de priviri și soapte și nu mă simteam prea în largul meu. Proba era mult mai grea decât prezentarea în fața familiei regale, căci atât împăratul, cât și împărăteasa se născuseră în popor, în vreme ce aici mă confruntam cu aristocrația. Mi-am îndreptat spatele și mi-am ținut capul cât de sus am putut.

Germanus și Passara m-au întâmpinat de parcă ar fi fost absolut încântați să mă primească și de parcă as fi fost personajul cel mai important al serii, curtoazie pe care o aplicau, de altfel, fiecăruia. Invitații - aristocrați, dar și scriitori, prelați și militari - se plimbau prin galeriile deschise, rățăceau prin grădini sau se adunau în sălile răcoroase de la parter, căci vremea fiind deja caldă ar fi fost bine ca petrecerea să aibă loc în casa de vară. Stoluri de slujitori ofereau răcoritoare, vinuri, aperitive, dulciuri, conduceau oaspetii la venire sau la plecare.

Passara m-a rugat să iau loc în mijlocul a treizeci de doamne, cele mai nobile cu putință, cele mai bogate cu putință. Le-as fi luat drept orășence nevoiase, atât de discret erau îmbrăcate, în vreme ce eu eram împodobită cu toate bijuteriile și mă machiasem ca pentru un mare banchet. Am simțit imediat că eram stridentă printre ele și că ele mă examinau cu ironie.

Passara părea mult mai tânără decât sotul ei, desi în realitate nu-i despărteau decât câțiva ani. Vioaie și drăgută, blondă, cu ochii albaștri, cu o expresie înșelătoare de inocentă, a făcut, practic, totul pentru a mă umili. A început prin a se exprima în latină, limba ei maternă, pe care toate

109

damele acelea o vorbeau la fel de bine ca greaca, dar pe care eu o stăpâneam foarte puțin. A evocat personalități pe care nu le cunosteam și pe care, evident, ar fi trebuit să le cunosc dacă aparțineam înaltei societăți. Mi-a cerut politicos părerea despre modă, despre decorarea caselor. Răspunsurile mele au provocat priviri ironice, vedeam zâmbete greu stăpânite ori de câte ori deschideam gura. Invitatele m-au lăsat să înțeleg subtil că nu aparțineam mediului lor, că locul meu nu era printre ele și că fusesem foarte îndrăzneată să vin.

Germanus s-a apropiat, plin de politete, plin de farmec, aparent, și am crezut că supliciul meu se va încheia în sfârșit. L-a întetit. Se ținea tot ușor aplecat, ca și cum ar fi fost jenat de statura lui prea înaltă. Extraordinar de

cultivat, a vorbit despre istorie, artă, literatură, domenii cu care ascultătorii lui erau aproape la fel de familiarizați ca și el. N-a avut grosolănia de a mă supune unui examen, dar mi-a explicat fiecare subiect în detaliu, și numai mie. M-am prefăcut că nu-mi dau seama de nimic și m-am mărginit la singura apărare posibilă: zâmbete și amabilități.

Am întârziat intenționat, ca și cum mi-ar fi făcut o deosebită plăcere această reuniune. Am văzut nerăbdarea cuprinzându-le pe gazdele mele, pentru că aveau chef să rămână cu invitații lor ca să mă disece în liniște. Am întârziat cât de mult am putut acest moment de delectare a lor. Când am fost nevoită să traversez din nou saloanele ticsite, am avut un moment de slăbiciune. Mă tineam tot așa de teapănă, dar simteam că mă înroșisem toată.

Întoarsă la palatul Hosmidas, mi-am jurat să nu mă mai las ademenită niciodată. Venisem să ofer pacea, Germanus și Passara voiau război, îl vor avea!

Seara, așteptându-l pe Iustinian, le-am distrat pe

110

Comito și pe Indaro imitându-le pe doamnele din lumea bună, cu sclifoselile, ticurile și afectarea lor, și am avut satisfacția de a-mi vedea spectatoarele tăvălindu-se pe jos de râs. Nu fusesem degeaba mim.

Amantă declarată a printului, eram de-acum prada solicitanților, care îmi asediau locuința. Deși continuam să duc o viață cât se poate de discretă, tot orașul știa de existența mea și îmi atribuia o anumită influență asupra lui Iustinian. Noua mea situație m-a făcut să primesc, într-o după-amiază, o femeie îmbrăcată modest. Era văduva unui mic funcționar de provincie, avea mai mulți copii de crescut și mă implora să intervin pentru a-i obține o alocație. Mi-a mărturisit că se simtea profund stânjenită, căci aparținea unei familii sărmăne, dar veche și onorabilă, și nu mai ceruse nimic în viața ei până atunci. Cu toate acestea, nu ezitase să vină la mine pentru că aveam reputația unei sfinte. Și a intonat un sir lung de linguseli prea gogonate pentru a le enumera aici. Apoi m-a contemplat îndelung și a conchis: „Sunteți chiar mai frumoasă decât se spune”.

Credea că mă întâlnește pentru prima dată. Eu, din contră, o recunoscusem, și chiar foarte bine. Poate că era într-adevăr văduvă și mamă, dar înainte de asta fusese târfă, ca și mine. Era Antonina, una dintre fetele de la Măgarii Paradisului. Nu-și mai vopsea părul și nu mai purta bijuterii vulgare, dar își păstrase ochii umezi și inocenti care ascundeau intențiile foarte calculate. „Dacă sunteți la ananghie, puteți încă să faceți trotuarul”, i-am

aruncat eu. si, înainte să-si revină din uluire si oroare, i-am înmănat o pungă cu bani care puteau să-i asigure câțiva ani de viață tihnită. Eram foarte dispusă să am o reputatie de generozitate, dar nu si de naivitate.

De-atunci am avut grijă ca solicitantii să fie filtrați de

111

Indaro si de Comito, care s-au înțeles de minune. Ghicin-du-mi îngrijorarea, Comito m-a linistit: „Nu ai de ce să te temi. Chiar dacă însoțitoarea nepotului împăratului are aceiași ochi, același nas, aceeași gură ca o târfă din port, nimeni nu va stabili asemănarea între una si cealaltă... sau nu va voi s-o facă. Cu cât vei urca mai mult, cu-atât vei fi mai puțin recunoscută.”

Nu-mi încheiasem însă socotelile cu trecutul meu. Un senator a venit să solicite atribuirea unui monopol. Sub toga lui strălucitor de albă cu margine purpurie, l-am regăsit imediat pe Arsenius, unul dintre obisnuiții cei mai fideli de la Măgarii Paradisului... si din patul meu. Mă recunoscuse si el, am înțeles din strălucirea care i-a luminat privirea si din zâmbetul pe care nu s-a putut stăpâni să-l schiteze. Dar deja își regreta ieseirea si s-a înclinat chiar mai tare, având grijă să nu mă scoată din „Despina”, titlu rezervat marilor doamne. M-a rugat să uit rugămintea lui. Monopolul de care pomenise nu avea nici o importanță si mi-a cerut, ca dovadă a admirației sale, să accept suma pe care o adusesese. Singura lui dorință era să-mi fie de folos si m-a implorat să-l folosesc oricât si oricum vreau.

- L-am regăsit pe același Arsenius pe care îl cunoscusem, rapid, inteligent, discret si fără scrupule, exact omul de care aveam nevoie.

— si dacă te-as crede pe cuvânt, domnule senator ?

— Porunciti, Despina!

L-am întrebat dacă stia o tavernă numită Măgarii Paradisului, dacă stia ce este acela un peste si dacă își amintea de un anumit peste care „proteja” toate fetele din respectiva tavernă si care probabil era încă acolo. A încuviințat din cap la toate întrebările mele, fără să manifeste nici surpriză, nici curiozitate.

112

— Acest peste, am continuat eu, dacă e încă peste, are o imaginație prea bogată. Inventează, vorbește prea mult, si povestile lui de adormit copiii riscă să aducă atingere mai-marilor zilei.

Arsenius mă ascultase respectuos, numai ochi si urechi.

— Dorintele dumneavoastră vor fi împlinite, s-a multumit e! să spună, fără ca eu, de altfel, să-mi fi exprimat vreo dorință.

Două zile mai târziu, s-a prezentat din nou la palatul Hosmidas. Imediat după ce a pătruns în încăperea unde eram, s-a aruncat la picioarele mele și a depus acolo un inel de aur împodobit cu un turcoaz mare crăpat la mijloc, îl văzusem de atâtea ori pe degetul pestelui meu. ținea la el ca la lumina ochilor și ca să se despartă de el trebuia într-adevăr să fie mort. Putusem, în sfârșit, să-i înapoiez însutit suma pentru care mă cumpărase odinioară. Există umilinte pe care doar moartea le poate șterge, cea a umilitorului, firește.

În ciuda cuvintelor linistitoare ale lui Comito despre cei care m-ar fi putut recunoaște în ipostaze mai mult sau mai puțin jenante ale tineretii mele, existau martori pe care era mai bine să-i reduc la tăcere. Arsenius trecuse cu brio proba, așa că i-am propus să lucreze pentru mine și să-mi întocmească o rețea de informatori. Arsenius m-a interogat despre finanțarea operațiunii: nelimitată, i-am răspuns. Cât despre metode și agenți, el trebuia să le găsească, iar eu nu voiam să știu nimic despre asta. A acceptat fără să clipească și am fost foarte mândră să constat că acest speculant reductibil și cu intuiție miza pe mine. Îi dădusem instrucțiuni să țină urechea ciulită la zvonurile din înalta societate și îndeosebi la cele care circulau la palatul lui Germanus și al Passarei.

În scurt timp, s-a întors cu o recoltă bogată. La vărul lui Iustinian devenisem unul dintre subiectele de conversație

113

preferate. Provocam multe râsete, căci eram considerată într-adevăr total necorespunzătoare, cu părul meu pieptănat pe frunte, machiajul scandalos, rochiile prea stridente, mersul sleampăt, pe scurt tot ceea ce-mi trăda originile. Se înțelegea că ignoram nu numai obiceiurile de la Curte, ci în general pe cele din toată lumea, drept dovadă aruncam ocheade tuturor nou-venitilor, mă trăgeam de sireturi cu demnitarii, tutuiam bătrânii, tratam pe cele mai nobile doamne în cel mai libertin mod și, culmea, păreau să-mi facă plăcere toate aceste abateri - ultima trăsătură era, până aici, singura complet neadevărată. Nu-mi făcea plăcere, pur și simplu nu stiam, în fine, eram criticată că arunc banii pe fereastră. Și aceste nobile doamne conchideau că risipa mea smintită pe rochii și bijuterii era clar dovada că trăisem în cea mai cruntă mizerie, căci, după cum se părea, atunci când îmi atingeam mătăsurile și colierele, o făceam ca și cum încă nu credeam cu adevărat unde ajunseseam...

Nu îl însărcinasem pe Arsenius să spioneze societatea pentru a-mi spori resentimentele, ci pentru a trage învățături din aceste pălăvrăgeli, Iustinian era maestrul care îmi modela spiritul, tatăl care mă educa, cu toate acestea nu mă putea învăța ceea ce un bărbat nu observă, în general: subtilitatea în maniere, atitudinea și înfățișarea, adică tot ceea ce remarcă o femeie.

I-am scris Macedoniei să-mi găsească un profesor de maniere. Mi-a trimis o aristocrată care își pierduse averea. Ariana era o femeie mică și grăsuță, cu ochi de mioapă, permanent strânsi, rea ca o scorpie, dar excelentă ca profesoară, l-am ordonat să-mi dea porții duble. S-a ocupat de tot: mersul, dictia, tinuta, accentul, gesturile. M-a convins, de exemplu, să renunț la sânii falsi pe care continuam să-i port de pe vremea când le invidiam pe nurlile de la teatru. A

114

I

corijat cel mai mic detaliu al înfățișării mele. Cel mai dificil a fost, după ea, să-mi tempereze vulgaritatea, căci aceasta, în loc să fie naturală, era rodul unei riguroase puneri în scenă, pentru a soca, amuza, seduce. Devenise o a doua fire, mai tenace decât cea adevărată.

Muncind cu ea în fiecare zi, am forțat-o să insiste, să mă pună să repet, s-o iau de la capăt de zeci de ori. Eleva își epuiza profesoara. Datorită Arianei, o femeie din popor perseverentă, inițial o paiată, se transforma treptat în printesă. Totuși, eram condamnată să nu ajung niciodată printesă, din pricina legii care se opunea căsătoriei mele cu Iustinian.

Împărăteasa Eufemia a fost cea care mi-a venit în ajutor: a murit. Constituția ei masivă ascundea un organism slăbit. Moartea ei mi-a eliberat calea, îmi închipuiam că împăratul Iustin se va simți ușurat de dispariția acestei balene împotriva căreia lansa fără încetare ironii. Din contră însă, el părea distrus, ca și cum ar fi primit cea mai îngrozitoare lovitură.

În schimb, întrucât nu mai aveam a mă teme de răzbunarea moartei, acceptam mai des să joc sah cu el, ceea ce îl încânta. Eram, într-adevăr, hotărâtă să ocup locul lăsat liber de soția lui. L-am consolet cât mi-a stat în puteri și mi-am acoperit chiar cu elogiul înflăcărate dușmanca. Plângea atunci când o descriam ca întruchiparea desăvârșită a tuturor virtutilor.

Bătrânul militar mă adora, dar de aici până la a-mi îngădui să mă căsătoresc cu Iustinian... într-o după-amiază, m-am hotărât să obțin totul sau nimic.

Partida de sah dura interminabil de mult, căci împăratul se gândea extraordinar de mult înainte de fiecare mutare. Umbrele serii îi invadaseră camera de lucru, dar sclavii nu îndrăzneau să intre să aprindă lămpile, de teamă

115

să nu-l deranjeze. Această penumbră îmi era de folos, căci era propice melancoliei. A fost prima și singura dată când l-am lăsat să câștige intentionat, cu foarte multă grijă, să nu-și dea seama, pentru a-i crea o dispoziție cât mai bună.

Deodată, am împins tabla de sah la o parte, mi-am ascuns fața între mâini. Bătrânul Iustin s-a aplecat neliniștit spre mine. Nu-i puteam mărturisi greutatea care-mi apăsa pe inimă ? În loc de răspuns, am izbucnit în plâns, în cele din urmă, am vorbit, îl iubeam pe Iustinian din tot sufletul, dar nu mai puteam trăi în continuare cu el în păcat. Preferam să renunț la dragostea noastră, decât să-mi pierd sufletul. Voi părăsi pentru totdeauna palatul Hosmidas și voi dispărea. Îmi va părea rău, am conchis eu, că nu-l voi mai vedea niciodată pe el, pe împărat, care a fost mereu atât de bun cu mine și pe care îl iubeam ca pe propriul tată, și voi regreta partidele noastre de sah...

Avea lacrimi în ochi. A ridicat bratele spre cer, cu un aer copleșit de durere.

— Ce să facem ? a repetat el de mai multe ori.

Am clătinat din cap și l-am lăsat să rumege situația câteva clipe. Apoi mi-am riscat viitorul pe o singură carte:

— Schimbați regulamentul care ne împiedică să ne căsătorim. La urma urmei, împăratul nu e mai puternic decât legea ?

Avea să-mi descopere jocul, să-mi măsoare ambiția, să-mi bănuiască planurile și să mă alunge ? Nu mai trebuia să mă prefac disperată, soarta mea era în mâinile lui.

Concentrat din nou asupra jocului, nu părea să mă fi auzit și a rămas adâncit în gânduri, căutând miscarea perfectă. A mutat regina și m-a anunțat cu o voce triumfătoare: „sah și mat !” Victoria obținută i-a adus pe buze un zâmbet fericit: „Trebuie să mai jucăm, cât mai curând” și cu aceste cuvinte m-a expedit.

116

M-am întors perplexă la palatul Hosmidas. Ce înțelesese bătrânul împărat sau mai degrabă ce voise să nu înțeleagă? Avea de gând să acționeze sau,

dacă nu actiona, trebuia să-mi pun în aplicare amenintarea? Să-l părăsesc pe Iustinian, nici nu se punea problema. Să rămân pentru totdeauna concubina lui, nici vorbă. Am blestemat atât impasul în care mă găseam, cât și graba cu care mă blocasem singură în el.

A doua zi seara, îmi rodeam unghiile de nerăbdare când Iustinian și-a făcut apariția în odaia mea, strălucind de fericire, împăratul tocmai publicase, în Consistoriu, următoarele decrete: orice femeie care fusese actriță sau mim, dar care de-atunci se caise și își părăsise meseria dezonorabilă, putea să se mărite cu cine dorea, cu condiția să ceară permisiunea suveranului. Cu toate acestea, pentru a mă feri de acest demers penibil, bătrânul Iustin făcuse exces de zel; al doilea decret prevedea că orice actriță, comediană sau mim, care fusese recunoscută ca atare de către Consiliul de Stat era scutită de la obligația de a cere o autorizație prealabilă. Era prea fericit ca să observe că eu nu păream surprinsă de această veste. De altfel, n-a mai stat pe gânduri. Era grăbit să-și ofere recunoștința, dar și pe a mea, la piciorul tronului bătrânului său unchi.

Teama de a-și pierde partenera preferată la saș avusese mai multă greutate decât perspectiva de a-și face în continuare nepotul nefericit. Ajunși la vârsta aceasta, bătrânii nu sunt decât niște egoiști.

sah și mat, Maiestate!

Acordul dat de împărat căsătoriei noastre nu înlătura piedicile care mă așteptau și nici adversarii care mă pândeau.

Iustinian avea un tovarăș sau mai degrabă un prieten pe care îl respecta nespus de mult, un militar căruia îi

117

urmărea îndeaproape cariera și care promitea să aibă un viitor strălucit, un trac, fiul unor mari proprietari de pământuri. Ascultându-l, ai fi zis că acest Belizarie avea toate calitățile, o simplitate vecină cu modestia și nepătată de vanitate, o generozitate neîntrecută față de soldați, o profundă considerație pentru oamenii mărunți, în special pentru țăranii din regiunile pe care le traversau trupele sale, o judecată extrem de pătrunzătoare care, în situațiile dificile, îi permitea să ia foarte rapid decizia cea mai dreaptă. Era curajos, dar fără să-și asume riscuri inutile, îndrăznet, dar fără să-și piardă sângele rece. Opusul capetelor seci pe care le detesta Iustinian. În fine, afișa virtutea, refuzând cele mai frumoase femei pe care le lua pradă după victoriile sale, calitate pe care delicatul Iustinian o aprecia în cea mai mare măsură.

Belizarie tocmai se întorsese de pe frontul din Răsărit, unde plecase să lupte împotriva persilor, dusmani ai imperiului din cele mai vechi timpuri, iar Iustinian dorea să mă prezinte acestui prieten cât mai repede, în ciuda descrierii prea perfecte pe care mi-o făcuse și care m-ar fi putut înversuna împotriva lui, am avut o tresărire de admirație și de simpatie când l-am văzut intrând pe acest bărbat foarte înalt, foarte frumos, cu muschi puternici, pe care se citeau cinstea și dreptatea. Ofiterul perfect la care visează toate tinerele. Din prima clipă m-am simțit instinctiv atrasă de el și am văzut în ochii lui că reciproca era și ea adevărată. De aceea am fost uimită constatând că l-am cuprins stânjeneala când să mă salute. Am crezut în primul moment că era vorba de timiditate, dar cele ce au urmat mi-au arătat că mă înselem.

Conversația s-a încheiat banală, laborioasă, Iustinian părea surprins de atitudinea reticentă a lui Belizarie. Eu eram iritată, pentru că îmi desfășuram în zadar toate grațiile,

118

I

Încercând să mă arăt prietena prietenului lui Iustinian. pentru a pune capăt stânjenelii din ce în ce mai clare și sub pretextul de a nu-i deranja în confidențele lor, m-am retras. Dar curiozitatea mea era prea puternică și n-am ezitat să apelez la unul dintre avantajele pe care printul Hosmidas, ca orice bun oriental, le instalase în locuința sa. Sala de recepții, cu tavanul foarte înalt, avea la jumătatea unuia din pereți o galerie îngustă, acoperită cu o dantelă groasă din lemn pretios, pe unde se trecea dintr-o parte în cealaltă a palatului, dar mai ales pe unde se putea supraveghea și asculta ce se întâmpla jos.

M-am lămurit repede, când l-am auzit pe Belizarie declarând:

— Mă doare că trebuie să te avertizez, prietene Iustinian. Nu neg că Theodora este nespuse de seducătoare, dar originea ei rămâne incertă, și trecutul dubios. Asupra ei planează cele mai grave bănuieli. Gândește-te la viitorul tău și află că îl vei compromite pentru totdeauna dacă te însori cu ea. În numele vechii noastre prietenii, te implor să n-o faci și să o uiti pe Theodora.

Primul lucru pe care l-am remarcat a fost că Iustinian n-a părut surprins de acest discurs și n-a cerut explicații. Asadar, îmi cunoștea trecutul, deși nu i-l dezvăluisem vreodată și nu făcuse niciodată nici cea mai mică aluzie la el, căci disimularea era, într-adevăr, una dintre marile lui calități. El, atât de sever în privința moravurilor, el, pe care îl auzeam condamnându-le fără să clipească pe femeile cu un trecut mult mai luminos decât al meu, ținea, asadar, la mine

atât de mult. Rusinea si emotia s-au amestecat în sufletul meu, mai ales când a anuntat:

— Am nevoie de Theodora, va fi ori ea, ori nimeni altcineva.

119

Această mărturisire lapidară a contat pentru mine mai mult ca toate declaratiile lui de dragoste, îl detestam si mai mult pe acest tânăr pretentios care avusese îndrăzneala să încerce să se bage între noi. Să aibă grijă acest Belizarie, fiindcă nu stiu nici să uit, nici să iert.

Căsătoria noastră a avut loc în intimitatea capelei de la palatul Hosmidas, în prezenta câtorva apropiati, apoi ne-am dus să primim felicitările oficiale de la bătrânul împărat, care aveau să mă consacre în noua mea pozitie de sotie. Am putine amintiri de la ceremonie, poate pentru că erau deja trei ani de când trăiam cu Iustinian si viata noastră comună n-a cunoscut nici o schimbare.

Căsătoria nu a fost pentru mine decât o formalitate indispensabilă înainte de a intra în capitolul următor, pe care eram nerăbdătoare să-l abordez.

Capitolul 8

Proaspăt căsătorită, am învățat să mă orientez în acest oras de douăzeci de mii de locuitori care era Palatul Sfânt. Era nu numai suprapopulat, ci si construit anarhic. După gusturile si nevoile diferitelor epoci, împăratii construiseră palate mai mici sau mai mari, Magnaure, rezervat ceremoniilor oficiale, Daphne, rezidenta imperială, Chalke, vestibul de intrare si muzeu, de exemplu. Apoi fuseseră extinse, mărite, completate cu noi aripi, etaje, turnuri, excrescente în toate directiile. Apoi fuseseră legate între ele prin galerii deschise sau acoperite, prin porticuri si trepte, în fine, pe ici-pe colo fuseseră completate cu anexe si clădiri utilitare. De fapt, Palatul Sfânt, rezidenta sefului statului, era si sediul guvernului.

În explorările mele dădeam întâmplător peste biserici sau paraclise, clădite cam peste tot, cazărmi ale gărzilor, săli de concerte, saloane de frumuseti, vistierii, băi, terenuri pentru jocuri, îmi plăcea să mă plimb pe aleile sinuoase ale grădinilor stufoase sau să privesc marea de sus, de pe terasele înflorite care coborau în trepte până în cele două porturi private ale palatului. Descopeream, între chiparosii negri sau în umbra platanilor gigantici, pavilioane de destindere cu nume fermecătoare, Pavilionul Perlei, Pavilionul Armoniei, Pavilionul Iubirii, locuinte de vară sau teatre pentru sărbătorile de seară. Mărturie a atâtor mari împăratii si păstrător de capodopere, Palatul Sfânt devenea

pentru mine o permanentă lectie de istorie si de artă. Zelul meu de exploratoare era inspirat de certitudinea că va fi într-o zi locuinta mea, atunci când Iustinian îi va urma bătrânului împărat, în vreme ce eu făceam cunostintă cu împrejurimile, Iustinian visa.

Într-o seară când rămăseserăm până foarte târziu în intimitatea paraclisului din palatul Hosmidas, el mi-a desenat harta imperiului nemăsurat si familiar, pe care rapoartele si lucrările citite îl făcuseră să-l cunoască până în cel mai mic colțisor.

În fata noastră, pe partea cealaltă a Bosforului, se întindea Asia Mică, ultimul avanpost al unui continent îndreptat spre Europa. La est, mult mai departe de Trebi-zonda, trăiau popoare caucaziene, iberiene, georgiene, lăzii, si acolo jos, chiar în fundul Pontului Euxin, tulburată de furtuni bruste si teribile, se întindea granita limbii grecești, limbă comună si liant al imperiului.

În Orient, în spatele înaltelor lanturi ale muntilor Cappadociei, se întindeau provinciile armene, vitale din punct de vedere strategic, care continuau să fie administrate de satrapi locali. Dedesubt era Mesopotamia, care despărtea imperiul de concurentul său cel mai înrâncenat, Persia. Alături, Siria strălucea datorită focurilor cetăților sale întemeiate de urmașii lui Alexandru: Antiohia, Apameea, Seleucia, Laodiceea, pe care le vizitasem când mă trimisese acolo patriarhul Alexandriei, Tlmotei.

Palestina învecinată era un turn al lui Babei dominat de limba iui Hristos, arameica. Trei rase - evreii, samaritenii si arabii, care se urau unii pe alții - si-o disputau, în față, dormea insula Cipru, leagănul familiei mele.

La sud, prospera provincia cea mai bogată si cea mai veche a imperiului, Egiptul, pe care o amenintau barbarii

•~-

""-""

desertului. Apoi erau Libia, Numidia si cele două Mauritani, atinse de coloanele lui Hercule.

Toată această Africă de Vest cunoscuse vremuri mai bune înainte ca invadatorii vandali să le smulgă din imperiu, la fel ca Spania, pe care o cuceriseră. Cât despre Italia, de când căzuse Roma, si centrul lumii se mutase la Constanti-nopol, aceasta se zbătea într-o situație înfiorătoare, sfâșiată între imperiu si ocupanții goti, în asemenea măsură încât Iustinian sustinea că ajunsese mai mizeră decât Libia. Pe partea cealaltă a Adriaticii, în fine,

opulentele provincii ale Hiriei, Traciei, Greciei se vedeau asediate de huni, bulgari si alti barbari, în timp ce slavii începuseră să se infiltreze acolo cu viclenie.

si Iustinian continua:

— Mostenitori ai Romei, noi rămânem cea mai mare putere a lumii, care se întinde de la Atlantic până în Persia si acoperă toate cele trei continente. Mult timp am adus lumii ordine si progres înainte de a fi stâlpul unei ordini superioare, a lui Dumnezeu. Am de gând să recuceresc provinciile pierdute, să refac unitatea statului, să restaurez măretia si gloria imperiului, simbol al creștinismului în fata barbarilor si a păgânilor.

Îmi plăcea să-l aud vorbind așa, căci stia să mă convingă, îmi descria imperiul nu ca pe viitoarea sa posesiune, ci ca pe o moștenire vie si sacră, pe care trebuia să o înconjoare cu atenție, să o apere, să o revigoreze, îi răspundeam că, nehrănindu-mă cu istorie ca el, mă gândeam mai puțin la ideea de imperiu, ci mai degrabă la bărbații si femeile care îl alcătuiau, aceste ființe de toate rangurile, din toate clasele, de toate meseriile, de toate rasele. Simteam poporul pentru că îi aparțineam din naștere.

123

si acestui popor eram hotărâtă, prin intermediul lui Iustinian, să-i aduc prosperitate si fericire:

— Ne vom uni telurile, ne vom aduna forțele si vom reuși, fiindcă împreună noi doi suntem de neînvins.

— Dacă, totuși, voi urca pe tron. Împăratul nu m-a desemnat încă urmașul lui.

— Nu e doar o formalitate ?

— Nu, Theodora, pentru că sunt si alti pretendenți... Vitalian, atât de inoportun eliminat, nu fusese singurul.

Produs, chestorul Palatului Sfânt, cea mai înaltă autoritate judiciară a imperiului, era un personaj atât de impunător, încât numerosi consilieri ai Coroanei vedeau în el pe moștenitorul tronului. Dar mai ales trebuia să ținem cont de Germanus, general prestigios, mare senior generos, orator popular care știuse să-si cucerească un număr considerabil de partizani în popor, în armată, la Curte. Mult mai strâns legat prin afinitățile comune de împărat, avea incomparabil mai multe șanse decât Iustinian... cu atât mai mult cu cât trecutul meu constituia un obstacol formidabil.

Passara, așa cum aveam să aflui de la Arsenius, repeta cu voce destul de ridicată că împăratul Iustin nu va desemna niciodată drept urmaș al său pe

sotul unei târfe. Aceste revelatii m-au deprimat în aceeași măsură ca propria orbire, îmi reproșam îndeosebi că lăsasem să-mi scape problema esențială a succesiunii la tron. În apărarea mea, îl vedeam pe bătrânul împărat lăsându-si din ce în ce mai mult atribuțiile în seama lui iustinian, devenit al doilea om al imperiului, și neglijasem să privesc mai departe. Dacă nu-mi pusesem întrebări, poate considerasem drept sigură succesiunea la tron a lui iustinian, pur și simplu, pentru că mi-o doream cu ardoare.

iustinian refuza să se dea bine pe lângă împărat: t

124

— Vreau să-i las libertate deplină în decizia lui. Îl respect, îi sunt recunoscător pentru bunătatea lui și voi continua să-i slujesc pe el și imperiul, fără să cer nimic în schimb.

De fapt, reținut de o timiditate stranie, nu stia cum să-l abordeze pe unchiul său. Asadar, eu singură trebuia să intervin. De altfel, așa și era cel mai drept: eu eram scandalul, obstacolul, prin urmare eu trebuia să-l sterg pe primul și să-l înlătur pe celălalt, dar mai întâi trebuia să îl încurajez pe iustinian:

— De-acum dușmanii tăi sunt și ai mei și îi voi urmări mult mai implacabil decât tine; de-acum prietenii tăi sunt și ai mei și voi ști să-i folosesc mai bine ca tine.

În anul acela, 526, iustinian fusese ales consul. Acest post onorific atribuit anual nu era decât o rămasită desuetă a Romei antice. Titularul nu avea nici o influență, nici un rol în conducerea statului: „Să profităm, totuși”, l-am sfătuit eu pe iustinian. De fapt, singura atribuție a consulului era să organizeze jocurile de la hipodrom și să împartă daruri, iustinian a cheltuit două sute optzeci de mii de solidi de aur pentru a oferi poporului spectacole mărețe, nemaivăzute. Un singur spectacol număra douăzeci de lei și treizeci de leoparzi ucisi. Poporul, care nu mai văzuse nicicând un asemenea fast, își proslăvea consulul. Nu era mult, dar era un început bun.

Într-o dimineață, Indaro a apărut spumegând de furie în camera mea. Spre deosebire de mine, ei îi plăcea să se culce târziu. Se întâlnea în fiecare seară cu amantul ei, un negustor bogat, care n-o aducea înapoi decât în zori, imediat după ce se deschideau portile palatului. Asadar, în zori fuseseră într-una din casele de jocuri cele mai frecventate din capitală, unde averile își schimbau stăpânii dintr-o clipă

125

În alta. În toiul nopții, o bandă de tineri zgomotoși își făcuse apariția acolo. Cozile lor lungi, mânecile largi strânse la încheieturi, încălțărilor lor copiate după cele ale hunilor îi desemnau ca aparținând tineretului bogat. Se luaseră de Indaro și îi făcuseră propunerile cele mai grosolane, respingându-l cu brutalitate pe amant. Căutau ceartă, în mod vizibil. După insulte și amenințări, scosese săbiile scurte cu două tăisuri pe care le țineau ascunse sub tunici, deși portul de armă era interzis. Indaro și amantul ei nu s-au putut salva decât dând bir cu fugitii. O compătimeam și mă indignam împreună cu prietena mea care, în plină vervă, mi-a povestit urmarea.

Pe stradă, dăduseră peste una dintre patrurile însărcinate cu asigurarea siguranței nocturne. Subofiterul care o comanda îi văzuse pe netrebnici intrând în casa de jocuri și, după costume, îi recunoscuseră ca fiind Albaștri. Și-a cerut scuze: îi era imposibil să se atingă de Albaștri. Deodată, am fost extrem de atentă și am întrebat cum s-a terminat. N-am avut nevoie să o încurajez pe Indaro. Ardea de nerăbdare să vorbească.

Amantul, care avea idei fixe și se credea mare smecher, a târât-o pe Indaro la prefectură și a aranjat să fie primit de nikteparkhos, prefectul de noapte, pe care îl cunostea, și i s-a plâns zgomotos. Această înaltă autoritate a avut aceeași reacție ca subofiterul: îi părea rău, dar nu putea face nimic împotriva Albaștrilor.

— Văd că instrucțiunile sunt executate mai mult decât strict, am comentat eu.

Furia lui Indaro s-a transformat în stupefacție. Am fost nevoită să o luminez:

— Avem nevoie de un partid care să-l susțină pe Iustinian. Albaștrii, prin asociațiile lor de partizani implantate

126

T

În tot imperiul, prin puterea lor de a ridica în picioare întreg hipodromul în favoarea oricui vor ei, sunt în mod firesc desemnați pentru a-i asigura propaganda și a intimida adversarii...

— Atunci le-ai dat mână liberă să brutalizeze, să vandalizeze, să fure, să violeze după cum poftesc! a exclamat indignată Indaro.

— N-au decât să se distreze, cu condiția să ne ducă la putere... Deplâng excesele lor, dar impunitatea este pretul sprijinului pe care ni-l acordă.

Amuzarea poporului cu spectacole, înregimentarea Albaștrilor, toate acestea intrau în sarcina lui Iustinian. Treaba mea era împăratul Iustin.

Sănătatea lui tot mai subredă îl obliga să consacre mai puține ore Consiliului ministrilor și ceremoniilor oficiale. De aceea eu îi umpleam tot timpul liber. Vremea partidelor noastre de sah trecuse, îl ajutam în plus în munca lui, citeam, digeram pentru el documentele de stat pe care nu mai avea putere să le parcurgă, foloseam în locul lui vestita pecete cu semnătură.

Cum stiam că bătrânii sunt mereu preocupați de sănătatea lor, îl împiedicam să mănânce sosuri prea grele, condimente prea puternice, care îi dădeau stări proaste și crampe, îi îngrijeam durerea de picior, rezultatul unei răni mai vechi care îl făcea să schiopăteze. Găsisem un unguent mai eficace decât cele recomandate de doctorii lui și îl întindeam eu însămi pe rană.

Dar cel mai mult îi plăcea să vorbească, să povestească, și manifestam cel mai puternic interes pentru povestile lui. Unele, de altfel, chiar mă captivau, împăratul nu ascundea modestia începuturilor sale. Simplu țaran din Iliria, își câștiga traiul atât de greu, încât împreună cu doi prieteni

127

la fel de nevoiași se hotărâseră să-și părăsească pământurile și să se angajeze în armată. Au călătorit pe jos, mergând din provincia lor până la Constantinopol, unde ajunseseră având drept unică avere o felie de pâine în traistă.

Iustin se considera, de altfel, ales de providență. Mi-a povestit cum o intervenție - probabil divină - îi salvase viața. Pe vremea când era soldat, comisese o greșală atât de gravă, încât fusese încarcerat și condamnat la moarte, însă chiar în noaptea aceea o ființă de dimensiuni monstruoase apăruse în vis în fața comandantului care îl judecase și îi poruncise să-l elibereze pe prizonier. Evident, comandantul n-a făcut nimic. Noaptea următoare, același vis. În ziua următoare, bineînțeles, comandantul nu s-a supus, în a treia noapte, apariția l-a amenințat pe comandant cu o soartă atât de înspăimântătoare, încât acesta, nevoit să capituleze, a eliberat prizonierul, salvându-i astfel viața. Apariția adăugase de altfel că într-o bună zi comandantul va avea nevoie de simplul soldat pe care se pregătea să-l execute...

Dar anecdota preferată a lui Iustin era urcarea lui pe tron, pe care o povestea ca pe o farsă reușită. Bătrânul împărat Anastasius de-abia murise și Senatul se reunise pentru a-i alege un urmaș; poporul invadase hipodromul ca să-și cunoască noul suveran. Un candidat la tron a încercat să-l corupă pe Iustin în favoarea lui și i-a încredințat o sumă considerabilă, pe care Iustin s-a grăbit s-o folosească în interes propriu, pentru a-și cumpăra soldații. Acestia au

apărut pe hipodrom și, conform instrucțiunilor, au început să strige diverse nume. Poporul, de fiecare dată, le respingea cu urlete frenetice, între partizanii diversilor candidați a început cearta. Violenta, atârnată de soldatii lui Iustin, s-a intensificat. Mai mulți oameni au murit. Iustin a venit în persoană la hipodrom, sub pretextul de a restabili ordinea.

128

— ~~~

~"

"

Ca din întâmplare, soldatii lui au început să-l aclame și l-au cerut ca împărat. El a declinat pudic onoarea, gloata s-a repezit la Senat pentru a afla cine fusese ales și, văzând că nu fusese desemnat nici un împărat, a amenințat că sparge portile. Senatorii înnebuniți i-au oferit tronul lui Iustin care, din nou, a refuzat. Dezordinea n-a făcut decât să sporească, savant orchestrată de partizanii lui Iustin, până când toți, soldați, senatori și popor, l-au implorat pe Iustin să accepte coroana. A încuviințat în cele din urmă, ca și cum s-ar fi supus vointei populare.

Dar Iustin devenea îngrozitor de plicticos când se avânta în amintirile lui de război, într-o zi, când mi-a povestit pentru a douăzecea oară campania din Isauria, mi-am înăbusit un căscat și, exact în clipa aceea, privirea mea s-a încrucisat cu cea a uneia dintre cele două gărzi care stăteau la ușă, nemiscate ca niste statui și părând că nu văd nimic, nu aud nimic, nu se manifestă nicicum. Am zărit o lucire amuzată în ochii lui albastri. Era foarte tânăr, poate nici optsprezece ani, dar, chiar și așa, părea mare și puternic. Era foarte frumos. Părul blond îi trăda originea barbară... A doua zi nu mai era acolo și am fost uimită eu însămi de dezamăgirea pe care am simțit-o. S-au scurs trei zile până l-am regăsit la locul lui, lângă ușă. N-am schimbat nici un semn de recunoaștere, dar simteam că îmi aruncă priviri furise.

Am aflat că era fiul unui sef got trimis după obicei la Curte, ca să fie crescut acolo, îl chema Ruderic. Întrucât părea dezgheatat și plin de caracter, mi-am promis că mă voi ocupa de cariera lui și îi voi obține o avansare. Mărturisesc că în zilele când era el de gardă mi se părea mai ușor să-l ascult pe bătrânul Iustin pălăvrăgind.

Din contră, împăratul mi-a trezit nespus de mult interesul când mi-a dezvăluit trecutul lui Iustinian, până

129

atunci acoperit de un văl de mister. Il Willuswa uu aiai maj bine cu cat era născut în acelasi sat din Iliria, în aceeași coliba, Iustinian fusese copil de țăran, și unchiul lui î, adusese la Constantinopol, după moartea prematură a părintilor săi. Întrucât nu voia ca nepotul lui să sufere de aceleași lipsuri ca și el, îi dăduse cea mai aleasă educație. Apoi, la rugămintea lui, Iustinian începuse acea carieră militară care se împăca atât de prost cu temperamentul său pasnic. Ajunsesse la rangul de ofiter în prestigiosul Regiment al scolarilor. Atunci și-a schimbat numele. Spre marea mea surprindere, am aflat că până atunci îl chemase Petrus babatus, după numele tatălui său, dar că, probabil considerând că nu sună suficient de nobil, și-l alesese pe acela sub care îl cunosteam eu. Acest detaliu mi-a confirmat m ce măsură era rusinat sotelul meu de un trecut umil.

Iustin era preocupat de ideea de a lăsa imperiul pe mam, bune, dar stiam, de asemenea, că se temea într-un fel ca urmașul lui să nu-i umbrească domnia și să-l arunce în uitare. De fiecare dată când unchiul lui îmi vorbea de el profitam pentru a-i aminti virtutile lui Iustinian. Serios, silitor! muncitor, bun administrator, nu avea altă grijă decât binele statului^ insinuam că, dacă Germanus ar ajunge într-o bună zi împărat, acest senior strălucitor, nobilissima lui soție și Curtea înfloritoare pe care artine-o vor șterge până și numele unui împărat țăran precum Iustin, în vreme ce, dacă Iustinian ar avea posibilitatea să domnească, modestia lui firească ar face ca imperiul să păstreze pe veci amintirea unchiului său... Acest ultim argument a măcinat probabil spiritul încetosat de vârstă al împăratului Iustin, pentru că, în cele din urmă, s-a hotărât.

Cu trei zile înainte de Pastele din anul 527, am fost încoronat, amândoi, Iustinian și cu mine. Eram suverani

130

T

asociați, din moment ce Iustin trăia încă. Aceasta a fost, cred, singura dată din viața mea când m-am trezit prea devreme. Teama, neliniștea și în același timp nerăbdarea m-au împiedicat să dorm. Iustinian își păstrase calmul obisnuit, întreaga lui persoană trăda o profundă reculegere.

Încă din zori începusem să mă pregătesc. Tunica lungă din catifea purpurie împodobită cu benzi late din mătase aurie sclipea la fiecare pas. Mi-am amestecat în păr siraguri de perle și nestemate care îmi cădeau în valuri pe umeri. Mi-am strâns în jurul gâtului un lant din aur încrustat cu smaralde și safire și mi-am pus în urechi cercei atât de grei că mi le deformau.

Voiam să fiu demnă de sotul meu la apariția în public și m-am contemplat cu un ochi nemilos în oglindă. Dusmanii mei și obișnuirile palatului lui Germanus afirmă că eram pitică, îmi compensam talia minusculă ținându-mă atât de dreaptă și purtându-mi capul atât de sus, încât păream cioplită în marmură. Slăbută, aveam un aspect fragil, pe care îmi plăcea să-l subliniez purtând bijuterii enorme. Aveam trăsături fine și nasul drept, dar ochii constituiau prin ei însisi principala mea podoabă. Imensi, ușor migdalati, păreau lacuri întunecate traversate de fulgere. Tenul rămânea prea închis pentru o modă care continua să prefere blondele. Fata purta urmele aproape imperceptibile ale unui vărsat de vânt din copilărie, și poate că eram singura care le observa, dar care îmi displăceau la fel de mult. Ariana mă ajutase să-mi corijez mersul prea rapid și prea teapăn. Dar, în pofida acestor defecte, ceea ce am văzut în oglinda mea m-a multumit. Aveam să-i plac lui Iustinian.

Fiind nevoită pentru prima dată să apar în plină lumină în fata multimei, n-am ezitat să-mi exagerez machiajul și să-mi subliniez ochii cu fard negru mai pronunțat ca de

131

obicei. Pentru a plăcea cheflilor care frecventau Măgarii Paradisului sau pentru a seduce un popor sunt valabile aceleași artificii. Nobilele doamne din aristocrație n-aveau decât să mă critice, măcar voi fi văzută de departe.

În cele din urmă, Iustinian a venit să mă caute. Am luat loc în cortegiul curtenilor, înaintam prin galeriile și curțile Palatului Sfânt, între două siruri de gărzi în uniforme cu alb, roșu și auriu, spre catedrala Sfânta Sofia.

Când am intrat, am avut impresia că pătrund într-un nor de aur. De aur erau mozaicurile de pe pereți și cupolele, ornamentele prelatilor, tinutele demnitarilor, de aur încetosat de norii de tămâie era lumina miriadelor de făclii și torte, Iustinian mi-a zis mai târziu că pălisem atât de tare, încât a crezut că o să pic din picioare. M-a privit, mi-a zâmbit și în felul acesta mi-a redat puterile. Pentru a putea continua, nu l-am mai slăbit din ochi. Niciodată nu mi se păruse mai impunător, cu tunica lui aurie, centura sclipind de pietre prețioase. Era prima dată când purta încălțăminte roșie cu vulturii imperiali.

Am urcat în amvon, situat în mijlocul bisericii, mii și mii de priviri s-au atins asupra noastră. Patriarhul s-a apropiat, a pus pe umerii lui Iustinian o mantie mare de purpură. A apucat de pe un altar portabil marea coroană cu ciucuri și i-a așezat-o pe cap. Noul împărat, cu crucea în mână, a asistat la slujba Domnului.

În momentul în care moastele sfinte au fost aduse în procesiune, diaconii au îngenuncheat în fata lui și, când a trecut în fruntea procesiunii și l-a salutat pe patriarh, pentru prima dată acesta i-a răspuns. Căci devenise Alesul lui Dumnezeu, Apărătorul lui Dumnezeu, Vicarul lui Dumnezeu pe pământ, rege și preot, și primea titlul de Isapostolos, egalul unui apostol. „Nu în armele mele, nici în soldatii mei, nici în

132

generalii mei, nici în propriul geniu nu am încredere, a declarat el, ci în providenta Sfintei Treimi îmi pun toată speranța."

Comuniunea s-a încheiat. Momentul, momentul meu se apropia. Am avut o viziune bruscă a dificultăților, încercărilor, eforturilor care mă așteptau și, cu toate acestea, am pătruns cu pași siguri în noua mea viață, căci eram conștientă că vreau mult și pot mult și mă stăpâna certitudinea că eram susținută de Dumnezeu și de Iustinian. Am înaintat indiferentă la greutatea inumană a giuvaerurilor și a brocarturilor mele și am îngenuncheat în fata lui. A apucat de pe altar o a doua coroană, mai mică decât a lui, dar sclipind de nestemate, și mi-a asezat-o pe cap. Afăcut-o cu atâta ușurință, că la început nu i-am simțit apăsarea. Aveam chef să plâng, să râd. Tremuram, străluceam, toate acestea în sinea mea, fiindcă în exterior rămâneam întepenită, incapabilă să mă ridic, ca și cum o pelerină de plumb m-ar fi ținut la pământ. Atunci am văzut o mână întinzându-se, cea a lui Iustinian, am întins și eu mâna să-i apuc și m-am ridicat îndată. Cu coroanele pe cap, mantiile de purpură pe umeri, am rămas fată în fată, privindu-ne îndelung.

După Dumnezeu, poporul. La plecarea din Sfânta Sofia ne-am dus, conform obiceiului, direct la hipodrom, pentru a ne prezenta locuitorilor Constantinopolului. În timp ce aclamațiile urcau spre noi, mi-am amintit de sărăntoaca slăbănoagă și insultată care stătuse tremurând în fata aceleiași kathisma în care aveam să tronez de-acum. Am avut vreme să mă gândesc la drumul parcurs și la cei care mi-l trasaseră, îmi pusesem deseori întrebări privind itinerarul sinuos care, cu câțiva ani în urmă, mă adusese la Constantinopol. Mă îndoiam că misiunea pe care mi-o

133

Încredintase patriarhul Timotei fusese în realitate atât de importantă sau că întâlnirea mea cu Macedonia fusese cu adevărat întâmplătoare, în ciuda sincerității și a spontaneității prieteniei care ne unise, ea nu se apropiase de mine fără gânduri ascunse și mă antrenase intenționat în lumea în care îmi

uitasem vocatia, în plus, fusese nevoie ca superiorii mei să se arate prea indulgenti față de mine.

Aveam impresia că, de la plecarea din Alexandria până la prima întâlnire cu Iustinian, trecusem cu ochii legați prin mai multe probe inițiatice. Căutasem mult timp să aflu cine o informase pe Macedonia despre fosta apartenență a familiei mele la partidul Verzilor. Un singur om care îmi cunoștea tot trecutul ar fi putut s-o facă: patriarhul Timotei. Dacă stăteam să mă gândesc, faptul că sfântul prelat și dansatoarea cu reputație dubioasă aveau ceva în comun nu era chiar așa de neînchipuit. Șeful unei minorități religioase amenințate voia să împiedice dezlănțuirea persecuțiilor împotriva enoriașilor săi și pentru asta era gata să apeleze la orice instrument. Iar instrumentul cu pricina fusese nimeni altul decât încântătorul idol al publicului Antiohiei, în realitate un șef politic care nu se gândea decât la extinderea puterii Albastrilor - partidul ei - și a celei proprii. Amândoi se înțeleseseră să mă manipuleze.

Or, în pofida aparențelor și a presiunilor, nu fusesem un instrument. Mă găsisem acolo unde trebuia la momentul potrivit și dacă beneficiasem de șansă asta se întâmpla pentru că stiussem să o provoc. Nici intrigantii, nici hazardul nu asezaseră o fostă curtezană pe tronul imperial, îl câștigasem în luptă aprigă, modelând oamenii, evenimentele și chiar destinul după voia mea.

Câteva zile mai târziu, noua împărăteasă a avut onoarea inedită de a face o vizită de adio celui mai tânăr

134

general al imperiului, lui Belizarie, care pleca din nou să se bată în Arabia cu triburile răsculate. Locuia în regiunea a unsprezecea, un cartier care se întindea de-a lungul micului fluviu Lycus, unde creșteau noile palate, și care era aproape la fel de elegant ca regiunea a zecea. Toți locuitorii din împrejurimi erau la ferestre când cortegiul s-a oprit în fața locuinței lui Belizarie. Aceasta era mică, dar distinsă, cu curtea mărginită de coloane de marmură și împodobită în centru cu o fântână delicat sculptată în porfir.

Belizarie, după cum era obiceiul, își convocase rudele și prietenii ca să mă întâmpine. Nu mi-am putut înfrâna un zâmbet amuzat recunoscând-o printre ei pe Antonina. Asadar, își croise drumul de când o alungasem de lângă mine. N-a părut să-mi poarte pică și s-a înclinat în fața mea mai adânc, mai gracios decât toate celelalte. Belizarie m-a condus la primul etaj, în sala de recepție a casei de iarnă.

În timp ce îmi făcea onorurile locuinței, m-am lăsat pentru a doua oară emoționată de această frumusețe viguroasă și cinstită, de această virilitate

expusă fără încetare. Imaginea pe care mi-o lăsase după prima noastră întâlnire îmi alungase resentimentele și venisem sub acțiunea unui impuls, foarte periculos tinând seama de poziția mea.

După oferirea dulciurilor și a răcoritoarelor, am rămas între patru ochi și i-am spus ceea ce voiam să-i spun. Știam că la început manifestase o oarecare ostilitate față de mine. Îi propuneam să uite ce se petrecuse, așa cum voi uita și eu. Usa mea îi va fi mereu deschisă și voi fi fericită să-l ajut în orice împrejurare, îmi foloseam toate farmecele pentru a pleda nu cauza mea, ci pe a lui. Nu voiam, într-adevăr, să mă văd constrânsă să devin adversara prietenului împăratului, căci el ar fi cel care ar avea de pățimit, în timp

135

ce vorbeam, mă devora din priviri, dar în spatele admirației bărbatului pentru femeie exista în ochii lui un dispreț care mă dezarma, l-am cerut totuși să mă slujească cu credință, ceea ce era echivalent cu a-l sluji pe împăratul căruia jurase să-i fie devotat până la moarte. Belizarie s-a ridicat:

— Sunt în slujba imperiului, și nu a împărătesei. Hotărât lucru, poate că era un bun militar, dar se arăta

mult prea obtuz. Mi-am ascuns iritarea sub gesturi gratioase, dar n-am mai zăbovit și, la plecare, i-am aruncat:

— Un sfat, generale, să nu aveți încredere în această Antonina care vă dă târcoale. Dacă vă apropiați prea mult de ea, ati putea regreta într-o bună zi.

Nici de data aceasta nu părea să înțeleagă. Câteva zile după aceea, chipul lui Belizarie m-a bântuit, și amintirea lui mă scufunda într-o dispoziție execrabilă.

Rana de la piciorul împăratului Iustin s-a infectat. Cangrena i-a cuprins tot trupul și a ajuns în câteva săptămâni la celălalt capăt, Iustinian și cu mine asistam la agonia lui. Camera era plină de curteni nemiscăți care asteptau inevitabilul, de medici copleșiți de neputința lor și de preoți mormăind masluri. Mirosul de tămâie nu reușea să acopere duhoarea cărnurilor putrezite. Stăteam amândoi la picioarele patului mare cu cuverturi de purpură. Corpul plin de vigoare era descărnăt, chipul tânăr și roz, devenit cenușiu, se ascutise. Opiul pe care i-l dăduseră pentru a-i calma durerile insuportabile îl cufundase într-un soi de stupeoare. Pulsul îi scădea. Știam că îmi va părea rău după bătrânul militar care trisa la sah și care contribuise la ascensiunea mea.

Totuși, priveam decorul feeric al camerei imperiale care în scurt timp avea să fie a noastră: imensa cruce verde pe fond auriu ocupa centrul cupolei din plafon, păunul își

desfășura penele pe mozaicul de pe jos, alte mozaicuri înfățișând buchete mari de flori înveseleau peretii, apoi, sus de tot, se însirau portretele fostilor ocupanti, împărați și împărătesc de mult uitați. Atunci am înțeles că această somptuozitate neegalată nu-mi va aparține niciodată și că voi fi doar păstrătoarea ei, tot așa cum voi fi doar ocupanta efemeră a acestei încăperi în care mi-am promis să adaug însă efigiile noastre.

În câteva clipe, în câteva ore, viața mea și a lui Iustinian aveau să se schimbe. El se pregătise pentru sarcina precisă care îl aștepta, eu mă pregătisem pentru orice, fără a cunoaște nimic. El avea cultură, educație, eu aveam instinct. El era sigur pe sine, eu eram sigură numai de el. Știam că va continua să fie ca în trecut, sobru și blând, nesăturat în setea lui de dreptate, simplu și modest. Nu mă îndoiam că va fi un împărat foarte mare.

Trebuie să-mi fi ghicit gândurile, poate pentru că erau la fel cu ale lui, căci s-a aplecat spre mine și mi-a șoptit:

— Atunci când, peste puțină vreme, voi fi în fața poporului meu, asta va fi nu numai pentru că așa a vrut destinul, ci și pentru că, fără s-o recunosc cu adevărat, am știut întotdeauna că într-o bună zi mă va aștepta această îndatorire. Singurul lucru pe care nu l-am știut a fost că alături de mine se va afla o ființă, o femeie, care să mă ajute să port greutatea. Datorită tie, responsabilitatea mea va deveni un privilegiu.

Draperiile grele din catifea brodată, trase ca întotdeauna ca precauție în caz de boală, făceau atmosfera irespirabilă. Am poruncit să fie trase și nici un curtean, nici un medic nu a îndrăznit să protesteze. Atunci o lumină strălucitoare a inundat încăperea, făcând să strălucească aurul mozaicurilor, în fond, căsătoria noastră fusese unirea a

două vointe, a două complicități politice, a două pasiuni pentru putere. Legătura cea mai puternică ce ne unea, de altfel o legătură destul de inconstientă, era asemănarea originilor noastre. Nu fuseserăm nevoiți să ne explicăm motivele unul altuia sau să ne scužăm. Puteam să ne simțim în largul nostru împreună, fiindcă eram amândoi din aceeași plămădă. Aliați în aventură, ne avântaserăm cu același entuziasm pe aceeași cale. Legăturile dintre noi erau mai puternice decât pasiunea sau dragostea, căci erau tesute din camaraderie, interese comune, complicitate intelectuală și neîncredere față de toți ceilalți...

La amiază, împăratul Iustin a încetat să mai respire, Iustinian și cu mine deveniserăm suveranii celui mai mare, celui mai puternic, celui mai frumos imperiu din lume.

PARTEA A DOUA

Capitolul 9

D

evenisem „Gloria Purpurii, Bucuria Lumii, prea-pioasa și preafericita Augusta, Vassilissa iubită de Dumnezeu”. Locuiam de-acum în gineceu, aripa rezervată împărătesei, în care împăratul avea și el un apartament privat, însă lucra într-o altă aripă a palatului Daphne.

Împăratul îmi desemnase un personal comparabil cu al lui. Marele meu sambelan sau praepositus era șef peste o multime de sambelani, referendari, usieri și silentiaires, aceștia din urmă fiind însărcinați cu impunerea linistii în prezenta mea, în semn de respect. Aveam propriile gărzi, alese cu mare grijă dintre eunucii palatului. Marele maestru și șeful degustătorilor se ocupau de mesele mele. Ariana, pe care o numisem mare maestră, se vedea răsplătită cu titlul fermecător de patriciană a ghirlandei, împreună cu protovestiare domnea peste regimentele de doamne și domnișoare de onoare alese pentru ireprosabila lor virtute. Toate purtau rochii aurii, mantii albe și voaluri lungi peste o bonetă în formă de turn. Tineam la acest serviciu de onoare impunător, foarte stânjenitor și chiar inutil, pentru a-mi păstra prestigiul poziției. De aceea n-am ezitat să dublez numărul femeilor din anturajul meu.

Fiind permanent înconjurată de lume, aveam impresia că trăiesc în public, însă în copilăria mea mizeria nu ne forța să stăm claie peste grămadă? De-acum curtenii aveau să-i înlocuiască pe vecini, iar promiscuitatea nu era cu nimic

140

schimbată. Asistam la anumite ceremonii ale Curtii. Ieseam uneori din Palatul Sfânt ca să mă duc, înconjurată de un cortegiu numeros, să vizitez vreo biserică sau mănăstire. Dar, în cea mai mare parte a timpului, obiceiul spunea că împărăteasa trebuie să rămână în gineceu. Ocupațiile ei depindeau de inițiativa, puterea și personalitatea ei. Regretam libertatea străzii cu care fusesem obisnuită, însă acesta era pretul pe care trebuia să-l plătesc pentru că fusesem încoronată.

Am început prin a nivela terenul în jurul meu. Am suprimat cinele în familie, precum cea la care asistasem cu ocazia prezentării mele la palat. N-aveam nici un chef să-i revăd pe Germanus, Passara și clanul lor, pentru ca

apoi să mă critice și mai mult pe la spate. Cu cât veneau mai rar la Palatul Sfânt, cu atât era mai bine. I-am cerut lui Iustinian o favoare, aceea de a-l înlătura pe vărul său din postul de sef peste soldatii din Tracia. Lipsit de autoritate, intrigile lui ar fi mai puțin periculoase.

Ca dar de înscăunare i-am oferit lui Comito un sot, un militar de viitor, pe nume Sitas... concurent direct al lui Belizarie, pe care l-am asezat în postul-cheie de sef al soldatilor din Armenia. M-am hotărât, de asemenea, să o mărit pe fiica mea, Irina, operatiune pe care Indaro a negociat-o în locul meu. A găsit un tânăr de familie bună, cu chip plăcut, cu caracter amabil, care a acceptat să ia de sotie o orfană de origine necunoscută din cauza zestrei sale fabuloase, l-am dăruit foarte multe pământuri în Caria, una dintre provinciile cele mai frumoase ale imperiului, foarte fertilă, învecinată cu marea, unde ea și sotul ei puteau duce o viață cât se poate de plăcută... departe de Constantinopol, departe de mine.

Mă gândisem deseori la Macedonia, cu care întretineam o corespondență care se rărise de când mă

141

căsătorisem. Fusesse prietena mea, însă o împărăteasă nu are dreptul să aibă așa ceva. S-ar fi putut crede demiurgul meu, însă Theodora nu avea nici unul, în afară de ea însăși. Pe Arsenius însuși l-am trimis la Antiohia, căci n-as fi încredintat nimănui în afara lui misiunea cu care era însărcinat. !-a oferit Macedoniei din partea mea o sumă colosală și proprietăți imense în Cilicia, în schimbul tăcerii și al promisiunii unei vieti retrase. La întoarcerea sa, Arsenius mi-a povestit reacția dansatoarei. Dacă fusese uimită, nu lăsase să se vadă nimic, l-a declarat cu cel mai minunat surâs: „Viata mondenă din metropolă mă plictiseste. Am poftă să trăiesc la țară. Să-i zici împărătesei că singura mea dorință va fi să o multumesc întotdeauna și să-i mai spui că mă voi ruga mereu pentru fericirea ei.”

Chiar a doua zi și-a făcut bagajele și dispariția ei a fost atât de rapidă, încât a iscat cele mai extravagante speculații. Prezenta amantului iubit i-a îndulcit exilul îndestulat, dar nu era suficientă pentru a-i explica plecarea. De fapt, fusese inspirată de înțelepciune și mă cunostea prea bine pentru a nu se teme de mine.

Ne suiserăm pe tron plini de bunăvoință, gata să ne apucăm de treabă cu înflăcărare pentru binele imperiului, însă imediat am fost asaltați de o serie de conflicte și catastrofe, precum și de una dintre acele furtuni îngrozitoare care răscolesc Pontul Euxin. În Italia am crezut că pacea cu gotii, adversarii

nostri tenace, se profila în fine la orizont, căci noua lor regină, Amalasuntha, căuta să se apropie de noi, când o lovitură de stat a înlăturat-o brusc de la putere. Pornind din Africa, vandalii dominau toată Mediterana apuseană și constituiau pentru noi o amenințare directă, în celălalt capăt al imperiului, persii, dusmanii nostri seculari, își

142

T

înmulteau zâmbetele prietenoase care ascundeau atâtea masinațiuni periculoase. Marele lor rege, pentru a asigura coroana celui de-al treilea fiu al său, favoritul, Chosroes, îi propunea lui Iustinian să-l adopte, această anomalie fiind deja întâlnită în trecut. Sotul meu a văzut în asta ocazia de a restaura autoritatea în partea aceea a lumii și eu am fost cea nevoită să-l oprească în ultima clipă: „Cezar, l-am întrebat eu, acest fiu adoptiv n-ar putea pretinde oare într-o zi mostenirea tatălui său, adică imperiul ?” Iustinian a văzut capcana în care fusese pe punctul de a cădea. Pentru a-l calma pe marele rege i-a trimis o solie pompoasă, supraîncărcată cu daruri splendide, și l-a desemnat în fruntea ei pe Hypatius, nepotul hodorog al împăratului Anastasius. El n-a reușit să-l convingă pe marele rege care, furios, a început o serie de incursiuni ucigase în imperiu. A fost nevoie să-l trimitem din nou pe Hypatius, de această dată nu ca sol, ci ca general. A fost învins umilitor, esuând atât în război, cât și în pace.

De parcă politica n-ar fi fost de ajuns, natura ne agresa și ea. Antiohia a suferit cel mai groaznic cutremur din ultimele secole, care a omorât două sute cincizeci de mii de oameni. Atrocea veste a miscat în mine vechile amintiri și am plâns. Laodiceea, Amaseea au fost și ele distruse de cutremure cărora li s-a adăugat în scurt timp o secetă cruntă, cum nu s-a mai văzut de zeci de ani, care a adus imediat în tot Orientul amenințarea foametei.

Samaritenii, evreii aceia disidenți, s-au revoltat, ne-au masacrat garnizoanele și au proclamat un uzurpator care a avut îndrăzneala de a ne maimuțări, într-o clipă, Palestina a fost trecută prin foc și sabie. Ereziile îi puneau probleme de nerezolvat lui Iustinian care, fiind vicarul lui Dumnezeu pe pământ, se voia strict catolic: „Este drept, repeta el, ca aceia

143

care nu-l adoră pe Dumnezeu în modul corect să fie privați de avantajele pământești.” Puteam din pricina aceasta să-i urmărim pe arieni, când atâția mercenari goti din armatele noastre respectau această dogmă ? Puteam să-i

condamnăm pe păgâni, când toti profesorii de la universitatea din Atena, cea mai prestigioasă, cea mai venerabilă, cea mai veche din imperiu, rămăseseră păgâni ? îi puteam arde pe maniheisti, când atâția bărbați și femei din cea mai înaltă societate, din elita imperiului îmbrățisaseră această deviere ? în fine, Biserica catolică și Biserica monofizită schimbau între ele enciclice ucigase și, în pofida tuturor eforturilor împăratului, nu se putea găsi nici o cale de înțelegere.

Nici nu apucaserăm să începem guvernarea că deja riscam să fim dezrădăcinați, Iustinian își păstrase sângele rece. Nu se gândea decât să-și împlinească visul și să-și pună în aplicare marea operă: reforma legislativă.

În ciuda gravității evenimentelor, am amintiri fericite din perioada în care muncea cu entuziasm și încrâncenare la refacerea legilor împreună cu o comisie pe care o alcătuisese în acest scop. „Poporul, mi-a explicat el, nu se mai regăsește în mijlocul acestui talmes-balmes de dispoziții îngrămădite secol după secol. Vreau să fac legi simple, clare, accesibile. Vreau să croiesc un drum prin hățisul de erori și contradicții și să ies din acest ghem încâlcit.” Cu cât avea mai multe lucrări de corectat, cu atât era mai multumit. Și evoca aproape fericit cele două mii de opere pe care trebuia să le compileze, cele trei milioane de rânduri pe care trebuia să le reducă. Nu avea în cap decât legi, se gândea la ele zi și noapte și chiar în momentele noastre de intimitate tot despre asta vorbea, îl comparam în glumă cu un măcelar al cazuisticii. Râzând, îmi reproșa că nu pricep nimic din legi pentru că nu sunt obișnuită să le respect. Și totuși, entu-

144

ziasmul lui era contagios. stia să dea viață acestui corp inert de edicte, să traducă în limbaj transparent aceste sarade și să transforme plicticosul subiect într-o aventură pasionantă. Am realizat că era pe cale să clădească o operă nemuritoare și m-a ambiționat să-mi aduc contribuția, să-mi las și eu numele în istorie, pentru ca posteritatea să repete că alături de Iustinian a existat o femeie.

Pentru a adăuga o piatră la edificiu fără a-i răpi din timpul pretios, m-am gândit să-l chem pe responsabilul acestei lucrări monumentale, pe seful însărcinat cu această refacere, îl chema Ioan din Cappadocia. Acest funcționar mărunț știuse, prin calitățile sale extraordinare, să-i atragă atenția lui Iustinian care îl promovase rapid, până la a-l numi prefect al orașului, adică seful guvernului. Era de origine umilă și nu avea nici un pic de cultură, Iustinian

râdea de greselile pe care le făcea în latină, iar în greacă scria mult mai prost decât mine. Din aceste motive îmi era foarte simpatic.

A început prin a întârzia. Am văzut intrând un bărbat gras, gălbejit, cu nasul gros și coroiat, cu degetele bondoace și pline de inele stridente, cu o tunică de mătase pătată. L-am întâmpinat gratios pe consilierul preferat al împăratului. A executat trei plecăciuni, de parcă ar fi fost vorba de un efort insuportabil, gâfâind zgomotos și chiar când se ridica a râgâit. M-am întrebat dacă era beat, fiindcă se zicea că bea prea mult.

Stăpânindu-mi scârba, am abordat subiectul care mă frământa și i-am împărtășit ideile mele privind anumite dispoziții din noul cod.

— Legea e pentru bărbați, nu pentru femei, m-a întrerupt el cu grosolănie.

Făcând un efort ca să nu-mi pierd răbdarea, am evocat

145

protecția curtezanelor și suprimarea proxenetilor, Ioan din Cappadocia a izbucnit în râs.

— Pestii sunt utili atât fiscului, cât și societății. Fără ei n-ar fi curtezane. Fără ele, ar fi sfârșitul civilizației.

Nici de această dată nu mi-am pierdut calmul și i-am cerut ajutorul pentru mănăstirea pe care voiam să o întemeiez, menită să adăpostească pe curtezanele pocăite. A continuat să mă ia peste picior:

— Sărmanele fete, s-ar simți ca la închisoare acolo și ar încerca să evadeze prin orice mijloace. Sunt mult mai fericite în libertate.

Apoi, sub pretextul că este așteptat de împărat, s-a retras fără să aștepte să-i dau încuviințarea.

Asadar, am fost nevoită să-mi pun în aplicare planurile fără ajutorul nimănui. O doză de îndrăzneală era suficientă pentru a reuși. La ordinele mele, gărzile au adunat curtezane și pesti cât putea cuprinde sala mare a gineceului. Înconjurată de suita mea în formatie completă, m-am dorit mai maiestuoasă ca de obicei, arborând cele mai scumpe bijuterii și drapându-mi cu grijă pliurile brocarturilor pe treptele tronului. Curtenii și speciile de cea mai joasă speță se priveau uluiți că se treziseră față în față. Mutrele de banditi ale pestilor nu mă impresionau, eram obisnuită. Dar mă uitam cu inima însângerată la fetele prea machiate, cu zdrențele lor tipătoare, care afisau atitudini insolente, prefăcându-se că nu sunt intimidată.

— Statul a numit magistrati pentru a pedepsi pe hoti și pe jefuitori. Nu este oare rezonabil să-i urmărim pe cei ce au furat onoarea și castitatea ?

Asa mi-am început discursul, pentru a încheia prin a-i întreba pe pesti cu cât le cumpăraseră pe nefericite. Nici unul nu a îndrăznit să deschidă gura.

146

— Cu cât? am urlat eu, aruncându-le o ploaie de înjurături a căror grosolănie le-a dezlegat limba, desi mi-a ofensat curtenii.

' — Cinci solidi de aur e cursul actual, a mărturisit unul dintre ei.

Mai scump ca pe vremuri, m-am gândit eu. Pestele meu nu mă cumpărase decât cu doi solidi. Am răscumpărat toate fetele de-acolo, apoi i-am alungat pe pesti, poruncindu-le să-si găsească altă meserie. Am împărțit fiecărei fete câte un solid de aur, o tunică nouă si le-am trimis la părintii lor.

Iustinian, informat despre această scenă, m-a admonestat:

— Palatul Sfânt nu este taverna Măgarii Paradisului, ironia binevoitoare fiindu-i caracteristică.

— Trebuia să mă ocup singură de situație. Dacă vorbesc cu prefectul tău, nu mă ascultă.

Am profitat pentru a da o lege care-i expulza pe pesti din capitală si un decret prin care primeam un teren pe malul asiatic al Bosforului pentru a construi pe el un stabiliment menit să le găzduiască pe curtezanele pocăite. Am obtinut chiar ca în cod să se adauge o dispoziție legislativă care punea capăt conditiei inferioare a actritelor si le acorda egalitate cu ceilalti cetățeni. S-ar fi putut sustine că trecutul meu stătea la baza acestor măsuri. Ce contează! Nu vorbeam decât despre ce stiam si nu interveneam decât pe teren cunoscut, împăratul îmi aplauda, îmi încuraja initiativele fără să mi-o spună, dar acordându-mi tot ce-i ceream.

De optsprezece luni stimula el însusi zelul legiuitorilor, prin pertinenta si profunzimea comentariilor sale. Datorită acestei vigilente, proiectul s-a realizat într-un timp-record.

În scurt timp, a fost publicat noul cod care trebuia să poarte pe bună dreptate numele lui Iustinian, o operă legisla-

147

tivă fenomenală, care nu are pereche nicăieri în istorie. Mi-a acordat onoarea de a-mi pomeni numele în preambul si de a afirma, în fata posterității, că, înainte de a-si lua deciziile, se înconjura de sfaturile „preaveneratei sotii” pe care Dumnezeu îi făcuse favoarea de a i-o dăru.

Această recunoastere oficială a ajutorului modest pe care l-am putut aduce, această mângâiere a vanității mele nu mi-au permis, totusi, să uit ironia

lui Ioan din Cappadocia. Nu m-am coborât până la a mă plânge împăratului de preferatul său, cu atât mai mult cu cât imediat după publicarea codului era însufletit de o poftă nemăsurată de muncă. Sobru și frugal din fire, abia apuca să mănânce și să doarmă. Atunci când eu mă culcam, epuizată de așteptare, era ora la care, după plecarea colaboratorilor, se cufunda în dosarele lui. Lucra practic singur, noaptea, fiindcă din consideratie față de secretarii săi îi forța să se ducă la casele lor.

Dimineata, când deschideam ochii, descopeream deseori ca venise în zori lângă mine, în camera noastră, cu mare grijă să nu mă trezească. Era deja așezat în tinută de noapte în fata unei măsuțe pliante, redactându-și instrucțiunile, adnotând decretele cu scrisul lui mare căruia cerneala roșie, rezervată împăratului, îi dădea eleganță.

Cum de-abia avea timp să mă informeze despre reformele în care se aruncase și care se refereau la toate subiectele, l-am convocat din nou pe Ioan din Cappadocia să mă țină la curent. Acesta n-a venit, fără măcar să-și dea osteneala de a se scuza, în noaptea cu pricina, am înghitit o multime de ceaiuri întăritoare ca să pot rămâne trează până la sosirea lui Iustinian. Când s-a culcat alături de mine, l-am întrebat inocent dacă ministrul îl ajutase în seara aceea. Mi-a răspuns că Ioan din Cappadocia, epuizat, plecase de mult să se culce.

148

— Cu vreo fată sau vreun tigan, am replicat eu. Ar trebui să știi că nu doarme niciodată. Sunt uimită că n-a rămas să te ajute, Cezar.

și mi-am pornit atacul împotriva favoritului său.-Pentru acest prim asalt n-am folosit decât arme usoare, l-am denunțat grosolănia, betia, lăcomia, desfrânarea și necinstea, Iustinian s-a ridicat puțin și, sprijinit în cot pe o pernă de purpură, mi-a zis destul de sec:

— Asadar, nu apreciezi opera lui Ioan ? S-a aruncat în viesparul administrației, i-a restrâns rândurile umflate de secole de favoritism, a îndrăznit să pună sub asediu fortărețele corupției și venalitatea birourilor. Dacă vreau să-mi continui politica și să nu fiu o marionetă încoronată, trebuie să dau o lovitură acestei armate de scribi, notari, subsecretari, contabili și alți funcționari. De altfel, el umple șipetele statului recuperând restantele și diminuând cheltuielile. A avut curajul neînchipuit de a repartiza mai corect taxele și de a-i face pe bogați să plătească cel mai mult. A pus capăt privilegiilor, imunității și abuzurilor lor. Bineînțeles există proteste, strigăte,

bineînțeleas că Ioan și-a făcut dusmani, dar cine sunt ei? Aristocratii. Le iei și tu partea ? Îi vei apăra ?

Nu l-am văzut niciodată pe Iustinian atât de vehement. Discuția nu avea rost.

— Sper, Cezar, că nici Ioan, nici vreun alt ministru nu se vor băga niciodată între noi doi, m-am mulțumit eu să spun.

Asa cum prevăzuse împăratul, furtuna care ne scuturase la începutul domniei s-a linistit la fel de brusc cum se dezlănțuise. În Africa, un nou rege al vandalilor a urcat pe tron, a cărui mamă era printesă bizantină. De aceea s-a proclamat cetățean al imperiului, și provinciile africane s-au

149

întors singure sub aripa noastră. Revolta samaritenilor a putut fi înăbușită cu un pret greu, în sânge și ruine, dar liniștea s-a reinstalat în Palestina, împăratul, după nenumărate tentative, a reușit în cele din urmă să reunească în jurul aceleiași mese pe reprezentanții Bisericii catolice și pe cei ai monofizitismului. A prezidat el însuși sedința inaugurală, în fine, un mesager grăbit ne-a adus vestea pe care o așteptam de atâta vreme: moartea marelui rege al persilor. Urmasul lui desemnat, cel de-al treilea fiu, Chosroes, fiind la concurență cu alți pretendenți, nu putea în același timp să se războiască cu noi, așa că a cerut să negociem, împăratul i-a trimis imediat o ambasadă și în scurt timp a semnat cu el un tratat care, conform expresiei printului, trebuia să fie cel al Păcii Vesnice.

Sfârșitul războiului l-a lăsat liber pe Belizarie, care s-a întors la Constantinopol. Am aflat fără întârziere, din zvonurile de la Curte, că se îndrăgostise nebuneste de Antonina și că ar fi vrut să o ia de soție, însă se temea de reacția mea. L-am primit pe amândoi într-o audiență privată. Au intrat ca și cum le-ar fi fost teamă să nu-i mănânc. Antonina se agăța de bratul victimei sale și își luase un aer de fecioară. Credeam că ar fi în stare să mimeze un lesin și că nu se va mai ridica din plecăciunea adâncă. Măcar nu ezitase să caute cât mai sus. Masiv, superb, cu ochii atinți într-ai mei, Belizarie părea să-și folosească trupul ca meterez pentru a o apăra pe Antonina, dar îl simteam destul de stânjenit. Nefericitul nu rezistase probabil scenei cu văduva nobilă și lipsită de apărare, fără să-și dea seama că o doamnă respectabilă nu avea de unde să cunoască metodele de budoar care îl înălțau în al șaptelea cer. Am lăsat să se scurgă câteva clipe de tăcere pentru a le spori neliniștea, apoi i-am anunțat că nu-mi doream altceva decât

150

^

să fie fericiți. Mi-ar fi părut foarte rău să fiu o piedică în fata căsătoriei lor. Nu numai că o autorizam, ba chiar mi-o doream din tot sufletul. Recunoscinta i-a făcut să se arunce la picioarele mele și s-au retras strălucind de fericire.

Lui Indaro, care în intimitatea gineceului se amuza copios de acest mariaj ridicol, m-am abținut să-i mărturisesc sentimentele mele, dar zâmbeam în sinea mea, căci spunea exact ceea ce doream să aud.

Capitolul 10

La sfârșitul anului 531 s-a produs un fenomen ciudat. Mai multe zile la rând soarele a pălit, apoi, într-o noapte, a apărut o cometă. La fel ca restul orasului, am urcat împreună cu Iustinian pe terasă ca să o admirăm. O bilă de foc a traversat încet cerul, lăsând în urmă dăre sclipitoare, și am rămas mult timp acolo, pătrunși de frumusețea fenomenului. Acesta s-a repetat a doua zi și în zilele următoare. Astronomii nostri îl cunosteau. Calculaseră, de fapt, că respectiva cometă vizitase Pământul de patru ori în revoluțiile ei, care durau fiecare cinci sute șaptezeci și cinci de ani. Astrologii, la rândul lor, au văzut în asta preludiul unor mari tulburări din care se va naște o nouă epocă de aur, dar expresia lor când mi-au anunțat previziunile nu mi s-a părut prea convingătoare. Atunci am poruncit să fie chemată Photini, ghicitoarea mea din adolescență. Pe vremea aceea îmi ceruse o singură favoare, să-mi amintesc de ea mai târziu, și îmi tineam promisiunea. Membrii Casei mele începuseră se să obișnuiască cu vizitatori neobișnuiți.

Photini a sosit, învesmântată în niste vechituri peștrite, de o murdărie respingătoare, legănându-se pe picioarele groase și scurte. Nu părea uimită să se găsească în fata împărătesei. Prevăzuse că așa se va întâmpla. Am întrebat-o despre cometă. Mi-a răspuns că nu reușea să vadă nimic. Poate că nu voia să vadă. Dar a adăugat că poporul se aștepta la nenorociri îngrozitoare... „Poporul este nemulțumit,

152

poporul bombăne”, a mai spus. Deși am refuzat să mă alarmez, nu am reușit să-mi alung nelinistea câteva zile.

Într-o dimineață, la începutul anului 532, în pofida frigului și a umidității, hipodromul era plin de lume. Luasem loc în spatele ferestrelor apărate de zăbrele ale bisericii de lângă Sfântul Ștefan, într-adevăr, poporul nu dorește să o vadă pe împărăteasă în public. Femeie fiind, ea trebuie să rămână în cămin,

adică în gineceu. Percepeam atmosfera tensionată, în aer plutea o ostilitate aproape palpabilă, care mă îngrijora. Cu o zi înainte, orasul fusese din nou însângerat de unul dintre acele incidente de-acum obisnuite, dar care, de această dată, luase proporții neasteptate, întrucât provocase moartea câtorva zeci de oameni, întreaga populație, și Verzii mai mult ca oricine, îi acuza pe Albastri. De la urcarea noastră pe tron, acestia își închipuiau că ei îl întronaseră pe împărat și insolenta lor scăpase treptat de sub control. De-acum erau bande de tâlhari care terorizau locuitorii... și îndeosebi pe vechii lor dusmani, Verzii. Iar acestia se saturaseră până peste cap să fie brutalizați, jefuiți, uciși...

Anunțat de sunetele trompetelor și precedat de gărzile cu pană roșie, împăratul și-a făcut apariția în kathisma, marea lojă imperială.

Imediat, din locurile lor, Verzii s-au pus pe fluierat, deși respectul și protocolul impuneau liniște desăvârșită în prezența persoanei sacre a suveranului, ceea ce m-a făcut să bănuiesc ce putea fi mai rău. Nu încetau să huiduiască, să urle, să protesteze. S-au luat, Dumnezeu știe de ce, de marele sambelan, Calopodius, pe care îl acuzau că e cel mai fanatic dintre Albastri și responsabil pentru nenorocirile lor.

Apariția carelor în capătul pistei a liniștit puțin agitația. Vizitii s-au aliniat la linia de pornire. Semnalul a fost dat. Caii s-au avântat pe pistă. Gloata s-a încins.

153

Prima cursă s-a desfășurat de bine-de rău fără probleme, în timpul pauzei, nemulțumirile au luat-o de la capăt, cu și mai multă înversunare, în asemenea măsură încât l-am văzut pe împărat poruncind dintr-un gest ca dansatorii și jonglerii să se oprească. L-a trimis pe unul dintre emisarii de lângă el să întrebe ce voiau Verzii. Acestia au început să protesteze împotriva nedreptăților cărora le cădeau victime. La început, respectuoși față de împărat, au făcut aluzii obscure. Apoi, încălzindu-se din ce în ce mai tare, au început să amenințe cu pedeapsa divină pe oricine i-ar ataca, împăratul, indignat de această insolentă, a vrut să-și impună autoritatea și, din înaltul tronului său, a strigat la Verzii comasați pe partea cealaltă a hipodromului:

— Ați venit aici ca să asistați la curse, nu ca să vă insultați conducătorii !

L-a răspuns un concert de vociferări. Emisarul a făcut atunci greșala de a-i jigni pe Verzi:

— Liniște ! a urlat el. Ereticilor, blasfemiatorilor ! Liniște, altfel vor cădea capete !

În loc de răspuns, Verzii l-au potopit pe împărat cu injurii.

— Iuda ! Călăule ! Asasinule ! Mai bine n-ar fi văzut tai-că-tău lumina zilei, decât să fi zămislit un asemenea asasin !

O dată cu lăsarea serii, frigul se întetea, dar nimeni nu-l simtea. Din contră, spectatorii încălziti își scoteau la unison, cu gesturi spasmodice, hainele de iarnă. Lumina cenusie ca fierul, care cădea pe marmura albă a hipodromului, le dădea un aspect funebru.

Verzii continuau să strige, plângându-se care mai de care că erau tinuti departe de palat si de guvernare, că si-au pierdut libertatea si că sunt în permanentă victime ale autorităților corupte.

În fine, acuzatia supremă de care mă temeam a sosit:

154

— Ti lăsați pe Albastri să ne asasineze si, mai rău, tot pe noi ne pedepsiti!...

Deodată, Albastrii au intrat în joc si au început să arunce si ei insulte, alături de emisarul imperial:

— Ar trebui să fiti atârnați în streang, dusmani ai lui Dumnezeu ce sunteți! Nu mai tăceti odată ?

Verzii își premeditaseră actiunea, după cum se vedea. si-au ales un emisar care a lansat vestita apostrofă:"

— Noi îl vom respecta pe împărat în ciuda indiferentei pe care ne-o arată. stim tot ce face, tot ce urzeste. Noapte bună, dreptate! Ai murit. Noapte bună tuturor! Noi plecăm. Mai degrabă ne facem păgâni decât Albastri.

Verzii s-au ridicat toti o dată si au părăsit hipodromul. Cursele au fost anulate, împăratul s-a retras cu pompa obisnuită, ca si cum nu s-arfi întâmplat nimic, iar Albastrii, la rândul lor, s-au împrăstiat, spumegând de furie.

Întorsi la palat, am discutat cu Iustinian despre incident. L-am readus la proportiile corecte, căci nu era primul de acest gen. Din cele mai vechi timpuri, cursele de la hipodrom dădeau oamenilor ocazia de a-si exprima sentimentele. Verzii se ridicaseră cu o jignire de neiertat împotriva Persoanei Sacre, dar, la urma urmei, asa era obiceiul. Oricum, nu puteau fi decât în opozitie, din moment ce noi îi protejam pe dusmanii lor dintotdeauna, pe al căror sprijin puternic si neconditionat ne puteam baza oricând, în seara aceea de ianuarie, împăratul a rămas încrezător si m-am întors în gineceu fără nici o neliniste. Incidentul era închis.

Peste două zile, spre orele amiezei, le primeam în audientă pe sotiile senatorilor, care străluceau de fericire că veneau la împărăteasă. Se schimbau

complimentele de rigoare si mă plectiseam de moarte. Brusc, un zumzet îndepărtat a intrat prin fereastra deschisă, atrăgându-mi

155

MICHL DE GRECE

atentia. Am ciulit urechile, auzeam tipete si strigăte, dar nu le înțelegeam sensul. Am trimis un eunuc la fereastră, l-am văzut expresia schimbându-i-se de la uluire la incredulitate, apoi la groază. A venit să-mi soptească la ureche că auzise clar strigătul: „Trăiască Verzii si Albastrii uniti!" Am refuzat să cred. La naiba cu protocolul, audienta si sotiile senatorilor, m-am ridicat brusc de pe tron si am alergat la fereastră. Această încălcare a bunelor maniere le-a uimit pe femei mai mult decât dacă le-ar fi căzut tavanul în cap. Atunci am auzit clar: „Trăiască Verzii si Albastrii uniti în mizerie!" Verzii si Albastrii uniti, nu-mi venea să-mi cred urechilor. Nicicând în istoria Constantinopolului nu se întâmplase asa ceva. Era de neînchipuit, imposibil, înspăimântător. L-am trimis îndată pe marele sambelan să-mi aducă ultimele noutăti si le-am trimis acasă în grabă pe sotiile senatorilor, care încă nu stiau ce se întâmplă, împăratul însusi a venit să mă anunte că aveam necazuri în oras.

Scânteia o provocase aberatia de neconceput a stupidului prefect Eudemon. Din exces de zel, îi arestase pe cei mai zgomotosi scandalagii de pe hipodrom si îi condamnase pe mai multi dintre ei la moarte, pe doi dintre acestia - ia spânzurătoare. Călăul s-a dovedit a fi atât de neîndemânatic, încât streangul s-a rupt de trei ori la rând sub greutatea victimelor. Atunci gloata, care până atunci nu fusese mânată decât de o curiozitate morbidă, cuprinsă de milă a cerut gratierea condamnatilor. Călăul a vrut să-i spânzure si a patra oară. Multimea i-a eliberat pe condamnati si, urlând „La biserică, la biserică!", i-a obligat pe călugării de la mănăstirea învecinată cu Sfântul Cosma să le acorde azil. S-a nimerit că unul dintre supravietuitori era Albastru si celălalt Verde. Cele două factiuni unite au cerut gratierea condamnatilor de către împărat pe care,

156

bineînțele, nu s-a gândit nimeni să-l pună la curent.

Albastrii si Verzii amestecati s-au împrăstiat pe Mesa, strigând „Nika", adică victorie. Numele revoltei era găsit încă dinainte ca ea să izbucnească.

Împăratul a fost informat doar atunci când multimea a luat cu asalt si a jefuit locuinta prefectului considerat responsabil de trista soartă a condamnatilor. Toată noaptea manifestantii au bătut străzile urlând. Toată

noaptea în Constantinopol a răsunat îngrozitorul slogan „Verzii si Albastrii uniti. Nika! Nika!”

A doua zi, când m-am trezit, marea maestră Ariana m-a anunțat că gloata asedia Palatul Sfânt. Portarul care, conform obiceiului, deschisese la sase dimineata portile mari din bronz ale palatului Chalke, abia apucase să le închidă la loc. Manifestantii cereau imperios demiterea imediată a prefectului Eudemon si pe cea a marelui sambelan Calopodius. Dar în special cereau plecarea lui Ioan din Cappadocia. Peste noapte, miscarea se transformase în presiune politică, împăratul si-a dat seama imediat de pericol si mi-a făcut onoarea de a veni să mă consulte în legătură cu decizia care trebuia luată, înclina să dea ascultare cerintelor populatiei. Dumnezeu stie că as fi vrut să-l văd pe Ioan din Cappadocia concediat brutal si chiar umilitor, dar l-am sfătuit pe împărat să nu cedeze în fata multimii. „Atunci, ce să fac?” m-a întrebat el. Să adoarmă poporul cu promisiuni si, dacă asta nu era de ajuns, să-i acorde concesi, dar altele decât cele pe care le cerea, împăratul s-a retras pentru a se pune de acord cu consilierii reuniti în grabă si regretam amarnic că, femeie fiind, nu puteam să particip la această deliberare, în scurt timp, strigătele de „Trăiască Iustinian!” care se înăltau din multime m-au făcut să înțeleg că poporul cedase.

157

Un ofiter din garda mea a venit să mă anunte că manifestantii se împrăstiau în liniste. Pentru a doua oară, incidentul era închis, dar nu fără pierderi. Culmea era că deplângeam plecarea lui Ioan din Cappadocia pentru că, acceptând să se despartă de el, împăratul își dovedise slăbiciunea.

A doua zi, gloata revenise în fata palatului. De această dată, am refuzat să mă supun sfaturilor anturajului meu. Voiam să văd si m-am cățărat, însoțită de cei mai puțin speriosi dintre eunucii mei, pe terasa crenelată a palatului Chalke, de unde aveam o vedere excelentă spre Augusteum si ocupantii lui. Nu mai era lumea bună a Constantinopolului, ci mai degrabă drojdia cartierelor mărginase, printre care zăream o grămadă de mutre dubioase. Fără să pară agresivi, se tineau grupati într-un colt al pietei largi, susotind si părând să aștepte nu-stiu-ce. Numeroși locuitori veniseră si ei să caste gura si îi înconjurau curiosi, în spatele meu, în curtile palatului, regimentele de barbari echipati pentru bătălie se adunau.

Am văzut chiar sub postul meu de observatie miile de bărbați înarmati, cu coifuri si armuri, ale căror săbii grele luceau în razele soarelui îngrămădindu-se în fata portilor Palatului Sfânt. Au înaintat în ordine de luptă

spre manifestantii care dădeau înapoi când preotii bisericii învecinate cu Sfânta Sofia au apărut în prag, cu crucile si icoanele în față. Voiau să evite masacrul si încercau să intervină între multime si soldati, niste barbari care nu cunosteau respectul datorat clerului nostru, l-au îmbrâncit pe prelati, trântindu-i si rănindu-i usor pe câtiva. Imediat cetele de gură-cască, până atunci neutre, au intervenit. Au început să arunce în barbari cu tot ce le pica în mână. Bătălia s-a deplasat spre marile artere de circulatie, si Augusteumul s-a golit cât ai clipi.

158

În momentul acela, pe terasa palatului Chalke si-a făcut aparitia comandantul spatharo-cubicalaires, gărzile eunuce de la palat, implorându-mă să mă adăpostesc. L-am muștrătat pe bărbatul micut, cu înfățișare firavă si alură delicată, îl chema Narses si abia atunci l-am remarcat. Să mă retrag când Augusteumul era pustiu ! M-a asigurat că în foarte scurt timp revolta va ajunge la zidurile palatului. Am replicat că meterezele groase mă vor apăra de pericol. A insistat respectuos, dar ferm. Spiritele erau atât de încinse, după părerea lui, încât trebuia să ne temem de tot ce putea fi mai rău. Pesimismul lui Narses m-a impresionat mai puțin decât aerul lui calm si hotărât. L-am ascultat si m-am întors în gineceu.

Am aflat apoi că regimentele de barbari fuseseră nevoite să bată în retragere în fata multimii furioase si se repliaseră rapid în interiorul palatului. Locuitorii cartierelor din jurul Augusteumului, îndeosebi femeile, aruncaseră cu pietre si cărămizi în soldati, „asasinii preotilor”, care fuseseră luati prin surprindere de această agresiune neașteptată. Constantinopolul trecuse de partea revoltatilor.

Tăcerea care domnea în gineceu părea să se fi împrăștiat peste tot orasul. Am așteptat o oră, poate două, înconjurată de eunuci si de femeile mele lesinate de frică. Mirosul a fost primul care ne-a alertat. Am alergat la ferestre. Suluri imense de fum negru se înălțau în oras, înnegrind iute soarele palid de iarnă. Principalele clădiri din jurul Augusteumului, Senatul, băile lui Zuxippus si chiar catedrala Sfânta Sofia căzuseră pradă flăcărilor, în scurt timp, trosniturilor îndepărtate ale incendiilor li s-au adăugat zgomotele unei bătălii care se desfășura undeva în apropiere de palatul Daphne, unde ne găseam. Mirosul acru de ars a devenit mai puternic si norii negri care până atunci

159

păreau să se înalte de undeva din fată au început să se ridice chiar de lângă aripa anexelor. Palatul Sfânt avea să fie invadat? Ce făcea garda? Aveam să fim masacrați cu toții acolo? Nu venea nimeni și nu îndrăzneam să ies din gineceu. Rămăsesem acolo, încremeniti ca niște statui, cu urechile ciulite, constienți de neputința noastră.

În cele din urmă, un mesager al împăratului și-a făcut apariția. Am recunoscut imediat ochii albaștri ironici și sub barba blondă chipul copilăros al lui Ruderic, tânărul ostatic got care se amuza când căscam la povestile de foc și sânge ale bătrânului împărat Iustin. Așa cum îmi promisese, îl mutasem la excubitors', înălțimea îi permitea, într-adevăr, să intre în acest corp de elită al gărzilor, alcătuit numai din uriași, îi obtinusem o avansare rapidă, pretextând în fața împăratului că această promovare nu putea decât să flateze triburile de goti comandate de tatăl său. Venea din partea lui Iustinian să-mi propună să mă refugiez lângă el.

— Asadar, crezi că voi fi mai bine apărată de multime acolo ? I-am întrebat.

— Măcar compania bărbatilor este mai linistitoare, a replicat el cu acea ironie amuzată pe care împrejurările nu-l făcuseră să și-o piardă.

— și îți închipui că bărbatii aceia ar fi capabili să ne apere de populația dezlăntită și dornică de măcel ?

Schită un gest comic de îndoială:

— Măcar eu voi fi acolo ca să vă apăr. Entuziasmul fără fanfaronadă al tinereții lui m-a încălzit.

— Spune-i împăratului că stau foarte bine în gineceu, că n-am de gând să mă misc de aici. Apoi du-te să vezi ce se întâmplă și întoarce-te la mine să-mi povestesti.

S-a întors după o oră, negru de fum, cu mantia albă ruptă, fibula de aur cu monograma lui Hristos smulsă,

160

penele roșii de la coiful auriu atârând lamentabil. Era plin de sânge de la câteva răni aparent usoare. „Nimicuri”, a afirmat el, respingând agasat solitudinea femeilor. Mi-a dat raportul. Gloata reușise să invadeze palatul Chalke, îi dăduse foc, la fel cazarmilor de lângă gardă, dar putuse fi respinsă în cele din urmă după o bătălie crâncenă. Situația nu era deloc strălucită.

În zilele următoare, palatul a trăit sub asediu. Nimeni nu putea scoate nasul afară. Noaptea, curtenii dormeau care pe unde apucau, în galerii, în sălile de recepție, pe perne aruncate direct pe jos. Încă din prima zi Iustinian îi

trimisese la casele lor, cât încă era posibil, pe senatorii veniti să-si ofere serviciile si, printre ei, pe Hypatius, nepotul împăratului Anastasius, nefericitul general învins pe vremuri de către persi, în care nu avea încredere.

Afară, incendiul să întinsese. Biserica Sfânta Irina, băile lui Alexandru, marele spital al lui Samson nu mai erau decât dărâmături înnegrite. Bazarul, palatele particulare, întreg superbul cartier dintre Augusteum si forul lui Constantin era în flăcări. Cel mai frumos sfert din Constantinopol era nimicit de acest cataclism. Pe jumătate sufocati si orbiti de fum, călcând în jăratic, ivindu-se dintre ruinele fumegânde, oamenii, ca niste fiare sălbatice, se băteau între ei, jefuiau, ucideau si, mai ales, continuau să dea foc peste tot unde puteau. Chiar în palat, mirosul de ars ne muta nasurile si cenusa adusă de vânt pătrundea prin toate deschizăturile, acoperind mobilele, covoarele si marmura de pe jos. Pretutindeni domnea confuzia sau mai degrabă frica. Cine ne va apăra dacă vom fi asaltati din nou ? Gărzile imperiale, spatharo-cubiculaires ? Comandantul lor, micul Narses, avusese curajul să afirme că frumosii lui soldati de paradă erau luptători mediocri, pe

161

Ioialitatea căroră nu prea avea rost să ne bizuim. Cele câteva regimente de mercenari recent întorsi de pe frontul persan sub comanda generalului Belizarie, cele trei mii de barbari care treceau absolut întâmplător prin Constantinopol în momentul acela si care, călcându-i în picioare pe prelatii nostri, stătuseră la originea revolutiei, ce puteau face aceste ajutoare firave în fata unei multimi nenumărate, constientă de forta ei, învingătoare ?

Trei zile s-au scurs, trei zile de foc si sânge în oras, trei zile de neliniste si incertitudine la palat, trei nopti fără somn. Nu atât amenintarea, cât lipsa de actiune îmi tineă nervii încordati. Nimeni din jurul meu nu reactiona. Asteptam ca bunul nostru popor să binevoiască să apară să ne reteze beregatele în paturile noastre. Aveam senzatia, chinuitoare pentru mine, că suport tot ce se petrece în jur fără a misca un deget. Fierbeam la foc mic si îmi simteam fortele topindu-se. Cu câteva zile mai devreme putusem să trimit la casele lor pe majoritatea curtenilor. Mai rămăseseră lângă mine doar câteva doamne speriate si câtiva eunuci care tresăreau la cel mai mic zgomot. Ba se prăvăleau coplesite, ba se pierdeau în treburi superficiale, si mă tem că nu i-am ajutat deloc să-mi suporte starea de spirit. Trebuia, totusi, să actionăm. Pe împărat, care venea de mai multe ori pe zi să mă tină la curent si să-mi ceară părerea, l-am sfătuit să facă un efort suprem, să se prezinte la hipodrom si să vorbească poporului. Mă inspiram de la împăratul Anastasius, care mă socase

în adolescență prin felul în care întorsese multimea în favoarea lui prin cuvinte frumoase, lustinian, care nu stia ce este spaima fizică, a acceptat.

Nu stiu cum au reusit crainicii să anunte poporul că suveranul îl convoca la hipodrom. La ora unsprezece, portile de bronz ale lojii imperiale s-au deschis larg și împăratul a

162

apărut, cu Biblia în mână. Eu stăteam alături de el. În pofida implorărilor lui și ale anturajului nostru, cerusem să-l însoțesc. Nu aveam de gând să-l las să înfrunte singur pericolul la care îl trimiteam, dar am interzis tuturor femeilor să mă urmeze. Pentru această apariție, care amenința să fie ultima din domnia noastră, îmi elaborasem mai mult ca oricând tinuta. M-am coafat și m-am machiat cu grijă și, acoperită de bijuteriile Coroanei, mi-am făcut apariția în fața poporului, împăratul, așezat lângă mine pe tron, a luat cuvântul:

— Eu sunt singurul responsabil pentru toate acestea. Din cauza păcatelor mele am refuzat ceea ce mi-ați cerut în prima zi pe hipodrom.

A așteptat câteva clipe, pentru ca fiecare să priceapă acest act neobisnuit de umilintă imperială.

— Mincinosule, măgarule, prefăcutule, porcule! urla de pretutindeni multimea, Albastri și Verzi amestecați.

și a început să plouă cu pietre în loja imperială, din fericire fără să ne atingă.

— Hoato, desfrâната, târfă ce ești!

Multimea mă ataca și pe mine. Nu m-am miscat sub insulte. Mâinile mele nu s-au crispat, buzele mele nu tremurau, nici nu clipeam. Mă străduiam să rămân cât mai dreaptă pe tron, sclipind de giuvaeruri, ca un idol impasibil, mai presus de gloată. Ce simteam în sinea mea prefer să nu mărturisesc nimănui.

Tumultul creștea de la un minut la altul, proiectilele se înmulteau, tirul devenea mai precis și deja mai multe gărzi, în ciuda armurilor și a coifurilor aurite, fuseseră copleșite. Nu ne mai rămânea decât o soluție: retragerea. și încă una rusinoasă. Nici măcar n-am luat-o prin galeria principală. Ne-am repezit pe scări și pasaje secrete care dădeau în inima rezidenței imperiale.

163

Eu eram singura care nu se grăbea. Deodată, am simțit pe cineva în spatele meu înfășurându-mi mantia lungă și împingându-mă ușor. Era prietenul meu blond și bărbos Ruderic. L-am fulgerat cu o privire furioasă:

— Nu vreau să fug.

— Nu fugiti, faceti o repliere necesară si strategică, a avut el îndrăzneala de a-mi răspunde.

Bratele lui mă strângeau, mă ducea cât de repede putea. M-am eliberat brusc:

— Ce repliere strategică ? Toti cred că am pierdut.

— Dati-le curaj,

— Eu, o femeie!

— Sunteti singura de-aici căreia nu-i este frică. Zicând acestea, mi-a zâmbit. L-as fi putut pălmui pentru zâmbetul acela.

— Lasă-mă! i-am poruncit.

N-a reactionat. Să mă zbat, să strig după ajutor ? Să adaug orelor teribile prin care treceam încă un detaliu grotesc? Respectul uman mi-a înfrânt rezistentă. Picioarele mele nu mai atingeau pământul. Ruderic mă căra zâmbind si, în fundul ochilor lui albastri, sclipeau firisoare de aur. în felul acesta am revenit în gineceu.

La începutul după-amiezei, poporul a ales un nou suveran. Acesta era Hypatius, nepotul împăratului Anasta-sius, hodorogul acela pe care îl considerasem întotdeauna un incapabil. Rebelii veniseră să-l scoată din casă, unde îl trimisese împăratul, si i-au oferit tronul. Sotia lui făcuse tot ce-i stătea în putință ca să-l împiedice să li se alăture, în cele din urmă, dus la forul lui Constantin, cocotat pe un scut, împodobit cu un colier de aur în chip de coroană, fusese proclamat împărat. A fost acoperit cu o mantie de ceremonie purpurie, brodată cu aur care, furată cu ocazia incendiului de

164

f*~

la Chalke, reapăruse în mod misterios, apoi multimea l-a condus la hipodrom, unde l-a suit în loja imperială. Rebelii au adunat pe toti mizerabili, nemulțumitii si prizonierii eliberati ca să-l aclame. S-au găsit chiar câțiva senatori si destui nobili suficient de abjecti încât să vină să-i prezinte omagiile lor. Atunci Hypatius, linistit si încălzit de aplauze, a crezut cu adevărat că începea domnia lui. Această parodie de încoronare a făcut situatia noastră si mai precară.

Palatul practic lipsit de apărare, orasul în flăcări, hipodromul în mâinile rebelilor, si acum poporul aclama un uzurpator- imperiul mi se părea la marginea abisului. „Dati-le curaj, căci dumneavoastră nu vă e frică!”, îmi zisese Ruderic. Nu-mi era frică! Trebuia s-o dovedesc însă. M-am dus la fereastră si am descoperit afară un spectacol care m-a lovit în suflet, în grădini,

un alai de furnici făcea ture dus-întors între palat și unul dintre porturile private. Erau sclavii care transportau Tezaurul Coroanei la bordul navei care tocmai ancorase acolo. Am înțeles că împăratul strângea tabăra, că fugea din capitala sa, de poporul său, din imperiul său.

Atunci s-a declansat ceva în mine, un mecanism pe care nimic nu-l putea stăvili. Am ieșit din cameră trântind ușa. Oamenii mei erau prea abătuti ca să mă mai urmeze. Galeria, sălile de recepție prin care am trecut, în general ticsite, erau pustii, în afara câtorva gărzi de la uși. Aproape alergam și pașii mei răsunau pe marmură, într-o liniste mai înspăimântătoare decât cel mai asurzitor vuiet, pentru că era preludiul unei catastrofe inevitabile. Am grăbit și mai mult pasul pentru a ajunge la cabinetul de lucru al împăratului. Am deschis brusc ușa dublă. Ochii mei au înregistrat într-o clipă scena. Putini credincioși rămăseseră în jurul lui Iustinian, Belizarie, Narses, câțiva generali, o mână de

165

sambelani. Unii se molesiseră prin colturi, prea consternati pentru a se putea mișca, alții mergeau în sus și-n jos, agitându-și nervosi brațele și vorbind singuri cu voce tare. Împăratul, așezat în jiltul lui înalt din argint cizelat, stătea cu capul între mâini. Nu vedea, nu auzea, pierdut în cine știe ce gânduri sinistre.

Toti au tresărit la venirea mea și m-au scrutat de parcă aș fi fost o apariție de pe lumea cealaltă. Fără nici un machiaj, eram palidă și ochii mei semănau cu două bile incandescente, îmi scosesem bijuteriile cu care mă împodobisem la hipodrom și eram îmbrăcată din cap până în picioare în purpură, culoarea-simbol, tunică purpurie, mantie purpurie, papuci purpurii, vâl purpuriu. Am înaintat apăsând și m-am așezat pe un tron, în fata mesei de consiliu. Fără să scoată vreun cuvânt, au venit cu toții lângă mine și s-au așezat cuminti. Am întrebat ce hotărâseră. Fiecare a emis o opinie diferită. Mai multe planuri de retragere, diverse proiecte de rezistență. Dar toate implicau abandonarea imediată a palatului de la Constantinopol. O singură posibilitate rămânea încă deschisă: să urmeze Tezaurul imperiului și să ridice ancora cât mai curând posibil. Rebelii ghiciseră această stare de spirit și răspândeau în oraș zvonuri despre fuga împăratului și a împărătesei. Când Iustinian, care nu se mișcase de la venirea mea, a ridicat capul, a făcut-o pentru a spune:

— Nu mai există altă speranță decât fuga.

Toti au clătinat melancolic din cap. Atunci m-am ridicat atât de brusc, încât tronul s-a răsturnat. Discursul pe care i l-am adresat lui Iustinian, cu ochii

atintiti spre el, cu voce tăioasă, este reprodus în toate cronicile. L-am dictat eu însămi, căci tin la legenda mea.

— Dacă nu mai rămâne nimic de făcut decât să căutăm siguranța prin fugă, eu nu voi alege fuga. Cei care

166

au purtat coroana nu trebuie să supraviețuiască pierderii ei. Nicicând nu voi vedea ziua în care nu voi mai fi salutăta ca împărăteasă. Dacă tu vrei să fugi, Cezar, îți urez noroc! Ai bani, navele tale sunt pregătite, marea e deschisă. Eu, una, voi rămâne, îmbrățisez vechea maximă care spune că purpura este cel mai nobil lintoliu...

În realitate, nu peroram ca un senator format la școala antică, fiindcă în emoția momentului mi-am regăsit vorbele din prima tinerețe: „Mă faceți să vomit. Sunteți niște lasi, niște curci plouate. Ghiar nimeni de-aici n-are pic de curaj ? Nu e nici unul aici chitit să lupte ca un bărbat, în loc să se smiorcăie ca o muiere, nici tu, Cezar? stergeti-o de-aici, dacă aveți chef să plecați... Mă dezgustați prea tare ca să vin cu voi."

Am tăcut, cu ochii țintă în cei ai lui Iustinian. Atunci nu știu ce i-a apucat, dar totuși, instantaneu, n-au mai avut altă idee decât să reziste. Erau siguri că vor învinge ? Nici măcar. Erau constienți că soarta lor, viața lor nu se mai ținea decât într-un fir? Cu siguranță, nu. Deodată, n-a mai existat altă posibilitate, altă soluție decât să rămână să se bată. Împăratul, transfigurat, a redevenit bărbatul pe care-l vedeam zilnic, analizând situațiile cu sânge rece, inventând soluții. A dat ordine cu luciditate, rapiditate și precizie. Belizariu a fost însărcinat cu organizarea operațiunilor. El va fi cel care va culege gloria, dacă va fi glorie ? Așa să fie. și Narses ? De la începutul revoltei, acest fost sclav armean, acest eunuc cu aspect fragil mă impresionase prin hotărârea, luciditatea și energia lui. I se dădea ocazia de a fi pus la încercare. La insistențele mele, împăratul i-a încredințat o misiune care necesită rapiditate și abilitate. Apoi, după ce și-au primit instrucțiunile, s-au împrăștiat toți în toate direcțiile și am rămas singuri, împăratul și cu mine, să așteptăm.

167

Întrebându-mă ce forță mă împinsese, mi-am dat seama că furia stătuse la originea inițiativei mele. Nu aveam deloc intenția de a lăsa capul jos în fața unei adunături de rebeli. Orice, chiar și masacrul, mai degrabă decât să-i las să învingă. Aceasta a fost reacția mea instinctivă. Poate că, în clipa următoare, as fi preferat să aleg calea siguranței și as fi fugit împreună cu sotul meu și cu

Tezaurul Coroanei ca să trăiesc într-un exil îndepărtat și aurit. Totuși, m-as fi putut imbarca sub ochii lui Ruderic? Ce s-ar fi întâmplat cu încrederea, cu veselia din privirea lui atunci ? Nu mi-a dat el un exemplu, tânărul acesta barbar? Am rămas, eu și împăratul, în așteptarea evenimentelor, dar eu stiam deja că eram victoriosi.

Pericolul nu părăsise încă zidurile palatului, dar eram convinsă că imperiul nu se putea prăbusi, că Iustinian nu putea dispărea de pe scenă, Dumnezeu nu ar fi îngăduit asta și îi eram recunoscătoare pentru ocazia pe care mi-o dăruise ca să-i slujesc o clipă drept resort tovarășului meu de viață.

Narses reusise să iasă din palat cu o parte din fondurile secrete, fără să fie interceptat. S-a fofilat până la casele celor mai importanți Albastri, pe care-i cunostea pe toți, din moment ce aparținea facțiunii lor. Pe jumătate convingându-i, pe jumătate cumpărându-i, cu bani și cu promisiuni, i-a întors unii după alții în favoarea noastră. La rândul lor, ei au transmis instrucțiuni „clientilor” lor, rude sărace, cunostinte, lucrători, care nu-și părăseau niciodată locuințele, mai ales în aceste vremuri tulburi. Aceștia s-au împrăștiat prin oraș pentru a aduna partizani și au început să strige sloganuri în favoarea împăratului.

Între timp, Belizarie, în fruntea trupelor proaspăt revenite de pe frontul persan, și-a croit drum prin palatul Chalke peste mormanele de dărâmături și ruine fumegând și

168

"W-

a intrat pe hipodrom prin porticul Albastrilor, în același timp, aghiotantul lui făcea turul clădirii cu regimentele barbare și pătrundea prin Poarta Mortilor, nume foarte potrivit în momentul acela. Făcându-și apariția pe hipodrom prin cele două extremități, trupele i-au atacat pe rebeli, în vreme ce detașamentele de arcasi, cocotate pe scările interioare până la galeria de plimbare, trimiteau o ploaie de săgeți peste ei. Într-o secundă, trufia lor s-a transformat în panică. Erau înconjurați din toate părțile și, în ciuda numărului lor, cu mult mai mare decât cel al soldaților, s-au arătat incapabili să se opună veteranilor. Instrucțiunile erau clare: nici măcar un singur rebel nu trebuia crutat. Soldații urmau să-și înfigă săbiile în zidul compact de carne. Masacrul a durat până după căderea nopții.

Belizarie, lăsându-și trupele să termine treaba, s-a întors la palat. Narses îl precedase. Revolta Nika, după ce zguduise imperiul, își găsisese sfârșitul.

Împăratul s-a întors spre mine.

— Niciodată nu-mi va pieri din minte imaginea ta la consiliul acela tragic. Păraai mai înaltă decât cele mai înalte, atât erai de maiestuoasă. Te urâtisesi intenționat, însă niciodată n-ai fost mai fascinantă, mai frumoasă. Nemesis cu vâluri asemenea dărelor de sânge încheșat, forță obscură venită din fundul veacurilor, dacă ai fi fost constientă de ceea ce făceai... Se va spune că imperiul a fost salvat de o femeie... De tine, Despina, de tine, Vassilissa iubită de Dumnezeu. De tine, Theodora mea!

Acest omagiu mi-a dat forță să continuu, să împlinesc ceea ce trebuia împlinit, să-l apăr mai bine pe împărat de toți și îndeosebi de el însuși. Eram prezentă în marea sală de audiențe hrisotriclinium, așezată pe tronul dublu din porfir

169

când, în prezenta întregii Curți, a guvernului și a tuturor autorităților, a fost adus Hypatius. Smuls din kathisma de la hipodrom, de unde își închipuise că va începe domnia lui, înlăntuit, păstrase pe cap, căzut grotesc într-o parte, colierul de aur care-i slujise drept efemeră coroană. Avusese întotdeauna, chiar și în vremurile sale cele mai prospere, expresia lamentabilă a unui învins, dar își păstrase o urmă de demnitate și nu implora iertare.

— Ai fost ademenit de către rebeli, mai degrabă decât ai condus evenimentele, a comentat împăratul. Te-ai lăsat atras, mai degrabă decât ai complotat, în amintirea augustei tale rudeni cu împăratul Anastasius, ca răsplată pentru serviciile pe care le-ai adus pe vremuri imperiului și ca dovadă a vechii noastre prietenii, îți acord iertarea.

M-am ridicat brusc.

— Oprește-te, Cezar! Clementa ta va deschide calea altor nebuni, altor ucigași, altor tentative. Viitorul cere un exemplu.

— Victoria, Despina, cere îndurare.

— și cele cincizeci de mii de lesuri care putrezesc pe hipodrom i-au dat iertare ? S-au răsculat, e adevărat, dar ei sunt nevinovați, căci sunt oameni simpli care s-au aventurat într-o experiență funestă. Au murit fără să înțeleagă, în vreme ce conducătorii înțeleg și supraviețuiesc. Cine au fost, asadar, dușmanii statului, uneltitorii? Înalti funcționari, generali intriganți, mari proprietari de pământuri, aristocrați, într-un cuvânt „mediocrii”, dușmanii vesnici ai oricărui progres, ai oricărei evoluții. Ei sunt egoiști, trufași, superbi și vanitosi. Nu au iertat abolirea privilegiilor lor și legea egalizării impozitelor, pe care ai adus-o tu, Cezar. Atunci s-au speriat și și-au jurat că ne vor face să dispărem. De ce să avem milă, când ei n-au avut milă față de trupele lor

nevoiase ? Pe ei trebuie să-i pedepsim, pe acești „mediocri”, să în primul rând pe purtătorul lor de cuvânt, pe suveranul pe care și l-au ales, mediocrul împărat al mediocrilor. Jură-mi, Cezar, că vei fi fără milă față de Hypatius, față de senatorii și nobilii care l-au sprijinit! Mortii ti-o cer!

Au avut răzbunarea lor, nu numai împotriva marionetei încoronate pentru o clipă, ci și împotriva „mai-marilor” care se prosternaseră în fața tronului său iluzoriu. Hypatius a fost executat.

Capitolul 11

Această încercare l-a schimbat pe Iustinian și l-a răsplătit cu un cinism necunoscut de el până atunci. Arsenius mi-a raportat, într-adevăr, insolitele foloase pe care le trăgea împăratul de pe urma puterii sale judiciare. Totul a început în ziua în care un anume Leon, preabogat proprietar de pământuri, aflat în proces pentru dobândirea unui teren contestat, i-a oferit jumătate din valoarea acestuia lui Iustinian pentru ca el să hotărască în favoarea lui; ceea ce a acceptat imediat, pentru a încasa comisionul. Gheata era deja spartă, în scurt timp, a acaparat averi fabuloase, sub felurite pretexte, pentru a le împărți apoi colaboratorilor săi sau afaceriștilor de origini umile, care stiuseră să-i atragă atenția și căroră le oferea bogății peste bogății. Generos era din fire, începând cu mine, căci îmi dăruise atâtea proprietăți în Pont și Paflagonia, încât fusesem nevoită să creez un organism special pentru a le administra; însă pe acești necunoscuți de ce îi îmbogățea ? Bănuiam motivul, dar am vrut să-l aud din gura lui. N-a făcut pe misteriosul:

— Nu are rost să încercăm să-i atragem pe aristocrați de partea noastră. Am constatat ce le poate pielea în timpul răscoalei Nika. Orice am face, ei vor fi mereu împotriva noastră, din instinct, visceral. Or, noi avem nevoie de o clasă care să ne susțină și să ne permită să ne ducem planurile la îndeplinire. Aceasta nu exista, asadar, trebuia creată, în felul acesta, sporește numărul nou-îmbogătitilor care au tot

interesul să ne mențină pe tron, căci, dacă am fi alungați, ar avea ei însisi de pierdut.

Punctele mele de vedere erau atât de asemănătoare cu ale lui Iustinian, încât l-am sfătuit imediat să preia în folosul Coroanei bogățiile unuia dintre frații lui Germanus, Boraidis, care tocmai murise, pentru a-i împiedica pe dușmanii noștri să-și rotunjească averile. A îmbrățișat pe loc sugestia mea.

Poate că se temuse că îl voi critica și a fost usurat să descopere în mine un complice. Legiuitorul, reformatorul, cuceritorul, împăratul care detinea lumea întreagă putea să se lase însă tentat de mostenirea unui particular și să cumpere ceva ce nu avusese încă... În voluptatea lui de a vedea aurul scurgându-i-se neîncetat printre degete, supraviețuiau amintirile copilăriei sale sărace, sentiment pe care îl înțelegeam pe deplin, din moment ce îl împărtășeam. Eu voisem să mi-o sterg din memorie pe a mea, Iustinian a sters-o pe a lui de pe hartă. Se născuse și crescuse în fundul Iliriei, într-un cătun mizerabil numit Taurisium. L-a ras de pe fața pământului și a clădit în loc o cetate superbă, udată de un apeduct, plină de biserici, pietre, fântâni, băi publice și bazaruri. A numit-o Tetrapiyrgia, orașul cu patru turnuri, și i-a atribuit pe deasupra un arhiepiscop, în felul acesta a vrut să îngroape sub splendidul oraș coliba umilă în care trăise un anume Petrus Sabatus, dispărut și el pentru a deveni Iustinian.

Pentru a-l ajuta cât mai bine pe împărat în problemele delicate cu care se confrunta zi de zi, hotărâsem să intervin în numirile din administrație, din guvern, din armată și chiar din biserică. Mă obișnuisem să abordez acest capitol la micul-dejun, pe care împăratul și cu mine îl luam împreună. Nu mai aveam chef să recurg la „soaptele de budoar”, adică la ocaziile acelea atât de utile pentru o femeie când, în

173

intimitatea patului conjugal, reușește să facă un bărbat să îi accepte punctul de vedere fără prea multă împotrivire. Ritmul de lucru al împăratului ne silise să avem camere separate. El munca până noaptea târziu și câteva ore de somn îi erau suficiente. Luase hotărârea să se culce la locul de muncă și instalase în colțul cabinetului un pat simplu de campanie, pe care se întindea când ajungea la capătul puterilor. La masă, scăpat de problemele la care muncise toată noaptea, cât nu fusese încă nevoit să înfrunte dificultățile zilei, era mai dispus ca oricând să mă asculte.

După cum aveam chef, porunceam ca masa să fie pusă într-una sau alta din camerele gineceului, cu condiția să nu fie prea departe de camera mea de culcare, unde stăteam în cea mai mare parte a timpului, într-adevăr, nu-mi plăcea nici să mă misc, nici să mă deplasez. Nu mă duceam, practic, niciodată în biblioteca privată și nici în muzeul gineceului, pe care împăratul îl umpluse cu cele mai admirabile statui ale Greciei antice. Din contră, petreceam ore îndelungate într-o încăpere vastă, amenajată special pentru a păstra acolo bijuteriile și stofele pe care le strângeam cu pasiune.

Din respect față de împărat, am adoptat o regularitate a orarului zilnic foarte nepotrivită cu firea mea. Dormeam în general puțin și prost. Trezită în zori, pluteam într-o stare de semiconstiență până la trezirea oficială, care avea loc la ora nouă. Atunci mă ocupam de toaletă, transformată în rit ceremonial. Mai multe ore erau consacrate unei băi prelungite, masajelor și îngrijirilor corporale ca să fiu gata la ora la care mă întâlneam cu împăratul. El abia se atinge de mâncăruri, nu bea decât apă și era servit cu amestecul lui preferat de ierburi de munte fierte. Eu, din contră, mă hrăneam zdravăn, mâncam fructe proaspete sau uscate,

174

dulceturi, prăjituri cu miere și grâu după care eram înnebunită. Mă serveam de mai multe ori din „zeama sfântă”, supa aceasta de ceapă, hrana săracului, cu care mă obișnuise trecutul meu. Apoi înghiteam o linguriță de sare de Sfântul Luca împotriva durerilor de cap care mă chinuiau și sare de Sfântul Grigore Teologul, care îmi permitea să-mi păstrez sănătatea și culoarea părului negru, pe care nu fusesem nevoită să-l vopsesc niciodată. Știam că împăratul nu va zăbovi mult. De aceea, în timp ce mâncam, discutam cu el numirile în funcție. Deja suprimase vânzarea funcțiilor, pentru a le atribui celor mai merituosi. Mai trebuia să-i descopere pe candidați în rândul multimei.

Am început prin a porunci astrologilor să întocmească horoscopul celor mai capabili. Dacă un bărbat era născut sub semnul lui Jupiter sau al lui Venus, eram înclinată să-i accept candidatura. Saturn și Marte erau excluși. Soarele era considerat o posibilitate, dar cu rezerve. Cât despre Lună și Mercur, nu aveam încredere, fiindcă nativii acestor semne sunt cunoscuți pentru firea lor schimbătoare, în realitate, astrii erau subordonații mei cei mai credincioși. După decizia lor, considerată ca fiind fără drept de apel, mă încredeam exclusiv instinctului meu. Știam că aveam ochiul format pentru a descoperi sub înfățișarea cea mai stearsă spiritul cel mai remarcabil, caracterul cel mai integru, energia cea mai capabilă, și mă pot lăuda că am știut să „inventez” personaje care vor rămâne tot atâtea podoabe ale domniei.

În primul rând, Narses. Împăratul îl avea pe Belizarie, eu îl aveam pe Narses. Privirea lui, autoritatea și devotamentul de care dăduse dovadă în timpul revoltei Nika mă cuceriseră definitiv, l-am cerut lui Iustinian să-i acorde rangul de general-sef, amânând pe mai târziu găsirea unei funcții demne de talentele sale. Iustinian mi-a făcut imediat această

175 .

favoare, apoi s-a întristat. Era îngrijorat de situație, mi-a mărturisit el. Prefectul orasului, care îi urmase lui Ioan din Cappadocia în fruntea guvernului, se arăta incapabil să scoată statul dintr-o situație financiară deja precară înaintea revoltei Nika și care acum ajunsese catastrofală. Luată din scurt, am propus mai mulți candidați, pe care împăratul i-a respins din motive foarte întemeiate. El însuși a rostit numele câtorva personalități cât se poate de nepotrivite, așa încât mă întrebam unde voia să ajungă. L-am privit îndelung, cum stătea așezat în fața mea. Din el emanau simplitatea, bunăvointa, dorința de a-i ajuta pe ceilalți, în ciuda celor cincizeci de ani împliniți, își păstra tenul proaspăt, silueta elegantă și talia fină. Vocea lui blândă, grația din priviri, surâsul timid, un aer ușor distrat îi dădeau un farmec firesc care mă învăluia, mă adormea.

— Ar fi ceva... dar... a șoptit el.

Mi-am dat seama în sfârșit ce voia, dar am făcut pe nevinovată:

— Cine mai e, Cezar?

— Singurul capabil să scoată țara la liman, Ioan din Cappadocia.

— Fă cum dorești, Cezar, m-am mulțumit să zic.

Ca de obicei, își alesese foarte bine momentul pentru că, după ce obtinusem de la el promovarea lui Narses, mi-era greu să protestez împotriva întoarcerii ministrului, Iustinian a scos din mânecă un decret pe care îl pregătise deja și m-a rugat să-l citesc. Nu făcuse economie de înflorituri pentru fostul său favorit:

fi multumim pentru că a pus atât la inimă binele nostru și îi acordăm încrederea noastră oarbă pretiosului și devotatului nostru servitor.

. 176

Nu-mi convenea deloc acest decret, însă i l-am dat înapoi fără nici un comentariu. Adversarul meu era din nou pe poziție, și mult mai solid ca înainte.

Mi-am calculat prost următoarea lovitură și am dat gres când a venit vorba de cumnatul meu, Sitas. Sora mea Comito tocmai îi dăruise o fată pe nume Sofia și am vrut să-i ofer o provincie mai prestigioasă și mai puțin periculoasă ca Armenia; fără să-mi dau seama, am atins rănilor secrete lăsate de revolta Nika în sufletul lui Iustinian. El îi reproșa lui Sitas, fără a o spune cu voce tare și foarte pe nedrept, că nu fusese acoz pentru a-l apăra și, fără a-l decădea propriu-zis în dizgrație, l-a condamnat la obscuritate.

Nika lăsase în fiecare dintre noi cicatrice adânci. Cum aș fi putut să neg acest lucru când, chiar a doua zi după înăbușirea revoltei, îl promisem pe Ruderic singură. Ariana, marea maestra a Casei mele, protestase la această

abatere de la protocol, îi dădusem precedente istorice. De altfel, prea puțin mă interesa părerea ei. Le-as fi inventat, atât mă atasasem de tânărul got, si îi eram recunoscătoare pentru curajul pe care stiuse să mi-l insufle în clipa în care mi-l pierdusem. Cel puțin, asta voiam să cred. După multumirile rapide am ajuns la confidente, căci el mă inspira să am încredere să^mi descarc sufletul. Apoi, pentru a străpunge armura lui Ruderic, l-am făcut să vorbească despre el. Nu mai tineam minte mare lucru despre Italia lui natală si despre confratii lui, pentru că fusese trimis de la vârsta de cinci ani la Constantinopol. Nu-si regreta nici familia, nici patria. Era fericit aici. Avea, cu siguranță, o logodnică, am insinuat eu. Multe, a mărturisit el râzând, îi poruncisem sa se aseze pe treptele tronului meu de fildes, își scosese coiful si privea drept înainte. Capul lui, ceafa mă atrăgeau ca un magnet si am riscat să-l mângâi ușor pe păr. L-am simțit crispându-se,

177

dar nu s-a miscat. N-am încercat să aflu dacă această supunere era răspunsul la invitatia unei femei sau respectul datorat împărătesei.

Am rămas o bună bucată de vreme nemiscati, tăcuti, iar eu simteam că inima îmi bătea nebuneste. Nu mă mai puteam stăpâni. O natură imperioasă, ascunsă în adâncurile fiintei mele, reapărea, în cele din urmă, mi-am revenit si i-am făcut semn să se retragă, încercând totusi să-l revăd, l-am numit curopalat, adică însărcinat cu administrarea palatului, post prestigios si foarte căutat. Barbarii nu erau foarte populari la Curte, unde conservatorii ne acuzau că le dăm prea multă atentie; pe de altă parte, Ruderic era prea tânăr pentru această promovare. Cu toate acestea, împăratul nu plecase urechea la nici o presiune si îmi împlinise dorinta. Ruderic avea de-acum dreptul de a intra în gineceu la orice oră din zi si din noapte.

Îmi închipuisem că prezenta lui avea să-mi aducă liniste. Zi de zi îl aveam sub ochi, îi auzeam vocea, îi urmăream mișcările, îi întâlneam privirea. Numindu-l în Casa mea, făcusem o greșală si ratiunea îmi porunca să-l îndepărtiez cât mai iute. Îndată ce-l vedeam, hotărârea mea slăbea. Pretextam o așa-zisă afecțiune maternă. Din păcate, eram prea directă pentru a folosi sîretlicuri si, nemaiputând renunța la prezenta lui, o ceream în orice împrejurări. Cu o rezervă pe care nu stiam dacă trebuie sau nu să o atribui deferentei, el se supunea tuturor capriciilor mele.

În scurt timp, situatia din Africa a devenit îngrijorătoare. Regele probizantin al vandalilor, care domnea în partea aceea a lumii, fusese dat jos

de pe tron. În locul lui, războinicii și nobilii vandali aleseseră o căpetenie tânără, Gelimer, care s-a declarat imediat dusmanul nostru

178

neîmpăcat. Calitățile lui l-au transformat îndată într-un grav pericol pentru noi. Fără să mai aștepte, împăratul a decis să trimită acolo armatele, sub comanda lui Belizarie.

Cu o zi înainte de plecarea sa, am asistat la botezul protejatului său, un tânăr got care se hotărâse să renunțe la erezie și căruia el și Antonina urmau să-i fie nasi. În timpul ceremoniei, m-am amuzat foarte mult interceptând privirile pe care i le arunca Antonina catehumenului - care nu erau nicidecum cele ale unei nase către finul ei -, fără să-mi dau seama că și eu făceam același lucru cu Ruderic.

După ceremonie, am primit-o singură pe Antonina. Nu o măritasem cu cea mai bună partidă a imperiului doar ca să-i fac plăcere și ea a înțeles foarte bine că așteptam ceva în schimb. Mi-a descris fericirea ei conjugală. Ascultându-o, ai fi zis că trăia împreună cu Belizarie ca în paradis, fericirea aceasta fiind încununată de nașterea unei fiice, Ioana, și mie îmi datora toate acestea. Nu i-ar fi fost de ajuns o viață întreagă pentru a-mi dovedi recunoștința. Nu trebuia decât să poruncesc, ea îmi era sclavă, era o unealtă în mâna mea. Am rugat-o, pur și simplu, să-mi dea vestii, fiindcă trebuia să-și însotească sotul în Africa:

— Poti să-mi scrii scrisori în care să povestesti campania în cuvintele tale, poate chiar cu mici indiscreții, în orice caz altfel decât în rapoartele oficiale.

A priceput repede că îi ceream în schimbul mariajului ei să spioneze pentru mine. Ca de obicei, a vrut să facă exces de zel. Mi-a promis să noteze toate greselile generalisimului. Am protestat: „Nu ti-am zis să-l denunți pe sotul pe care sustii că îl iubești atât. Notează numai ceea ce vezi.”

A doua zi, flota care se pregătea de plecare spre Africa a defilat în fața multitudini. Prin tradiție, împărăteasa nu trebuia să asiste la plecare. De aceea, eu nu eram împreună cu

179

Curtea și guvernul pe metereze, ci mă retrăsesem pe terasele palatului Daphne. Împăratul îl însoțea pe patriarhul Anthimus, care binecuvânta cele cinci sute de nave cu saizprezece mii de soldați și treizeci de mii de marinari. Era cea mai mare expediție văzută până atunci. Un soare vesel lumina pădurea de pânze de toate dimensiunile și vântul puternic flutura stindardele lungi

brodate cu efigia Fecioarei Măria si cu chipurile sfintilor. Acest spectacol splendid mă lăsa indiferentă si eram sensibilă mai degrabă de prezenta lui Ruderic la câțiva pasi de mine. Curtenii, obisnuiti să înregistreze cele mai imperceptibile semne, se distrau probabil copios de ochadele mele furise. Nu îmi mai puteam ascunde atractia pe care o simteam pentru el. Cu atât mai mult cu cât îmi făcea din ce în ce mai multă plăcere să-i povestesc despre politică, să-i dezvălui dedesubturile si mecanismele ei. Avea darul de a se interesa de orice si, având un asemenea ucenic, trăiam o experiență care îmi îmbogătea spiritul. Acest neofit vedea lucrurile dintr-un unghi neasteptat, iar remarcile lui, întotdeauna pertinente si personale, mă distrau de fiecare dată. Văzută prin el si cu el, puterea mi se părea mai usoară, iar intrigile ei, din sordide, deveneau amuzante. Campania din Africa îl pasiona.

Începutul a fost strălucit. Flota noastră, scăpând de pândasii inamici postati pe fiecare insulă din Mediterană, a trecut printre navele flotei vandale trimise să o oprească si a înfăptuit o debarcare-surpriză care l-a luat pe Gelimer pe nepregătite, într-o primă mare bătălie, trupele noastre l-au zdrobit si în scurt timp au intrat triumfătoare în Cartagina. Gelimer s-a ascuns prin împrejurimi si a avut ideea de a oferi locuitorilor din zonă recompense pentru fiecare soldat bizantin ucis. Ideea i-a costat scump pe imprudentii care

180

s-au aventurat în afara zidurilor: piramidele de capete se înălțau zi de zi tot mai sus. Credincioasă promisiunii pe care mi-o făcuse, Antonina îmi scria des. Trecând repede peste chestiunile militare, se plânga de toate. Căldura o sufoca, furtunile de nisip o făceau să tusească, tântarii o piscau, mici neplăceri pe care le cunosteam prea bine. Citeam printre rânduri satisfactia acestei fete a străzii de a se lăfăi în asternuturile unui rege, desi ea considera palatul abandonat de Gelimer lipsit de orice confort. Cartagina nu se compara cu Bizantul, produsele de pe piață erau de calitate îndoielnică, iar vinurile locale atât de scârboase, încât ea si le aducea din Constantinopol. Cât despre Belizarie, nu-l vedea, practic, niciodată si când venea să o caute era pentru a bombăni sau pentru a adormi imediat, fără să-i observe măcar eforturile.

Datorită slujitoarei ei, mituită de Arsenius ca să o spioneze pe spioana mea, îmi completam informatiile.

Belizarie si Antonina îl luaseră împreună cu bagajele si pe proaspătul lor fin Theodosius, angajat sub stindardul imperiului. Pe nava-amiral care o transporta în Africa, Antonina se plictisise îngrozitor si, datorită duratei călătoriei, interesul ei pentru Theodosius s-a intensificat tot mai mult, astfel

încât înainte chiar de debarcare si-l transformase în amant. Discretă la început, excesele pasiunii ei au făcut ca legătura să devină publică, în scurt timp, nu mai exista nimeni în armată în afară de Belizarie care să nu vadă ce se petrece. Cu toate acestea, inevitabilul s-a produs la Cartagina, în palatul lui Gelimer, rechizitionat de armata bizantină. Ca în comediile pe care le mimam în adolescență, într-o bună zi sotul a intrat fără să bată în iatacul sotiei si a surprins-o în bratele amantului. Firește, l-a apucat o furie violentă, care n-a descumpănit-o pe Antonina. A sustinut sus

181

si tare că Theodosius si cu ea se pregăteau, pur si simplu, să coboare în pivniță anumite obiecte de pret luate ca pradă, pentru a se asigura că nu vor cădea în mâinile împăratului. Cel mai ciudat a fost că Belizarie a crezut-o. Fiul Antoninei din prima căsătorie, Photius, s-a amestecat în afacere, încercând să-i deschidă ochii tatălui său vitreg. Belizarie a preferat să creadă incredibilul, adică pe sotia lui. Ea nu ajunsese însă la capătul emotiilor.

Una dintre femeile din anturajul ei, pe care o conce-diase, s-a dus la Belizarie si i-a povestit totul, sustinându-si spusele cu mărturia a două sclave aflate în slujba Antoninei. Aceasta si-a convins sotul că era victima unei conspiratii odioase. Dar, pentru a pune capăt acestor acuzatii infame, slujitoarea si cele două sclave au fost tăiate în bucăți, bucățile puse în saci, sacii azvârliti în mare... căci pentru a si-l păstra pe Theodosius Antonina nu se dădea înapoi de la nimic. Ruderic gusta cu aceeași plăcere ca mine aventurile acestea picante.

Din păcate, vestile proaste din Africa mi-au întrerupt distractia. După cum presimțise împăratul, regele Gelimer era departe de a fi înfrânt. Liniile noastre de comunicatii rămâneau periculos de fragile. Meterezele Cartaginei se transformau în ruine. Populatia, care în sinea ei ne ura, îi prefera pe vandali. Agentii lui Gelimer, infiltrați peste tot, s-au apucat să ne corupa regimentele de mercenari, în restul țării, Gelimer ne hărțuia permanent trupele, în tabăra imperiului, domneau dezertările si descurajarea. Desi nu lăsa să se vadă, împăratul era măcinat de incertitudine. Un esec ar fi însemnat abandonarea oricărei sperante de a recupera nu numai Africa, ci si toate provinciile pierdute pe care jurase, la suirea pe tron, să le recucerească, iar acest esec nu era imposibil.

182

Încetineala cu care soseau stirile îi sporea nelinistea, într-adevăr, emisarii trebuia să călătorească pe mare până la un port din Peloponez, apoi pe jos până la Constantinopol. Această tăcere îmi tinea nervii încordați la maximum, în sfârșit, într-o zi de noiembrie a anului 533, a venit minunata veste. Armatele noastre, sătule de atâta hărtuială, se hotărâseră să preia inițiativa și să-l înfrunte pe Gelimer. În ultimul moment, mercenarii ne-au rămas credincioși și în câteva ore trupele vandale au fost atacate, respinse, doborâte, sfâșiate în bucăți. Gelimer a scăpat cu numai câțiva oameni din masacru. Din acel moment, a fost de negăsit. Regatul vandal din Africa fusese învins.

Mândria, veselia mea s-au amestecat cu o admirație profundă pentru regele învins. Fugar, fără coroană, fără armată, fără adepți, Gelimer compunea poeme în latină despre nenorocirile lui. Și atunci când, nemaiavând de ales, a negociat termenii predării, n-a cerut decât trei lucruri: o liră ca să-și acompanieze cântecele funebre, un burete ca să-și steargă lacrimile și o bucată de pâine, condiții care, bineînțeles, au fost acceptate.

O dată cu măretia sufletului unuia dintre sefi lor, descopeream vitejia, onestitatea și mândria acestor barbari pe care regretam că nu i-am cunoscut atâta timp și pe care îi lăsam să fie disprețuiți de „mediocri”... Barbarii din rândurile cărora provenea Ruderic.

Pentru a sărbători victoria, am reintrodus obiceiul căzut în desuetudine al triumfului roman. Spectacol pretios, pe care îl revăd și acum cu ochii minții, împăratul călărea un pur-sânge arab complet alb. Armura lui strălucea, gărzile purtau platose și lănci aurii, iar în centrul scuturilor lor era pictat un ochi înconjurat de un cerc de aur. Cubicularii îi

183

urmau împreună cu protospatarii - eunucii militari -, senatorii drapați în tunicile lor de aur, funcționarii civili în alb și roșu. O procesiune lungă de nobili vandali prizonieri le scotea în evidență statura impozantă și virilitatea. Dromaderi albi, patru câte patru, purtau comoara cucerită de la învinși. Averele unei nații se desfășura în văzul tuturor, armurile bogate, tronurile de aur, carul folosit de regii vandali, splendidul mobilier al banchetelor regale, pietrele prețioase, statuile, vasele, cuferele pline ochi de monede de aur.

În semn de bucurie, oamenii din popor își pusese coroașe de flori în jurul gâtului sau țineau buchete în mâini. Linii închise vopsite pe jos țineau gloata la o distanță respectuoasă. Sute de copii aruncau cu smirnă și rozmarin. Albastrii și Verzii, purtând bonete de catifea neagră și împodobiți cu trandafiri,

agitau batiste brodate si strigau într-un glas urările rituale, asa cum spune proverbul: „Mai multe decât stelele din cer sunt aclamatiile Bizantului.”

Prefectul cetății i-a întins două ghirlande, una din aur si cealaltă din laur verde împăratului, care si le-a pus pe brat. Suveranul a ajuns la Augusteum si s-a oprit în fata mării statui cu patru fete a lui Ianus, zeu al războiului, dar si zeu al păcii. A descălecat, în fata lui, catedrala Sfânta Sofia lăsa să se scurgă prin portile ei clerul învesmântat în robe de toate culorile.

Împăratul a pătruns în biserică, a îngenunchat si s-a rugat, apoi eunucii i-au înlocuit coiful cu o coroană, l-au înmănat hlamida de aur si încălțările purpurii, simbol al puterii sale spirituale. A urcat încet treptele care duceau spre crucea de aur si a luat-o în mână. Atunci domnul războiului a redevenit o imagine a lui Iisus. Aprinzând o făclie, își ilustra functia de lumină a lumii si, la semnul acesta, sute de mii de lumânări s-au aprins pe străzi, la fiecare fereastră, în fiecare biserică.

De la biserică, împăratul s-a dus la hipodrom. Imnul

184

victoriei intonat de coruri i-a ridicat în slăvi aparitia: „Salutare, împărat si rege, încântare a universului pe care Sfânta Treime l-a condus către victorie, nemaivăzut conducător, păzitor al lumii!”

Când împăratul a luat loc pe tronul dublu de porfir unde îl asteptam eu, generalii, conducătorii flotei i-au adus pe prizonierii vandali cei mai importanti si i-au aruncat la piciorul crucii de aur pe care Iustinian o tineă în mână dreaptă. Arhicancelarul le-a plecat capetele până când buzele lor au atins piciorul împăratului. Apoi Gelimer a înaintat încet spre noi. Era foarte înalt, mult mai înalt ca oricare dintre compatriotii săi. Din el emanau mândria si autoritatea, îmbrăcat într-o robă purpurie, își păstra măretia de rege. Era probabil mai maiestuos în momentul acela decât fusese vreodată până atunci. Nici o lacrimă nu i-a căzut din ochi, nici o plângere nu i-a scăpat printre buze. Seninătatea, pietatea lui își găseau poate sursa în vreo consolare secretă, fiindcă l-am auzit clar soptind spusele lui Solomon: „Trufie, trufie, totul e trufie...” într-o înscenare voit agresivă, demnitarii nostri i-au smuls mantia de purpură si l-au fortat să se încline în fata tronului.

Exact în clipa aceea, solistii corurilor imperiale si-au înălțat vocile: „Cine e mai mare ca Dumnezeu decât Dumnezeu, Dumnezeul acesta care face minuni, dusmanii nostri au fost respinsi de judecata domnului nostru...”

Prizonierii, prosternati în continuare, au primit în sfârșit încuviințarea să se ridice. Atunci, deodată, în uraganul sonor al orgilor de argint, poporul întreg,

gărzile, oficialii, generalii, conducătorii flotei au intonat într-un glas: „Salutare tie, Basileus, rege, împărat, mereu învingător, preaiubit de Dumnezeu, apărat de Dumnezeu. Viată lungă tie, care tii cu bratul tău echilibrul lumii!”

185

Atât de puternice si de sincere erau aclamatiile, atât de bucuroase, încât s-au auzit până departe, dincolo de Bosfor, pe malul asiatic. si asa cum e scris în Cartea Îngerilor: „Ei cântă, ei strigă, ei preamăresc, ei vorbesc de măretia împăratului nostru.”

Împăratul, fidel firii sale, a dat dovadă de cea mai mare clementă, în loc să-i imite pe atâția predecesori care i-au trimis pe dusmanii lor în lanturi sau la moarte, i-a acordat lui Gelimer libertatea, onorurile suverane si pământuri considerabile în Galatia, unde putea duce o viață îndestulată.

În gineceu, am întâmpinat-o pe Antonina ca pe o triumfătoare, asa cum se cuvenea, l-am anuntat, gratioasă, că aveam de gând să obtin de la Belizarie să-l numească pe tânărul Teodosiu, finul ei, sambelanul sotiei lui. Voiam să-i dau de înțeles că stiam de legătura ei si că eram hotărâtă să o protejez. Ea era deja sclava mea zeloasă, însă din momentul acela mi-a devenit supusă entuziastă.

Am primit apoi, la cererea lor, o solie a evreilor din capitală. S-au prezentat îmbrăcați în negru cu totii, condusi de un rabin foarte bătrân, care a vorbit în numele lor. În prada adusă de la Cartagina de armatele noastre se afla bunul cel mai sacru, cel mai venerabil al rasei lor, comoara Templului, care trebuia să se întoarcă la Ierusalim.

— Noi, Maiestate, suntem cei mai umili între cei mai umili supusi ai imperiului, noi nu ne punem la socoteală, însă blestemat fie acela ce pune mâna pe candelabrul cu sapte brate, blestemat fie acela ce nu-l înapoiază poporului lui Israel.

si mi-au însirat toti hotii celebri cărora prada le-a purtat ghinion, dintre care Gelimer, care si-a pierdut regatul, era ultimul de pe lunga listă. „Am obtinut de la împărat să le

186

acorde satisfactie, i-am povestit eu lui Ruderic, nu trebuie niciodată să ti-i pui pe evrei împotrivă.”

i-am prezentat perfid generozitatea lui Iustinian, în opozitie cu avaritia lui Belizarie, care își păstrase imensa pradă, din care de altfel o parte trebuia să revină Coroanei.

Ruderic, cu stilul lui direct de a vorbi, care avea deseori ceva proaspăt, mi-a atras atenția că Belizarie era totuși învingătorul din Africa. N-am vrut să mă supăr pe acest nestiutor:

— Numai împăratul a găsit fondurile inepuizabile pentru această expediție, numai împăratul este autorul victoriei noastre.

— Asadar, în cazul acesta el a poruncit masacrele.

— Ce masacre ?

Sărisem din scaunul meu și mă repezisem la el, gata să-l strâng de gât.

— Ce masacre ? a răspuns ei cu un calm sub care se ascundea o ironie dureroasă. Nu stiai, asadar, Glorie a Purpurii, că soldatii nostri au doborât fără diferențiere pe toți prizonierii barbari, precum și pe berberii băștinasi, împreună cu sotiile și copiii lor? Ucideau, ucideau, nu se puteau opri din omoruri, de parcă ar fi încercat să nimicească o rasă întreagă. Mortii au fost numeroși ca firele de nisip, iar distrugerile au fost atât de îngrozitoare, încât călătorul trece acum printr-un pustiu, acolo unde prosperau înainte bogatele provincii atât de populate.

Eram cu atât mai îngrozită cu cât Ruderic vorbea fără urmă de reproș sau pasiune, doar pentru a mă informa. Vorbele lui erau inspirate numai de simpatia spontană a unuia dintre fiii gotilor, împotriva cărora lupta imperiul, pentru vandalii pe care imperiul îi învinsese.

— Cine ? Bine, dar cine a poruncit grozăvia asta ? am reușit să îngaim.

Ruderic m-a privit drept în ochi și nu mi-a răspuns.

187

Împăratul, eram convinsă, nu stia mai multe decât mine. Belizarie, trebuia să recunosc, n-ar fi săvârșit niciodată o asemenea prostie. Responsabilitatea îi aparținea, fără îndoială, vreunui general obscur, în orice caz, numele lui nu conta prea mult. Responsabilitatea acestor mii de cadavre cădea pe umerii lui Iustinian, pe ai mei.

Am descoperit că ni se ascundea adevărul, când eu mă mândream cu contrariul. Credeam că noi conducem totul, manipulăm totul și, de fapt, eram doar niște ucenici vrăjitori. De ce să ne pierdem vremea controlând, dând instrucțiuni, ascultând rapoarte din moment ce nu stăpâneam situația ? De ce să fim siliți să renunțăm să trăim din moment ce domneam peste o iluzie ?

La sfârșitul acelei dimineți, eram în camera mea, unde nimeni nu avea voie să mă deranjeze, singură cu Ruderic, și el mă vedea pentru prima dată descumpănită. Aveam nevoie să mă confesez cuiva, încet-încet, mă cuprindeau vechile regrete.

— Experienta tinereții mi-a smuls orice sentimentalism, orice idealism. Mai târziu, ambiția mi-a sufocat orice fericire. De-acum sunt permanent în spectacol... Viață încremenită, viață înghețată, în spatele fatadei sclipitoare, corpul amorf în care m-am transformat a devorat orice urmă de ființă umană din mine. Nu mai sunt femeie.

Ruderic m-a întrerupt pentru a protesta și pentru a-mi lăuda frumusețea. Frumusețe, poate, însă artificială, falsă, am replicat eu. Mi se întâmpla să trezesc admiratia celorlalti, dar eram un corp steril și uscat. M-am înduiosat de propria soartă și ochii mi s-au umplut de lacrimi, pe care am vrut să le ascund de Ruderic și m-am întors cu spatele la el. S-a apropiat de mine, pe la spatele meu, m-a apucat de umeri. M-a răsucit și m-a sărutat pe gură...

'W"

Capitolul 12

um a pătruns tânărul barbar în odaia împărătesei fără să fie observat de nenumăratele gărzi însărcinate cu apărarea ei? E suficient să spun că în aceeași noapte a devenit amantul meu. Pentru prima dată l-am binecuvântat pe Iustinian pentru hotărârea care mă costase atât pe vremuri, de a avea camere separate.

Noapte de noapte tânărul războinic blond a venit la mine. Toată ziua așteptam să apună soarele, să amutească palatul pentru a renaste. Am fost suficient de nechibzuită pentru a fi fericită. Anii se estompau, purpura imperială își pierdea strălucirea. La fel ca orice ființă umană din imperiu, am cedat dorinței absurde de a trăi măcar o dată. Voiam să cred că secretul va rămâne bine păstrat, dar eram totuși constientă că această legătură pune în pericol opera unei vieti întregi, scopul căruia îmi închinaseam toate eforturile și toate sacrificiile. Existaseră în trecut împărătese adultere prinse în flagrant și repudiate. Mă uram pentru propria imprudentă, propria slăbiciune mă umilea și, cu toate acestea, îmi purtam iubirea ca pe o diademă invizibilă și mult mai frumoasă decât toate cele cu care mă împodobeam zi de zi.

Am încercat, în legătură cu Ruderic, să-mi păstrez controlul pentru a nu-l îndepărta prin violenta pasiunii mele. Voiam întotdeauna mai mult. Ce ? Nu stiam, în pofida orelor extatice și a fulgerelor de fericire, această legătură avea pentru mine o rezonanță dureroasă, în asemenea măsură

189

încât de multe ori plângeam fără un motiv anume. O neliniște vagă, însă tenace m-a făcut să o chem pe Photini, bătrâna vrăjitoare, ca să-mi vorbească despre amantul meu. „Fereste-te de o femeie, asta a fost predicția ei. O femeie

întă și frumoasă, o străină care poartă diademă." Nu aveam nici cea mai vagă idee despre ce putea fi vorba și nu m-a interesat. Am ridicat din umeri. Numai Ruderic și viitorul nostru contau pentru mine.

Sora mea mă cunostea de prea multă vreme ca să nu-și dea seama ce-mi trecea prin cap, și ea era ultima care să mă condamne. Cu toate acestea, de câteva zile o vedeam preocupată. Am evitat-o, pentru că mi-am închipuit că era lăcomă de confidențe. A reușit, totuși, să mă prindă singură într-o după-amiază după masa de prânz, când mă pregăteam să-mi fac siesta. Pentru prima dată, a părut intimidată de prezența mea și a ezitat înainte de a deschide gura:

— Cîră zvonuri despre tine, Despina. Nu vreau să cred.

— Atunci, nu crede... Ce fel de zvonuri ?

— Că unul dintre administratorii palatului, un tânăr barbar, ar fi îndrăznit să ridice ochii la Perla Imperiului.

— Nu mai bălăji ca restul curtenilor. Știi bine că e adevărat. Cine vorbește ?

— Toată lumea, în gineceu, la Curte. Tot palatul vuieste de bârfe.

— Îți mulțumesc pentru amabilitate. Ești îngrijorată pentru mine sau pentru soarta ta, în caz că purtarea mea m-ar îndepărta de pe tron ?

Îmi plăcuse întotdeauna să-mi „întep” sora mai mare.

Știam din experiență că era imposibil să ascunzi orice într-un palat, dar credeam că luasem toate măsurile de precauție. De când îmi petreceam nopțile cu Ruderic, îl vedeam cât mai puțin posibil ziua, și în public nu-i acordam

190

aproape deloc atenție. Imprudenta nu mai era importantă. Iubirile secrete sunt întotdeauna evidente pentru observatori.

— Cine stă la originea acestor zvonuri ? Vreau să știu. Comito, plecând capul, a murmurat numele Arianei,

încântată să o denunte, fiindcă o detesta.

— Ariana, am exclamat eu, e imposibil! Invențezi.

— Într-o dimineață, în zori, l-a zărit pe tânărul barbar care ieșea din camera ta.

Ce făcea la ora aceea în apartamentele mele ? Ariana era în stare să invențeze totul pentru a-și alimenta răutatea. Voiam totuși să fiu cu inima împăcată. -Cu ea știam că trebuie să merg direct la obiect.

— Mă spionezi ? am certat-o eu.

S-a uitat drept în ochii mei, tantosă pe picioarele ei scurte si grase, cu o privire indolentă si cu bratele încrucisate. Credea oare că dacă îmi descoperise aventura nu putea fi pedepsită ?

— Multi au dispărut fără urmă pentru mai puțin de-atât, i-am atras eu atentia.

Am văzut spaima din ochii ei. S-a lăudat pentru a se apăra, lăsând să-i scape mărturisirea pe care avea să o regrete în clipa imediat următoare:

— Nu mă puteti atinge. Am protectori puternici.

Mai puternic decât împărăteasa era un singur personaj în tot imperiul, împăratul. Asadar, Iustinian îi poruncise să mă spioneze. Probabil cu mult înainte de a avea de-a face cu Ruderic si aproape sigur chiar din ziua în care o angajasem ca să mă învete bunele maniere, într-adevăr, era tipic pentru sotul meu să nu lase nimic la voia întâmplării. Era mai bine să o împiedic pe Ariana să învenineze si mai mult lucrurile, ceea ce constituia ocupatia ei preferată. Am vrut să o înlănțuiesc, cerându-i să o sfătuiască pe fosta ei

191

elevă. Nu s-a îmbunat deloc si mi-a răspuns:

— O împărăteasă nu are curtezani.

Această ultimă prostie mi-a confirmat bănuielile. Era pornită împotriva mea. I-am primit părerea stupidă cu deferența datorată profesorului care m-a învățat totul, căci aveam nevoie să-i adorm neîncrederea.

Ea a avut, cu toate acestea, avantajul de a mă trezi dintr-un vis. Mi-am dat seama brusc si în întregime de comportamentul meu si de implicatiile care decurgeau din el. M-am gândit la Iustinian, pe care iubirea îl alungase din inima mea.

În fiecare dimineată, tineam un consiliu cu sefi serviciilor mele. Marele sambelan îmi citea lista audientelor. seful degustător îmi propunea meniurile zilei. Cu Ariana, marea maestră, discutam despre tinutele pe care să le îmbrac. Protovestiarul îmi cerea să iau decizii privind problemele domestice. Cât despre Ruderic, care reprezenta administratia palatului, el îmi aducea zilnic socotelile gineceului.

După ce mi-am compus cu grijă spectacolul, am examinat coloanele de cifre pe care le întocmise si le-am criticat. Cheltuielile pentru mâncare nu erau suficient de distincte de cheltuielile pentru garderobă. Apoi am aruncat tabletele lui atât de tare că s-au rupt. Am strigat că socotelile erau prost tinute. Am simulat perfect o furie crescândă. M-am arătat indignată de subordonatii incapabili. N-as fi avut nici o jenă să-l insult în public pe Ruderic, dacă ar fi fost

suficient de subtil pentru a intra în jocul meu. Însă el se înroșise, asuda cu picături mari. Îi vedeam pe chip uimirea, mânia, tristetea, în cele din urmă, s-a ridicat brusc și a părăsit încăperea, sfidând protocolul. M-am adresat marelui sambelan:

192

— Trebuie să-l pedepsiti... Să continuăm.

Atitudinea lui mândră mă stânjenise, mai degrabă decât mă afectase. Am așteptat însă cu nerăbdare momentul să-i explic de ce procedasem așa. Mi-a luat mult timp să-i vindec rana, mai ales că nu era de acord cu stratagema căreia îi fusese victimă.

Într-o seară, Indaro a intrat ca o furtună să ceară dreptate. Tocmai fusese adus la ea acasă amantul ei, un negustor extrem de bogat. Fusese torturat până la moarte. Nici o bucată din trupul lui nu rămăsese intactă, mi-a povestit ea, astfel încât bietul om semăna cu unul dintre animalele acelea jupuite, vândute de măcelari înainte de Pasti, îl acuza pe ministrul Ioan din Cappadocia pentru această barbarie. Într-adevăr, pentru a strânge tot mai multi bani în cuferele sale, pentru a-și satisface lăcomia nesătioasă, jefuia orasele, sacrifica fără milă, fără remuscări vieti umane, își amenajase în palatul său săli de tortură perfectionate și inventase el însuși instrumente de provocat suferințe. Cei care încercau să-și ascundă bunurile de el aflau în această văgăună sinistă de ce era în stare. Constantinopolitani șopteau că din prefectură ieși ori fără bani, ori fără viață. Amantul lui Indaro alesese a doua variantă. Convocat de Ioan din Cappadocia, care cunostea probabil la cât se ridica averea lui, refuzase mai mult ca sigur să i se supună...

Am fost nevoită în primul rând să-mi consolez singura prietenă. Știam că de mult timp visa să-și ia un sot și că se bizuia pe amantul ei, dar, cunoscându-o, presupuneam că avea deja alt candidat în minte, al cărui nume nu mi-a fost greu să i-l smulg. Era vorba de Saturnius, un om de afaceri nemaipomenit de bogat, fiu de magistrat. Atât doar, a

193

adăugat timidă Indaro, că era deja logodit cu o verisoară de-a lui. Dacă asta era singura piedică, n-aveam decât să rupem logodna, ceea ce am și făcut. Căsătoria a urmat la puțin timp după aceea, permitându-i lui Indaro să capete respectabilitatea la care aspira. După noaptea nuntii, Saturnius a povestit oricui voia să-l asculte despre greselile din trecutul tinereții sale mirese. De aceea am poruncit să fie biciuit, ca să învețe să respecte sexul slab.

Mai rămânea Ioan din Cappadocia. Nu puteam lăsa crima nepedepsită, mai ales când victima era cineva care mă afecta, chiar și indirect. Dacă îi ceream împăratului să-l pedepsească, m-ar fi refuzat aproape sigur, iar legătura mea mă pune în poziție de inferioritate. Trebuia, asadar, să improvizez, lucru de care mi-e cel mai groază, și să mă multumesc să-l ameninț pe favorit.

Am ales momentul când ieșeam din biserica Sfânta Irina, biserica mare a palatului, după slujba de duminică. Am coborât din strana care îmi era rezervată la galerie și m-am alăturat împăratului în curte. A trecut câțva timp înainte de formarea cortegiului, timp de care am profitat pentru a vorbi cu unii sau cu alții. M-am apropiat de ministru, mai unsuros și mai gălbejit ca oricând, semănând cu un eunuc imens, deși îi erau atribuite numeroase succese atât masculine, cât și feminine. tineam să-l avertizez pentru ultima dată: dacă se băga în calea mea, avea să o regrete pentru totdeauna. Răzbunarea mea avea să-l ajungă oriunde s-ar găsi, oriunde s-ar adăposti. Atunci, a îndrăznit. M-a apucat de brat. Duhoarea de alcool care i-a ieșit pe gură aproape m-a sufocat:

— Ești prea frumoasă, împărăteaso, ca să fii rea. Dă-mi și mie șansa mea.

M-am smuls, iar el mi-a tras o palmă ușoară pe spate ca unei fete oarecare. Din fericire, incidentul a fost atât de

194

rapid, încât puțini curteni l-au observat. L-am fixat ostentativ pe Iustinian, fără să mă îndoiesc că va porunci arestarea și executarea insolentului. M-a privit ca și cum aș fi fost transparentă, apoi s-a întors spre marele maestru al Curții și i-a vorbit despre detaliile organizării unei ceremonii, împăratul nu voia să intervină. Scandalul era prea mare și toată lumea a preferat să nu observe nimic. M-am resemnat, în pofida vointei mele, să le urmez exemplul, Ioan din Cappadocia îndrăznise ceva de neînchipuit împotriva mea, și în public, Iustinian îi permisese să o facă. Asadar, trebuia să fie la mijloc mai mult decât legătura mea cu Ruderic, dar ce ?

Întoarsă la gineceu, i-am dat instrucțiuni lui Arsenius să afle exact ce se întâmplă în secret în cabinetul de lucru imperial; împăratul, poruncind să fie spionată de Ariana, mi-a arătat calea de urmat. Să-l pun pe Arsenius să-și plaseze cât mai rapid posibil agenții la fața locului.

— Maiestate, am avut deja ocazia de a-i cumpăra pe câțiva apropiați de-ai împăratului. stiam că într-o zi vei avea nevoie.

Arsenius ducea geniul intrigii până la a-mi ghici dispozițiile. Datorită acestui lucru mi-a confirmat fără întârziere intuiția, în inima intrigii, se afla o femeie.

Din Italia, regina gotilor, Amalasuntha, îndepărtată de la putere și speriată pentru viața ei, își anunțase sosirea la Constantinopol, unde venea să-i ceară împăratului să-i redea tronul, în schimbul acestui sprijin, ea urma să se declare vasală a imperiului. Supunerea gotilor și reintegrarea Italiei în imperiu constituiau zestrea ei, căci se punea problema căsătoriei ei... cu Iustinian. Arsenius nu știa de la cine venea proiectul, în schimb, Ioan din Cappadocia îl încuraja din ce în ce mai mult. Împăratul ajunsese până la a-l

195

pomeni în fața vărului său, Germanus, iar Passara anunța în fața apropiatilor ei repudierea mea iminentă. Photini, vrăjitoarea, văzuse corect, avertizându-mă în privința unei „străine cu diademă”.

Parcă am simțit o lovitură de pumnal și tocmai Iustinian era cel care mi-l înfigea în spate. Eu îl înșelam, iubeam un tânăr barbar și mă dăruisem acestuia, dar tovarășul, aliatul, complicele rămânea Iustinian. Chiar avea de gând să se însoare cu Amalasuntha și să mă alunge? Nu conta. Simplul fapt că ascultase asemenea propuneri era suficient, înainte de a alege tactica pe care să o aplic în continuare, trebuia să analizez pericolul sub toate aspectele și în toată amploarea sa.

M-am gândit la avocatul acela sirian care fusese ambasador la Curtea gotilor și care stătuse acolo mai mulți ani. Am poruncit, asadar, să fie adus Petru Patricianul și l-am interogat în mai multe rânduri. Voiam să știu totul despre regina gotilor, despre felul ei de a fi, de a se îmbrăca, de a trăi, de a se machia, despre viața ei publică și despre cea privată. După portretul descris de el, Amalasuntha era ambicioasă, îndrăzneată și avea atâta răceală în ochi încât nimic nu o oprea. Mai tânără decât mine, frumusețea ei clasică sfida artificiile. Era cultivată, rafinată ca spirit și ca gusturi, iar farmecul ei natural era completat de o demnitate autentică, în sfârșit, era perfect conștientă că era stăpâna legitimă a unui regat opulent și că aparținea unei linii dinastice prestigioase... Deși era suveranul celui mai mare imperiu din lume, împăratul își resimțea aprig originile umile și precaritatea dinastiei. Dar iată că i se oferea posibilitatea de a se uni cu o regină de sânge nobil... Această eventualitate împreună cu calitățile Amalasunthei făceau ca amenințarea să fie mai gravă decât as fi bănuțit.

196

f.

""

~

Nu puteam nici să ezit, nici să pierd timpul, nici măcar să mă petrec încă o noapte cu Ruderic. L-am chemat după ce mi-am terminat siesta, întâlnirea la o oră neobisnuită l-a uimit. Când a intrat, l-am simțit încordat. Pentru a-mi face curaj, am recurs la cele mai vechi artificii ale teatrului și mi-am reluat, atât la propriu, cât și la figurat, locul pe tron. Am început prin a declara că demnitatea mea de împărăteasă îmi interzicea orice legătură. De aceea, în ciuda iubirii mele pentru el, mă vedeam obligată să iau sfâșietoarea hotărâre de a ne despărți... Ruderic, fără să vrea, și-a regăsit atitudinea respectuoasă datorată suveranei, însă buzele îi tremurau și ochii i se umpluseră de lacrimi. Cu toate acestea, nu voia nici să plângă, nici să se lamenteze, nici să implore. Mi-a expus nemulțumirile lui, fără furie, fără amărăciune, ca pe niste simple constatări. Mi-a reproșat că mă folosisem de el ca de o jucărie și că pictasem în culorile puternice ale dragostei ceea ce nu fusese în realitate decât un capriciu. Mi-a imputat... Dar ajunge! Mi-e prea penibil să adun frânturile de amintiri ale acestei scene ca să o repet sau să repet în detaliu cuvintele schimbate. E suficient să spun că m-a acuzat de destule lucruri de care nu eram întotdeauna nevinovată, în pofida oricărui rău pe care i l-as face, a încheiat el, va avea mereu aceleași sentimente față de mine. Am profitat de această mărturisire pentru a-i smulge două promisiuni. Prima - dictată de prudentă -, l-am pus să jure că va păstra tăcerea în privința celor petrecute între noi. A doua - femeia din mine vorbea -, l-am făcut să promită că nu va iubi nici o altă femeie. A binevoit să-mi jure tot ce l-am rugat. Bineînțeles, nu se punea problema să rămână la Curte, în oras. Nu eram sigură pe mine însăși și nu doream să-i provoc o suferință inutilă. L-am trimis în armată, pe care n-ar fi trebuit să o părăsească niciodată, și

197

^pPffffl

i-am obținut un brevet de ofiter. La intervenția mea, a fost trimis peste mare, pe frontul din Italia, și atasat statului-major al lui Belizarie, recomandându-l soției acestuia. Momentul despărțirii sosisese. Aș fi vrut să mă arunc în bratele acestui tânăr strălucitor și temerar, și am fost silită să-mi înfig unghiile în carne ca să rămân nemiscată pe tron. El a executat cele trei plecări obligatorii cu o încetineală exagerată, pentru a mă tenta sau pentru a reține timpul care fugea. Apoi s-a îndepărtat pentru totdeauna, fără ca eu să

mă fi miscat. Am poruncit să fie dus la el acasă un cufăr plin cu aur si bijuterii, de parcă acest dar l-ar fi putut consola sau mi-ar fi linistit remuscările.

M-am închis trei zile si trei nopti, pretinzând că sunt bolnavă; n-am acceptat să văd pe nimeni, nici pe curteni, nici pe împărat si m-a slujit doar Indaro. Nimeni n-a pus întrebări. Crizele de apatie alternau cu orele de agonie în care plângeam, tipam, îmi smulgeam părul; mă urâteam intentionat si îmi provocam singură răni... fără martori. Legătura mea nu durase decât câteva luni, nu cunoscusem decât câteva nopti de dragoste, din care îmi aminteam fiecare clipă. si, cu toate acestea, mi s-a părut insuportabil să mă despart de Ruderic si să-l alung din sufletul meu. El fusese singurul căruia mă confesasem, singurul căruia mă dăruisem.

Cu Iustinian, lungii ani de intimitate hrăniseră o încredere reciprocă. De altfel, eram două forte înălțate una în fata celeilalte, rămâneam permanent în întrecere. Prin contrast, elanul care mă aruncase în bratele lui Ruderic rămânea în întregime gratuit. Avusesem de ales între viață si putere. Poate că as fi preferat-o pe prima, asa precară cum părea, dacă n-as fi sacrificat atâtea pentru a doua. Nu puteam da cu piciorul tuturor sacrificiilor si suferintelor prin

198

care trecusem pentru a o avea. Nu puteam arunca la gunoi chinurile pe care mi le impusesem pentru a mi-o asuma, în sfârșit, eram datoare imperiului, împăratului si nu aveam dreptul să-mi trădez angajamentul. Renuntarea a fost însă atroce. Mi s-a părut că toate luminile s-au stins brusc în mine. M-am închis intentionat în fata oricărei sensibilități si poate că din această experiență sfâșietoare s-a născut cruditatea aceea care avea să-mi fie reproșată.

Atunci când, în a patra zi, mi-am făcut aparitia după izolare, cu ochii uscati, cu spiritul rece, cu buzele pecetluite peste secretul meu, nu m-am mai întrebat dacă era necesar să îi frâng inima amantului meu si să mi-o împietresc pe a mea pentru totdeauna. Mă asteptau vesti din Italia. Regina Amalasuntha, după ce a poruncit asasinarea principalilor ei adversari, își recăpătase puterea. Dintr-o dată, si-a anulat venirea la Constantinopol, căci s-a crezut în măsură să se lipsească de sprijinul nostru. A continuat să vorbească de prietenia ei, dar nu se mai puneau nici problema vasalității, nici a căsătoriei, care ar fi fost acelasi lucru, sub o altă formă.

Deși amenintarea fusese îndepărtată, i-am purtat în continuare pică acelei femei care se gândise să se mărite cu Iustinian. Ea trezise în mine o fiară gata să sfâșie pe oricine ar fi încercat să mirl smulgă.

Câteva luni mai târziu, printr-una din acele răsturnări de situație deja obisnuite în regatul Italiei, o a treia lovitură de stat a alungat-o din nou pe regina Amalasuntha în folosul unuia dintre verii ei, regele Theodahad, dusman declarat al imperiului. De această dată, Amalasuntha nu era, pur și simplu, alungată, ci ținută prizonieră și bine păzită pe o insulă de pe lacul Bolsene. Imediat, împăratul a hotărât să protesteze împotriva brutalității comise față de aliata lui și a

199

avut inspirația de a-l alege pe Petru Patricianul pentru această misiune spinoasă pe lângă noul rege al gotilor, între timp, eu mă informasem despre avaritia și ambiția acestuia din urmă, calități care nu stricau deloc, și, cu o zi înainte de plecarea lui în Italia, l-am primit într-o lungă întrevedere între patru ochi, în care a știut să-și vadă interesul.

De-abia ajuns la Ravenna, a aflat că, în închisoare, regina Amalasuntha era în pericol de moarte, dusmanii ei având de gând să-și încheie socotelile cu ea. S-a repezit la palatul lui Theodahad. Acolo, în fața întregii Curți a gotilor, l-a intimidat pe regele lor, avertizându-l că, dacă fosta suverană pătea ceva și dacă nu era repusă pe tron, împăratul va invada regatul imediat. Apoi a cerut o întrevedere particulară cu Theodahad. L-a explicat că amenințările pe care tocmai le proferase nu aveau alt scop decât să ia ochii lumii. De fapt, guvernul imperial nu era interesat de Amalasuntha, aliată pe care nu se putea baza. Pentru a-și dovedi bunele intenții față de noul rege, cu care spera să întretină relații excelente, îi lăsa în seamă soarta Amalasunthei, nu va face nimic pentru a o salva în afara unui protest public și nu va reacționa în caz că ea va dispărea brusc... Petru Patricianul își învățase bine lecția, în scurt timp, am primit o misivă în care ne anunța că, în ciuda eforturilor sale, dăduse gres, iar regina Amalasuntha fusese sugrumată în celulă de rudele uneia dintre victimele ei. Împăratul a decretat doliu la Curte și, chiar în aceeași zi, a poruncit sefului soldaților din Iliria să invadeze Dalmatia gotilor, în timp ce Belizarie se imbarca în fruntea unui corp expeditionar însărcinat cu recucerirea pe apă a Siciliei. Italia urma să fie prinsă ca într-un clește.

A doua zi, împăratul, care venise să ia masa cu mine, a arborat o mină potrivită împrejurărilor, la unison cu curtenii îmbrăcați în negru. Femeile mele, cu lungile lor văluri

200

funebre, semănau cu niste păsări de noapte, spre deosebire de eunucii rămasi în haine albe care, agitându-si mânecile largi, păreau păsări de zi. Iustinian si cu mine purtam culoarea doliului imperial, purpura fără galoane, fără broderii si fără nici un alt ornament. Ridicând ochii spre sfintii si sfintele din mozaicurile care îl binecuvântau, împăratul a deplâns moartea Amalasunthei si i-a lăudat calitățile, panegiric pe care l-am ascultat cu cea mai profundă compătimire. L-am întrebat dacă n-ar fi drept să-l răsplătească pe cel care încercase să o salveze, Petru Patricianul. Pentru a le arăta clar gotilor ce credem despre odioasa lor nelegiuire, răsplata trebuia să fie enormă. Am cerut, asadar, pentru el postul de sef al oficiilor, adică sef peste birourile palatului si ale Casei imperiale, ceea ce împăratul mi-a acordat cu plăcere.

Apoi a tras concluziile acelei „odioase nelegiuiri”:

— Trebuie să recunosc că cei responsabili de moartea reginei Amalasuntha mi-au împlinit o dorință secretă, căci crima lor mi-a oferit casus belli pe care îl așteptam de atâta vreme. Fără să vrea, au făcut posibilă invadarea Italiei, care va aduce din nou această provincie sub steagul imperiului. De aceea, ucigasii ei ar merita recunostinta mea vesnică.

Îmi cunoscuse dinainte planurile si mă lăsa să înțeleg că prin faptele mele îi fusesem de folos în politica lui ?

— Unele spirite rătăcite, a continuat el, si-au închipuit că m-as putea căsători cu regina Amalasuntha. Ar fi însemnat mai întâi să uit că sunt căsătorit si, din fericire, cu cea mai perfectă sotie. Acest zvon a fost lansat poate pentru a o păcăli pe Amalasuntha, o barbară credulă, căci trebuie să fii cu adevărat nebun ca să-i dai câtusi de puțin crezare.

Poate că împăratul nu mintea. Dar ar fi sustinut aceeași teorie dacă Amalasuntha ar mai fi fost pe lumea

201

asta ? Preferam să mă fi descotorosit de o rivală, decât să fiu silită să răspund acestei întrebări. Atâta vreme cât ea era în viață, orice s-ar spune, ar fi constituit un posibil pericol pentru mine. Si nu îi iertasem că si-a închipuit că ea era totul, iar eu nimic. Ironia a fost singura răzbunare pe care si-a permis-o Iustinian. Aceasta i-a înlesnit să renunte la rachiuna pe care o căpătase față de mine, tot așa cum moartea Amalasunthei a distrus-o pe cea pe care o simteam eu față de el.

Aflasem că de-acum trebuia să mă protejez de toată lumea, chiar si de Iustinian. Si este mai dificil să distrugi o imagine, decât o ființă umană. De aceea am hotărât să mă transform în statuie inalterabilă. Am părăsit

efemeritatea lumii pentru imuabilitatea stilului pe care mi l-am creat. Mi-am conceput în cel mai mic detaliu tinutele pentru a produce la fiecare din aparițiile mele o impresie de neuitat. Îndară îmi tot reproșa că îmi lăsasem obraji să se rideze, că îmi pierdusem pielea catifelată, care devenise aproape lucioasă, eu nu mă lecuiam: „N-o să te vrea nici un bărbat”, îmi repeta ea în limbajul acela direct, amintire a tinereții noastre. Ce conta! Nu portretele ei semănau cu Theodora, ci Theodora semăna cu portretele ei, acele imagini ale mele, mozaicuri de un roșu aprins care, în fundul sanctuarelor, îmi fixau pentru totdeauna înfățișarea intangibilă, în același scop am restricționat limitele respectului protocolar datorat împărătesei sau mai degrabă le-am stabilit ca regulă pe cele folosite de lingusitori, și nu pe cele ale conservatorilor. Am cerut trei plecăciuni în loc de una, sărutarea ambelor picioare, în locul unuia singur, apelativele de „stăpână” și „maiestate”, în loc de „împărăteasă” și referirea la „umilii sclavi” care mi se adresau.

202

În ciuda onoarei pe care i-o făcusem de a o numi mare maestră, Ariana s-a crezut suficient de nobilă pentru a lua peste picior noul ceremonial, împreună cu prietenii pe care și-i păstrase în aristocrație. Am profitat de faptul că, bolnavă fiind, căzuse la pat și am îndepărtat-o de pe o zi pe alta. M-a implorat să o primesc înapoi, am refuzat-o. Merita să sfârșească într-una din acele uitări în care eram acuzată că-mi arunc atâția dusmani, în semn de recunoscintă pentru serviciile pe care mi le adusese, m-am mulțumit să o trimit într-o aripă îndepărtată a Palatului Sfânt, în felul acesta era suficient de aproape de paradisul Curtii pentru a-i adormea parfumul și, în același timp, la fel de departe ca într-un exil în fundul vreunei provincii uitate, Iustinian nu a protestat împotriva concedierii spioanei sale credincioase și nu i-a mai rostit niciodată numele în fața mea. De când o demascasem, îi devenise nefolositoare.

La simplul zvon al unei eventuale căsătorii a împăratului cu regina Amalasuntha, anticamerele mele se goliseră pe jumătate. Situația era oricum mai încurajatoare ca pe vremea revoltei Nika, când aceleasi anticamere rămăseseră pustii. De la moartea reginei gotilor, ele erau din nou ticsite. Atunci, să se adune, acești „mediocri” care se scurgeau ca valurile mării, să se adune strâns în galeria palatului Daphne! Să aștepte cu orele bunăvoința mea! Să se întoarcă zi de zi, săptămâni întregi, luni întregi! Să se îmbrâncească, să se ridice pe vârfuri ca să încerce să se facă remarcate de eunucii mei!

Să-l luăm pe patricianul Iulian. Vreme de două luni, i-am lăsat pe ceilalți solicitanți să-l împingă până la ultimul rând, apoi am poruncit să fie chemat. Am observat, când a apărut în pragul sălii de audiențe, că a dat puțin înapoi.

203

Aranjasem totul pentru a-l impresiona. Mă înconjurasem nu numai de doamnele de onoare obisnuite, ci și de domnișoare de onoare extraordinare, învesmântate din cap până în picioare în mățăsuri viu colorate, brodate cu aur și arborând cât de multe bijuterii scilpitoare își puteau pune, ca niște flori unele mai somptuoase și mai strălucitoare decât celelalte.

Eram așezată pe un tron foarte înalt din fildes sculptat în întregime cu scene delicate. Penele marelui păun de pe mozaicul care se întindea pe jos păreau să urce de-a lungul tronului cuprinzându-mă, căci mantia mea reproducea exact aceleași tonuri și motive. Din aur erau brățările care-mi înconjura gleznele, din aur vălul prins pe cap. Coliere și brățări încrustate cu nestemate uriase îmi îngreunau umerii înguști și încheieturile firave. Pietrele pretioase montate în inele sclipeau pe fiecare dintre degetele mele ale căror capete pătrătoase îmi trădau originea plebee. Coroana imensă cu ciucuri mi-ar fi strivit chipul prea subtil, fără flacăra ochilor mei. Sprâncenele smulse până la o liniută curbă îmi dădeau o expresie permanent uimită.

L-am văzut cu multă plăcere pe patricianul Iulian executând plecăciuni atât de profunde, încât părea să se afunde în pământ. „O, stăpână, este trist pentru un muritor să aibă nevoie de bani! Nobililor ca mine le este rusine să pomenească acest lucru...” Mă ruga umil să îl ajut să scape de creditorii săi. A avut prudența să nu menționeze „drepturile sale”, din moment ce unul dintre eunucii mei îi împrumutase o sumă foarte consistentă, în loc de orice răspuns, am început să bat din palme cântând „Iulian patricianul, Iulian patricianul”, la care eunucii mei, bine dresați, au reluat ca un cor bisericesc care îi dă răspunsul patriarhului: „Are crampe, crampe grave, grave crampe.” Bătrânul era de descendentă foarte nobilă și prieten cu

204

Hilaria, noua mea mare maestră. Încremenit în rusinea lui de solicitant, de fiecare dată când încerca să ridice puțin vocea, aceasta era acoperită de corul eunucilor care repetau: „Are crampe, crampe grave, grave crampe”. N-a avut curaj să insiste și, clătînându-se, tulburat, descumpănit, s-a retras, uitând de altfel să efectueze și cea de-a treia plecăciune de adio.

Farsa grosolană nu mi-a plăcut niciodată, iar Iulian era vărul preaiubit al Passarei, care mă crezuse deja repudiată.

Capitolul 13

Plecarea lui Ruderic din viața mea mi-a întărit puterea voinței. Incidentul cu regina Amalasuntha mă învățase că, cu cât îmi extindeam puterea, cu atât aveam mai multe șanse să o păstrez. Afacerile Bisericii au necesitat în scurt timp intervenția mea. Deja, sub împăratul Iustin, în toiul persecuțiilor împotriva monofizitilor și cu riscul de a-mi compromite favorurile proaspăt obținute, îi trimiseseam mesaje călugărului Marras, cerându-i să vină la Constantinopol, alături de mine. Cu ambiția mea entuziastă, pornită să cuceresc tronul, aveam nevoie neapărat de prezența lui, de spusele lui, de exemplul lui. Însă refuzase.

Îndată ce a urcat pe tron, l-am implorat pe Iustinian să oprească persecuțiile. Nu i-am cerut să abolească îngrozitoarele legi, ci pur și simplu, fără vâlvă, să le aplice mai puțin strict. A acceptat, așa că urmărirea au încetat treptat, exilații s-au întors, și libertatea credinței a fost restabilită încet și discret. Ca urmare, împăratul a reușit minunea de a-i aseza la aceeași masă pe monofiziti și pe catolici, însă această tentativă de apropiere a esuat în fața intransigentei celor din urmă.

Papa Agapetus fiind în drum spre Constantinopol, ne întrebam ce intenții îl animau, sperând, fără prea multă convingere, că era vorba de împăcare, în dimineața aceea de martie a anului 536, trebuia să debarce în principalul port privat al Palatului Sfânt și urma să fie întâmpinat cu o pompă

206

extraordinară. Un soare palid în mijlocul unui cer lăptos răspândea o lumină incoloră peste cupole, chiparosi, platani și aranjamentele florale rare de iarnă. Pe marmura teraselor și a scărilor fuseseră împrăstiate ierburi mirositoare. Norii de tămâie și smirnă se înălțau din vasul mare de bronz în aerul nemiscat. Ferestrele și balcoanele clădirilor palatului fuseseră decorate cu draperii mari din brocart și mătase, brodate cu aur și argint. Senatul, Curtea, Comitatus și celelalte autorități ale imperiului acopereau cheiurile micului port. Numeroși episcopi, nenumărați călugări și diaconi îl înconjurau pe patriarhul Constantinopolului, venerabilul Anthimus, protejatul meu, pentru care intervenisem să fie numit cu doi ani mai devreme și pe care mă bizuiam să ne apere punctele de vedere în fața eventualelor exigente ale papei, învesmântat în roba lui din satin albastru, brodată cu crucea de aur, trona alături de împărat. Majoritatea demnitarilor bombănea împotriva acestei corvezi, pentru că dinspre Pontul Euxin sufla un vânt aspru. Eu îmi aruncasem

pe umeri o subă îmblănită, fiind friguroasă din fire, și de pe terasa gineceului, unde îmi impunea protocolul să stau, am remarcat că anumiți miniștri și episcopi nu se jenaseră să se adăpostească într-un pavilion. Nici măcar nu încercau să imite stoicismul împăratului. Insensibil la temperatură, așezat pe un tron adus din Tezaur, în întregime acoperit cu plăci de aur, încrustat cu berii roz și peridot verde pal, aștepta netulburat, cu fata spre mare, schimbând din când în când politeturi cu patriarhul Anthimus.

O mișcare în gloata înghesuită jos, pe chei, mi-a atras atenția. Flotila care îl aducea pe papă se vedea în zare și fiecare s-a grăbit să-și ocupe locul în jurul tronului, în scurt timp, la extremitatea portului au apărut mai multe galere mari

207

cu catarge aurii și pânze pictate, umflate de vântul care unduia imensele stindarde decorate cu imagini pioase. Tonajul prea mare al navelor împiedicându-le să pătrundă în port, unul dintre marile slepuri imperiale care asigurau transportul Curtii de pe un mal al Bosforului pe celălalt a venit alături de cea mai spatioasă dintre trireme. După ce a îmbarcat pretioasa încărcătură, s-a îndreptat spre chei cu toată viteza celor șaptezeci și doi de vâslasi ai săi. Sute de bărci albastre și roz îl înconjurau, lăsând să plutească în spatele lor, pe valuri, panglici de brocart, astfel încât marea întreagă părea acoperită cu aur. La apropierea momentului solemn, împăratul și patriarhul Anthimus s-au ridicat și s-au îndreptat spre treptele late de marmură care se pierdeau în mare.

Atunci, trompetele au început să sune, cimbalele și flautele și-au început dulcele fluierat, corul imperial a început prin a-l saluta pe suveranul nostru cu celebrul imn: „Salutare, rege al romanilor, încântare a universului, pe care Sfânta Treime l-a îndrumat către victorie. Stăpân fără pereche, nemaîntâlnit păzitor al lumii, tu poți, acum și în viitor, să unesti națiile prin arma sacră a pietății tale!”

slepul a acostat. Primul care a pășit pe covorul de purpură ce ducea la tron a fost un diacon agitând o cruce din aur foarte mare și foarte înaltă, sclipind de nestemate, în spatele lui, înainta încet Sfântul Părinte, papa Agapetus. De departe mi s-a părut extrem de înalt, iar barba lui cenușie, extrem de lungă. Roba lui din brocart verde era brodată cu scene din Vechiul Testament, iar tiara lui strălucea de bijuterii. seful corului imperial a lansat aclamatia ritmată: „Iisus e salvarea noastră!” La care toți cei de față, într-un glas, au răspuns pe același ton: „El e de-a pururi învingător!”

Atunci când suveranul pământesc si suveranul spiritual s-au găsit fată în fată, si-au scos unul coroana,

208

celălalt tiara, pe care le-au înmânat sambelanilor, apoi, în acelasi timp, s-au prosternat amândoi cu fruntea până la pământ unul în fata celuilalt.

După ce s-a ridicat, împăratul i-a făcut loc patriarhului Anthimus. Momentul solemn, momentul critic sosise. Sensul venirii papei avea să fie dezvăluit. Anthimus a îngenuncheat pentru a săruta inelul Sfântului Petru. Papa si-a tras mâna brusc si, fără nici o privire, si-a continuat drumul de parcă celălalt n-ar fi existat. Văzusem destul, asa că m-am retras.

A doua zi, Agapetus a cerut condamnarea solemnă a monofizitismului. A refuzat să-i vorbească lui Anthimus, afirmând că acesta ocupa ilegal patriarhia de la Constan-tinopol. Împăratul a fost, asadar, silit să-l înlocuiască ia negocieri. Valurile persuasiunii si ale seductiei sale se spărgeau în fata stâncii încăpătănării papale si în fiecare zi pierdea teren. El era tolerant din fire, cu toate acestea, nu îndrăznea să se ridice împotriva presiunilor papei, pe care îl considera păzitorul unității religioase a imperiului.

— Bine, Cezar, dar tocmai unitatea imperiului este în pericol dacă cedezi în fata papei, i-am replicat eu.

Constantinopolul, întreg Orientul, jumătate din imperiu refuza de fapt să se supună acestei autorități îndepărtate, străine care, fără a cunoaste nevoile enoriasilor săi, fără să le asculte cererile, le impunea legile sale. Iustinian a insistat

— Imperiul va dăinui atâta vreme cât vor dăinui ordinea si uniunea; or, acestea două vin de la papă si de la împărat.

Poruncisem eunucilor si femeilor să ne lase singuri în camera mea. Eram asezati unul în fata celuilalt pe jilturile din argint, împăratul își scosese mantia de purpură si purta o tunică simplă, din in verde-închis. Eu îmi schimbasem tinuta îngreunată de broderii cu o tunică de interior foarte largă, din

209

mătase usoară, albastră ca noaptea, pe care el o numea „rochia mea de vrăjitoare". Priveam prin fereastra deschisă stolurile de corbi croncănitori care zburau foarte sus pe cerul rosu al serii aceleia de iarnă, încercam să-i deschid ochii lui Iustinian. Purta greutatea istoriei, iar memoria lui era încetosată de măretia vechii Rome. Trăia cu traditii defuncte, cu visul unui imperiu îngropat de câteva secole. Mă gândeam la părintele Bartolomeu si, în această

împrejurare, regretam mai mult ca oricând disparitia lui. El avea credinta celor simpli. Mă învățase câteva cuvinte în latină si îmi aminteam cum bombănea împotriva acestei limbi pe care măruntaiele lui nu prea o mistuiau si, în taină, își rostea rugăciunile în greacă, la fel ca toată lumea din Constantinopol. Protesta împotriva riturilor impuse de Roma, împotriva episcopilor numiti de papă si prin el se exprima un popor întreg. Acest popor era înteles de noi, de părintele Bartolomeu si de mine, pentru că noi îl cunosteam si, prin urmare, îl iubeam. „Tu, Cezar, iubesti politica.”

Acest ultim argument, în pofida adâncii sale nedreptăti, trebuie să-l fi atins, căci a promis să încerce să-l înfrângă pe Agapetus. Încă o dată, a dat gres. Atunci am preluat initiativa si am cerut o întrevedere cu papa. Acesta m-a primit în capela apartamentelor pe care i le pusesem la dispozitie în Palatul Sfânt. Trona la o catedră împodobită cu lemn aurit si purta o tiară sclipitoare. Barba lui lungă se desfășura pe roba albă cu cruce neagră. Dacă încerca să mă impresioneze, n-a reusit. Din contră, m-a enervat adăpostindu-se în spatele protocolului ca să nu se ridice când i-am sărutat inelul si ca să neglijeze să-mi ofere un scaun. L-am întrebat dacă intransigenta lui față de monofiziti nu risca să îndepărteze de el milioane de credinciosi. Adevăratii crestini vor sti să găsească drumul Domnului,

210

mi-a răspuns el. Nu se temea, am insistat eu, să vadă pro-vinciile răsăritene, Siria, Egiptul, desprinzându-se de imperiu pentru a fugi de persecutii? Cuiburile acelea de eretici trebuia curățate, a tunat el.

—Asadar, un masacru, Preasfânt Părinte.

— Nu, fiica mea, o purificare!

—Ar fi suficient, totusi, un singur pas, un gest mărunț pentru ca monofizitii să vă recunoască autoritatea.

A scuturat din cap cu încăpătânare. El voia o supunere deplină si totală. Ce s-ar întâmpla, am insinuat eu, dacă împăratul, pentru a salva unitatea imperiului, ar tăia legăturile cu papalitatea si ar îmbrătisa monofizitismul ?

— Biserica noastră, a răspuns el, posedă o retea universală, care își întinde ramurile până în cel mai mărunț cătun. De la o zi la alta această putere omniprezentă si insesizabilă s-ar întoarce împotriva unui suveran necredincios, ar predica împotriva lui si ar cere detronarea lui.

Încăpătânarea lui Agapetus, refuzul lui de a admite realitatea m-au deconcertat. Am comis atunci greseala de a-i oferi abrupt două sute de mii de

solidi de aur, întrebându-mă, de altfel, de unde as putea face rost de o asemenea comoară.

— Afară de aici, fiică a lui Satan! a urlat, ridicându-se de la catedra lui.

M-am întors cu spatele, m-am dus la iconoclast, am sărutat linistită fiecare icoană, m-am închinat, apoi am iesit încet, cu capul sus, fără să-i dau nici un pic de atenție lui, care spumega de furie.

În aceeași seară, tocmai când mă pregăteam de culcare, praepositus m-a înștiințat că unul dintre membrii din suita papei, diaconul Vigilius, solicita o audiență. Uimită de ora târzie și neasteptată a acestei vizite, l-am lăsat să intre.

211

Am văzut apărând un prelat gras, cu bărbuța cenușie, figura jovială și ochi pătrunzători. Pieptul său lat era împodobit cu mai multe cruci încrustate cu nestemate. A început prin a-mi lăuda puritatea sufletului, nemaipomenita moralitate, puterea inteligenței care, dacă i-as fi dat ascultare, era superioară celei a tuturor femeilor din vremea mea. A mai urcat câteva trepte în linguseală, comparându-mă cu pioasa și Sfânta Elena, mama împăratului Constantin. Ca și ea, eu eram „adevărata primitoare a tuturor harurilor lui Dumnezeu”. Așteptam curioasă urmarea. Vigilius aflase de întâlnirea mea cu papa și de atitudinea lui revoltătoare. Mă sfătuia să trag de timp cu orice pret. La ce bun ? am întrebat eu. Se părea că nimic nu-l putea îndupleca pe papa Agapetus.

— Ba da, moartea, a replicat diaconul. Sfântul nostru Părinte este grav bolnav, zilele îi sunt numărate. Rezistați până atunci și acționați apoi în așa fel încât următorul papă să fie mai aproape de idealurile dumneavoastră.

L-am întrebat care ar fi cel mai bun urmaș al lui Agapetus.

— Eu. Faceți în așa fel încât să fiu ales eu și promit să-i protejiez pe monofiziți.

L-am acceptat oferta, îmi plăcea felul lui direct de a negocia.

A doua zi dimineată, mă pregăteam să-i repet lui Iustinian sfatul lui Vigilius, dar înainte să apuc să deschid gura m-a anunțat că patriarhul Anthimus era detronat. Nu numai că deja contrasemnase decretul, dar cedase la toate exigentele papei Agapetus. Conducătorii monofizitismului se vedeau expulzați din Constantinopol, cărțile lui sfinte erau condamnate să fie arse, iar preoții lui primeau interdicția de a predica și de a administra tainele bisericesti. Dar de ce, de ce atâta nerăbdare, întrebam eu fără încetare, în graba lui

212

' de a scăpa de presiunile mele, împăratul s-a ascuns în
' spatele amenințării proferate de Agapetus. Noul patriarh al
j Constantinopolului era deja numit, abatele Menas.
j Nefericitul Anthimus trebuia totuși anunțat de
l condamnarea sa. Atunci a început misterul. A fost căutat
j pretutindeni, dar în zadar. Oamenii papei i-au scotocit palatul,
Sfânta Sofia, bisericile în care s-ar fi putut refugia, mănăstirea
Sfântul Sergiu, vestită ca fiind ticsită de adeptii săi. Agentii
papei au îndrăznit chiar să caute în Palatul Sfânt și în
particular, în paraclisul Arhanghelului Mihail, urmând zvonul că
Anthimus s-ar fi ascuns acolo. A rămas de negăsit. Lumea
afirma că l-a văzut când aici, când acolo. A fost căutat peste
tot, fără rezultat. S-a ajuns până la a întreba copiii de pe stradă
pentru a descoperi vreun indiciu. Tot degeaba. Nu s-a găsit
nici cea mai mică urmă și nimeni n-a reușit să-și dea seama
ce se întâmplase cu el. Speculațiile înfloreau. Fusesse răpit de
agentii papei? Agapetus nu avea însă nici un interes să
procedeze astfel, din moment ce avea condamnarea
patriarhului în buzunar. Fusesse ascuns la porunca împăratului
pentru a fi scutit de nenorocirile sortii? În acest caz, era
imposibil să nu se fi știut nimic. Fusesse ascuns de adeptii săi ?
S-ar fi aflat. Pe scurt, misterul a rămas de nepătruns, mai puțin
pentru mine. Ca toți cei care îl cunoscuseră și îl veneraseră pe
Anthimus, am asimilat dispariția lui cu o minune, îngerii cerului
îl răpiseră din mâinile dusmanilor săi. Din contră, papa
Agapetus, persecutorul său, n-a mai trăit mult. O lună mai
târziu, așa cum prezisese Vigilius, a murit. Catolicii au crezut
că a fost o manevră a monofizitilor. Dusmanii n-ai m-au acuzat
că l-as fi otrăvit. Eu, pur și simplu, l-am multumit Domnului
pentru acest minunat exemplu de dreptate divină.
Între timp, planurile împăratului pentru recucerirea Italiei reuseau pe
deplin. Napoli a fost eliberat, apoi Roma și,
213

unui după altul, orașele italiene reveneau sub stindardul imperiului.
Belizarie conducea campania cu surle și tobe, ajutat de lipsa de geniu a
adversarului său, regele Theodahad, înlocuitorul Amalasunthei, și de lipsa de

inițiativă a gotilor. Sfântul Scaun era, de asemenea, foarte grăbit și, când Vigilius a ajuns la Roma încărcat cu sacii de aur pe care: conform înțelegerii noastre, îi dădusem pentru a cumpăra Sfântul Colegiu, s-a trezit în fața unui, nou papă. Era călugărul Silverius, mostenitor devotat al lui Agapetus, fanatic de intransigent. Dădusem gres.

De-abia ales, papa s-a pus imediat pe treabă, împreună cu creatia lui, patriarhul Constantinopolului, Menas, care îl înlocuise pe Anthimus al meu. Împăratul nu s-a oprit ca cei doi să dezlănțuie un nou val de persecutii în Orient și chiar, pentru prima dată, în Egipt, care până atunci fusese scutit. Am avut impresia unei repetitii și sub precizia rece a rapoartelor oficiale descopeream povestiri trăite, pe care le ascultam și care mi se întipăreau cu litere de foc în minte. Mănăstiri închise, călugări împrăstiați cu brutalitate, predicatori azvârliti în carceră, torturați, peste tot se aprindeau ruguri pentru a-i arde pe monofizitii care refuzau să-și renege credința. Torte ale rusinii, flăcări ale falsei religii, semnale ale fanatismului care s-au răspândit din oras în oras, sufeream cu înfrângere pentru că nu putusem opri această dezlănțuire de atrocități.

Am plecat la apele calde ale Pythiei, în Bithynia. Un ministru în funcție, cornitele afacerilor private, o deputație a Senatului, condusă de Arsenius, și o multime de sambelani, eunuci, doamne de onoare, secretari, călugări, ofiteri îmi escortau litiera. Trei mii de soldați îmi asigurau protecția. Interminabilul cortegiu de care și cavalerii serpuia peste câmpuri, cu stindardele în vânt, înălțând nori de praf, și când

214

tărâni îl vedeau trecând se opreau din muncă, îngenuncheau și se închinau. Această pompă neobisnuită era intenționat menită să convingă populația de măreția imperiului. Cât despre generozitatea ei, o marcam prin daruri către biserici, mănăstirile, orasele și cătunele întâlnite în drum. Practic, golisem Palatul Sfânt de fauna lui și nu eram deloc nemulțumită să-mi dovedesc în felul acesta puterea celor rămași, și îndeosebi Marelui Rămas, împăratul. Destinația pe care o alesesem era suficient de aproape de capitală ca să pot primi în continuare vesti din Palatul Sfânt cu ajutorul curierilor și totodată suficient de departe pentru ca împăratul să nu poată veni în vizită. Era destul de subtil pentru a înțelege că îl pedepseam.

Pythia era un orașel cochet, așezat pe o coastă a Olimpului, în Frigia. La picioarele lui, livezile, viile și plantațiile de măslini se întindeau până la marea al cărei albastru se confunda cu cel al cerului. Primăvara scurtă aprinsese în

câmpuri flori fără număr, violet, galbene, albastre, albe. îmi stabilisem reședința în vila construită alături de izvoarele termale pentru oaspeții de seamă ai statului. Apartamentele erau insuficiente pentru a-mi adăposti suita, și confuzia instalării mi-a oferit o distracție de calitate. Pe scurt, Pythia era idilică și mă plectiseam de moarte. Am detestat întotdeauna orașele de provincie și Constantinopolul, pe care jurasem să nu-l mai părăsesc niciodată din ziua în care revenisem acolo, îmi lipsea. Singura consolă era să aflu că împăratul rățacea descumpănit prin gineceul pustiu, cerând fără încetare vestea despre întoarcerea mea. Dacă m-ar fi chemat la el, ar fi venit în fugă, însă nu îi stătea în fire să cedeze așa de ușor. Iar eu nu încetam să mă întreb care dintre noi doi va rezista mai mult: eu, în plectiseala mea, sau el, în singurătatea lui.

215

La Pythia, protocolul era în vacanță, diferențele deveneau mai puțin stricte, discuțiile mai libere. Seara, pe terasă, în fața soarelui care se cufunda încet între dealuri, lumina strălucitoare a zilei se îmblânzea, și umbra răcoroasă acoperea peisajul. Discutam despre situația destul de îngrijorătoare din Italia, a cărei recucerire, după ce începuse atât de bine, stagnează. Gotii, prinși la înghesuială, îi chemaseră în ajutor pe franci. Acești războinici de temut ajunseseră la Alpi în număr mare și coborâseră panta spre câmpia lombardă. Dușmanii țineau sub asediu Milano, Rimini și majoritatea orașelor eliberate de curând. Toți cei din jurul meu se întrebau dacă trupele noastre vor rezista și dacă Belizario va reuși să o scoată la capăt de unul singur. „Ar fi suficient să-i fie trimis Narses cu întăriri”, am sugerat pe tonul cel mai detașat. Un lingvist, așa cum se găseau întotdeauna destui în anturajul meu, mi-a lăudat îndată ideea și m-a încurajat să o pun în aplicare, îmi venea să-l strâng în brațe, căci intervenția lui stupidă îmi permitea să dau replica pe care abia așteptam să o plasez: „împăratul este cel care decide. Eu nu pot face nimic, sunt doar umila lui supusă.” Cunoșcând indiscreția curtenilor, mă așteptam ca vorbele mele să-i fie repetate lui Iustinian. Va prinde din zbor mesajul și va acționa în sensul în care voiam ? Mi-am reluat așteptarea, plectiseala împletindu-se acum cu nerăbdarea.

Zece zile au trecut, zece zile s-au scurs, în care am admirat peisajul și mi-am ros unghiile. Zece zile înainte ca un curier imperial să-mi aducă un plic de la chestorul Palatului Sfânt. La ordinul împăratului, acesta îmi trimitea copia după decretul prin care Narses era numit general-sef al armatei din Italia, cu același grad ca Belizario. Era modul indirect și caracteristic inventat de

Iustinian pentru a mă ruga să mă întorc, îmi împlinise vrerea, asadar, și eu m-am grăbit să-i

216

^|P

fac pe plac. Iustinian îmi simțise lipsa, așa cum pe mine absenta lui mă îndurerase, în mod hotărât, eram făcuți unul pentru celălalt.

M-a întâmpinat cu aspasmos, protocolul restrâns al întâlnirilor noastre publice. Nu și-a exteriorizat sentimentele, însă a coborât în portul palatului pentru a mă primi. Onoare absolut neobisnuită, menită să sublinieze bucuria întoarcerii mele. Iustinian se exprima cu o subtilitate care marca în existența noastră borne fine și elegante, cu tot atâtea semnificații.

Nici o clipă nu mi-am pierdut din vedere obiectivul. Neputând împiedica dezlănțuirea persecuțiilor, am hotărât să lovesc în vârf. Voiam să mă descotorosesc de papa Silverius, ale cărui acțiuni constituiau toate sfidările la adresa mea.

Pentru a-mi spori avantajul, am profitat de prezenta Antoninei la Roma, unde își urmărea bărbatul, ca de obicei. La indicațiile mele, s-a înțeles cu diaconul Vigilius, pe care papa, neștiind de intrigile sale, îl păstrase în anturajul său apropiat, împreună, ei au știut să confecționeze o acuzare de trădare de toată frumusețea împotriva acestuia. Totuși, Belizarie, pretinzând că este prea ocupat cu războiul împotriva gotilor, a refuzat să se implice. L-a convocat însă pe papă, sfătuindu-l, pur și simplu, să se arate mai împăciuitor cu monofiziții și mai flexibil cu împărăteasa, în loc de orice răspuns, Silverius a plecat, a întrerupt negocierile și s-a închis cu demnitate în catedrala Sfântul Petru. Belizarie, din proprie inițiativă, a încercat în mai multe rânduri să-l înduplece, să-l facă să priceapă situația, în zadar. Eu, la rândul meu, o hărțuiam pe Antonina să preia controlul, într-una din scrisorile ei, mi-a povestit cum își asedia sotul pentru ca el să accepte să intre în complot și să-l convoace din nou pe papă. Acesta,

217

ofensat, a refuzat să părăsească refugiul catedralei Sfântul Petru, în cele din urmă, s-a resemnat, dar a avut grijă să fie însoțit de o suită numeroasă și bine înarmată. Sosit la palatul lui Belizarie, a fost separat îndată și introdus alături doar de Vigilius, pe care credea că se poate bizui. Spre marea lui surprindere, a găsit-o pe Antonina întinsă pe o pernă, ca o regină, și, așezat la picioarele ei, tăcut, jenat, umil, sedea sotul ei, generalissimul. Antonina l-a

făcut cu ou și cu otet pe Silverius, i-a aruncat în față valuri de reproșuri, amestecând acuzațiile cele mai scandaloase care-i veneau în minte. Sufocarea și indignarea papei au fost atât de puternice, încât nici nu și-a dat seama că Vigilius îi smulgea de pe umeri pallium-ul, emblema rangului său. Nici măcar n-a avut ocazia să deschidă gura pentru a protesta împotriva tratamentului la care era supus, pentru că a fost imediat îmbrâncit în camera alăturată, tuns, îmbrăcat în haine de călugăr, dus în port, imbarcat și trimis în Orient.

Câteva zile mai târziu, un conciliu ametit de evenimente și constrâns conditionat de bani și de amenințările pe care Antonina le alterna cu îndemânare, îl alegea pe Vigilius papă. Monofizitismul își găsisse, în sfârșit, apărătorul.

Atunci, a căpătat sens toată protecția pe care o acordasem căsătoriei Antoninei cu Belizarie și pasiunii ei pentru tânărul Theodosius, care continua de altfel fără să o tulbure nimeni. Nu luasem această hotărâre pentru a-mi ridiculiza adversarul. Răzbunarea simplă nu este, de fapt, decât un arbore uscat. Mizasem foarte mult pe ambiția și desfrâul Antoninei. Din aceste motive, ea era în totalitate în mâinile mele și detineam controlul asupra lui Belizarie, a cărui intervenție era indispensabilă în realizarea planurilor mele. Amestecându-mă în povestioarele*de alcov, ajunsesem să influentez politica religioasă a imperiului. Usor de

218

povestit, asadar, s-ar putea crede, ușor de făcut și totuși, pe moment, câte ezitări privind mijloacele, câte îndoieli privind agenții, câte piedici de depășit, câtă nerăbdare de înfrânat, câte temeri de alungat! Lumea zice că premeditam totul, însă mă confruntam fără încetare cu neprevăzutul.

La puțin timp după detronarea papei Silverius, s-a încheiat reconstruirea catedralei Sfânta Sofia, arsă în timpul revoltei Nika. Împăratul, care umpluse imperiul cu realizările sale, hotărâse să facă din sanctuar capodopera supremă, rezumatul acțiunilor, domniei, gândirii sale, cea mai mare, cea mai frumoasă, cea mai vestită catedrală din lume. Zece mii de muncitori au lucrat la ea vreme de cinci ani fără întrerupere. Pentru sfintirea ei, împăratul a dorit un protocol de zile mari. Înconjurati de întreaga Curte și de autoritățile statului, am mers în cortegiu de la palatul Chalke, prin tot Augusteumul, până la porticul Sfintei Sofia, un sarpe lung din aur, sclipind în soare și înaintând prin mijlocul gloatei. Patriarhul Menas ne-a întâmpinat. De la detronarea lui Silverius, am constatat cu satisfacție că se cumintise și căuta să-mi

ciugulească din palmă cu orice ocazie. saizeci de preoti, o sută de diaconi, nouăzeci de subdiaconi, o sută de lectori, o sută de usieri si douăzeci si cinci de cântăreți îl înconjurau, numiti de Iustinian să se ocupe de minunea pe care o închina lui Dumnezeu, își exprimase dorinta de a intra primul, singur, asa că eu mă tineam puțin în spate, când, în ultimul moment, s-a răzgândit. M-a luat de mână si am pătruns amândoi în clădirea din aur, argint si marmură. De această dată, împăratul nu si-a ascuns sentimentele, privea peste tot, fermecat, uluit, tulburat. A ridicat ochii spre cupola impresionantă, în mijlocul căreia un Hristos imens părea să-l scruteze, a întins bratele în aer, de parcă ar fi vrut să-L

219

atingă, si a strigat: „Slavă Domnului, care m-a socotit demn să închei această operă. Solomon, te-am depășit.” Acest strigăt de trufie era îndreptățit. Nicicând mâna omului nu crease o asemenea perfectiune, o asemenea armonie, a cărei semnificatie i-a făcut plăcere să mi-o laude:

— Aici, vezi tu, Theodora, frumusetile lumesti trebuie să arate armonia frumusetilor si mai mari ale vesniciiei. Această catedrală este o sferă pur spirituală, ale cărei elemente sunt gloriile unui regat din altă lume. Oricine pătrunde aici trebuie să priceapă îndată că ea n-a fost clădită prin puterea sau măiestria umană, ci sub influenta divină. Spiritul credinciosului trebuie să fie aspirat de Dumnezeu, trebuie să-l simtă apropierea. Domnului îi place acest loc, pe care El l-a ales. si noaptea vreau ca marinarii de pe Bosfor să se bucure la vederea nenumăratelor ferestre luminate strălucitor, ridicându-se deasupra promontoriului întunecos. Sfânta Sofia le va arăta drumul, asa cum muritorilor le arată calea Domnului. Priveste, Theodora, geometria simplificată a acestor figuri. Ele sunt hotarul dintre materie si lumină.

si mi-a arătat sfintele paradisului, înșirate pe fond auriu. Atunci am zâmbit, căci aveau ochi negri, imensi, nasul drept, o gură mică si fruntea înaltă. Toate îmi semănau. Atentia m-a miscat, la fel ca monograma mea împletită cu a lui pe fiecare capitel. Dragostea îl împingea să pretindă că Sfânta Sofia era opera noastră comună, desi era numai a lui.

își sporea astfel dovezile atasamentului său, unica sursă a puterii mele, singurul pilon fragil si totodată solid pe care mă sprijineam. Nu comentase la detronarea papei Silverius si, desi îi sustinea pe catolici, mă lăsase să procedez cum doream. Dacă m-ar fi dezaprobat, ar fi găsit mijlocul să mă înștiințeze. De fapt, nu voia să se opună

220

monofizitilor de teamă să nu-i piardă, însă nu putea nici să-i aprobe pe fată. Atunci ne-am împărțit responsabilitățile, el sustinând Biserica oficială, eu, protejându-i pe monofiziti. Asa hotărâserăm noi, cu cinism, după discutii și târguieli ? Nici măcar, înțelegerea noastră era tacită. El îmi acorda o mare putere și mijloacele de a mi-o exersa, dar nu mi-a dat niciodată vreo indicație, n-a schitat nici o linie, n-a trasat nici o limită, tot așa cum nu m-a prevenit niciodată de capcanele care mă asteptau. Refuzam să-mi închipui reacția lui, inspirată din rațiuni de stat, în cazul în care as fi comis o greșeală compromițătoare. Sub privirea lui ascuțită, atentă și totuși binevoitoare, continuam să înaintez pe o frânghie întinsă. De aceea, pentru a nu cădea, eram silită să-mi iau toate măsurile de precauție...

Papa deportat în Licia fusese încredințat gărzii episcopului de Pătară, un nerod cu mintile aburite de băutură. Prelatul, dus cu vorba de Silverius și convins de buna lui credință, a dat fuga la Constantinopol și a fost primit... de ministrul favorit, Ioan din Cappadocia. Acesta, după ce l-a ascultat cu atenție, s-a repezit la împărat. Papa Silverius era un om sfânt, înzestrat cu toate virtuțile, cel mai zelos apărător al unității Bisericii, iar detronarea lui fusese o monstruozitate, Ioan din Cappadocia a știut să aducă argumente convingătoare, așa că a ieșit triumfător din întrevvedere, împăratul poruncise o anchetă privind căderea lui Silverius - și favoritul a început să pretindă că n-ar fi imposibil să-l revadă pe fostul papă readus pe tronul pontifical.

Am fost imediat informată de aceste masinațiuni. Ioan din Cappadocia ilustra mai mult ca oricând zicala pe care poporul, în înțelepciunea sa, o aplica confratilor săi: „Cappadocienii au o fire diabolică. Dă-le o funcție, atunci devin mai răi. Arată-le cum să facă bani, atunci vor deveni și

221

mai insuportabili." În scurt timp, împăratul, fără să-și facă griji că mi-ar aduce un afront, a poruncit ca Silverius să fie dus la Roma.

Din Cetatea Eternă, Vigilius îmi trimitea tot mai des scrisori nelinistite, își pierduse capul. Neavând timp să-mi aștepte instrucțiunile, Antonina a actionat din proprie inițiativă. Prin ce mijloc, prin ce minune, prin ce potiuțe fermecată, nu știu, dar a reușit să-l convingă pe Belizarie să-l încredințeze pe Silverius... lui Vigilius, adică să-l dea pe fostul papă pe mâna papei în funcție. Silverius, care naviga spre Italia, a fost deturnat spre mica insulă Palmaria, unde a fost condamnat la „pâinea tristetii și apa nelinistii". Temnicherii lui și-au executat instrucțiunile cu atâta râvnă, încât bătrânul a murit după numai câteva

săptămâni... de moarte naturală. Am felicitat-o din tot sufletul pe Antonina pentru inițiativa ei. Împăratul, descumpănit, n-a îndrăznit să spună nimic, Ioan din Cappadocia și-a bătut gura degeaba. Silverius ardea în iad, iar monofizitii erau salvați.

U

Capitolul 14

na dintre orele mele preferate din zi era aceea din mijlocul diminetii când, după o baie fierbinte și parfumată, urmată de o odihnă plăcută, mă lăsam în mâinile costumierelor, ale coafezelor și ale machiorilor. Aceste operațiuni se desfășurau într-o cămaruță impenetrabilă, expusă chiar la est, pentru a primi lumina diminetii. Oglinzile mari alternau cu etajerele supraîncărcate cu flacoane, cutii, cutiute și instrumente destinate înmprospătării frumusetii feminine. Ce dacă rupeam tradiția virtuozelor împărătesc romane care refuzau cel mai mic artificiu și dacă preferam să împrumut arta fabuloaselor suverane ale Orientului ? Zi de zi, această ceremonie inițiativă mă transforma în idol capabil să-i socheze pe oameni și să se întipărească pentru totdeauna în mintea lor.

Într-o dimineață de martie a anului 539, praepositi-fcvs-ul, în ciuda instrucțiunilor mele stricte de a nu fi deranjată sub nici un pretext, a intrat valvântej în încăperea și mi-a întins niste scrisori pe care tocmai le adusesese un curier din Italia. „stiri importante”, s-a scuzat el. „și proaste”, m-am gândit eu, văzându-i expresia descompusă, căci, ca un bun eunuc și curtean, se informase deja cu discreție despre conținutul lor. Milano, orașul cel mai bogat, cel mai populat, cel mai muncitor, cel mai frumos din Italia, Milano hărțuit de goti căzuse în mâinile lor. Atunci acești barbari, ca niste fiare sălbatice, se împrăștiaseră pe străzile orașului, trecându-l

223

prin foc și sabie. Au ars, au dărâmat, au prădat, au furat, au torturat, au masacrat toată populația: bărbați, femei, bătrâni, copii. Trei sute de mii de leșuri putrezeau în metropola nimicită. O altă scrisoare anunța pe deasupra căderea Paviei, căci vestile, care circulau greu, ajungeau toate o dată. și acolo, gotii, dar îndeosebi francii, aliații lor, comiseseră grozăvii de neînchipuit, masacre abominabile, în durerea și furia mea, am respins-o cu un gest necontrolat pe slujitoarea care îmi pieptăna părul, atât de violent încât a căzut pe spate, împăratul și-a anunțat sosirea. A poruncit ca femeile să iasă, apoi m-a înștiințat că tocmai ordonase concedierea lui Narses. Am așteptat să-mi explice motivele lui, înainte de a protesta. Căderea Milanului, mi-a zis el, avea

să-i încurajeze pe dusmanii imperiului să profite de presupusa lui slăbiciune pentru a-l ataca și voia să-l aibă pe Narses la îndemână pentru a-l trimite pe vreun front nou care s-ar putea ivi. Văzând că nu m-a convins, a început să critice acțiunile lui Narses. Am argumentat că el a eliberat Rimini, în vreme ce Belizarie a pierdut Milano. Și tot primul era învinuit, prin această concediere. „De-acum, trupele se vor supune numai lui Belizarie”, mi-a trântit Iustinian, pe un ton care nu admitea replică. Pentru a-mi liniști furia crescândă, a afirmat că Narses însuși ceruse să se întoarcă. N-am vrut totuși să par că mă îndoiesc de această ultimă precizare suspectă înainte de a ști mai multe, ceea ce i-a permis lui Iustinian să încheie usurat întrevederea noastră. M-a uimit atunci că Antonina, în scrisorile ei, nu mi-a furnizat nici cea mai mică indicație privind motivele care ar fi provocat căderea în dezgratie a lui Narses. M-am întrebat dacă într-adevăr nu văzuse nimic sau adormise pe lauri, după eliminarea papei Silverius. În orice caz, încrederea mea în talentele ei de informatoare s-a clătinat. Pentru a

224

—

| descâlci intriga, nu mai aveam decât o metodă, care se numea Ruderic. Se înțelege, pentru a dezgropa și a scoate la lumină adevărul nu uitasem modul în care îmi dezvăluise I masacrele campaniei din Africa. Și din moment ce eram | forțată de împrejurări, nu-mi plăcea ideea de a relua | legătura cu el... Scrisoarea mea a fost în toate privințele | demnă de cea a unei împărătese către un tânăr ofiter, dar ' am știut să inserez formule mai personale, care lăsa să se

bănuiască, desi nu o spuneau, o afecțiune profundă.

Ruderic mi-a răspuns fără întârziere printr-un raport precis,

în care n-am depistat mărturia nici unui sentiment.

De la sosirea lui Narses, între cei doi generalissimi a mornit tot timpul conflictul, ei fiind dusmani declarati. Era suficient ca unul să propună un plan pentru ca celălalt să propună altul, diferit. Belizarie a vrut să ne concentrăm fortele pentru a salva Milanul. Narses a insistat să eliberăm mai întâi Rimini. Asadar, din cauza lui am pierdut metropola lombardă. Egalitatea de rang acordată celor doi sefi și instrucțiunile contradictorii pe care și le-au dat unul altuia au paralizat complet armata. Fără nici un fel de exagerare, putem spune că numirea lui Narses ca sef al armatei din Italia s-a dovedit a fi o greșeală catastrofală.

Voisem adevărul, îl aveam. Ruderic n-avea cum să nu stie că eunucul era protejatul meu si parcă vedeam satisfactia cu care expunea atât de crud aceste fapte care nu puteau decât să-mi displacă. Un rând referitor la Antonina mi-a dat de gândit:

În cursul acestei campanii dezastruoase, sotia lui Belizarie a dat dovadă de un curaj iesit din comun. Ea n-a

225

ezitat să traverseze liniile inamice ca să-l caute pe Narses si să-/ implore să i se alăture lui Be/izar/e, pentru a apăra Milanul. Acest remarcabil exemplu de devotament conjugal i-a atras simpatia armatei.

Am fost fericită că născocisem o nouă functie pentru Ruderic. Prin acelasi curier, i-am multumit pentru franchete si l-am rugat să-mi trimită de-acum rapoarte regulate.

Gândindu-mă la cele petrecute, mi-am dat seama că Iustinian n-arfi avut niciodată din proprie initiativă îndrăzneala de a-l alunga atât de brutal pe Narses si bănuielile mele s-au îndreptat asupra lui Ioan din Cappadocia. Mai crud, mai hot, mai bogat, mai dezmătat, mai sfruntat ca oricând, impopularitatea lui sporea de la o zi la alta. Mi s-a povestit că se îmbrăca în mătase verde, chipurile pentru a-si scoate tenul în evidentă, si defila pe străzi în litieră, înconjurat de un cortegiu de curtezane cu rochii transparente si de efebi care îl acopereau cu mângâieri, imagini desfrânate la care nici nu mă gândeam să zâmbesc, în ceea ce mă privea, renuntase la orice urmă de respect si, atunci când mă vedea, mă fixa cu un aer insolent, atitudine care deja nu mă mai surprindea.

Eram revoltată la ideea că un asemenea om se bucura de favorurile neclintite ale împăratului, individ drept si binevoitor din fire. La toate insinuările, el obiecta că datorită favoritului imperiul avansa si progresa. l-am recomandat lui Arsenius să-si îndoiască supravegherea. N-a întârziat să dibuie pasărea rară, un membru al gărzii pretoriene, detasat pe lângă Ioan din Cappadocia care, stiindu-se urât, pretindea măsuri de securitate iesite din comun. Ministrul a intuit neobisnuita abilitate financiară a acestui sirian si l-a făcut unul dintre oamenii săi de încredere. Am aflat că acest Barsyme se ocupa la început cu schimburile de bani si că,

226

acuzat în mai multe rânduri de furt, reusise de fiecare dată să-si convingă judecătorii de onestitatea sa. Era omul providential. A acceptat

îndată oferta de a mă sluji și a primit cu lăcomie banii pe care i-am trimis, l-am acordat onoarea de a-l primi personal. Bine am făcut, dată fiind importanta informațiilor sale. De la o vreme, Ioan din Cappadocia, renunțând la aluzii și insinuări, trecuse la critici deschise. Picătură cu picătură, turna otrăvuri în urechea împăratului. De fapt, concepușe neobisnuitul plan de a-l desprinde de mine, în scopul de a domni singur asupra stăpânului lumii. Nu mi-era greu să mi-l închipui pe acesta ascultând, impasibil și impenetrabil, calomniile scuipate de Ioan din Cappadocia în privința mea. Acesta, în ciuda influenței și a puterii sale de pătrundere, nu trebuia să-i ghicească reacțiile. Dar un bărbat nu are secrete față de soția lui, mai ales dacă aceasta se numește Theodora, și știam că mai devreme sau mai târziu Iustinian avea să se trădeze. Atitudinea lui avea să-mi dicteze atunci cum să mă comport. Am avut o clipă de slăbiciune. Abia obtineam o victorie, abia câștigam teren că apărea o nouă amenințare, în permanentă noi riscuri, noi conflicte îmi dădeau impresia că mă aflam exact acolo de unde pornisem. Această reîncepere perpetuă mă consuma.

Am ținut ochii atinți asupra Italiei, tulburată de vestile care veneau de acolo. De aceea nu am dat multă atenție unei revolte care a izbucnit în capătul celălalt al imperiului, în Armenia. Aceasta era totuși cheia Orientului, zăua slabă a hotarelor noastre, apărată de generalul Sitas, cumnatul meu, care a fost asasinat acolo. A lăsat în urmă o văduvă, Comito, care îl înșela, o fiică, Sofia, care practic nu-l cunoscuse, și nici un regret în sufletul împăratului, care nu i-a iertat niciodată

227

absența din timpul revoltei Nika. Acesta l-a trimis în locul lui pentru a restabili ordinea pe Bouses, un general capabil cu siguranță, dar în care instinctul îmi dicta să nu mă încred. Primul lui raport secret insinua că aceste necazuri nu erau nici izolate, nici spontane și că el îl bănuia pe marele rege al persilor că ar fi instigatorul. Existența Păcii Vesnice semnată între Imperiu și Persia ne-a împiedicat să-l credem. Chosroes era el cel mai redutabil politician, însă ar fi fost de neînchipuit să încalce în fața întregii lumi jurămintele cele mai solemne!... Cu toate acestea, am deschis bine ochii.

Însă iată că foarte departe de acolo, în Mesopotamia, gărzile au arestat un sirian care încerca să treacă hotarele noastre noaptea și pe ascuns, sub pretextul că face o vizită familiei. A protestat, a pretins că se află sub protecția unor persoane importante, a refuzat să răspundă la întrebări, a făcut pe misteriosul și și-a dat importanță. Vamesii, încurcați, l-au trimis la Constantinopol pentru a scoate de la el mai multe informații. Intrusul și-a

pierdut mult din prestantă, dar si-a continuat fanfaronada. Agentii l-au strâns cu usa, a început să cedeze, l-au amenintat si deodată s-a prăbusit. A început să vorbească atât că în scurt timp nu-l mai putea opri nimeni. Era un torent de cuvinte, un suvoi de dezvăluiri... Cu câteva săptămâni mai devreme, la palatul Ctesiphon, servise drept interpret între doi preoti italieni si Marele Rege. Cine erau oamenii aceia sfinti ? Unul se pretindea episcop, celălalt diacon, în orice caz, purtau hainele preotesti ale acestor functii, datorită cărora putuseră călători prin tot imperiul, fără să fie remarcati si mai ales fără să fie arestati si interogati. si ce călătorie! Plecati din Italia de Nord, fuseseră trimisi de regele gotilor să-l pună în gardă pe Marele Rege în privinta victoriei absolute a imperiului în Italia, care l-ar pune pe el, Chosroes, în mare pericol.

228

Inevitabil, aveam să ne întoarcem împotriva lor, putând să ne concentrăm toate fortele pentru a-i invada statul. Marele Rege nu avea altă solutie decât să se alieze cu gotii... Sirianul nu cunostea urmarea, fiind între timp însărcinat cu o misiune de spionaj în tara lui de bastină.

Răspunsul persilor nu lăsa, totusi, nici o urmă de îndoială. Căci aveau prea multe interese să se alieze cu gotii pentru a nu profita de ocazie. Daca trebuia să ne batem pe două fronturi, era evident că nu puteam rezista. Imperiul risca să fie invadat si dezbinat. Această eventualitate m-a hărtuit toată ziua si toată noaptea. Nereusind să dorm, m-am trezit si m-am dus să-l caut pe Iustinian. Acesta măsura cabinetul în sus si-n jos cu pasi mari. Ba se oprea brusc pe steaua de porfir care împodobeşte centrul marmurei de pe jos, ba ridica ochii spre cupolă si-l contempla pe marele Hristos din mozaic ca pentru a-l cere o idee. Nu scotea nici un cuvânt, se gândea. sambelanii si secretarii îi asteptau de atâta vreme ordinele, încât fuseseră doborâti de oboseală si adormiseră rezemati de ziduri. Eu am rămas tăcută, multumindu-mă să-l privesc, în timpul revoltei Nika, îl văzusem resemnându-se la lasitate, în timp ce pe mine inconstienta mă împingea la îndrăzneală, iar acum, în criza aceasta, fermitatea lui răspundea descumpănirii mele.

Toată noaptea a mers, toată noaptea a cântărit alternativele, în zori, a luat o hotărâre, cea mai penibilă si cea mai înțeleaptă: va renunța la proiectul

cel mai scump, va opri războiul cu gotii pentru a-si putea retrage trupele din Italia ca să lupte împotriva lui Chosroes. Mai trebuia să-i convingă pe goti să încheie pacea. Avea să le trimită cât de repede negociatori însărcinați să o obțină cu orice pret. Nici o clipă nu si-a subestimat adversarul persan care, din vremurile îndepărtate când fusese silit să lupte pentru tron

229

contra fratilor săi, își arogase puterile depline erodându-le pe cele ale personajelor mai importante ca el. Creându-si o armată formidabilă, se impusese ca rival al împăratului. Din păcate, nu ducea lipsă de partizani în imperiu, din motivul absurd că se legase de elenism. De fapt, tradusese în persană capodoperele literaturii noastre antice și învățase pe dinafară citate masive din acestea. Această operațiune de seducere dăduse roade pentru că „mediocrii”, mereu gata de orice josnicie, îl laudau zi și noapte pe marele om, fără să-si dea seama că era dusmanul nostru cel mai aprig.

Împăratul a început prin a-i reaminti obligațiile Păcii Vesnice și l-a rugat să oprească imediat pregătirile militare. Chosroes n-a răspuns, refuzând să accepte oferta. Atunci, Iustinian, cedând dorinței lui de pace, a coborât încă o treaptă a umilintei. Mi-a cerut să scriu și eu în Persia. Nici când până atunci nu participase vreo împărătească atât de direct la treburile statului. Am văzut în asta o dovadă de încredere din partea împăratului, ca pentru a-mi afirma că rămânea surd la calomniile lui Ioan din Cappadocia. Gresisem când mă îndoisem de el.

Nu m-am adresat direct Marelui Rege, ci unuia dintre vizirii săi, pe care îl întâlnisem când fusese ambasador la noi. L-am implorat să-si influenteze stăpânul în sens pacifist, i-am promis, dacă reușea, o răsplată imensă și, pentru a-l face să mă asculte și să acorde un pic de încredere demersului meu, l-am asigurat că împăratul n-lua nici o decizie fără să mă consulte. Nefericită frază, căreia Chosroes a avut perfidia să-i dea un mare răsunset, susținând că un imperiu condus de o femeie nu mai rezista decât printr-o minune. „Mediocrii” au auzit și ei, datorită lui, și mi-au ironizat înfumurarea. Tiranul, care ținea Persia cu o mână de fier, era, de asemenea, un personaj grosolan.

230

Totusi, corespondenta aceasta și intenția noastră declarată de a mentine pacea l-au mai întârziat până când am obținut indispensabilul armistitiu cu gotii, a cărui veste mult-asteptată ne-a parvenit în scurt timp. Invazia atât de temută era inevitabilă, însă trupele pe care împăratul le chemase din Italia

avuseseră vreme să ajungă la hotarele noastre de răsărit. Puteau rezista ? Atentia noastră se concentra asupra Mesopotamiei, când un curier a sosit în goană din nordul imperiului, informându-ne că bulgarii atinseseră Dunărea, invadau Balcanii, distrugând, arzând, ucigând totul în calea lor. Ajunseseră deja până în inima Greciei, în Corint, în plus, o revoltă foarte gravă a izbucnit în garnizoanele noastre din Africa. Soldatii nostri, hărțuți de berberi, în loc să lupte, li s-au alăturat și au amenințat Cartagina, pe care ne chinuisem atâta să o recuperăm din mâinile lui Gelimer.

În mijlocul acestei cascade de vesti proaste, nu aveam decât un singur gând: Antiohia. Antiohia cea splendidă, cea bogată, ilustra metropolă a imperiului, pe care Chosroes o asediase. Antiohia, unde curajul garnizoanei era dublat de eroismul locuitorilor, în ciuda disproporției dintre forte, își apărau orasul de câteva săptămâni ca niște fiare sălbatice. Noi voiam să credem că vor rezista! Însă ce puteau face ei, nefericitii, împotriva unei armate nenumărate și bine antrenate? Atunci a venit vestea îngrozitoare. Antiohia fusese luată cu asalt și cucerită. Templele creștinismului au fost pângărite, desacralizate și la fiecare răspântie s-au aprins, la porunca Marelui Rege, ruguri ale căror flăcări urcau până la cer, proclamând suprematia zeului Soare.

Căderea giuvaerului imperiului a răsunat pe toată întinderea acestuia ca un tunet, în regiunile de granită s-a instaurat panica. Valuri de refugiați s-au împrăștiat în Anatolia și până în capitală. Eu mă revoltam la ideea că

231

orasul în care locuisem, unde adunasem atâtea amintiri plăcute, unde se hotărâse viitorul meu căzuse în mâinile dușmanilor. Mă gândeam la Macedonia, la călugării care mă găzduiseră și mă ascundeam pentru a plânge, împărăteasa, de fapt, nu are dreptul să se neliniștească pentru prietenii ei, căci ea nu are preferințe, fiind mamă nepărtinitoare pentru toți copiii ei. De altfel, n-as fi avut posibilitatea să mă las mult timp în voia disperării.

Catastrofa suferită de imperiu nu-l oprise nici o clipă pe Ioan din Cappadocia în campania lui pentru a mă distruge, iar Barsyme mă ținea la curent aproape zi de zi cu urzelile lui. Făcea parte dintre oamenii pe care îi primeam în secret. S-ar crede că, dacă ești înconjurat și păzit zi și noapte, îți pierzi orice intimitate, însă, în mijlocul multimei care observa cele mai mici gesturi ale mele, mi-era suficient un număr restrâns de doamne și eunuci în care aveam încredere pentru a-mi sluji de paravan. Discretia lor fusese răsplătită regeste, dar un cuvânt în plus i-ar fi condamnat să dispară de pe fata pământului.

În unii aveam încredere aproape deplină. Mai fideli ca umbra mea, ei erau făpturile mele, pe care unii îi vor numi sufletele mele blestemate. Arsenius, sora mea Comito și îndeosebi Indaro, de departe cea mai dezinteresată. Cine alta în afară de ea m-ar fi putut forța în această perioadă de dificultăți și tensiuni să primesc fiinta de a cărei prezentă mă temeam cel mai mult: fiica mea ?

Aceasta se speriașe la căderea Antiohiei și fugise împreună cu ai ei până la Constantinopol. S-ar fi putut cruta de oboseala unei călătorii atât de lungi, am ironizat-o eu, căci armatele Marelui Rege nu vor ajunge așa de repede la zidurile capitalei. Indaro a recurs atunci la lacrimi, care nu m-au impresionat prea tare. Să o primesc pe fiica mea!

232

Să-mi recunosc bastarda! În momentul în care Ioan din Cappadocia mă vâna și imperiul era scuturat de furtună! Indaro și-a pierdut mintile. N-am reușit să o descurajez pe neghioabă: s-a târât la picioarele mele. Irina, zicea ea, nu avea decât o singură dorință: să-și vadă mama, fie chiar și câteva clipe, și apoi să nu mai încerce niciodată să se apropie de ea. Sătulă să mă războiesc cu ea, am cedat.

Întrevederea a avut loc într-un paraclis al gineceului, o încăpere micuță, cu peretii din alabastru și tavanul acoperit cu mozaic înfățișând bolta cerească. Indaro a adus-o în secret pe fiica mea. Era foarte înaltă, destul de voinică, stângace, fără gratie. Nu mi-a trecut prin cap să o îmbrățisez. De la prima vedere am constientizat cum se scurg anii, nu că m-as fi crezut tânără, dar avusesem până atunci impresia că nu-mi trădam vârsta, și mi-am dat seama subit că mă apropiam de cincizeci de ani.

Am întrebat-o pe Irina cum aflase de identitatea mamei ei. Indaro i-o dezvăluise atunci când s-a măritat și, dacă solicitase o audiență, o făcuse la sfatul tatălui ei, cu care corespundea, acel Pharas despre care o altă minciună de-a lui Indaro mă făcuse să cred că era mort. Asadar, primul meu amant trăia.

Un val de nostalgie, de ură, de dragoste m-a cuprins. Mă clătinam atât de tare, încât am fost nevoită să mă sprijin de perete, a cărui piatră rece m-a înviorat. Am întrebat-o cu severitate pe Irina ce voia. Nu avea tot ce-și putea dori ? Nu-i dădusem totul ? Mi-a răspuns printr-un torent de reproșuri, conchizând că nu mă va ierta niciodată că am lăsat-o să creadă că e orfană. Ochii mici și răi care mă fixau mi-au adus aminte de mama și detestam această amintire. Am înțeles că, dacă-și părăsise provincia, nu era nici de frica persilor, nici

din dragoste filială, ci pentru a fi recunoscută ca fiică a împărătesei și pentru a obține o poziție demnă de rangul ei. Am încercat să-i explic că era imposibil ca ea să rămână la Constantinopol sau la Palatul Sfânt. „Dacă n-o faci pentru mine, măcar fă-o pentru fiul meu, însă îmi închipui că nu știi că esti bunică”, mi-a aruncat ea. Ba da, stiam, îl chema Anastasius și tocmai împlinise nouă ani. Avea părul blond, ondulat, ochii căprui-deschis, o frunte joasă. Era un copil linistit și afectuos, un elev silitor, care vorbea deja latina în afară de greacă. M-a privit uluită, descoperind că acolo, în fundul îndepărtatei sale Caria, se afla sub supravegherea mea și că le cunosteam existența în cel mai mic detaliu. Poate că n-o arătam, dar nu puteam fi acuzată că nu mă interesa soarta lor. Această femeie masivă era exact contrariul fiicei pe care mi-as fi dorit-o, dar poate că ar fi fost altfel dacă ar fi primit dragostea maternă, totuși rămânea carne din carnea mea. Trebuia să mă adun rapid și să-mi arăt fermitatea dacă nu voiam să mă las înecată într-un sentimentalism pe care l-am evitat toată viața. „Vei obține tot ce ceri, i-am declarat eu, dar cu o singură condiție: să pleci imediat, să părăsești Constantinopolul și să nu te mai întorci niciodată.”

— Păstrează-ti cadourile! a scrâsnit ea.

— Totuși, până acum, ti-au prins foarte bine, i-am întors-o eu.

Furioasă, simțind că pierduse partida, a părăsit încăperea fără o privire, fără un salut. N-as fi rezistat nici un minut în plus. Gâfâiam, sudoarea îmi curgea pe față și o migrenă nemiloasă îmi strângea tâmplile în menghină. Am poruncit ca o escortă de onoare să o însoțească pe fiica mea pentru a mă asigura că va trece Bosforul chiar în aceeași zi și se va întoarce cât mai curând în provincia ei.

Zvonul existenței Irinei și al vizitei sale s-a scurs în afara zidurilor Palatului Sfânt. De aici legenda răspândită de Germanus și Passara că mi-as fi făcut fiica să dispară. Indarno s-a pierdut în scuze, s-a încurcat în explicații și m-a implorat să-i iert minciunile. Poate că, la urma urmei, nu gresise prea tare, dar abia reuseam să o ascult. Mintea mea era în altă parte. Pharas era încă în viață în acest oras, nu departe de mine, și amintirile amare mă sufocau. Pharas putea suporta, după atâția ani, răzbunarea mea. Dar puteam face una ca asta tatălui fiicei mele, mai ales după ce am văzut-o? Cât despre ideea de a-l

revedea, nu voiam ca un bărbat urât și îmbătrânit să-mi murdărească vechea imagine pe care o păstram despre el și, pentru a îndepărta tentatia, peste chipul întunecat și frumos al tineretii lui am suprapus figura luminoasă și zâmbitoare a lui Ruderic. Abia atunci am plâns, fără să știu dacă pentru cele două iubiri moarte sau pentru Antiohia, al cărui lung martiriu era detaliat în rapoarte.

Persii nu erau barbari nici pe departe. Jefuiau, furau, masacrau nu în dezordine, ci metodic și numai la ordinele ofiterilor lor. Marele Rege nu lăsa nimic în voia întâmplării: după ce orasul a fost golit de comori, a poruncit să fie ras de pe fata pământului, în acest fel, din pricina lui, Antiohia care strălucise atâtea secole în istoria lumii nu mai exista. Rarii supraviețuitori, deportați în străfundurile Persiei, în provincia cea mai aridă, au fost siliți să construiască alt oras, căruia Chosroes i-a dat numele victimei sale... Îmi închipuiam, copilărește, că, după o asemenea catastrofă, destinul nefast va înceta să ne chinuiască și că furtuna se va opri. Mă înselam, căci valul de vesti proaste nu părea încetinit de nimic și fiecare zi ne aducea o înfrângere, pierderea unei fortărețe, căderea unui oras. Mi se întâmpla să mă întreb dacă nu stârnisem furia divină și mă

235

gândeam în zadar ce am fi putut săvârși pentru a-l ofensa pe Dumnezeu, în toată această perioadă, n-am încetat să-l admir pe Iustinian. Antiohia fiind stearsă de pe hartă, hotărâse nu numai să recucerească terenul pe care fusese așezată, ci și să o reconstruiască mai frumoasă, mai mărească ca înainte. Nici o zi, nici o clipă n-a părut obosit, nici măcar slăbit. Nu era convins de victoria finală, căci nu manifesta nici optimism, dar nici pesimism, se multimea să guverneze constiincios, metodic. Datorită acestei atitudini ne sustinea și pe mine, și pe colaboratorii noștri. Ne împiedica să disperăm. Nu renunța să se bată cu Chosroes și în vis se gândea doar la revansă și l-a rechemat pe Belizarie în țară pentru a pregăti următoarea campanie în Orient.

Împreună cu statul său major, generalissimul a revenit la Constantinopol, și Ruderics-a întors între zidurile orasului. Mă sfâșia tentatia de a-l chema la palat și de a-l revedea. Cu toate acestea, nu puteam și nu trebuia. Nu aveam să renunț la sacrificiul făcut și nici nu voiam, după ce l-am făcut să sufere din pricina ei, să-i dezvălui nestatornicia mea. Zilele treceau, rezistentă mea slăbea și mă rugam lui Dumnezeu ca Belizarie să plece cât mai iute din capitală. De fiecare dată când se deschidea ușa camerei mele, tresăream ca și cum ar fi trebuit să apară Ruderic, uitând că era, practic, imposibil, în după-

amiaza aceea, când balamalele de argint s-au răsucit în tâtânile lor, nu m-am putut abține să nu tresar; dar în locul tânărului ofiter a intrat o văduvă. Era Antonina, îmbrăcată în văluri de doliu. A vărsat un suvoi de lacrimi, scotând gemetele cele mai patetice. Din această tânguială funebră reieșea că amantul ei, Theodosius, o părăsise. Am liniștit-o și am rugat-o să-mi povestească totul.

Curtezanul fugise din Constantinopol pentru a se

236

THEODORA, > IPARATEASA BIZANTULUI

Închide într-o mănăstiri. Asadar, fusese atins dintr-o dată de grația divină ? am întreb eu. Antonina afirma contrariul. Ce motiv îl împinsese atunci să-si caute salvarea în religie ? S-a pierdut într-o însiruire de minciuni, până când am silit-o să mărturisească adevărul, începuse din nou să hohotească și, printre sughituri, mi-a mărturisit că tânărul Theodosius continuase să o coplesească, însă ea ceruse prea mult de la el și, în pofida tineretii sale, își pierduse puterile. Epuizat după atâtea servicii vitejeste, buimăcit, își găsisese salvarea în fugă. Antonina jura că o să moară de durere. Catastrofele care scuturau imperiul nu însemnau nimic în comparație cu drama pe care o trăia. Mi-am înăbusit un hohot de râs și, într-un fel, i-am fost recunoscătoare, fiindcă, fără să-si dea seama, mă înveselea în momentul în care simteam cel mai mult nevoia. Inspirația mi-a suflat să o sfătuiesc să ceară ajutorul sotului ei. Am înțeles din reacția ei că se întreba dacă nu cumva îmi bat joc de ea, dar m-a părăsit înșeninată. A reușit să-l convingă pe Belizarie că pierduse în Theodosius colaboratorul cel mai fidel, prietenul cel mai fermecător și că era necesar să facă totul pentru a încerca să-l recupereze. Belizarie s-a conformat imediat, cu graba care îl caracteriza, și a cerut o întrevedere cu noi, nu pentru a vorbi despre război, ci despre tânărul ale cărui servicii îi erau indispensabile, sustinea el, implorându-l pe împărat să-l cheme înapoi, Iustinian, neînțelegând nimic din afacerea aceasta, m-a lăsat pe mine să-i dictez cum să procedeze. La îndemnul lui, Theodosius a acceptat să iasă din mănăstire. Antonina, regăsindu-si amantul datorită sotului ei, nu mai putea de fericire și cel mai perfect menaj în trei s-a refăcut ca în trecut. Măcar a existat o femeie fericită în perioada aceea de nefericire.

Capitolul 15

T

Oate aceste evenimente dramatice îmi deturnaseră atenția într-atât încât neglijam să cercetez viața de zi cu zi. Schimbarea avusese deja loc atunci când mi-am dat eu seama, imperceptibilă pentru toată lumea, dar semnificativă pentru mine. Apărea un punct asupra căruia Iustinian insistă, altul, asupra

căruia nu era de aceeași părere cu mine, o favoare minusculă pe care refuza să mi-o acorde, de altfel din cele mai întemeiate motive posibile. Această fisură, o mică zgârietură la suprafata bunei noastre înțelegeri, a fost suficientă pentru a mă alerta. Asadar, încrederea pe care mi-o arătase, încredințându-mi sarcina de a le scrie persilor, nu fusese decât o momeală. Se folosisese de mine pentru că mă crezuse utilă, ca să-și dea seama, de altfel, că se înșelase. Pericolul mă pândeă, și amenințarea îmi invada viața cotidiană, Ioan din Cappadocia era hotărât să mă elimine, iar eu eram hotărâtă să-l împiedic să-o facă. Duelul a început, inexorabil, până la moarte.

Fără a mă aștepta la vreun rezultat, l-am luminat pe împărat asupra golurilor din administrația favoritului său și asupra nemulțumirii generale pe care o stârnea. Evitând să menționez necazurile personale, am făcut apel la bunul lui simț politic, la dorința lui de a aduce fericire popoarelor sale, pe care ministrul, în numele lui, le făcea nefericite. Așa cum mă așteptam, am auzit răspunzându-mi-se că Ioan din Cappadocia era geniul cel mai capabil al timpului său.

238

Atunci, strategia mea s-a desfășurat mai insidios și am încercat să-i trezesc lui Iustinian bănuielile în privința ambițiilor favoritului său. O clarvăzătoare îi prezisese că va purta vesmântul lui Augustus, suveranul care a întemeiat imperiul. Sigur că va deveni el însuși împărat, nu ezita să se dedea la incantații magice pentru a grăbi acest moment binecuvântat. Noaptea, la el acasă, se îmbrăca în mare preot și-i ruga pe demoni sau pe câini să-l învestească cu puterea supremă, Iustinian, oricând dispus să ciulească urechea la asemenea zvonuri, a rămas de data aceasta surd. Mi-am dat seama atunci în ce măsură nu mai eram nici prima, nici cea mai puternică. Bineînțeles, Iustinian mă iubea la fel ca pe vremuri, dar nu mai eram eu ochii lui, căci vedea prin altcineva, nu mai eram eu urechile lui, căci asculta de un altul. N-am avut de ce să caut mult timp motivele acestui dezastru. Un altul în afară de mine descoperise secretul cel mai intim al împăratului: slăbiciunea lui. Ioan din Cappadocia îl domina pe Iustinian atât de mult, încât acesta nu se mai putea desprinde de influența lui.

Atunci am fost nevoită să mă tocmesc cu caracterul meu. Până atunci, în toate împrejurările, mă năpustisem drept înainte, fără ezitări, fără să cedez, poate fără milă și fără scrupule. Pentru prima dată am fost silită să mă resemnez. Am fost obligată să fiu tot ce nu fusesem niciodată înainte, adică ascunsă, răbdătoare și vicleană. Cu toate acestea, câmpul meu de manevră

rămânea extrem de mărginit, în fata încăpătânării lui Iustinian de a-si absolvi favoritul, mi-am dat seama că era prea târziu pentru a-i dezvălui războiul ucigas pe care îl ducea împotriva mea. Cât despre ideea de a mă descotorosi de el într-un mod mai expeditiv, era atât de bine păzit, încât nici nu puteam visa la asa ceva. Ioan din Cappadocia era atât de neîncrezător în

239

II

privinta mea, încât nu gusta decât mâncărurile preparate în fata lui. Noapte si zi, mii de gărzi îl apărau si, în ciuda precautiilor lui, informatorii îmi raportau că avea somnul tulburat mereu de cosmaruri în care se vedea înjunghiat de vreun mercenar pe care i-l trimisese eu. Spaima lui devoratoare nu mă consola nici un pic, din moment ce câstiga teren de la o zi la alta. si cea mai mică tentativă se întorcea împotriva mea. Iustinian începea să mă privească cu ochi neîncrezători, iar ruptura s-a lărgit fără încetare.

Cu răceală, cu disperare, asteptam momentul în care avea să devină o groapă, apoi o prăpastie pe care n-o mai puteam depăsi, împăratul era, practic, învăluit. Riscam ce putea fi mai rău, dar sub nici o formă nu trebuia să-i arăt spaimile mele. Deja Curtea se întorcea subtil, suav, dinspre mine. Anticamera mea era mereu plină, dar, cu toate acestea, mai puțin ca de obicei, încă exista o gloată de solicitanți, dar numărul acestora se diminua de la o zi la alta. Ioan din Cappadocia avea multi dusmani, însă acestia socoteau că, o dată descotorositi de mine, le va fi cu atât mai ușor să facă acelasi lucru cu el. Simteam că-mi fuge pământul de sub picioare, dar, dacă cedam nelinistii, eram pierdută. Cu mintea rece, mi-am concentrat toate puterile pentru a descoperi cea mai mică fisură în zidul reprezentat de adversarul meu.

Fiara nemiloasă avea totusi o inimă, bine ascunsă sub viciile si crimele sale, o inimă pe care o păstra doar pentru unica lui fiică, Eufemia, o adolescentă proaspătă, fermecătoare si naivă, bucuria si mândria lui. Antonina, rămasă la Constantinopol după plecarea lui Belizarie si a statului său major în Răsărit, s-a împrietenit cu tânăra, îi făcea vizite sau o invita pe la ea aproape în fiecare zi. A profitat de absenta

240

tatălui, plecat în inspectie în provinciile din Est, căci acesta, bolnăvicios de bănuitor, s-ar fi putut arăta neîncrezător față de o prietenă a împărătesei.

Într-o zi, având chef de confesiuni, Antonina n-a ezitat să-i facă Eufemiei cele mai grave destăinuiri. A început prin a pomeni adâncă nemulțumire pe

care o simtea fată de sotul ei, Belizarie. Cucerise Africa, Italia, Mesopotamia, îmbogătise neîncetat imperiul cu prăzile sale de război, pentru a nu primi în schimb decât cea mai neagră nerecunoscinta. Si-a vărsat amarul, ajungând să critice aspru puterea si pe cei care o detineau. Pentru Eufemia care, stiind-o pe împărăteasă dusmana tatălui său, o detesta, cuvintele ei erau ca mierea. Foarte încântată, a întrebat-o nevinovat pe Antonina de ce îndura Belizarie atâtea nedreptăți când avea toată armata pe mână. O lovitură de stat într-un câmp de luptă îndepărtat nu avea nici o sansă de reușită, a replicat Antonina, dacă nu exista chiar în capitală un aliat solid si puternic.

Imediat ce s-a întors tatăl ei, Eufemia s-a grăbit să-i repete aceste discutii, încântarea a fost mai puternică decât neîncrederea. Dacă Belizarie si armata își uneau fortele cu ale lui, era sigur că va pune mâna pe coroană. A trimis-o să-i spună Antoninei că ar fi fericit să se întâlnească a doua zi. Antonina s-a crispat, înnebunise, ce naiba? Tot orasul colcăia de spioni ai împăratului si împărătesei; întrevederea lor ar iesi la iveală imediat si ar trezi o multime de suspiciuni. Dar, adăugase ea, trebuia să plece în câteva zile să se alăture sotului ei pe front si avea să înnopteze într-o casă izolată pe care o detinea în împrejurimi. Ministrul ar putea să se întâlnească acolo cu ea fără nici un pericol. Acest exces de precautie i-a plăcut lui Ioan din Cappadocia, asigurându-l că avea de-a face cu o femeie serioasă.

" în noaptea convenită pentru întâlnire, s-a dus cât mai

241

discret posibil la casa cu pricina, luând cu el doar câteva gărzi. Antonina îl aștepta, singură, în grădină. S-au găsit doi aliați. S-au recunoscut doi complici. S-au înțeles din vreme asupra mijloacelor si asupra scopului si cu cea mai bună dispoziție au pus la punct complotul lor. Ioan din Cappadocia a promis tot ce a cerut Antonina si a jurat solemn să-si folosească toate puterile pentru doborârea împăratului si a împărătesei, în momentul acela, din tufele din împrejurimi au iesit doi bărbați. Erau Narses si unul dintre aghiotantii lui. S-au năpustit asupra favoritului, care a început să strige după ajutor. Gărzile lui au sosit în goană. Soldatii lui Narses, părăsindu-si ascunzătoriile, au apărut pretutindeni. A urmat o bătălie în toată regula, cu lovituri si răni. În încăierare, ministrul a reușit să fugă si, revenit în viteză în oras, a alergat să se refugieze la Sfânta Sofia.

Până atunci, împăratul refuzase să creadă în vinovăția lui, chiar si atunci când se dăduse de gol solicitând o întrevedere cu Antonina. Avusesem cele mai mari dificultăți să-l conving să accepte stratagama noastră. Cu o zi

înaintea întâlnirii fatale, cuprins de un incredibil acces de afectiune, l-a sfătuit insistent pe Ioan din Cappadocia să nu se ducă în casa Antoninei. Fără să se mai mire că stăpânul lui era la curent cu modul în care își petrecea timpul liber, n-a dat nici o atenție avertismentului său. Cuvintele lui trădătoare, apoi fuga lui i-au deschis ochii, în cele din urmă, împăratului și mi-au îngăduit să cer destituirea lui imediată.

A doua zi, Sfânta Sofia a fost martora unei scene uluitoare, pe care am poruncit mai multor persoane să mi-o povestească, atât de tare mă ungea la inimă. Biserica era înconjurată de forte armate care nu lăsau pe nimeni să iasă, dar permiteau să intre oricui voia. În interior, călugării îl

242

tineau aproape cu forța în genunchi pe Ioan din Cappadocia, în vreme ce unul dintre ei îl tunde, iar preotii, vizibil îngroziti, murmurau rugăciuni. Spectatorii nu-și reveneau din soc. Era același Ioan din Cappadocia care chiar în ziua precedentă se împăuna în culmea puterii... îi înscenasem pedeapsa chiar în interiorul refugiului pe care și-l alesese; obiceiul cerea ca ministrii căzuți în dizgratie să se călugărească... de bunăvoie sau cu forța. Grăbiți să termine cât mai repede, preotii îl dezbrăcaseră pe ministru și se pregăteau să-i pună rasa, când și-au dat seama că aceasta lipsea. Au început să ridice bratele spre cer, să se agite, să se insulte reciproc și chiar să înjure într-un mod foarte nepotrivit unor fete bisericesti, în cele din urmă, l-au zărit pe călugărul paznic al comorii catedralei, care se ținea deoparte, cu ochii lărgiti de frică. Cu riscul de a-l lăsa în pielea goală, i-au smuls sutana de dimie și i-au pus-o lui Ioan din Cappadocia. Șeful guvernului, stăpânul imperiului după Dumnezeu și împărat, nu mai era decât călugărul Ioan.

Oracolul avusese dreptate să-i spună că într-o zi va purta haina lui Augustus, căci acesta era numele paznicului comorii.

Am lăsat grija de a-i numi un succesor pe seama împăratului, care l-a ales pe Theodatus, un înalt functionar cu reputație excelentă.

Obtinusem victoria după lupte grele. Satisfacția mi-a fost totuși umbrită de blândețea pedepsei acordate dizgratiatului. Împăratul, ca și cum ar fi fost în continuare vrăjit, s-a mulțumit să-l exileze nu departe de Constanti-nopol, la Cizic, înapoiindu-i o mare parte din bunurile pe care 'a început să le confiscale. Acestora li s-au alăturat roadele furturilor pe care Ioan din Cappadocia avusese prudența să 'e ascundă și care i-au permis să trăiască pe picior mare. Nu

243

răzbunarea îmi inspira regretele, ci prudenta. Fostul favorit își păstra viața, averea și libertatea. Dar el dovedise că era capabil de orice... până la a dori să o elimine pe împărăteasă și să-l înlocuiască pe împărat.

Preocupările mele au fost date peste cap într-o zi din primăvara anului 541, când am aflat că în Orient, unde ostilitățile reîncepuseră, trupele noastre cuceriseră fortăreața Sisauranon. Unde mai era și această Sisauranon? Bineînțeles, împăratul stia. Cât despre mine, m-am repezit la hartă. Sisauranon era situată în teritoriul persan. O fortăreață modestă, un loc de mână a doua, poate, dar prima noastră reușită. Era un semn, un simbol, și-mi amintesc că am strigat de bucurie la aflarea vestii.

Pentru această campanie, îmi scria Ruderic în raportul lui, Belizarie i-a chemat pe toți aliații noștri. S-a dus chiar să-l scoată din ascunzătoare pe un anume Harith Ghassanidul, un mic rege indigen care se purta cu o mare fidelitate față de imperiu și Biserica... monofizită. Aliații de teapa lui nu valorează prea mult Belizarie l-a trimis în teritoriul persan într-o misiune de recunoaștere, în fruntea celor două mii de cavaleri ai săi. Harith a știut așa de bine să-i convingă pe ofiterii care îl însoțeau de apropierea unei masive armate inamice, încât aceștia s-au retras fără a cerceta mai departe, în felul acesta, arabul a putut să pună mâna linistit pe toată regiunea și să-și însusească singur întreaga pradă de război. Generalissimul i-a adresat reproșuri pentru purtarea lui, pe care acesta a avut insolenta să le conteste.

Cu toate acestea, datorită informațiilor acestui aliat bizar, armatele noastre au putut atinge Tigrul. Am obținut de

244

la împărat să-i acorde lui Harith titlul de patrician. Ce dacă Belizarie dezaproba această răsplată ?

Regele persilor, încrezător și sigur de victorie, își înaintase prea mult trupele. Despărțit de ariergardă, își lăsase regatul fără apărare. Armatele noastre au crezut că întreaga Asirie se afla la mila lor. În momentul în care se pregăteau să se năpustească asupra prăzii oferite, au primit deodată ordinul de a face cale întoarsă. Belizarie întrerupea campania în plină reușită. O epidemie bruscă îl împiedica să continue ofensiva. Acestea erau explicațiile cărora împăratul le dădea crezare. Asta era ceea ce îmi afirma Ruderic în scrisorile sale și ceea ce refuzam să cred.

Îndoielile mele au fost confirmate în scurt timp de minciunile înnebunite ale Antoninei. Ca soție devotată, se hotărâse să i se alăture lui Belizarie pe

front. Bineînțeles, îl luase și pe Theodosius, dar îl lăsase, prudentă, la Efes. ȋăranul urâcios de Photius, fiul ei din prima căsătorie, reusise de data aceasta să-si convingă tatăl vitreg de ghinionul său. și Belizarie, grăbit să o facă să dea socoteală, galopase, pur și simplu, în calea ei, după ce le-a poruncit trupelor sale o „repliere strategică”. Victoria totală asupra Marelui Rege n-avea decât să aștepte altă ocazie!

Pentru prima dată de la căsătoria lor, i-a rezervat Antoninei o primire glacială. Aceasta, deja încercată, a aflat că amantul ei, Theodosius, fusese răpit, fără să se știe nici de cine, nici de ce. Am primit de la ea cereri patetice de ajutor și am vrut să-i dovedesc că, dacă mă sluzea bine, avea dreptul la recunoscinta mea netărmuită. Convinsă că Photius se afla în spatele dispariției misterioase a lui Theodosius, am poruncit să fie arestat, adus la Constantinopol și azvârlit în temnitele Palatului Sfânt. Pentru a-l face jnai maleabil, am poruncit să fie biciuit ca un sclav de rând.

245

Credeam că durerea îi va dezlega limba. Spre surprinderea mea, acest bărbat fragil și cu sănătate subredă a dat dovadă de o rezistentă neașteptată. Torturat, a refuzat să dezvăluie ascunzătoarea în care îl ținea prizonier pe Theodosius. Atunci am ordonat, pur și simplu, torturarea slugilor lui care au vorbit îndată... Eu aveam grijă să-mi fac fericită o prietenă, în vreme ce împăratul se ocupa de repararea greselilor comise de sotul ei.

Marele Rege al persilor avea părțile lui bune. A oprit imediat ostilitățile când a auzit clinchetul aurului: era suficient să audă câteva monede ciocnindu-se pentru a lăsa armele jos. Două mii de livre de argint au permis orașului Hierapolis din Siria să scape de ce putea fi mai rău. Pentru o mie de livre, a renunțat la asediul Dărei. Din contră, Berrhoea, neputând plăti cele patru mii de livre de argint cerute, a fost cucerită și arsă. Locuitorilor din Edessa le-a propus să-si răscumpere prizonierii pe care îi capturase cu un an înainte din Antiohia. Întreg orașul s-a stors și s-a scremut, de la prostituate până la ȋăranii din împrejurimi, în cele din urmă, Marele Rege a consimțit politicos să treacă din nou 'granita... pentru cinci mii de livre de aur și un tribut anual de cinci sute de livre...

La întoarcerea lui Belizarie în Constantinopol știam de-acum la ce să mă aștept, într-adevăr, Antonina a apărut din nou în fata mea, deghizată în văduvă, cerându-l pe Theodosius al ei și jurând că prefera să se omoare decât să rămână despărțită de el. „Dragă prietenă, i-am zis, pentru a o scoate din durerea ei, un giuvaer nepretuit a căzut ieri în mâinile mele, o minune pe care

nimeni pe lume n-a avut-o niciodată. Dacă te încântă, mi-ar face plăcere să te las să-l admiri." t

246

Deși își plângea amantul cu lacrimi de sânge, Antonina nu-si pierduse pasiunea pentru tot ce strălucea. Curiozitatea fiindu-i stârnită, m-a implorat să-i arăt achiziția mea. M-am prefăcut că ezit, am făcut pe misterioasă, pentru a o aduce în culmea nerăbdării, apoi m-am ridicat și m-am dus în fundul încăperii. Am tras o draperie și în spatele ei a apărut Theodosius în persoană. Datorită indicațiilor slujitorilor lui Photius, găsisem locul în care era ținut Theodosius și poruncisem să fie adus la Constantinopol în cea mai mare secret, pentru a-mi pregăti surpriza. Antonina a alergat la amantul ei, care stătea în picioare, cu o mutră stânjenită, l-a strâns la piept mai să-l sufocă, apoi a căzut la picioarele mele și mi-a strâns genunchii atât de tare încât era să cad. S-a ridicat pentru a se năpusti la amantul ei, apoi s-a întors să se agate de tunica mea, numindu-mă salvatoarea ei, stăpâna ei, binefăcătoarea ei.

Mai rămânea să-i împac pe cei doi soți, căci am fost întotdeauna o adversară feroce a divorțului, împăratul, la îndemnul meu, a binevoit să discute cu Belizarie și, prin grija mea, menajul s-a refăcut pentru a treia oară. Mă gândeam că mă pot culca pe o ureche, când acest Theodosius pentru care mă străduisem atât de mult, după o boală scurtă. Mă pregăteam să fiu inundată de un suvoi de lacrimi. Antonina a manifestat într-adevăr durerea cea mai arzătoare, dar mi s-a părut că mai degrabă voia să fie consecventă cu ea însăși. De fapt, n-am simțit-o prea afectată. Poate că se săturase de distracția Theodosius...

Aceste valuri liniștindu-se, m-am întors la problemele mai grave. Nu dusesem o luptă aprigă împotriva lui Ioan din Cappadocia pentru a-l vedea înlocuit de un neputincios notoriu. Un singur om mi se părea apt să relanseze la apă nava statului, care, ca de obicei, lua apă prin toate părțile:

247

Barsyme. Anii lui de colaborare cu Ioan din Cappadocia îl familiarizaseră cu afacerile publice, îmi dovedise loialitatea lui, iar originile umile ne garantau fidelitatea lui. Minte îi era atât de iute, atât de strălucitoare, atât de plăcută, încât uitam de urâtenia lui iesită din comun, nu mai observam capul acela prea mare pentru corpul sfrijit, gura mare plină de dinți lungi, prost înșiruiți, limba aceea cu care își umezea tot timpul buzele și din care plescăia ca o broască.

Iustinian, înduplecat de argumentele mele, l-a numit prefect al orasului.

Credeam că pusesem mâna pe un ministru abil. Am descoperit însă un vrăjitor. Banii intrau în valuri în vistieriile statului, de regulă goale, precum și în cuferele private ale împăratului și împărătesei. Pentru a răspunde acuzațiilor, recunosc că fura. Dar ce ministru, ce apropiat al puterii n-a furat? Sora mea, care nu rata nici o ocazie să-mi dovedească slugărnicia ei în chip de afecțiune, nu recurgea la comisioane, în numele influenței pe care și-o atribuia sau pe care presupuneau alții că o are? Iar Arsenius, credinciosul meu Arsenius, nu băga la buzunar sume frumoase pentru fiecare recomandare ? și chiar curajoasei Indaro, cu inima mare, nu i se întâmpla și ei să-si rotunjească veniturile cu câte o spagă pe care i-o înmânau solicitanții dornici să-si vadă cerintele îndeplinite mai repede ?

Împăratul și cu mine am hotărât să tăiem ghearele aristocrației. Pentru a reduce influența acestor „mediocri”, a refuzat să le usureze taxele și i-a lăsat să se îngroape în datorii tot mai mari. Din spirit de democrație, le-am îngăduit oamenilor de rând să aibă acces la funcțiile rezervate altădată numelor mari și am creat unele noi. De aceea s-au înmul-

248

tit „gloriosii”, „magnificii”, „clarissimi”, „ilustrissimi”, „alesii” și alte titluri cu care se îndopase până atunci doar nobilimea.

Dintr-o dată, denunturile s-au dublat. Dacă primeam un cadou de la seful vămilor imperiale ale Strâmătorii, imediat acesta era denunțat pentru piraterie, iar noi eram acuzați că am fi complicitii lui. Dacă porunceam să fie confiscate baloturile de mătase vândute de negustori peste pretul fixat, imediat eram înfierată că as fi deturnat stocul în folosul meu. Nu s-a susținut că eu l-as fi susținut pe falsificatorul acela vestit numit Priscus, care imita perfect semnătura defuncților bogati și, după moartea lor, confecciona contracte de împrumut în favoarea lui ?

„Mediocrii” mi-au imputat că nu m-am săturat niciodată de putere și că m-am întins ca o pată de ulei în tot imperiul. Cât despre împărat, au văzut în el pe nimeni altul decât pe diavolul reîncarnat. L-au citat pe călugărul acela care, chemat în audiență sacră, se oprise paralizat de groază în usa sălii, căci văzuse pe tron un bărbat cu chipul Satanei. Au împins mârșăvia până la a invoca mărturia mamei împăratului. Prietenilor ei cei mai intimi ea le-ar fi destăinuit că primise, cu nouă luni înainte de nașterea fiului ei, vizita diavolului și imediat după aceea a rămas însărcinată... Diavolul! Sărmanul Iustinian!

Această revoltă suscitată de administrația severă, dar eficientă a lui Barsyme ne silea să ne sprijinim și mai mult pe partizanii noștri, îndeosebi pe Albastri, care, de la Nika, ne susținuseră întotdeauna. Dar de la o vreme aceștia se simteau trădați de împărat, din pricina unui incident pe care l-au considerat o insultă gravă adusă facțiunii lor. Guvernatorul orașului Tars reușise, prin pretențiile lui, să-i exaspereze pe locuitori, printre care numeroși Albastri, în cursul unei ceremonii publice, mai mulți au vrut să-și manifeste nemulțumirea și au

249

avut proasta inspirație de a-l ucide pe scutierul său, care încerca să-l apere. Arestati, ei fuseseră găsiți vinovați și executați, în ciuda indulgenței sale binecunoscute față de Albastri, împăratul, voind să-și dovedească nepărtinirea totală, confirmase sentința, fără să-și dea seama cu adevărat că în felul acesta îi provoca pe partizanii noștri. Mie îmi revenea sarcina de a remedia situația... cu ajutorul lui Barsyme. Dacă îl adusesem în fruntea guvernului, era pentru binele imperiului, pentru odihna împăratului și pentru a-mi executa docil planurile. Sosisese ocazia de a-l pune la încercare.

A început prin a-mi detalia circumstanțele acelei afaceri penibile din Tars. Am întrebat dacă guvernatorul, atât de sever cu Albastrii, aparținea partidei Verzilor, într-adevăr, așa era, mi-a confirmat Barsyme.

— Cum îl cheamă ?

— Calinicus.

— Este același Calinicus care e fiul lui Dessius, fratele șefului soldaților din Epir ?

— Chiar acela.

— Să fie tras în teapă pe mormântul Albaștrilor pe care i-a executat.

— Maiestate, dar comandă o cetate a imperiului. Trebuie un ordin personal de la împărat.

— Este același Calinicus a cărui familie a avut o proprietate în afara zidurilor Constantinopolului, nu departe de Sfânta Măria a Izvorului ?

— Așa cred, Maiestate, dar nu văd...

— N-are rost să vezi, mulțumește-te să te supui poruncilor mele.

— Ce-o să zică împăratul, Maiestate ? Calinicus se bucură de încrederea lui.

— Ori el, ori tu vei fi tras în teapă, alege! am strigat

250

scoasă din fire.

Barsyme a făcut o grimasă foarte asemănătoare cu scâlâmbăielile cimpanzeilor din menajeria palatului, cu care, de altfel, semăna uimitor de mult. Atunci am știut că neinspiratul Calinicus va avea soarta pe care i-o alesesem.

Am avut grijă să nu-i dezvălui lui Barsyme amintirile care rnă asaltau ascultându-l. Sunt fetită, fug de-acasă, iată-mă în afara zidurilor orasului, alerg peste câmpuri până la incinta vastă a unei proprietăți magnifice, mă cocot între două creneluri, copiii se joacă în grădina minunată, mica Eudoxia se apropie de zidul care mă adăposteste. Mă zăreste, îmi întinde păpusa ei, fratele ei o dojeneste, o îmbrâncește, păpusa cade și se sparge. Fratele o amenință pe intrusă: „Dispari de-aici, jengoaso, sau sclavii mei te vor biciui.” Încă îi aud vocea, îl chema Calinicus. și după atâția ani, găsisese mijlocul de a se oferi răzbunării mele. Cu toate acestea, dacă îl condamnam la o soartă atât de teribilă n-o făceam pentru a alunga un cosmar din copilărie, ci pentru că politica îmi dicta să dau un exemplu, împăratul îi defavorizase pe Albastri, împărăteasa îi pedepsea pe Verzi, iar echilibrul era restabilit.

Capitolul 16

iuma s-a ivit în inima mlastinilor din Pulusium, pe valea Nilului, l-au dat naștere aerul umed și stătut, apele în care putrezeau lesurile animalelor și tulpinile de lotus. S-a întins rapid până în Siria, apoi, din provincie în provincie, a vizitat granitele răsăritene ale imperiului. Am crezut că locurile îndepărtate vor fi scutite. Insulele cele mai izolate, muntii cei mai inaccesibili au fost atinși. Unele orase care au scăpat de epidemie la trecerea ei și ai căror locuitori își închipuiau că scăpaseră au fost lovite de o a doua vizită a năpastei. Parcă însuși vântul transporta veninul subtil.

Constantinopolul simtea înaintarea nemiloasă a răului, refuzând să admită însă că l-ar putea afecta. Farul universului era invulnerabil. Metropola artelor, a luxului, a plăcerilor era protejată. Orasul Domnului va fi apărat prin miracole... și locuitorii continuau să se distreze, să cheltuiască, să râdă fără griji.

Epidemia s-a abătut aproape surprinzător la sfârșitul primăverii anului 542 și s-a împrăștiat cu viteza fulgerului, în câteva zile, numărul victimelor a crescut în ritm ametitor. Cei care începeau să verse sânge mai puteau trece noaptea, însă cei al căror trup se acoperea de pustule negre nu mai aveau de trăit decât câteva ore.

Confuzia si dezordinea sporeau fără încetare. Sclavii rățăceau lipsiti de stăpânii lor; stăpânii care fuseseră obisnuiti toată viata să fie serviti de altii se trezeau cu un

252

singur slujitor care să-i ajute, chiar când erau bolnavi sau muribunzi. Imobilele, grupuri întregi de case rămâneau fără nici un locuitor. Străzile, de regulă atât de însufletite, s-au golit cu desăvârsire. Oamenii rămâneau închisi în casă, pentru a-si îngriji sau pentru a-si plânge rudele. Constan-tinopolul a devenit un oras mort. Administratia fiind paralizată, toate serviciile publice au încetat să mai functioneze. Aprovizionarea a fost întreruptă. Morile si brutăriile si-au închis portile. Foametea a însoțit în scurt timp moartea. Aparitiile s-au înmultit. Multi au văzut înăltându-se în fata lor demoni, înainte de a fi loviti de boală. Unii îi vedeau în vis si, imediat ce se trezeau, simteau primele simptome. Altii îi auzeau pe acesti demoni strigându-i pe nume si atunci se baricadau în spatele mai multor usi, fiind convinsi că ciurma venise peste ei si refuzau să le mai deschidă apropiatilor. Sperau să scape în felul acesta de demoni, de contagiere, din păcate fără succes. Supravietuitorii au alergat în biserici. Zi si noapte umpleau sanctuarele, rugându-se, implorând, sau se spovedeau si se pregăteau de moarte.

La palat, eram tinuti la curent cu situatia, oră de oră. împăratul își păstra sângele rece, dar eu stiam că pentru el fiecare moarte era o nouă rană, o nouă suferintă. Eu însămi eram epuizată si, totodată, sfâsiată de durere. Nu mai puteam nici să mâncăm, nici să dormim. Aveam impresia că ne batem sau mai degrabă că ne zbatem în fata unei fantome insesizabile, omniprezente, care lovea fără încetare pretutindeni în imperiu. Sub povara acestui sentiment îngrozitor, insuportabil de neputintă, tineam să ducem o viață cât de cât normală, însă trezirea dimineata, îmbrăcatul, îndeplinirea gesturilor zilnice cereau de fiecare dată un efort-Angoasa ne anchiloza pe toti. Viata de la palat era complet dezorganizată. Bineînțeles, nu mai erau ceremonii, audiente

253

solemne si cu atât mai puțin banchete. Linistea surprindea cel mai mult în această locuintă imensă, atât de sonoră de regulă, atât de plină de murmur, si această liniste apăsată de amenintări îmi sporea angoasa.

si apoi erau cei pe care nu-i mai revedeam, curtenii, membrii guvernului, până la eunuci, gărzi si slugi; cel care cu o zi înainte sau doar cu câteva ore mai devreme era acolo nu mai apărea. Nimeni nu punea întrebări. Nu se

vorbea despre ei, nu li se pomeneau numele, fiecare își vedea de treabă, întrebându-se cine va fi următorul.

Într-o dimineată, în camera mea, în timpul toaletei, unul dintre eunuci a început să se clatine. Mi se păruse că avea o expresie ciudată, dar cine mai dădea atenție unor asemenea amănunte? Nefericitul s-a răsucit pe călcâie, apoi s-a prăbusit, cu ochii scosi din orbite. O limbă enormă, violacee îi iese din gură, îl sufoca. Femeile, ceilalți eunuci se dăduseră câțiva pași în spate. Pentru nimic în lume nu l-ar fi ajutat, nu l-ar fi atins, într-un efort nemaipomenit de a-mi înfrânge lasitatea, m-am aplecat asupra bolnavului și am pus mâna pe fruntea lui care ardea de febră. Am simțit nu atât frică, cât un dezgust înfiorător, de neînvins, involuntar, pe care mi-l reproșam și pe care mi-era teamă să-l arăt... în cele din urmă, au sosit ajutoarele pentru a lua bolnavul. Cărații l-au înhățat brutal pe sărmanul meu eunuc. Mâncile lui lungi, albe, se târau pe jos și capul îi tresaltă mecanic. Mi-am ferit privirea, înfiorată.

Mortii, mult mai numerosi decât viii, puneau probleme urgente, împăratul s-a ocupat în primul rând de ei. Din moment ce nu mai existau destule brate pentru a-i îngropa, aceștia se descompuneau în case, pe străzi, în piete. Printr-o ironie a sortii, anul acela a adus una dintre verile cele mai toride pe care le suportasem vreodată. Căldura accelera

254

procesul de putrefacție și sporea mirosurile pestilente. Nu puteam lăsa cadavrele să se înmulțească la nesfârșit.

Împăratul l-a însărcinat atunci pe Theodorus, marele referendar al Curtii, cu o misiune de curățare, în ciuda pericolului, a acceptat cu un curaj exemplar. A strâns voluntari și s-a dus în oras, să sape gropi peste tot. Nimeni nu mai avea putere să țină slujbe de înmormântare. Cadavrele erau aruncate în gropi, îngrămădite unele peste altele, în scurt timp, acestea n-au mai fost suficiente: gropile comune s-au umplut toate până la refuz, iar numărul mortilor creștea atât de repede că nu mai era timp să fie săpate altele noi. Problema devenise crucială. Ne înhămasem cu toții, inventând soluțiile cele mai nebunești, pentru a face să dispară câteva mii de cadavre pe zi.

În cele din urmă, unul dintre noi, nu mai tin minte cine, a sugerat o inițiativă pusă în practică imediat: scoaterea acoperisurilor tuturor meterezelor Galatei, pe partea cealaltă a Cornului de Aur și, de sus, aruncarea cadavrelor în interior, nu contează cum, cât mai repede. Când se umplea un turn, acoperisul era sigilat. Curând toate turnurile au fost pline. Atunci au fost chemați noi voluntari, însărcinați să care cât mai multe cadavre până pe faleză și să le

arunce în Bosfor, în speranța că vor fi duse de curenți departe de Constantinopol. Împăratul a mers până la a-i invita pe sefi Albastrilor și ai Verzilor ca să-i roage să încheie un armistitiu. Acestia au consimțit. Cele două facțiuni rivale, s-au unit în numele mortilor și se putea vedea imaginea neobisnuită a unui Albastru cărând cadavrul unui Verde și invers.

Împăratul a vrut, de asemenea, să reteze răul din rădăcină, l-a convocat în capitală pe cei mai buni medici ai imperiului, a improvisat laboratoare în anexele palatului, a făcut rost de cadavre... n-a fost greu, grădinile erau ticsite...

255

și practicienii le-au disecat, le-au analizat, au experimentat zi și noapte.

După ce ne-au lăsat să ne perpelim mai mult de două săptămâni, n-au putut decât să-și mărturisească perplexitatea. Unii bolnavi, inițial scutiți de ciumă, mureau brusc, alții, atinși și condamnați, supraviețuiau, deși nu li se mai dădea nici o speranță. Același tratament aplicat mai multor persoane dădea rezultate diferite, în concluzie, nu s-a găsit nici un remediu, nu s-a putut recomanda nici o măsură de precauție și, după părerea medicilor, boala nu intra în domeniul rațiunii umane. Ciuma parcă a profitat de această neputință. Și-a îndoit pofta devoratoare, făcând și mai multe victime. Spre Răsărit, orase întregi, și nu putine, au fost complet depopulate, în Apus, recoltele putrezeau pe câmpuri fiindcă nu mai avea cine să le recolteze. La Constantinopol ajunsesem la saisprezece mii de morți pe zi, adică numărul total al fortelor noastre armate în Italia și, mai târziu, când epidemia s-a potolit în sfârșit, numărul victimelor a urcat la trei sute de mii.

Aceste cifre, oricât de impresionante ar fi, nu pot da nici o idee despre nenorocirea pe care o trăiam, în fața atâtor morți, în fața acestei tragedii pe care o suferea întreg poporul, mă cuprindea groaza. Listele macabre care-mi erau aduse zilnic răsunau fără încetare în capul meu, până aveam impresia că văd piramide, grămezi, munti de cadavre înghesuindu-se în fața palatului; și ce să mai spun de îngrijorarea legată de cei dragi, de privirile aruncate pe furis pentru a-i observa pe apropiați, pentru a depista unul dintre semnele acelea pe care învățasem cu toții să le recunoaștem, în fine, cel mai rău, frica pentru sine, acel sentiment care pune în permanentă un nod în gât și ziua, și noaptea. Acesta ne epuiza, ne storcea putinele forte rămase, și, în

256

plus, trebuia să ni-l ascundem din pudoare, pentru a nu-i lipsi ne ceilalti de ultima lor fărâmbă de curaj.

Toamna a sosit si, brusc, epidemia s-a oprit o vreme, începusem să credem că răul trecuse când, într-o dimineată, împăratul s-a trezit cu febră, o febră atât de .neînsemnată, atât de usoară, încât nici pulsul, nici pielea nu o trădau; si totusi, stia si el, stiam si eu. Era atins de ciumă, în aceeași seară, glandele i se umflaseră considerabil, îndeosebi după urechi si la subsuori, în timpul noptii, febra a crescut îngrozitor si a trecut de la letargie la delir. A doua zi, apăruseră buboanele, acele buboane înspăimântătoare de care întreg universul învățase să se teamă si care însemnau aproape inevitabil moartea. Exista o slabă, foarte slabă șansă de a scăpa. Dacă buboanele rămâneau doar în stadiul de a se umfla si de a supura, bolnavul mai avea o speranță de a fi salvat, dar, dacă urmau să se întărească si să se usuce, moartea venea în cel mult cinci zile. Iustinian avea gâtul atât de umflat că nu putea înghiti nimic, riscând, ca atâtea alte victime, să moară de foame. Din fericire, firea lui frugală îl învățase să se multumească cu foarte puțină mâncare. Nu plecam de la căpătâiul lui nici noaptea, nici ziua. În cea mai mare parte a timpului îl tineam de mână, ca si cum as fi vrut să-i transmit vitalitatea mea. Ba îngenuncheam în fața icoanelor si mă rugam din toate puterile, ba mi se întâmpla să mă revolt împotriva lui Dumnezeu. Oscilam între disperare si, uneori, o lucire de speranță, încercam să-mi ascund slăbiciunea si a fost nevoie ca el să-mi pomenească de câteva ori numele în delirul lui ca să izbucnesc în hohote.

Demnitarii veneau să-mi ceară ordine si eu nu stiam ce să le răspund, ceea ce de altfel nu mă preocupa prea

257

tare. În oras se aflase că împăratul era contaminat și pretutindeni domnea consternarea. Oamenii baricadati în case de frica răului si-au părăsit adăpostul si au venit la palat să aștepte vesti. Cinci zile s-au scurs, cinci zile pe care le-am petrecut supraveghind respirația lui Iustinian... cinci secole. Apoi, într-o bună dimineată, bucele mi s-au părut mai moi si mai puțin umflate. După-amiază, febra a scăzut puțin. Viața triumfa.

Ieseam din infern. Dar în ce stare! M-am speriat când m-am văzut prima dată într-o oglindă. Zile la rând nu avusesem deloc grijă de mine. Părul meu cădea tern si lins, ochii erau cufundati în chipul descărnat si cenușiu. Mergeam încovoiată, ca o bătrână. Sufletul meu era si el îmbătrânit. Oboseala, îngrijorarea uscaseră totul. Nu mai eram decât o carapace goală. Eram incapabilă să actionez, să vorbesc, să gândesc, să simt ceva. si totusi, această

încercare, cea mai grea din viața mea, nu fusese inutilă, pentru că această lungă cufundare în suferință mă purificase de cea mai mică îndoială pe care as fi putut-o avea în privința dragostei mele absolute și a necesității misiunii mele. Fusesem la un pas de a-mi vedea puterea prăbusindu-se și opera dispărând. Dar ce însemna asta în comparație cu frica pe care o simtisem pentru Iustinian ? Probabil că nu l-am iubit niciodată mai mult ca în zilele acelea în care a luptat împotriva morții. După ce m-am temut pentru viața lui, am știut că nu mă mai poate înfricoșa nimic, nici măcar propria moarte.

Grijile și incertitudinile nu m-au părăsit însă, căci rămăsese foarte bolnav și foarte slăbit. Deși era perfect lucid, de-abia putea vorbi. Cum ar fi fost capabil să-și asume din nou îndatoririle funcției sale? Atunci, în șoaptă, m-am rugat să accept să guvernez. Bineînțeles, nu-l puteam

258

refuza. Am fost silită să plec de la căpătâiul lui ca să mă adâncesc în dosare, să primesc demnitari, să iau hotărâri, să dau ordine. Pe deasupra, trebuia să afisez în fața tuturor încredere deplină în forțele proprii, îi simteam scrutându-mă pentru a ghici adevărata stare de sănătate a împăratului. Deseori în viață jucasem teatru, dar întotdeauna de bunăvoie și pentru a-mi duce planurile la îndeplinire, însă de data aceasta eram nevoită, în ciuda voinței, să mă prefac senină, bine dispusă, încrezătoare, deși spaima mă rodea pe dinăuntru. A fost momentul în care m-am simțit cel mai singură în viață. Ruderic îmi lipsea dureros de mult. Ar putea părea paradoxal că-mi era dor de amant la căpătâiul unui sot atât de drag. Aveam, pur și simplu, nevoie de optimismul și vioiciunea unuia pentru a compensa lipsa celuilalt.

Nu aveam aproape pe nimeni care să mă ajute. Epidemia îi decimase pe miniștri și pe înalții funcționari. Desigur, Barsyme și Narses mă asistau, dar nu erau suficienți pentru câte probleme aveam. Am fost silită să apelez la nou-veniti, străini de afacerile statului. De la căsătoria noastră, Iustinian mă tinuse la curent cu politica, dar nu cunosteam mecanismele administrației și funcționarea diferitelor servicii. M-am confruntat și cu crize internaționale. Pentru prima dată am auzit vorbindu-se de Totila, noul rege al gotilor, îndepărtatul urmaș al Amalasunthei. Profitând de ravagiile făcute de ciumă în rândurile armatelor noastre și de neputința împăratului, a pus mâna practic fără luptă pe aproape toată Italia, în scurt timp, imperiul n-a mai rămas decât cu Roma și Ravenna. Atunci, Totila a cerut să negocieze cu mine, convins că, în poziția mea precară, voi accepta un pact. Am refuzat în numele demnității

imperiului... cu toate riscurile si amenințările pe care le implica un asemenea răspuns.

259

În toată această perioadă, n-am avut alt sprijin decât învățăturile pe care mi le dăduse demult împăratul, îmi repetase deseori că mai bine este dusmanul binelui. M-am mărginit, asadar, să fac ce-mi stătea în puteri, fără a încerca imposibilul.

Tot el mă învățase că, pentru a încheia o operă, nu era neapărat necesar să întocmești planuri. Cel mai important este să începi să muncești. Atunci, când cel mai dramatic hazard m-a așezat pe neasteptate în fruntea imperiului, i-am urmat sfatul. Contrar ideilor împământenite, cred că o femeie trăiește mai bine în mișcare decât în inactivitate. Astfel, activitatea a devenit singurul meu leac împotriva migrenelor care mă chinuiau de la începutul acestei grele încercări. Nu munceam pentru mine, ci pentru împărat și pentru imperiu. Nu puteam da gres.

În acest răstimp, Iustinian nu-si revenea. Petrecea ore întregi apatic, absent, uneori cu crize de delir. Slăbiciunea extremă a organismului său ne făcea să ne așteptăm în orice clipă la un nou atac de ciumă care i-ar fi fost fatal, căci epidemia nu fusese încă oprită. Atunci s-a răspândit brusc zvonul morții sale. Nu cred că la originea lui s-au aflat reaua intenție, intriga sau minciuna deliberată. Era vorba mai degrabă de una dintre acele născociri neîntemeiate care trebuie atribuite, pur și simplu, gustului pentru dramă de care dă mereu dovadă poporul nostru. Cei mai mulți se încăpățâneau să considere cert ceea ce persoanele autorizate dezmințeau, martorii jurau că văzuseră ceea ce nu se întâmplase niciodată, alții aduceau acele detalii inventate de la un cap la altul care sună credibil. Această campanie întâmplătoare a dat naștere unei agitații incontrollabile. Auzind fără încetare că eram bănuită că ascund moartea lui Iustinian, îmi simteam curajul tot mai subrezit. Cu atât mai mult cu cât,

260

cu acest prilej, spectacolul lășității umane s-a desfășurat în toată splendoarea lui. Aceasta nu se etala deschis. Mai rău, se răspândea pe ascuns. Oamenii ne evitau, refuzau să vină să ne vadă, să lucreze pentru noi, și asta sub cele mai felurite prețuri. Priveau cu toții viitorul ca și cum împăratul ar fi fost deja mort. Hienele dădeau târcoale succesiunii imperiului, împăratul, lovit pe neasteptate de boală, neavând un urmaș desemnat, speculațiile s-au

dezlăntuit în voie, la fel intrigile. Ruda lui cea mai apropiată rămânea vărul, Germanus. El și soția lui erau mult prea inteligenți pentru a-și manifesta în vreun fel sentimentele sau ambițiile, își păzeau cel mai mic gest, fiecare cuvânt. Au împins ipocrizia până la a veni la Palatul Sfânt pentru a afla ultimele noutăți.

Cu ei n-avea rost să mă prefac optimistă sau amabilă, l-am primit așezată pe tron, îmbrăcată cu „rochia de vrăjitoare” din mătase albastră ca noaptea. Coroana mea grea încrustată cu smaralde, safire, diamante, cu ciucuri lungi din perle le-a reamintit că eu eram stăpâna. Au cerut imperios să-l vadă pe Iustinian și nu i-am putut refuza. Ar fi repetat în stânga și-n dreapta că îl sechestrasem sau, mai rău, că era mort.

Am intrat în marea cameră circulară, camera noastră, unde îl mutasem încă de la începuturile bolii. Linistea și calmul domneau în încăperea pe care o tineam permanent în semiîntineric pentru a-i liniști ochii iritați. S-au apropiat de patul mare în care atipise. Germanus și-a înclinat silueta înaltă. Arborase o mină de circumstantă și sprâncenele încruntate îi accentuau asemănarea cu Iustinian. Passara, de data aceasta tăcută, a lăsat capul într-o parte, cu un aer trist. A avut chiar îndrăzneala de a vărsa câteva lacrimi. Spun îndrăzneală pentru că, în spatele atitudinii dezolate, simteam speranța lor hidoasă. Nu pe Iustinian îl contemplau,

261

ci coroana pe care și-o închipuiau aproape de mâinile lor. Așteptau cu nerăbdare clipa în care să-l îngroape pe împărat, să mă alunge, să ne fure locul.

Am îngenuncheat lângă pat, am luat mâna pe care Iustinian o lăsase să atârne, am sărutat-o, apoi, fără să-i privesc, le-am spus: „Nu e mort, n-o să moară. Acum plecați!” Nu-i urasem niciodată atât de tare și, în mod curios, sentimentul acesta a acționat ca o lovitură de bici. De altfel, aveam nevoie de așa ceva în mijlocul atâtor furtuni.

În acel moment, unul dintre ofiterii mituiți de Arsenius ca să ne țină la curent cu starea de spirit a armatei a sosit din Orient. De fapt, pentru a preveni orice atac inopinat al Marelui Rege, păstram trupe însemnate la granite, împăratul îl trimisese pe Belizarie să le comande. După performanțele cu care ne răsplătise generalissimul, mă îndoiam de eficacitatea acestei precauții. Ofiterul nostru ne-a informat că zvonul morții împăratului ajunsese pe front și se împrăștiase cu viteza fulgerului. Imediat au apărut șoapte, speculații, bombăneli. Anumiți ofiteri, în loc să strângă rândurile și să rămână vigilenți în

fata dusmanului, s-au pus pe intrigi, urzind planuri de viitor. Unii au declarat că nu vor accepta niciodată un nou împărat numit fără asentimentul lor. De fapt, nu aveau nici un pic de încredere în mine și voiau să se asigure că nu voi pune pe tron pe vreunul dintre protejații mei.

Informatorul nostru rămăsese convins că această stare de spirit, deloc întâmplătoare, era rezultatul unei conspirații urzite de anumiți ofiteri superiori ostili în secret. Cine erau acești sefi militari dispuși să ne înjunghie pe la spate? Sprijinindu-se pe pretinsa dispariție a împăratului, aceștia mă insultau, îmi negau autoritatea cu care fusesem investită, profitau de faptul că împrejurările aduseseră pentru moment o femeie la putere pentru a resuscita vechii

262

demoni ai războiului civil. Unul singur ne putea spune numele lor: ofiterul care tocmai ne dezvăluise existența acestei conspirații. Arsenius stia să-și aleagă oamenii, căci informatorul nostru, după ce s-a înapoiat la armata din Orient, a reușit în scurt timp să ne avertizeze că unul dintre principalii vinovați era generalul Bouses, înlocuitorul cumnatului meu în Armenia, în care nu avusesem niciodată încredere.

L-am convocat imediat la Constantinopol, apoi l-am invitat să-mi facă o vizită în gineceu, sub pretextul de a-mi da raportul și de a primi instrucțiuni. De-abia ajuns în fața mea, i-am repetat discuțiile subversive pe care le purtase, am poruncit să fie arestat și l-am azvârlit într-o temniță subterană. Poruncisem, din moment ce-și închipuise că vede prea departe, ca celula să rămână permanent cufundată în întunericul cel mai negru și, din moment ce vorbise prea mult, ca nici unul dintre paznicii săi să nu-i mai vorbească vreodată. Avea să rămână închis astfel vreme de doi ani, după care, cuprinsă de milă, l-am eliberat. Dusmanii mei au afirmat că, atunci când a ieșit din temniță, ajunsese de nerecunoscut și orb, și că sănătatea lui era compromisă pentru totdeauna. Simple exagerări! Îl pedepsisem aspru, dar nu mi-a părut rău, pentru că nu i-am iertat niciodată pe cei care se bizuiseră pe moartea lui Iustinian.

Informatorul nostru ne dăduse de înțeles că exista aproape sigur un alt ofiter superior care mânua din umbră sforile conspirației. L-am hărțuit pentru a-i descoperi identitatea. Am fost siliti să așteptăm mai multe săptămâni apoi, într-o bună zi, Arsenius mi-a adus un bilet anonim care nu conținea decât un singur nume...

Uneori, am avut încredere în cei de care se fereau toți și alții n-am crezut în cei în care aveau toți încredere.

Aproape întotdeauna timpul mi-a dat dreptate. Sunt înzestrată cu o intuiție misterioasă? Din contră. Am observat mereu oamenii cu un alt instrument în afară de inteligență, l-am privit printr-un strat foarte subtil, cel al iubirii mele pentru împărat.

Sunt foarte exigentă cu prietenii sau colaboratorii mei. Nu-i pot suporta în preajmă decât pe cei în care cred. Si dacă sunt exagerat de neîncrezătoare, o fac pentru că principala mea îndatorire constă în a apăra un om. El are plăcerea de a-și dăruia încrederea, eu sunt obligată să o măsoar fără încetare, pentru a-l proteja.

Toate acestea pentru a spune că numele răsunător al lui Belizarie scris pe bilet de informatorului nostru nu m-a uimit. Era posibil ca generalissimul să trădeze, ca acest bărbat care îi datora totul împăratului să se întoarcă împotriva lui, ca sub pretextul de a da puterea armatei să urmărească de fapt coroana, smulgând-o de pe fruntea binefăcătorului său muribund ? Da, toate acestea erau posibile și îmi vedeam, în sfârșit, justificată repulsia pe care o simteam pentru el.

L-am convocat și pe el la Constantinopol, sub același pretext ca pe Bouses. Regenta îl chema la raport pe seful armatei.

Guvernarea ridică destule probleme unei femei. Nefiind decât regentă provizorie, și nu împărăteasă de drept, oamenii nu m-ar fi văzut cu ochi buni dacă foloseam sălile de recepție și cabinetele împăratului. Rămâneam, asadar, izolată în gineceu, unde nu puteam primi, conform obiceiului, decât bărbați alesi la intrare, intimi, și nu multimea căreia împăratul îi permite să se apropie. Trebuia să guvernez prin intermediari. Foloseam ca încăpere de lucru biblioteca gineceului, pe care mi-o amenajase împăratul și în care nu pusesem, practic, niciodată piciorul, îngrămădisem într-un

colț pretioasele manuscrise pe care împăratul le adunase cu atâta dragoste pentru mine. Am aruncat pe rafturi edictele, rapoartele și corespondența. Pe cât de strict ordonate îmi tineam vesmintele și accesoriile, pe-atât de dezordonate erau documentele statului. Spre deosebire de împărat, urăsc hârtoagele, nu-mi place să citesc, nu-mi place să scriu. Am nevoie să văd oameni, să le vorbesc, să-i ascult. Datorită contactului uman mă informam și luam decizii.

L-am primit, asadar, pe Belizarie în bibliotecă si i-am declarat încă de la intrare că luasem hotărârea să-l înlătur de la comandă. M-a întrebat din ce motiv, cu vocea lui surdă si cu acea rostire foarte înceată care mă lăsase întotdeauna să cred că nu-l prea ducea mintea. Stătea în fata jiltului meu, calm si drept, masiv, tânăr pentru vârsta lui, superb cu platosa si coiful de aur, cu mantia si penele rosii.

— De ce, generale ? Pentru că ai conspirat împotriva împăratului.

— N-am rostit nici un cuvânt, n-am făcut nici un gest împotriva împăratului, pentru care mi-as da viata. Dar este adevărat, Despina, că mi-am exprimat neîncrederea în privinta domniei tale, căci asa am considerat necesar.

— Uiti, generale, că împăratul si împărăteasa sunt una si aceeasi persoană. Atacând-o pe una, o ataci si pe cealaltă.

Apoi l-am anuntat că îl condamnăm la arest la domiciliu.

— Dacă îți dau o pedeapsă atât de blândă, tinând cont de greseala ta, o fac de dragul prieteniei pe care împăratul ti-a dovedit-o cu atâta credință si a celei pe care am simtit-o dintotdeauna pentru sotia ta, Antonina...

Văzându-l răsuflând usurat, mi-am dat seama cât de încordat fusese până atunci. Belizarie nu mă putea face să tremur. Chipul acesta plin, cu trăsături regulate, înconjurat

265

de bucle lungi, blonde, trupul acesta mare, musculos, cu bratele si picioarele goale, această masivitate aparentă acoperea o vulnerabilitate pe care o descopeream acum. Dacă l-as fi imitat pe împărat, care îndrăgea aluziile la antichitatea păgână, as fi zis că însusi Apollo se afla în fata mea.

Pentru prima dată de la boala împăratului îmi îngrijisem tinuta, îmi făcusem timp să mă coafez, să mă machiez, să aleg o tunică pe care nu o mai purtasem de mult, purpurie cu benzi late verticale din aur, împodobite cu flori, îmi aruncasem pe umeri un voal alb brodat cu cercuri din aur si purtam perle, doar perle, siraguri de perle. Mă întrebam ce motiv mă împinsese la toate aceste pregătiri. E adevărat că mă emotiona ideea de a-l revedea pe bărbatul acesta care era, în sfârșit, sub puterea mea, după ce mă sfidase atâta vreme. Conștiinta îndurării mele mi-a atenuat ura si am avut un acces de nostalgie:

— Totul ar fi putut fi altfel între noi, generale, i-am mărturisit eu.

— Desi esti foarte frumoasă, Despina, n-am fost niciodată atras de tine, mi-a răspuns el.

L-am urât pentru dispretul lui. Mă obliga să-i precizez că îl iubeam pe Iustinian și că legăturile la care mă referisem erau numai de natură politică. Hotărât lucru, avea să mă dezamăgească tot timpul.

— Bineînțeles, am reluat eu, impunitatea ta are un pret și l-am fixat la două sute saizecezece mii de solidi de aur.

A întrebat cu răceală de unde îmi închipuiam eu că va găsi o asemenea comoară, mai mare decât tezaurul statului. La care am replicat:

— Această comoară, cum o numești tu, generale, nu este decât o mică parte din furturile tale. N-ai decât să scotocești în prada de război pe care ai strâns-o de la

266

vandali în Africa, de la goti în Italia și pe care ai păstrat-o ilegal pentru tine.

Mi-a răspuns că tot ce avea câștigase cinstit. Spusese asta cu fermitatea convingerii și cu emfaza virtutii. Mi-am dat seama atunci că era convins de adevărul vorbelor sale și de integritatea sa.

* și-a mestecat o vreme cuvintele, apoi m-a întrebat de ce urmăresc să mă răzbun pe el.

— Pentru că ai vrut să-l împiedici pe împărat să mă ia de soție, pentru că ai încercat să-i alungi fericirea, pentru că, află și tu, generale, această fericire eu i-am dăruit-o.

— Dar ai adus nefericirea imperiului. Târfă ai fost, Despina, târfă ești și acum, dar de data asta cu un singur client, imperiul, îi iei banii și-l părăsești.

La drept vorbind, nu stiam că Belizarie avea atâta spirit. Trebuie să recunosc că îl provocasem până la limită, ceea ce rușina totuși această franchete cazonă, în-crâncenându-mă să-l umilesc, n-am ezitat să apelez la armele cele mai viclene. Mi-am promis să fiu sinceră în această povestire, desi au existat momente ca acesta, care mi-au fost foarte penibile. Frustrarea și furia m-au făcut într-adevăr suficient de slabă pentru a-i spune lui Belizarie:

— Poate că am fost târfă, dar o târfă care a reușit. Tu, ca totii încornorații din lume, ai dat gres.

Nu s-a clintit, dar l-am văzut clipind, ca pentru a-și înfrâna lacrimile care-i veneau în ochi. L-am simțit căutându-și cuvintele pentru a-și formula răspunsul:

— Într-adevăr, Antonina mă înșală. știu totul. Am suferit amarnic când l-a avut amant pe Theodosius. Dar am închis ochii pentru că o iubesc și voi

continua să o iubesc până la moarte. De altfel, și ea mă iubește, în felul ei, iar tu, Despina, nu poți face nimic.

267

M-a copleșit rusinea. Pentru a nu mă recunoaște învinsă, l-am dat afară.

Revolta din rândurile armatei din Orient fiind înăbușită din fașă, nu mai visam decât să renunț la regentă, însă n-am putut s-o fac imediat. Am fost silită să admit inadmisibilul și să suport rana intolerabilă adusă geniului: în urma bolii, mintea împăratului fusese atinsă mai grav decât trupul. Mai multe luni după aceea, a dat dovadă de ezitare și nestatornicie. De aceea am fost nevoită să-l înlocuiesc în continuare la conducerea statului.

Dusmanii mei nu vor înțelege niciodată că nu voiam să domnesc. Pentru mine, puterea nu însemna decât plăcerea de a o împărți.

PARRTEA A TREIA

Capitolul 17

XV

În numele Domnului Atotputernic și al singurului fiu Său Fiul lui Iisus Hristos, prin Sfântul Duh, prin cei patru evangheliști!, prin sfinții arhangheli Mihail și Gavril, jur să-i slujesc cu credință pe preapiosul și preasfântul Iustinian și pe Theodora, soția Maiestății Imperiale." Prin această modificare fără precedent a textului imemorial, episcopii și magistrații, generalii, guvernatorii provinciilor și ceilalți funcționari depuneau de-acum jurământul și în fața împărătesei, așa cum făceau înainte doar în fața împăratului. Silueta mea a apărut pe marele sigiliu împărătesc, alături de a lui. Prenumele meu figura alături de al lui pe basorelieful de consacrare a clădirilor oficiale. Statui de-ale mele au fost înălțate în mai multe orașe, dintre care unele au fost botezate Theodora, Theodoriada, Theodoropolis. În acest fel, împăratul a vrut să-mi omagieze regenta. A fost prima decizie pe care a luat-o după ce s-a înzdrăvenit.

Îl informasem treptat despre afacerile statului în timpul convalescenței sale. Atunci când, într-o bună zi, și-a cerut dosarele, am știut că era vindecat și am cunoscut multumirea intensă de a repune puterea în mâinile sale. Bucuria mea a fost atât de mare, încât i s-a părut un moment potrivit pentru a-mi cere să-l iert pe Belizarie. Nu fusese pedepsit destul? m-a întrebat el. Într-adevăr, nimeni nu îndrăznea să-l viziteze pe dizgrățiat, nici măcar apropiații lui. Singurătatea, lipsa de activitate îl afectau. Cădea în

270

gândurile cele mai negre și avea crize din ce în ce mai lungi de descurajare. Stricta supraveghere la care era supus, amenințările pe care și le închipuia planând asupra lui îl schimbaseră mult. Convins că risca să fie asasinat în orice clipă de zbirii mei, generalul cel mai impunător al imperiului devenise un bicisnic: „Poate că îl rod remuscările”, i-am răspuns împăratului care îmi descrisese acest tablou patetic. Atunci, schimbând tactica, mi-a arătat scrisorile generalilor nostri care comandau armatele din Italia, unde situația se deteriorase dramatic, care cereau cu toții prezenta lui Belizarie, singurul capabil să ne împiedice să pierdem din nou peninsula.

— A fost un trădător, a uneltit, și o știi și tu, Cezar, am obiectat eu.

— Poate, dar este singurul șef militar demn de acest nume pe care îl avem. A putut să se convingă cum se plăteste complotul. Să-i mai dăm o șansă.

L-am lăsat pe împărat să se întrebe care-mi sunt intențiile, într-o dimineață, l-am convocat pe Belizarie la Palatul Sfânt. L-am lăsat să aștepte mult timp în galeria solicitanților de la palatul Daphne. Aceiași curteni care, pe vremuri, se dădeau peste cap să-i intre în gratii îi întorceau ostentativ spatele. Alții nu s-au abținut să-i arunce grosolăniile și să-l insulte. L-am primit dur, cu sprâncenele încruntate, arborând aerul meu cel mai sever. Se schimbase considerabil față de ziua aceea, cu câteva luni mai devreme, când aproape mă emotionase. Unde era atitudinea lui superbă, puterea trupului, frumusețea chipului la bărbatul acesta slăbit, cu pielea flască și gura întredeschisă? L-am întrebat dacă se caise și, încă o dată, i-am repetat crimele de care se făcuse vinovat. Am exagerat atât de tare, încât a plecat de la mine convins că aveam de gând să-l trimit într-o

271

lume mai bună. Ti interzisesem să călătorească; s-a întors acasă pe jos, însoțit doar de câțiva slujitori, în timp ce mergea, se uita fără încetare în spate, așteptând-se în orice clipă să-i vadă pe ucigasi năpustindu-se asupra lui. Ajuns la palatul său, s-a baricadat înăuntru, a petrecut toată ziua tremurând din toate măduarele, asudând cu picături mari, chinuit de cea mai abjectă groază. Oră de oră eram ținută la curent cu starea lui. Seara, i-am trimis un mesager care, ivindu-se în apartamentele lui private, i-a apărut în față ca îngerul Judecării de Apoi. Văzându-l, Belizarie s-a repezit în colțul cel mai îndepărtat al încăperii și s-a ghemuit acolo, în așteptarea loviturii fatale, lipsit de orice urmă de bărbăție, însă acesta s-a mărginit să-i înmâneze o scrisoare de la mine. Abia a reușit s-o deschidă, atât de tare îi tremurau degetele. Cuvintele îi dansau în

fata ochilor si nu-i venea să creadă ce citea. De fapt, îl anuntam că, pentru a răspunde implorărilor sotiei sale, binevoiam să uit de acuzațiile care îi fuseseră aduse, înapoindu-i funcțiile si averea. Conform aranjamentului pe care îl pusesem la punct minutios împreună cu Antonina, aceasta a apărut în pragul camerei lui. Usurarea sotului a fost atât de mare, încât s-a repezit la picioarele ei, mângâindu-le, sărutându-le, proclamând că ea era viața lui, salvarea lui, jurându-i că de-acum nu mai voia să fie decât umilul ei sclav.

Împăratul dorise să-l trimită pe Belizarie comandant în Italia. Eu depusesem armele, renunțând să-l propun pe Narses, care, după părerea mea, era mai convenabil. N-am vrut să tulbur armonia care domnea de la însănătoșirea împăratului, îmi fusesse suficient, înainte de a-i reda favorurile mele, să-l transform pe erou în las.

Voisem, de asemenea, să aflu de partea cui era Antonina, despre care sotul ei afirmase că îl iubeste si îl

272

sustine. Pentru a o pune la încercare, o însărcinasem să contribuie la terorizarea subtilă si treptată a lui Belizarie, si se descurcase admirabil, repetându-i cele mai înspăimântătoare zvonuri despre intențiile mele, prefăcându-se că se teme de planurile mele. Ea a fost cea care a propus stratagema finală, acea audiență de la care Belizarie a plecat convins că poruncisem uciderea lui. Gândindu-mă mai bine, această crudă mistificare avusese ca scop principal să-l readucă la o viață normală pe Belizarie si asta era ceea ce urmărise încă de la început Antonina. Dacă intrase cu inima usoară în planurile mele cele mai feroce referitoare la sotul ei, o făcuse, în definitiv, pentru a-i recâștiga gratiile mele. Belizarie avusese dreptate, Antonina îl slujea bine.

O văd încă ciripind, fâlfâind din gene, făcând pe proasta. La fiecare cuvânt își clătina părul bogat, de un blond mai mult decât suspect, își agita cerceii lungi, își zornăia numeroasele brățări si coliere. Era convinsă că frivolitatea ei aparentă mă păcălise, că nu înțelesesem nimic, credea că avusese ultimul cuvânt. Atunci i-am declarat că în semn de prietenie si recunostință hotărâsem să-i ofer ce aveam eu mai pretios, rodul cărnii mele, într-un cuvânt, să-l căsătoresc pe nepotul meu, Anastasius, cu fiica ei, Ioana. A reactionat suficient de prompt pentru a-si disimula sentimentele. S-a prăbusit la picioarele mele, acoperindu-mi mâinile cu sărutări si lacrimi de emotie, repetându-mi că n-ar fi sperat niciodată la o onoare atât de neasteptată si la o bucurie atât de absolută. Bineînțeles, a adăugat ea, cei doi erau prea tineri

pentru a se căsători și va fi nevoie să mai așteptăm câțiva ani. N-am putut decât să fiu de acord. Mi se smulsese revenirea lui Belizarie. În schimb, am obținut de la Iustinian permisiunea de a-mi invita nepotul la Curte și de a-l logodi cu fiica Antoninei, cea mai bogată moștenitoare din imperiu,

273

Eram de-acum în măsură să mărturisesc existența lui Anastasius și să-l pregătesc pentru viitorul strălucit pe care i-l aranjasem. Regenta îmi consolidase poziția și nu mai aveam dușmani suficient de puternici pentru a o zdruncina scotocind în trecutul meu. Nu uitasem vizita din urmă cu patru ani a fiicei mele, nici reproșurile cu care mă copleșise. Amintirile penibile de care era legată și însăși personalitatea ei mă îndepărtau de ea. Însă de acest copil, de a cărui existență mă învinuise că nici nu stiam, eram hotărâtă să mă ocup. Doar el rămăsese imun la miasmele care îmi otrăviseră relațiile cu familia. Și apoi, portretul pe care mi-l descriau informatorii îmi plăcea.

Am trimis, asadar, un curier imperial în Caria pentru a-l aduce. Acesta s-a arătat foarte sânguincios, folosind căile poștei imperiale și în scurt timp Anastasius a fost în fata mea. Hotărâsem să-l întâmpin înconjurată de toată Curtea, pentru a evita ieseșirile sentimentale. Nu era înalt, dar era bine clădit. Părea mai mare decât cei paisprezece ani ai săi, deja un bărbat ieseit din adolescență. Nu era deosebit de frumos, însă părul blond și ondulat, tenul mat, moștenit de la mine, și ochii limpezi care mă fixau cu curiozitate îl făceau atrăgător. Neîndoielnic, în înfățișarea lui exista ceva din Pharas, dar mai puțin meschin, mai viril. Nu părea nici un pic descumpănit de ceea ce i se întâmpla. Totuși, doar sosirea curierului imperial care îi cerea să vină la Constantinopol îi fortase pe părinții lui să-i dezvăluie rudenția cu împărăteasa. Până atunci nu știuse nimic și, după cum mi-a mărturisit, s-a întrebat care erau motivele acestei discreții, îi tinuse piept mamei sale care se opunea acestei confruntări și venise să o vadă de aproape, cu ochii lui, pe această bunică atât de vestită. L-am pus să vorbească despre viața lui, cu toate că stiam aproape totul datorită informatorilor mei. Își ajuta

274

mama să administreze fermele pe care le detineau și, deși devenise aproape liric povestind despre agricultură, subiectul nu mă pasiona în mod deosebit. Anastasius era un fermier înzestrat cu originalitate și aplomb, două calități care îmi plăceau. Atunci când i-am pomenit pe părinții săi, i-am simțit reticenta față de mama lui, așa cum el a sesizat disprețul cu care l-am

interogat în legătură cu tatăl lui. Îl iubea pe acesta, dar stia că era slab sub dominația soției sale: „Mama este cea care comandă”, a repetat el. Nu se plângea, constata.

L-am cazat nu departe de gineceu, într-un apartament din palatul Daphne. Am fost nevoită să recunosc că fiica mea găsisese mijloacele să-i dăruiască educația cea mai aleasă, acolo, în fundul îndepărtatei Caria. Cu toate acestea, intentionam să o perfectionez. La sfaturile împăratului, l-am înconjurat de profesori remarcabili. Binevoise să-l găsească încântător pe acest nepot prin alianță cu care îi făcusem o surpriză, îi aprecia, zicea el, îndrăzneala, franchetea și, după ce l-a interogat, l-a declarat cult și inteligent.

În pofida tinereții sale, n-am vrut sări înfrumusețez adevărul privind viața și grijile noastre. De aceea, evitând să-l împovărez cu prea multe informații, i-am dat cursuri politice pe viu. La puțin timp după sosirea lui, întâmplarea mi-a furnizat ocazia de a-l face să cugete asupra unui capitol important.

Atât de mare a fost scandalul care a avut loc în hrisotriclinium, încât agitația a ajuns repede la gineceu. Trimis de Belizarie, unul dintre generalii săi, Ioan, însoțit de nepotul lui Vitalian, s-a prezentat la Constantinopol. Conform obiceiului, venise să-și aducă omagiul împăratului în cursul unei audiențe pur formale, în liniștea totală impusă de Prezența Sacră, a îndrăznit să ridice vocea în fața domnului

275

uns de Dumnezeu, mostenitorul preoților monarhi, Basileul superior Cezarului păgân, pentru a-l implora să trimită ajutoare armatei din Italia. Acestei blasfemii avusese insolenta de a-i adăuga afirmația că n-ar fi găsit altă ocazie de a-i vorbi împăratului, ale cărui rapoarte erau trunchiate de miniștri, Iustinian, în mărînimia lui, îl iertase, Ioan se avântase atunci într-un discurs care îl punea în gardă împotriva regelui gotilor. Totila nu era un rege ca oricare altul, căci știuse să-și câștige bunăvoința populației locale, datorită unei adevărate revoluții, îi ademenise pe țărani împărțind marile proprietăți și suprimând corvezile, înrolase sclavii, eliberându-i. Negustorii și meșteșugarii îi deveniseră adepți pentru că le amânase impozitele. Toată Italia îl iubea pe Totila. La rândul său, Belizarie, debarcând, lansase o proclamație care nu trezise nici un ecou, chemând populația să se supună suveranului ei legitim, împăratul. Din contră, la Roma, al cărei guvernator fusese până atunci Ioan, proclamațiile apăruseră pretutindeni, iscălite de Totila, declarând că romanii nu aveau de ce să se teamă de goti. Dusmanul avea complici peste tot, soldații noștri dezertau, garnizoanele se goleau, în Emilia, comandantul general

rămăsese, practic, fără efective, în Italia Centrală, gotii puneau mâna pe fortărețele noastre, lăsate fără apărare. Motivul acestei dezordini era că trupele noastre nu-si mai primeau solda, pe care Belizarie, într-un gest mărinimos, se angajase să le-o dea din propriul buzunar. Dar apoi s-a jurat că nu mai avea nici o letcaie, desi jefuise fără milă Sicilia, Ravenna si alte locuri pe care le străbătuse, tratament care i-a aruncat pe italienii bogati în bratele gotilor, Ioan cerea întăriri si bani, iar Barsyme i-a răspuns că imperiul n-avea nici una, nici alta. Ioan a amenintat atunci că imperiul va vedea Roma cucerită de Totila si de goti. Barsyme a

276

remarcat, pe bună dreptate, că, dacă Roma cădea, atunci căderea ei ar fi mult mai puțin catastrofală decât cea a Milanului de-acum sapte ani, din care imperiul își revenise totusi. Atunci, Ioan s-a mâniat. Roma era simbolul imperiului, scena gloriilor noastre trecute, mostenirea sacră. Pentru a apăra această floare, trebuia să topim aurul palatelor si al bisericilor, să strângem trupe din toate colturile țării. Argumentele lui nu l-au impresionat pe ministru, atent la binele statului, Ioan a îndrăznit atunci să insinueze că ura pe care se presupunea că i-o purtam eu lui Belizarie ne împiedica să le trimitem întăriri, împăratul, mânios, l-a dat afară.

La puțin timp după acest incident, Germanus si Passara mi-au cerut o audiență, demers extrem de neobisnuit. Având de plătit câteva polite vărului împăratului, i-am pus să vină la palat patru zile la rând înainte de a accepta să-i văd din nou. În loc să execute proskinesis, Germanus s-a multumit să pună un genunchi în pământ în fata tronului meu, iar Passara a spart tăcerea protocolară pentru a rosti cu voce tare: „Salutare tie, împărăteasă!”, neglijând să mă numească „Maiestatea Voastră”. Respectau vechiul ceremonial, neglijând modificările pe care i le adusesem. Cereau binecuvântarea mea pentru logodna fiicei lor, Iustina. Aceasta depășise de mult vârsta obisnuită a căsătoriei si părintii ei tocmai începuseră să se îngrijoreze în legătură cu soarta ei când a apărut un pretendent care, imediat, le-a câstigat simpatia. Acesta era Ioan. Obiceiul cerea ca împărăteasa să-si dea spontan încuviințarea pentru ceea ce era doar o formalitate. Cum ? Aveam să las averea acestor uneltitori ascunsi, popularitatea acestor ambitiosi feroce, descendenta acestor aroganti să se unească cu prestigiul si autoritatea unui tânăr general ? Am răspuns că originile lui Ioan nu-l făceau demn să se unească

277

cu o nepoată de împărat, urmasă, în plus, a uneia dintre cele mai de vază familii din Roma. Passara, atât de mândră de descendentă ei, în loc să se simtă flatată a avut îndrăzneala să-mi spună:

— Nimeni de rangul său n-a vrut-o pe fiica noastră, iar împărăteasa cunoaste motivele mai bine ca oricine.

Pretindea prin asta că antipatia mea pentru ea și sotul ei îi îndepărtase de la fiica lor pe candidatii cei mai buni. Această aluzie a avut darul de a-mi stârni mânia și, cu un gest pe care obisnuiesc să-l fac în asemenea împrejurări, mi-am tras colierul cu atâta nervozitate, încât i-a căzut un smarald care s-a rostogolit pe podea, lovindu-se de peretele din marmură.

— Această căsătorie nu trebuie să aibă loc și nu va avea loc! am strigat eu.

Am văzut uimirea, apoi furia întipăririndu-se pe chipurile lor, și în cele din urmă au executat plecăriunile de ieseire ca și cum m-ar fi sfidat.

și sfidare a fost. Fără a mai pierde vremea, Ioan s-a căsătorit pe ascuns cu Iustina și, în aceeași noapte, s-a îmbarcat împreună cu ea spre Italia, pentru a se întoarce la postul său. Considerase prudent să lase o oarecare distanță între mine și el. Nu puteam trece cu vederea o asemenea nerusinare. Asasinatul mi s-a părut întotdeauna arma celor slabi și pot să jur că n-am poruncit nici unul. L-am aruncat în temniță, i-am executat, i-am făcut să dispară pe vinovați, dar, crimă, niciodată, împotriva lui Ioan nu aveam, de altfel, nici un cap de acuzare: înfruntarea vointei împărătesei pentru a se căsători nu era suficient ca să-l târăsc pe îndrăznet în fata judecătii. Cu toate acestea, trebuia să-mi păstrez reputația. Mult mai mult decât cruzimea mea, teama de această cruzime era cea care îmi întărea puterea. N-am avut decât

278

să mă folosesc de legenda mea. I-a fost ușor lui Arsenius să împrăstie printre apropiatii lui Germanus și ai Passarei zvonul că împărăteasa hotărâse uciderea lui Ioan, că îi dăduse instrucțiuni Antoninei, că aceasta trebuia să-l otrăvească imediat ce ajungea în tabăra lui Belizarie. Aceste zvonuri, urzite cu grijă, s-au transformat în certitudine, au trecut marea și au ajuns la Ioan, care tocmai debarcase în sudul Italiei. Frica l-a făcut să calce strâmb și să se ascundă. A continuat a se război cu gotii, dar unde voia el, refuzând categoric să i se alăture lui Belizarie. Asadar, nu se supusese ordinelor, reputația lui a avut de pățimit și eu am primit o nouă confirmare a faptului că manipularea

mintii omenesti era uneori o armă mult mai eficace decât otrava sau tăisul săbiei.

Oricât de ascutită ar fi fost intuitia mea, nu era infailibilă, si m-a trădat atunci când s-a pus problema înlocuirii lui Ioan. Bessas era un militar bătrân, care slujise si sub împăratul Anastasius. De la suirea lui Iustinian pe tron, nu primise, practic, nici o avansare, ceea ce ar fi trebuit să mă alerteze. La fel avertismentele lui Narses. Însă Bessas stia să mă curteze, își sustinea neîncetat loialitatea față de noi. Nu afirma el că poartă întotdeauna în jurul gâtului, în chip de medalie pioasă, un solidus de aur, pentru a avea tot timpul portretul împăratului la inimă ? Am gresit, căci ar fi trebuit să rămân insensibilă la această nerozie. De data aceasta, am confundat linguseala, pe care o urăsc, cu servilismul, care nu-mi displace deloc. Bessas a fost numit guvernatorul Romei.

După izbucnirea provocată de Ioan, viața de la Curte își regăsise ritmul imuabil, rutină pentru noi, o noutate pentru Anastasius, pe care doream să-l initiez în aceste taine. De

279

aceea, a asistat la Adorarea Purpurii, la palatul Magnaure, în hrisotriclinium, considerată pe bună dreptate cea mai frumoasă sală din lume.

Eu tronam alături de împărat pentru a primi omagiile demnitarilor în mijlocul cupolei imense. Un Hristos gigantic, luminat prin saisprezece ferestre, amintea celor prezenti că împăratul avea puterea de la Dumnezeu. Fiecare dintre cei opt pereti, opt fiind cifra sacră, era alcătuit dintr-un soi de absidă semicirculară, cea situată chiar în fața intrării adăpostind dublul tron din aur încrustat cu pietre pretioase pe care ne azezasem. Două acvile cu aripile desfăcute ne încadrau, si deasupra noastră se înălta un baldachin aurit, susținut de patru coloane de argint. Atunci când draperia imensă din mătase brodată cu animale mitologice care masca intrarea în hrisotriclinium se înălta ca prin farmec, primul demnitar primit în audiență era imediat apucat de brate de doi eunuci de rang înalt. Acestia întruchipau îngerii, calicii albe ale nemuririi, într-o ierarhie strictă, care înconjurau gloria divină, a cărei formă muritoare era reprezentată de bazileu. Ca si serafimii, îți luau ochii cu mânecile lor lungi, albe si strălucitoare ca niste aripi si cu vocea lor limpede de castrati își înăltau imnul spre domnul de aur: „Noi care simbolizăm în taină heruvimii, noi cântăm psalmul de trei ori divin al Sfintei Treimi, care dăruiește viață, si renunțăm la gândurile omenesti pentru a-l primi pe regele universului." Îl purtau literalmente pe sus până la tron pe cel ales, pentru a simboliza că

Maiestatea Sacră era atât de redutabilă, încât nimeni nu se putea apropia de ea fără să fie ajutat, și acesta urca târându-se cele trei trepte de porfir din fata tronului, înainte de a săruta pământul, piciorul sau genunchiul împăratului, în funcție de rang.

Ne tineam atât de tepeți, Iustinian și cu mine, încât păream pierduți în învelisul nostru de giuvaeruri și brocarturi.

280

pieptul împăratului care se ridica imperceptibil pentru a respira misca din când în când nestematele colierului care, prinzând lumina unei făclii, arunca fulgere scurte, în jurul nostru, totul era tăcut și nemiscat. Membrii Curtii și ai Comitatusului erau tot atâtea statui multicolore și sclipitoare. Cu colțul ochiului îl observam pe Anastasius urmărind, uluit, desfășurarea ceremoniei. Gesturile eunucilor care înaintau doi câte doi, aruncându-i pe demnitari la piciorul dublului tron, apoi îi ridicau și îi duceau de-acolo aveau precizia unor marionete, și repetarea lor mă hipnotiza. Mă găseam, asadar, într-o stare de ameteală când draperia a fost dată brusc la o parte. Atunci a intrat, vizibil neinvitat, un călugăr foarte înalt și foarte slab care, din fundul sălii, a urlat:

— Am venit să vă mustru, Iustinian, și pe tine de asemenea, Theodora!

Totți s-au îndepărtat ca atinși de o groază sfântă. A înaintat cu pași mari către tron. Tunica lui era atât de cârpită, atât de tocită, încât cel mai sărman nevoias ar fi preferat să meargă despuiat decât să o îmbrace. Barba și părul nu erau decât o claie încâlcită, care nu văzuse un pieptene niciodată. Avea tenul înrosit de soare și chipul îi era marcat de numeroase pustule. Călugărul era înfiorător de murdar, putea îngrozitor. Dar era sublim, căci Dumnezeu era în el. Era Marras.

Deși nu ne văzusem din vremurile îndepărtate ale adolescenței mele, l-am recunoscut imediat după ochi. Foarte înfundat sub sprâncenele stufoase, ardeau, străpungeau ca sabia credinței. Am coborât treptele tronului, m-am prosternat în fata lui, i-am sărutat picioarele înnegrite de jec și i-am cerut umil binecuvântarea, împăratul a îngenunchiat și el în fata lui și a înclinat capul, ceea ce însemna că usile palatului nostru erau oricând larg deschise mesagerilor

281

Domnului. Marras a refuzat să ne binecuvânteze atâta timp cât nu ne căiam, căci păcatuisem prin trufie, prin neglijență, printr-o credință îngustă, prin lipsa noastră de zel în a-L sluji pe Domnul. Nu ezitase să părăsească

seninătatea pustniciei sale pentru a ne reprosa că nu l-am adus multumire lui Dumnezeu pentru mărturia pe care ne-o dăduse despre puterea și bunătatea Lui. Făcea aluzie la cei Patruzeci de Mucenici. Cu multe secole mai devreme, patruzeci de legionari romani muriseră pentru credința lor, fără ca poporul din Constantinopol să găsească vreodată locul în care au fost îngropați, însă, de curând, zidarii scosese la iveală, dintr-unul din zidurile orasului, o ladă cu oseminte. O femeie din împrejurimi, bolnavă de erizipel, s-a însănătoșit îndată ce le-a atins. Atunci se răspândise zvonul că au fost descoperite moastele celor Patruzeci de Mucenici, însă noi neglijaserăm să clădim un sanctuar la locul acestei minuni, pretinzând că eram prinși în treburile statului.

I-am promis lui Marras că vom construi neîntârziat un sanctuar, cel mai frumos, cel mai bogat pentru a adăposti moastele, împăratul, voind să se scuze, s-a ascuns în spatele Bisericii, care nu recunoscuse niciodată osemintele ca fiind autentice. Acesta era un argument care îi putea fi adus lui Marras care stia, fiindcă „îi vorbea Dumnezeu” ? în furia lui sacră, ne-a amenintat cu cele mai crâncene pedepse. „Om al Domnului, om al Domnului, ai milă de noi, ai milă de noi”, numai asta puteam să repet. Pradă disperării, am poruncit să fie adus sacul de aur, care era păstrat întotdeauna în hrisotriclinium pentru eventualii solicitanți, și i l-am întins. Marras a luat gestul meu drept o insultă. Mi-a smuls aproape sacul din mână și, apucând monedele de aur cu pumnii, le-a azvârlit la picioarele tronului nostru. Aurul, rostogolindu-se pe porfir, a răsunat straniu în tăcerea încremenită.

282

— Slujitorul Domnului nu vrea nimic de la tine, a tunat el, decât dacă înveți să ai frică de Domnul, asta doar dacă ești capabilă de așa ceva.

Încă o dată, îmi citea în suflet. Prea multă vreme fusesem sigură pe mine însămi. Prea multă vreme mă ocupasem numai de lucruri trecătoare. Prea multă vreme uitasem să mă cufund în mine însămi, pentru a-mi cerceta conștiința.

Împăratul nu era familiarizat, ca mine, cu limbajul pustnicilor din desert, acești nebuni ai Domnului. A vrut să-l liniștească pe Marras și s-a avântat într-unul din acele discursuri încâlcite pe care le rezerva negocierilor dificile:

— Cele mai mari binecuvântări ale omenirii sunt darurile lui Dumnezeu, clerul și autoritatea imperială, care au fost acordate prin grația providenței. Nimic nu ne preocupă mai mult ca demnitatea și cinstirea clerului, cu atât mai mult cu cât acesta înalță neîncetat Domnului rugăciuni din partea noastră. Dacă clerul știe să rămână nevinovat și plin de credință în Dumnezeu și dacă

autoritatea imperială slujeste cu dreptate si devotament statul care îi este dat în grijă, se instaurează o bună înțelegere fericită, care va face să plouă cu lucruri bune peste omenire.

Marras nu s-a lăsat dus de nas si a răspuns cu o voce morocănoasă:

— în ziua în care Dumnezeu te va chema la judecata Lui, atunci vei avea de dat socoteală pentru tulburările la care îi supui pe adevărații creștini...

Această apostrofare i-a stârnit împăratului o furie neobisnuită. De câteva zile îl supăra o durere la genunchi, încât a provocat această explozie care m-a luat prin surprindere si pe care n-am putut s-o potolesc la timp:

— Voi sunteți cei care aduc tulburări, a urlat el, voi sunteți cei răzvrătiți, si papa are dreptate! Nu mai scoate nici

283

un cuvânt, pustnicule, tine-ti gura! Dacă ai dreptate, așa cum sustii, Dumnezeu îmi va da un semn. Altfel, toți cei care îndrăznesc să se ridice împotriva papei vor fi trimisi la moarte!

Este adevărat că, în public, împăratul trebuie să apere Biserica oficială. Dar n-a fost prea inspirat din partea lui să-si închipuie că un monofizit atât de convins precum Marras se va lăsa impresionat de o asemenea amenințare.

— Până si îngerii din Ceruri îl urăsc pe al tău papă, a replicat el, adevărații credincioși n-au nevoie de semne cerești pentru a-si sustine credința. Dar stai liniștit, Dumnezeu îți va trimite un semn, special pentru tine.

si, maiestuos, ne-a întors spatele si s-a îndreptat spre poartă, fără ca eu să fi putut interveni; frica, groaza mă transformaseră în statuie de sare.

A doua zi, junghiurile de la genunchi l-au chinuit pe împărat, nelăsându-l să se odihnească deloc. Acesta era semnul prezis de omul sfânt al desertului, împăratul a refuzat să recunoască, a refuzat să admită că e bolnav, a refuzat să se îngrijească. Dormea si mânca mai puțin, muncea până la epuizare si rămânea ore întregi în picioare cu ocazia ceremoniilor, fără să accepte să se așeze. Medicii s-au lăsat păgubasi, iar boala lui s-a înrăutățit, în scurt timp, n-a mai putut să-si părăsească patul. Se contorsiona în asternut, fără să-si poată stăpâni urletele de durere. Infecția de la genunchi a declansat o febră atât de violentă, încât a început să delireze. Trupul i s-a acoperit de eczeme, fata i s-a umflat, ochii i s-au acoperit de albeată, orbind temporar. Medicii, înnebuniti, îi dădeau toate tratamentele care le treceau prin minte, unele mai ineficiente ca altele. Gineceul era întors pe dos. Curtea colcăia de zvonuri si începea să se aștepte la ce putea fi mai rău. Neliniștea îi stăpânea pe toți... mai puțin pe mine.

Marras își încălcase jurământul de a rămâne în desert până la moarte pentru a ne salva sufletele amenintate de pierzanie. Se putea, oare, ca păcatul nostru să se mărginească doar la întârzierea construirii unui sanctuar al celor Patruzeci de Mucenici ? Pentru ca el să fi consimțit la un sacrificiu atât de mare, trebuia ca greseala noastră să fie extrem de mare. Nu mi-o dezvăluise, stiam. Trebuia să o descopăr singură, în adâncul conștiinței mele. Marras voia să mă gândesc, să meditez...

Însufletit de un spirit de tolerantă și de o dorință de unitate, Iustinian nu renunțase niciodată la ideea de a apropia Biserica oficială și monofizitismul. Crezuse că-și va putea împlini dorința cea mai dragă atunci când tronul Sfântului Petru ajunsese să fie ocupat de un papă ales de noi. După atâția ani petrecuți pentru punerea la punct a unei formule susceptibile de a face o minune, promulgase un edict numit al celor Trei Capitale care, după părerea lui, constituia un credo acceptabil pentru cele două părți. Rămânea simpla formalitate de a-l pune pe papa Vigilius să-l contrasemneze. Din nefericire, adevărata lui fire a ieșit la iveală, își vânduse sufletul pentru tiară, dar, imediat după ce fusese ales, începuse să-i abandoneze viclean pe monofiziti, contrar jurămintelor pe care mi le făcuse. Atunci o trimisesem repede pe Antonina la Roma, pentru a-i reaminti promisiunile făcute. Degeaba. Ajuns papă, își închipuia că nu mai datorează nimic nimănui. Cocheta chiar cu ideea de a lua noi măsuri de restrângere și combatere a „ereziei”. Aveam să asist cu bratele încrucisate la renasterea persecuțiilor împotriva monofizitilor cărora le eram datoare ? Aveam să-l las nepedepsit pe pontiful care îi trăda ? Asadar, slăbiciunea mea era cea care venise Marras să mi-o reproșeze.

A doua zi dimineată, împăratul a fost transportat cât mai discret posibil la pavilionul Perlei, unde am interzis accesul oricui, îndeosebi al doctorilor, în anul acela nu avusesem încă plăcerea de a ne muta în această locuință de vară ale cărei porticuri se deschideau spre grădinile stufoase care ne ofereau răcoarea umbrei și a fântânilor. Situată mai departe, îmi permitea să-l ascund pe Iustinian, căruia boala îi dăduse o înfățișare respingătoare. Pentru că, dacă este permis să contempli un împărat muribund, este interzis să-l vezi distrus. Era un monstru chel, buhăit și bubos care horcăia în acest lux rafinat și somptuos al camerei nuptiale cu bolta de aur susținută de patru mozaicuri

înfățișând scene de vânătoare. Mi se rupea inima în fata acestei imagini a suferinței, dar abătusem această încercare prin greselile noastre.

Am trimis pe cineva după Marras. Acesta a binevoit să răspundă rugămintilor mele. În picioare, la capul patului lui Iustinian, a contemplat îndelung îngrozitoarea sa operă și a sfârșit prin a murmura:

— Acum ai semnul pe care l-ai cerut, căci inexorabilă este dreptatea divină.

M-am aruncat la picioarele lui și i-am jurat solemn că monofizitii nu vor mai avea de ce să se teamă și că papa va înceta să-i ameninte.

Sfântul a poruncit să i se aducă lada care conținea osemintele celor Patruzeci de Mucenici. Când a avut moastele în încăpere, a îngenunchat și s-a rugat. Apoi a luat lada și a pus-o pe trupul împăratului inconștient. Imediat, a avut loc minunea. Mirul sfânt a început să curgă din ladă, răspândind un parfum îmbătător. Cum îl atingea pe împărat, acesta se simtea usurat. A deschis ochii și s-a ridicat pe perne. Durerile i-au dispărut, și-a recăpătat aspectul

286

obisnuit, era vindecat. Uleiul curgea atât de abundent, încât i-a udat complet cămășa de mătase purpurie pe care o păstrez și în ziua de azi ca pe o relicvă pretioasă.

În ziua următoare, Iustinian a apărut perfect refăcut și câteva zile mai târziu și-a putut relua activitatea ca de obicei.

Papa Vigilius avea obiceiul de a ține slujba în diferite biserici din Roma, prin rotație, în ziua în care s-a dus la Sfânta Cecilia din Trastevere, biserica a fost înconjurată discret de un cordon de soldați. Imediat după împărtășanie, guvernatorul orașului, Bessas, a poruncit fortarea usilor sanctuarului. A urcat la altar, a pus mâna apărată de mănăstire de fier pe umărul papei și i-a poruncit să-l urmeze fără întârziere. Cei de față erau prea îngroziti pentru a-și da seama ce se întâmplă, ceea ce i-a permis lui Bessas să-l răpească pe Vigilius din fata enoriasilor săi. L-a târât până în port și l-a îmbarcat pe o triemă care a ridicat îndată ancora, îndreptându-se spre Sicilia. Îi dictasem lui Arsenius ordinele pe care trebuia să i le dea guvernatorului Romei: „Arestati-l pe Vigilius oriunde, mai puțin în biserica Sfântul Petru, și aduceți-l la noi! Dacă nu vă conformați fără întârziere, jur în fata lui Dumnezeu că vă voi jupui de vii!”

Speriat de această amenințare, Bessas acționase exact la timp. Într-adevăr, trei zile mai târziu regele Totila, în fruntea armatelor gotilor, încercau Roma și o puneau sub asediu. Vigilius ar fi fost atunci de neatinși și chiar ar fi

preferat să cadă în mâinile celui mai feroce dusman al imperiului care, probabil, în ochii lui, era mai puțin înfricosător decât mine.

Capitolul 18

În toamna aceea a anului 546 soarta Romei s-a agravat foarte repede. Orasul nu mai era apărat decât de trei mii de soldati de garnizoană, care nu erau suficienți pentru a apăra pe toată lungimea lor meterezele, de altfel foarte deteriorate. Belizarie fugise să îl elibereze și reusise să ajungă la gura Tibrului, dar regele Totila, pentru a-l opri, înălțase pe fluviu poduri și turnuri din lemn ticsite de soldati de elită și asezase în locuri strategice detașamente de arcași goti foarte bine antrenati. Flota lui tăiașe înaintarea ariergărzii, ceea ce ne împiedica să trimitem întăriri. Din lipsă de provizii, ratiile locuitorilor Romei fuseseră reduse la minimum.

În lumina rece a rapoartelor, această situație îmi pierdea orice viață. Mesagerii ne înfățișau fapte a căror însiruire insensibilă acoperea realitatea arzătoare în care mă cufundau scrisorile lui Ruderic. Spionii tineau zilnic la curent statul-major al lui Belizarie cu starea orasului asediat. Ruderic se afla, asadar, în rândul din față pentru a observa, pentru a mă informa, dar și, eventual, pentru a primi o săgeată sau o lovitură de sabie, în secret tremuram pentru el, și el tremura pentru romani:

Înamicul încercuiește complet fosta capitală a imperiului, nelăsând să intre nici mărfuri, nici oameni, înăuntru domnește foametea. Doar bogații mai pot găsi ceva de mâncare, căci un pumn de făină a ajuns la șapte monede

288

de aur, iar o bucată de carne putrezită la cincizeci de monede de aur. În fața acestor preturi, soldatii din garnizoană, deși mor și ei de foame, preferă să-și vândă ratiile. Un amestec fără gust și nesănătos, alcătuit din trei sferturi tarate și un sfert făină, a putut astâmpăra câteva săptămâni foamea săracilor. Apoi s-au resemnat treptat să se hrănească cu lesuri de cai, de câini, de pisici și de soareci. Acum au ajuns să culeagă iarba și smulg până și scaietii care cresc în crăpăturile ruinelor.

Situația este atât de disperată, încât numeroși locuitori înclină să predea armele. Numeroși prelați - avându-l în frunte pe diaconul Pelagius, care îl înlocuiește pe papa Vigilius, care a părăsit în mod misterios orasul - se dedică în totalitate enoriasilor lor și cheltuiesc spre folosul acestora propriile averi. Se zice că ar fi reușit să ducă negocieri secrete cu regele Totila pentru a-i preda orasul. Se povesteste că un tată de familie, nemaisuportând să audă planșetele celor cinci copii înfometati ai săi, s-a dus până pe malul Tibrului și

acolo, acoperindu-si fata, s-ar fi aruncat în fluviu, în fata familiei si a poporului roman.

Unii locuitori dintre cei mai avuti au încercat să fugă din capitala condamnată, însă au fost prinsi si masacrati de soldatii inamici.

Cineva este totusi responsabil de această foamete atroce, nimeni altul decât guvernatorul Romei. El este cel care a pus mâna, prevăzător, pe cantități însemnate de grâu adunate de clerul roman, pentru a le împărți numai soldatilor săi sau pentru a le vinde la preturi exorbitante celor bogati. Populatia a aflat destul de iute, de aceea un cortegiu de fiinte scheletice, contaminate de boli, în ultimul stadiu de epuizare si disperare, a venit să-l caute pentru a-i reaminti că datoria stăpânului constă în a-si întretine sclavii si pentru a-l ruga

289

umil fie să se îngrijească de supravietuirea lor, fie să le îngăduie să fugă, fie să poruncească executarea lor imediată.

Netulburat, Bessas le-a răspuns că era imposibil să-i hrănească, periculos să-i lase să plece si ilegal să-i ucidă pe supusii împăratului. Dar cererea lor i-a dat idei, căci a început să vândă, tot foarte scump si tot numai bogatilor, permise de iesire. Pentru a liniști poporul prea epuizat ca să se mai revolte, dar care este încă în stare să le deschidă gotilor portile orasului, proclamă zilnic sosirea iminentă a unor flote si armate imaginare, himere în care nici locuitorii nu cred mai mult ca el...

Ruderic îmi spunea tot ce nu spuneau rapoartele. stiușem că mă puteam bizui pe onestitatea, pe luciditatea iui. Asta nu însemna că Bessas nu era alesul meu, greseala mea. Nu-mi plăcea s-o recunosc, dar, una peste alta, în ciuda faptelor saie respingătoare, nu era el responsabil nici pentru război, nici pentru asediu. Rolul său nociv se limita la accentuarea declinului unei situatii deja tragice. Am ales, asadar, să nu fac nimic, considerând că în acest caz era mai bine să mă încăpătânez în greseală decât să-mi mărturisesc slăbiciunea, ceea ce nu m-a împiedicat să stau în continuare ca pe ace. De aceea m-am înfiorat când Ruderic m-a anuntat că în curând Belizarie va risca totul pentru o tentativă de eliberare a Romei. Dacă generalissimul reusea să salveze cetatea si, prin aceasta, să steargă delictele lui Bessas, mi-am promis să-i fiu recunoscătoare pe viitor, l-am cerut iui Ruderic să-mi trimită noutăti printr-un curier special, adresat numai mie, căci voiam să fiu prima care află de eliberarea Romei si a constiintei mele. Am smuls cu febrilitate sigiliul si am început să-i citesc scrisoarea următoare:

Belizarie n-a vrut să mai aștepte întâririile care întârziiau. A hotărât să încerce o pătrundere, hotărât să elibereze orasul. Două sute dintre navele noastre, încărcate cu soldați, arme și munitii au urcat pe Tibru. Belizarie, cu jumătate din armata lui, a înaintat în paralel pe țărmul sudic. și-a implicat toate Jrupele, toate rezervele în această acțiune. N-a lăsat în spate, în tabăra imperială, decât forte slabe, sub comanda aghiotantului său, generalul Isaac. Bessas nu s-a clintit. Bessas n-a făcut nici o ieșire. Bessas a rămas la Roma. Belizarie a hărțuit forte de zece ori mai numeroase. A câștigat teren. Flota lui a rupt lanțurile care barau Tibrul. Posturile de gardă au fost luate cu asalt. Armatele gotilor au fost prinse la înghesuială. Belizarie nu mai avea în față decât podul de lemn înălțat de regele Totila și puternic apărât. stia că, în elanul său, va doborî și acest ultim obstacol. Apoi era Roma. Roma la îndemână, fără nici măcar un sir de soldați inamici care să-i apere intrarea. Nimic nu mai putea împiedica Roma să fie salvată. Din înaltul meterezelor, locuitorii garnizoanei urlau de bucurie.

Atunci un mesager care-și pierduse suflul de cât alergase l-a ajuns din urmă. Detasamentele de goti îi atacaseră și cuceriseră tabăra, îi luaseră prizonieri pe toți cei de-acolo. Confruntat cu o alegere, care nu putea suferi amânare, a înțeles că Roma trebuia să mai aștepte. Era mai urgent să-și recupereze tabăra, să elibereze prizonierii, să restabilească legătura cu ariergarda. A ordonat retragerea.

Nu, această explicație era inacceptabilă, nu voiam să o admit. Ruderic păcătuia prin exces de loialitate față de seful lui, dar aveam alte surse de informare, pe care îmi plăcea să le consider mai veridice. Belizarie aflase că soția lui, rămasă în tabără, se afla printre prizonierii gotilor, l s-a

urcat sângele la cap și armata... a făcut stânga-mprejur. Cucerirea Romei era mai puțin importantă decât soția lui. Aceasta demonstrase, de altfel, un curaj pe care mă bucura să-l recunosc. De fapt, gotii atacaseră atât de brusc și violent, încât ajunseseră imediat în inima taberei imperiale. Antonina, în cortul ei, auzise chiar de partea cealaltă a peretelui din pânză zgomotul săbiilor. Sigur că avea să fie capturată, nu și-a pierdut sângele rece și, hotărâtă să nu cadă vie în mâinile barbarilor, scosese fiola de otravă pe care o avea tot timpul la ea și al cărei conținut îl oferise deseori altora. Se pregătise să moară precum eroinile de pe vremuri. Atât doar că n-a căzut deloc prizonieră. Slaba

garnizoană lăsată de Belizarie avusese timp să se adune și putuse, în ultimul moment, să-i respingă pe atacatori. Mesagerul făcuse exces de zel enumerându-i pe prizonierii gotilor, iar Belizarie ar fi putut profita în continuare de avantajul pe care îl obținuse în fața lui Totila. Altădată renuntase la invadarea Persiei din ură față de Antonina, acum tocmai renuntase la eliberarea Romei din dragoste față de aceeași Antonina. Ciudat și strălucitor exemplu al nestatorniciei bărbaților...

Într-o zi de ianuarie a anului 547 împăratul a apărut la micul dejun, pe care îl mâncăm întotdeauna singură, și mi-a spus simplu: „Roma a căzut... exact pe 17 decembrie”. Se înclinase în față, deschisese larg ochii rotunzi, apoi îi închisese precum o bufnită deranjată de lumină. Nu avusese niciodată un aer atât de tineresc. Cu tonul cel mai detasat posibil, am remarcat că această cădere a Romei nu era o surpriză pentru nimeni, din moment ce destinul ei fusese pecetluit de la esecul tentativei lui Belizarie. De altfel, importanța ei strategică și militară era inexistentă, iar pierderea ei

292

era neînsemnată din punctul de vedere al războiului.

A fost de acord, dar a adăugat că, pentru moralul oamenilor, lovitura era foarte grea. Aflase vestea în plin Comitatus. Se aflau acolo miniștri însoțiți de sefii lor de departamente, eunucii camerei sacre, seful soldaților din Constantinopol, cornitele servitorilor, usierii, secretarii care tineau procesul-verbal al sedinței supravegheați de pritiserius notarium, seful secretariatului guvernamental. Aceste reuniuni săptămânale se țineau într-unul dintre locurile mele preferate, sala Iris, celebră pentru stalactitele sale din lemn aurit. Acestea păreau cascade de aur înfipite în aurul mozaicurilor. Partea de jos a peretilor și pardoseala erau din marmură de Caria, albă și aproape transparentă, care semăna cu cristalul.

Atunci când marele sambelan a anunțat cu voce tare că Roma fusese ocupată de goti, nu s-a auzit nici un comentariu, nici o soaptă, protocolul interzicea aceste ieșiri, însă Iustinian văzuse privirile tulburate, capetele plecate brusc, mâinile crispate pe spătarele scaunelor, lacrimile care curgeau în tăcere pe chipurile acestor oameni. Eu una nu plângeam, fierbeam. Istoria după care era atât de înnebunit împăratul tocmai îi trăsese o palmă groaznică. Dar tocmai asta era, istoria văzuse și alți suverani, pentru care asemenea evenimente erau ceva obisnuit, ceea ce-l învăța să fie răbdător. Eu nu eram îmbibată de istorie. Reacția mea era stârnită de momentul în sine. Și pe moment simteam o umilire insuportabilă, pe care nici o explicație nu mi-o

putea usura. Prima putere a lumii era, asadar, atât de slabă încât se lăsa transformată în ruine de către acești barbari ? Fără să ne-o spunem, Iustinian și cu mine am căzut de acord să afișăm un calm care mi se părea cu atât mai dificil cu cât mă simteam responsabilă de dezastru. Cu toate acestea,

293

atitudinea lui Bessas, exemplul pe care îl dăduse, așa cum mi-a raportat Ruderic, m-a ars ca un fier înroșit:

Roma a căzut prin trădarea anumitor soldați chemați să o apere. După ce s-au înțeles cu gotii, le-au deschis una dintre porțile orașului. Inamicii s-au strecurat înăuntru cu cea mai mare prudență, așteptându-se la o ambuscadă, neputând să creadă că fusese atât de ușor. Erau siguri că puteau fi surprinși în orice clipă de regimentele garnizoanei, conduse de guvernatorul Bessas. Însă își făceau griji degeaba. Bessas și toți ofițerii fugiseră din orașul pe care nu-l apăraseră. Și atunci când i s-a propus regelui Totila să-i urmărească, acesta a replicat că nici o imagine nu i se părea mai plăcută decât cea a unui dușman pus pe fugă. După un asemenea triumf pentru el și o asemenea rusine pentru noi, putea face pe mărinimosul. Atunci când diaconul Pelagus, înlocuitorul papei Vigilius, i-a cerut să renunțe la masacrarea romanilor refugiați în sanctuarul Sfântul Petru, le-a interzis soldaților săi orice violență și i-a amenințat cu cele mai crunte pedepse dacă se atingeau de virtutea vreunei femei sau fete. Câtă măreție, câtă generozitate! Abil, Totila știe să se facă plăcut populației, chiar și celei învinse.

Din câte-mi raportau agenții lui Arsenius, străzile din Constantinopol se bucurau de animația obisnuită, pe care iarna n-o încetinea, însă fetele se lungeau, expresiile erau grave, iar în taverne circulau pe ascuns detalii ale tragediei pe care Ruderic neglijase să mi le povestească. Fără încuviințarea lui Totila, soldații lui puseseră mâna pe tezaurul adunat de Bessas și îi jefuiseră metodic pe nobilii rămași în casele bogate. Prin orașul cucerit, fiii și fiicele senatorilor, ai căror părinți fuseseră aruncați în temnițe pentru a fi

294

răscumpărați, rățăceau în zdrente pe străzi, cersind o bucată de pâine la poarta propriului palat. „Ce rusine... Cum a putut imperiul să cadă atât de jos ? Ce mizerie!” repeta poporul, exprimând aceleași gânduri ca mine. Roma era un simbol. Emotia era mai puternică decât rațiunea. Eu eram singura care nu uita hazardul războiului, în vreme ce poporul, hotărât să găsească inexplicabilului un vinovat, prefera să mă atace pe mine. Eu fusesem cea care îl împinsese pe

Ioan, ginerele lui Germanus, la rebeliune. Eu fusesem cea care oprise transporturile de fonduri si întăriri generalisimului. Eu fusesem cea care sacrificase Roma pentru a transforma învingătorul în învins. Domnia mea era un blestem pentru imperiu. Atâtea semne o spuneau, cutremurele de pământ, epidemiile, inundatiile. Cometa din 531 nu fusese ea mesagera catastrofelor ? Umilit, nefericit, poporul uita să fie rezonabil, devenea nedrept, mă lua drept tintă, pentru că firea mea respingea ipocrizia si pentru că, în loc să trag sforile din culise, ocupasem prea mult timp centrul scenei, l se reprosa femeii care eram că pângăreste rolul bărbatului, că-si atribuie o autoritate pe care în realitate era departe de a o avea.

!-am propus împăratului să-l sacrifice pe Bessas, să-l târască în fata tribunalelor, să-l pedepsească aspru. Nu numai că a refuzat, ci i-a acordat rangul de patrician si i-a dat un important comandament la granita cu Armenia. Din dragoste pentru mine, n-a vrut să-l contrazică pe autorul numirii lui Bessas si din dragoste pentru propria politică n-a vrut să-i contrazică pe semnatarul acestei alegeri, adică pe el însusi. Pentru că la Iustinian - aceasta era una dintre trăsăturile complexe sale măreții - calculul impus de suveran nu era niciodată departe de sentimentul căruia îi ceda bărbatul.

. 295

Primăvara, nemulțumirea nu se linistise încă si continua să se extindă, fără o origine si un scop bine definite. Lipsurile făceau ravagii în capitală, provocate de o recoltă proastă în Egipt, grâнарul imperiului. Ratia de grâu impusă de guvern provinciilor nu alunga amenintarea foametei. Oamenii, majoritatea nevoiasi, dar si mestesugarii, micii functionari au iesit în stradă, au spart portile brutăriilor, prădând si jefuind. Printre ei se aflau numerosi soldati care-si cereau zgomotos solda restantă. După ce trecusem prin revolta Nika, un asemenea incident nu mă mai impresiona. Cu toate acestea, s-a repetat. Vreme de mai multe săptămâni, Constantinopolul a văzut zilnic defilări, adunări, manifestatii. Apoi, într-o bună zi, din corul vociferărilor s-a înălțat un nume, cel al prefectului orasului: „Moarte lui Barsyme!" striga multimea. „Moarte lui Barsyme!" a repetat a doua zi si în ziua următoare. Nemulțumirea, până atunci trosnind în toate directiile, se fixase brusc asupra omului-forte al guvernului si îl învinuia pentru toate nenorocirile imperiului. Acest mare maestru al vrăjitoriei, initiat în Siria natală, pământ primitor pentru artele oculte, o fermecase pe împărăteasă si o silise să cedeze în fata lui. Acestea erau absurditățile care circulau prin popor, continute în rapoartele pe care

informatorii personali ai împăratului i le înmânau lui Arsenius. Această generozitate excepțională, în contradicție cu concurența feroce dintre serviciile noastre de spionaj, m-a uimit până i-am înțeles semnificația, Iustinian găsise această metodă indirectă de a mă înștiința că sosise ceasul să ne descotorosim de Barsyme, pentru că, din cele mai vechi timpuri, ratiunile de stat impuneau sacrificarea unui ministru a cărui nepopularitate risca să se întoarcă împotriva suveranului, însă mie nu-mi păsa de ratiunile de stat și am refuzat să mă supun.

296

O învălmășeală m-a scos din meditație. Mi-am auzit curtenii, strânsi în anticamerele mele, strigând în cor, cum cerea obiceiul: „Salutare, august, mereu august împărat și Cezar. Salutare, Gothicus, Alemanicus, Franciscus, Germanicus, Vandalicus, Africanicus. Salutare, Basileus, pios, fericit, ilustru, victorios, triumfător și mereu august...!” A apărut un cortegiu în perfectă ordine de ofiteri de gardă, crainici, secretari, praepositus, eunuci și castriensis. Împăratul venea în urma lor, precedat de doi purtători de tămâie care îl înconjurau într-un nor mirositor. La fiecare pas, nestematele uriașe de pe coroana sa aruncau fulgere. A pătruns singur în iatacul meu. Eunucii și doamnele mele s-au prosternat cu fruntea în pământ, cu bratele și picioarele depărtate. Sotul făcea, pur și simplu, o vizită neanunțată soției. Părea indiferent la această pompă, ca și cum n-ar fi contat, în ciuda acestei demonstrații, nu căuta niciodată să mă impresioneze.

M-a întrebat cu blândete ce făceam.

— Mă gândeam la tine, Cezar, și la ce aș mai putea născoci ca să-ți plac.

Cu un gest mi-am alungat oamenii și am rămas singuri, împăratul a început prin a repeta acuzațiile aduse lui Barsyme. Acesta nu le plătea solda militarilor, suprimase pensiile numite, consolatio, vindea sarcinile de stat celor care ofereau mai mult, făcea trafic cu grâne, practica vânzări fortate de grâu putrezit și, bineînțeles, din mită, comisioane și corupție strânsese o avere fabuloasă, rod al jecmănelilor sale nelegiuite.

Pentru a expune acest rechizitoriu, împăratul vorbea cu o voce suavă, aproape drăgăstoasă. Mergea în sus și-n jos, oprindu-se des pentru a fixa vreun detaliu din mozaic de parcă desenul sau culoarea acestuia l-ar fi uimit profund, l-am răspuns cu un strigăt din inimă:

297

— Numai dusmanii mei au defecte. Pe cele ale prietenilor mei nu le văd.

— Totusi, a insistat el, toată mocirla asta se întoarce împotriva ta, Theodora, pentru că toată lumea afirmă că tu l-ai inventat pe Barsyme, tu l-ai creat, tu îl manipulezi.

— Calomniatorii se însală, Cezar, căci tu esti cel care l-a ales pe Barsyme. Ochiul tăi infailibil a stiut să descopere acest colaborator fără pereche, lipsit de orice altă ambitie în afară de aceea de a-si sluji stăpânul. Tu te-ai dus să-l cauti în mediul cel mai umil si, cu siguranță, din această cauză este atacat de aristocrati, de „mediocri”.

— își bat joc de mine, Despina, si repetă în dreapta si-ri stânga că Barsyme are putere deplină asupra mea. Merg până la a lua în răs jurământul pe care l-am depus la încoronarea noastră, când mi-am pus toate sperantele în providenta Sfintei Treimi. Această Treime, spun ei, a devenit un cvartet, de când Barsyme a ajuns providenta imperiului.

Asadar, Iustinian voia să scape de ministru pentru a nu i se mai reprosa că acesta îl are la mână. si, cu toate acestea, nu se gândise niciodată să înlăture jugul pe care i-l impusese mai de mult Ioan din Cappadocia, pentru că la vremea aceea nimeni nu îndrăznea să murmure sau să insinueze ceva.

— Mă întreb, Cezar, dacă oamenii din popor care îl atacă pe Barsyme își dau seama de răul pe care si-! provoacă singuri. Bineînțeles, Barsyme are defectele lui, fiindcă nimeni nu e perfect. A făcut greseli, a recurs de mai multe ori la metode nepotrivite, criticabile în vremuri normale, dar care erau justificate de criza financiară si pe care, pe moment, am fost mai mult decât mulțumiti să le acceptăm. Si cine a adoptat pentru prima dată legile care-l apără pe civil de soldat si pe contribuabil de stat? Cine a

298

publicat Carta contributiilor, repartizând impozitele cu dreptate ? Cine a muncit mai mult ca orice alt ministru pentru binele poporului ? Asadar, tu vrei, Cezar, să ne întoarcem la regimul precedent, să-i lăsăm pe oamenii mărunți fără apărare în fata fiscului sau a soldătimii ?

Împăratul dovedea în general o abilitate nemaipomenită în negocierile cu diplomatii cei mai încercati, cu politicienii cei mai versati, dar nu stia să discute cu o femeie. N-a găsit ce să-mi mai răspundă. Atunci a dat înapoi. M-a rugat să accept ca Barsyme să plece din guvern, pentru a mă proteja de criticile care îl asaltau, si a promis că această măsură va fi provizorie.

— Atentie, Cezar, te cred pe cuvânt, am conchis eu.

Două zile mai târziu, în zori, Barsyme a fost anuntat de demiterea lui. Împăratul nu mă prevenise. Ce conta, de altfel, din moment ce hotărârea fusese deja luată ? Asa cum prevăzusem, adversarii mei s-au arătat încântati cu totii. Toti vedeau în căderea în dizgratie a ministrului scăderea influentei mele. Încă o dată, puterea pe care o exercitam asupra împăratului a părut stirbită.

În aceeași seară, trebuia să prezidez sărbătoarea Bru-maliilor. După un obicei venit din străvechea Antichitate, Albastrii și Verzii, uniți într-o armonie ieseți din comun, ofereau acest spectacol de dansuri împărătesei. Acesta avea loc de obicei în curtea Phiales, numită astfel datorită celor două mari fântâni care o împodobeau. Curtenii mei, în formație completă, luaseră loc pe băncile din marmură: doamnele de onoare în vesminte aurii, eunucii în alb, praepositus purtând colierele lor, gărzile în uniforme roșii cu auriu, precum și însoțitorii, secretarii, crainicii. Din cauza anotimpului încă răcoros, tronul de marmură fusese acoperit

299

cu blănuri, îmi amintesc că purtam o tunică din brocart gros, formată din pătrate de aur încrustate în centru cu pietre semipretioase de toate culorile. Tortele înfipse la diferite înălțimi pe coloanele din jurul curții răspundeau celor ținute de dansatori într-una din mâini, în vreme ce în mână cealaltă agitau o semilună din argint. Se îmbrăcaseră cu originalele lor costume tradiționale, în culori care alternau regulat, și cu pantaloni bufanți cu crăpături. Pe muzica veselă a fluierelor, evoluau încet în jurul fântânilor din care tâsnea apă colorată.

În primul an, frumusețea de nedescris a spectacolului mă captivase, dar era lung și încet, și în seara aceea as fi dat orice ca să fiu crutată. Tremuram de frig, se lăsase noaptea și aveam chef să mă întorc în camera mea. Împărăteasa prezida singură Brumaliile și simteam lipsa împăratului. As fi vrut foarte mult să-l văd alături de mine. Căderea în dizgratie a lui Barsyme fiind obiectul tuturor conversațiilor, stiam că eram observată, scrutată, că fiecare încerca să-mi analizeze reacțiile. Dar eram hotărâtă să nu las să se vadă nimic. La mijlocul spectacolului, m-am multumit doar să-i adresez neglijent, ca pentru a face conversație, câteva vorbe Hilariei, marea maestră, care stătea în picioare lângă mine:

— Vezi tu, răsplata mea este afecțiunea sotului meu. Este atât de răbdător cu mine. Îmi acceptă stilul dezordonat de a acționa. Nu-mi poartă pică

pentru că nu petrec suficient timp alături de el. În fine, atunci când, crezând că îi pot fi de folos, fac vreo greșeală, el mă iartă...

Acesta a fost epitaful atotputernicului ministru. Hilaria, bătrâna asta întepată care nu mă avea la inimă mai mult decât o aveam eu pe ea, s-a apucat să repete peste tot în Con-stantinopol că rnă supusesem umilită deciziei împăratului.

Simteam tot mai mult nevoia unui refugiu. Asa că am părăsit palatul Daphne, urmând aleea acoperită de mozaicuri

300

care serpuia printre stânci și arbori, am trecut pe lângă pavilioane închise, folosite pe vremuri de alte împărătese, și am ajuns în colțul cel mai izolat al grădinilor palatine unde, în spatele tufisurilor, se ascundea pavilionul care poruncisem să fie construit și pe care îl botezasem pavilionul Virtutii. Sfintii mei preferați, pictați pe fresce, se însirau pe zidul garderobei din marmură albă de Proconessus și aruncasem pe jos mai multe straturi de covoare pretioase pentru a face podeaua moale, în camera alăturată, mozaicul de pe jos reprezenta o prerie înflorită, iar draperiile albastre și galbene acopereau peretii din porfir. Există acolo și o capelă minusculă acoperită de o cupolă tuguată deasupra căreia se înălța o cruce mare din aur. Câte ore n-am petrecut rugându-mă în fața icoanei Sfintei Fecioare, mai mare decât natura, sau meditănd în fața ferestrei deschise! Întrucât nu-mi plăcea să stau închisă, asteptam cu nerăbdare zilele frumoase. La sosirea primăverii, mă asezam pe banca semicirculară din marmură albă sculptată, instalată în fața pavilionului. Pe ea fuseseră asezate perne de brocart, ca să stau confortabil. Eunucii îmi aduceau pe platouri enorme din argint fructe, dulciurile mele preferate, acele prăjituri cu miere și făină de susan, struguri uscați, fructe confiate tăvălite prin zahăr pudră. Beam numeroase cesti cu ceai. Îi priveam zbenguindu-se ceva mai departe pe adolescenții pe care îi adusesem ca tovarăși de joacă pentru Anastasius. Îi alesesem dintre copiii înalților funcționari, dar căutasem și în familiile umile și merituoase despre situația cărora fusesem informată. Nepoata mea, Sofia, fiica lui Comito, se afla printre ei, o blondă cu obraji plinuți, mereu atentă să-mi fie pe plac, la fel de falsă și calculată ca mama ei. Nepotul împăratului se alăturase și el trupei, acel Iustin cu un apetit bolnăvicios și cu reacții bizare. Bineînțeles, în ochii mei de bunică, cel mai frumos, cel mai

301

destept, cel mai bun era Anastasius. Acesti tineri care se fugăreau, se agitau, se strigau unii pe altii erau deja bărbați și femei. De multe ori discutau liniștiți și, la umbră, se formau perechi, în ei îmi găseam liniștea, în cinstea lor, scoteam la iveală gratiile pe care eram acuzată că nu le-am fi avut niciodată, îmi dezvăluam blândetea, cu care mi se reproșa că mă zgârcesc, pentru că nu aveam de ce să fiu neîncrezătoare sau prefăcută.

În aceste prime zile frumoase, eunucii, distrăși, urmăreau zborul insectelor, apoi dispăreau în spatele vreunui tufis pentru a trage un pui de somn pe câte o bancă. Doamnele mele, molesite, se lăsau dezmiardate de adierea vântului, mirosind câte o floare parfumată și visând la un amant. Din păcate, eu nu cunosteam această odihnă a sufletului, nu o mai puteam cunoaște niciodată, în preocupările mele nu existau clipe de răgaz. Prezentul mă acapara, și trecutul mă obseda. Atunci îi chemam pe tineri. Acestia veneau în fugă, le plăcea să stea în preajma mea și să mă asculte în timp ce le povesteam un capitol din istoria lui Iustinian și a Theodoriei. Contemporanii făcuseră din mine un monstru sau o sfântă, dar în ochii generației lui Anastasius apăream deja ca un monument al istoriei. Nepotul meu se arăta cel mai silitor dintre toți. Nu se misca niciodată de lângă tăblitele și până lui pentru a lua notite în timpul povestirii mele. El mi-a dat ideea de a-mi derula firul memoriei.

Capitolul 19

Foarte repede, politica și-a reintrat în drepturi și sosirea papei la Constantinopol m-a silit să întrerup aceste clipe de destindere. Vigilius cugetase suficient în străfundurile exilului său sicilian la neajunsurile încăpătânării, împăratul era optimist: „Această întâlnire va fi doar o formalitate, căci și-a învățat lecția și va încovoia spinarea. De altfel, catolicii și monofizitii nu-! interesează prea mult. Dragul de papa Vigilius nu urmărește decât să-rii reintre în gratii. și știe că singurul mod în care o poate face este să ratifice cele Trei Capitole. Este primul care sustine celor din jur că asta e Ideea mea fixă.” De la căderea Romei, pentru care eram considerată responsabilă, și de la decăderea lui Barsyme, mă tinusem intenționat deoparte. Aparentele erau salvate, împăratul îmi făcea vizite și mă consulta ia fel de des ca înainte. Eu îi spuneam părerea mea, pe care era liber să o asculte, dar nu mai aveam nimic de spus în guvern și nici nu mai făceam tot ce voiam.

În ciuda toleranței sale, împăratul era departe de a-i sustine neconditionat pe monofiziti. Cu toate acestea, cele Trei Capitole erau opera lui ideologică, deveniseră obsesia lui, fără ca nimic să-l mai poată abate de la ea. și acest bărbat, în general flexibil, se încăpătânase. Din această pricină, îmi

făcea pe plac si, fără să misc vreun deget, aveam să văd încoronarea operei vietii mele. Mă zbătusem pentru ca monofizitii să fie protejati, lăsați să-si practice cultul

303

si chiar recunoscuti semioficial. si papa Vigilius venea aici pentru a semna reconcilierea cu ei. Triumful meu se apropia. Era suficient să aștept, continuând să nu intervin.

Dar o mână de bâte si pumnale aruncate cu un gest dramatic de marele sambelan la picioarele mele avea să mă silească să renunt la această neutralitate... Atunci când, cu câteva luni mai devreme, călugărul Marras, pe care nu ezit să-l numesc deja sfântul Marras, reapăruse în mod miraculos în viața noastră, refuzase ospitalitatea pe care i-o oferisem la Palatul Sfânt, preferând să se instaleze într-unul din cartierele cele mai mizere ale capitalei. Zvonul privind aurul pe care îl căpătase de la mine se răspândise în oras, adică se credea „din sursă sigură” că primise de la mine o sută de saci cu aur.

Într-o noapte, tâlharii au pătruns în cocioaba pe care si-o alesese ca locuință si i-au cerut să le dea averea, amenintându-l, în caz contrar, că îl omoară. Sfântul a rămas perfect calm si a declarat că, dacă ar fi avut vreun bănut, n-ar fi trăit într-un loc atât de mizerabil. Tâlharii nu l-au crezut, au scos armele si s-au apropiat de el cu intentia de a-si pune amenintarea în practică. Unul dintre ei l-a lovit zdravăn cu bâta. Atunci călugărul l-a azvârlit dintr-o miscare la pământ, i-a luat arma si i-a înfruntat pe ceilalti sase tâlhari. După ce i-a ciomăgit bine pe toti sapte, i-a legat si i-a dojenit pentru că nu-l crezuseră pe cuvânt, l-a tinut asa toată noaptea, apoi, considerând că fuseseră pedepsiti destul, le-a dat drumul dimineata, multumindu-se să păstreze armele, pe care mi le-a trimis mie ca amintire.

Ce chinuri, ce spaimă am tras auzind această relatare! Decizia mea a fost luată îndată. Niciodată nu văzuse cartierul acela îngrozitor al Sfântului Vasile, în care nici măcar politia nu intra, o asemenea desfășurare de forte.

304

Toti locuitorii veniseră în fugă la trecerea interminabilului cortegiu de cavaleri scilipitori si de care cu rotile de aur. Printre draperiile litierei din purpură si aur, vedeam sirurile de cocioabe din scânduri putrezite din care apăreau familii în zdrente, femei negre de jeg, copii acoperiti de muste. Bărbatii, cu expresii furioase, se tineau deoparte. Eunucii aruncau în trecere

monede de aur asupra cărora se năpusteau ca niste fiare. si mi s-au umplut ochii de lacrimi, pe care le-am disimulat răspunzând aclamatiilor.

Am ajuns la cea mai împutită, cea mai subredă colibă, în care am intrat singură, întunericul si duhoarea m-au izbit în fată. M-am aruncat la picioarele sfântului Marras si l-am implorat, pentru binele nostru al tuturor, să accepte de-acum ospitalitatea mea. A binevoit să cedeze în fata argumentelor mele.

— Voi fi mai aproape de tine, a tunat el, pentru a te împiedica să cazî în păcat si pentru a-ti reaminti care e datoria ta.

Poate că sfântul voia mai ales să supravegheze mai de aproape negocierile cu Vigilius, ca să ne îndrume, să ne lumineze. Pentru că, oricât de mistic ar fi fost, stia, de asemenea, să vegheze la soarta fratilor săi de credință, l-am pus la dispozitie palatul Hosmidas, care mă găzduise la începuturile legăturii mele cu Iustinian. Această locuintă îmi era mai scumpă ca oricare alta si doream ca acest cadou să se bucure de toată semnificatia si importanta sa. În scurt timp, asetul a transformat acest templu al luxului si voluptății în mănăstire si l-a umplut cu călugări piosi asemenea lui. La început, Constantinopolul a privit cu neîncredere înălțarea acestei fortărete a „ereziei”. Apoi, devotamentul înflăcărat al călugărilor monofiziti i-a atras pe curiosi, care au povestit la întoarcere că n-au văzut niciodată oameni atât de apropiați de Dumnezeu. Atunci, piosii au tras

305

si ei o fugă până acolo. Voiau să-i cunoască pe acesti sfinti despre care vuia tot orasul si să primească binecuvântarea lor. Printre vizitatori s-au înghesuit multi catolici care, tulburati de extraordinara atmosferă de credință, s-au convertit la monofizitism. Dumnezeu marcase cu pecetea lui palatul Hosmidas.

Într-o dimineată, am auzit un trosnet răsunător si înspăimântător, asemănător vuietului unui cutremur de pământ. Apoi un nor de praf s-a înălțat până la cer, dinspre palatul Hosmidas. Ca în fiecare zi, o grămadă de oameni, printre care destule femei cu copii, asistase la slujba monofizitilor, si capela era ticsită, însă, în momentul împărtășaniei, tot acoperisul se prăbusise brusc. Dintre ruine se ridicau urlete si probabil că existau zeci de victime. Au fost trimise imediat ajutoare pentru a-i salva pe nefericitii supravietuitori. Am asteptat la gineceu, cu îngrijorare în suflet, să aflu bilantul sinistru. Mesagerul a sosit cu un zâmbet radios. Avusese loc o minune. După ce au fost înlăturate toate pietrele, după ce au fost luate toate coloanele, toti cei care fuseseră striviti s-au ridicat fără nici o zgârietură, teferi si nevătămati. N-au fost nici

morti, nici răniți. Atunci și cei mai sceptici au deschis ochii, împăratul a declarat că va plăti din banii lui reconstruirea capelei și a vrut, pentru prima dată, să se ducă la mănăstire. Am fost fericită să-l însoțesc.

Marea sală de recepție în care îl ascultasem într-o seară pe Belizarie avertizându-l pe Iustinian să se ferească de mine fusese transformată în capelă provizorie. Paraclisul meu, unde îmi plăcea atât să stau, servea drept refectoriu. Apartamentele fuseseră împărțite în chilii. Afară, în curți, sub porticuri, se înghesuiau colibe din lemn acoperite cu paie.

306

Acolo trăiau cei mai bătrâni, ilustrii anahoreți care stuseră să refacă în jurul lor desertul pe care îl părăsiseră. Cinci sute de călugări se înghesuiau în fostul palat, în mijlocul murmurului rugăciunilor și al psalmodierii imnurilor sfinte, stăteau călugări cu bărbi albe, prosternati la piciorul altarelor. Nimic din această locuință nu amintea de dragostea umană căreia îi slujise drept paravan. Totul sugera dragostea divină care ardea aici ca nicăieri în altă parte. Și împăratul s-a extaziat în fața „acestui mare și minunat desert al sfinților”, cum l-a numit el.

Am fost fericită să constat că, în ciuda reticentei pe care o manifestase, nu regreta că a venit. L-am dus în fiecare chilie ca să împartă smirnă cenobitilor și să le ceară să se roage pentru el. Într-una din ele, în locul unui octogenar înghesuș și morocănos, s-a trezit în fața unui bărbat înalt, frumos, cu pielea întunecată, cu ochii migdalati, drapat în văluri imaculate brodate cu aur și purtând un turban greu alb, care îi accentua tinuta nobilă a capului. Era printul Harith, din tribul ghassanizilor, acel suveran al desertului cunoscut pentru isprăvile sale din timpul campaniei din anul 540 împotriva lui Chosroes, pe care îl răsplătisem cu titlul de patrician. De atunci continuase cu zel sporit să îi înfrunte pe vesnicii noștri dusmani, persii. Convertit, nu de călugării catolici, care refuzau să părăsească siguranța orașelor, ci chiar de îndrăgnetii monofiziti care botezaseră deja Yemenul și Etiopia, Arabia și Nubia, precum și îndepărtatul regat Aksum, venise la Constantinopol ca să ceară să i se trimită un episcop monofizit care să-i conducă Biserica. La audiența împăratului, căruia îi adusese omagiile sale de vasalitate, protocolul îi interzisese să vorbească. Regretându-mi neputința de a-i satisface emotionanta cerere, îi promisese să-i aranjez o întâlnire, lăsa că aveam ocazia, Iustinian a binevoit să nu se arate surprins și l-a ascultat cu amabilitate

307

pe printul nisipurilor, sesizând imediat miza imensă a propunerii. Dacă acceptam să-i dăm satisfacție, îl câștigam pentru totdeauna de partea noastră, pe el și pe triburile sale. Refuzându-l, puteam provoca o ruptură, transformând acest punct de acces al imperiului, până atunci zăvorât, într-o bresă de care persii aveau să profite imediat, împăratul și-a luat angajamentul de a-i transmite papei rugămintea ghasa-nidului, imediat ce va sosi. Fără îndoială, Vigilius va accepta, în interesul imperiului.

O săptămână mai târziu, am asistat de pe terasa gineceului la un spectacol care m-a întors în timp cu unsprezece ani. Pontiful a debarcat în portul privat al Palatului Sfânt, înconjurat de o pompă nemaipomenită, asemănătoare celei care sărbătorise odinioară sosirea predecesorului său, Agapetus, care ardea de-atunci în flăcările iadului. Atât doar că astăzi buna înțelegere înlocuia intransigența, și Vigilius nu numai că i-a oferit mâna pentru a-i fi sărutată patriarhului Menas, catolic convins care trecuse la monofizitism, ci, în plus, l-a ridicat pe acesta din genunchi pentru a-l îmbrățișa. Hotărât lucru, exilul său în Sicilia îl făcuse mult mai flexibil.

A doua zi, s-a deschis prima conferință la palatul Magnaure. Construită pe vremea împăratului Constantin, această clădire păstra vechiul stil al Imperiului Roman. Sala de reuniune era rotundă, cupola fiind susținută de coloane groase din marmură, probabil smulse din templele păgâne. Marmure rare, în diferite culori, acopereau peretii. Lumina zgârcită care se strecura prin micile deschizături ale boltii crea impresia de cavou. De altfel, candelabrele de argint fuseseră ținute aprinse în permanentă. Cei doi stăpâni ai lumii, înconjurați de consilierii lor, erau așezați față în față pe

308

două tronuri din fildes sculptat, împăratul, așa cum conveniseră, i-a cerut lui Vigilius să subscrie declarației celor Trei Capitoale. Vigilius nu numai că a refuzat categoric, dar l-a și excomunicat numaidecât pe patriarhul Menas și pe orice prelat bănuț că ar încuraja monofizitismul. Apoi s-a ridicat, iar împăratul a făcut la fel. S-au înclinat unul în fața celuilalt, după care papa s-a retras.

Iustinian și-a întrerupt brusc relatarea. Venise la sfârșitul după-amiezei ca să-mi expună... dezamăgirea lui. S-a instalat tăcerea. Eu îl observam. Se gândea intens. Bărbia îi iese în față, sprâncenele groase aproape se uniseră din cauza încruntării și, semn de maximă concentrare, se uita puțin crucis. Aveam să ne împiedicăm, cu un papă aflat la picioarele noastre, de aceleași obstacole pe care le-am întâlnit la Agapetus, și apoi la Silverius ? L-am întrebat pe Iustinian:

— N-ai afirmat tu, Cezar, că Vigilius va fi ascultător? La urma urmei, nu tu l-ai făcut papă ? Din ce motiv si-a uitat promisiunile ? Chiar n-ai nici un indiciu privind intentiile lui ? Cum e posibil să nu fi bănuit nimic?

Foloseam în ziua aceea tactica mea obisnuită. Puneam de douăzeci de ori aceeași întrebare. Ceream detalii imposibil de precizat. Intentionat, încercam să-l încurc pe împărat în răspunsuri și să-l fortzez să se contrazică. Doream să piardă firul ca să înțeleagă, în sfârșit, că putea fi complicele lui Vigilius. A încercat să-l apere pe papă pentru a se proteja pe el însuși:

— Dacă Vigilius ar respecta întocmai dorintele tale, atunci ar stârni furtuna în sânul clerului său. Poate că ar urma o schismă, cu atât mai mult cu cât, înainte de a sosi la Constantinopol, a primit nenumărate mesaje de la episcopii din Africa, din Sardinia, Milano, Alexandria, Patras, Salonic,

309

care l-au prevenit de riscurile oricărei indulgente față de monofiziti. Dacă îi fortăm mâna, riscăm să-l vedem detronat și înlocuit de un papă mult mai puțin inflexibil.

În ziua următoare, împăratului i s-a părut o manevră abilă să-l delege pe Narses să-mi povestească a doua întrevedere cu papa. Demnitatea, integritatea, dar și fermitatea lui mă împiedicau să mă supăr pe el!... Narses a venit când luam masa, singură ca de obicei, într-una din cele mai elegante săli ale gineceului, rotundă, cu peretii acoperiți în întregime de mozaicuri reprezentând frunzisuri, care dădeau impresia că mă aflu în mijlocul unei păduri.

Eunucii degustători și eunucii paharnici mă serveau, iar apetitul îmi era gâdilat de însiruirea de caviar, ouă fierte moi, suncă, anghinare, peste, ied umplut și ceapă, în mijlocul acestor mâncăruri luxoase, se găsea, servită în splendida argintărie imperială, hrana săracilor, pe care nu încetasem niciodată să o apreciez: supă de ceapă, macroul uscat și brânza de capră. Spre deosebire de împărăteasa Eufemia, care nu putuse mânca niciodată altfel decât cu degetele, eu mă foloseam de o lingură de agat cu mâner de aur. Considerând mâncărurile insuficient de picante, adăugam deseori piper și condimente, tinute în recipiente din cristal de stâncă sculptate în Egipt. Clondirele din sticlă însemnate cu vulturul bicefal aurit conțineau un vin dulce de Samos pe care mulți îl consideră scârbos, dar pe care eu îl preferam oricărei băuturi și pe care slujitorii mi-l turnau într-o cupă din aur frumos lucrată. Să-mi fie iertat că mă complac în enumerarea acestor răsfături, însă din moment ce

acum îmi este interzisă simpla lor pomenire, la care îmi lasă gura apă, este una dintre putinele plăceri care mi-au mai rămas.

Împăratul, din câte zicea Narses, insistase din nou în dimineata aceea ca papa să contrasemneze declaratia celor

310

Trei Capitoale. Colocviul s-a desfășurat în latină, limba oficială a imperiului și a Bisericii, pe care, de altfel, împăratul o stăpânea mult mai bine decât papa, care păstrase un puternic accent grecesc. Brusc, Vigilius renuntase la limbajul perfid și la stilul mios care îi erau caracteristice. S-a crezut suficient de puternic pentru a-l amenința pe Iustinian:

— Sunt hotărât să-i dobor pe toți cei care încurajează erezia, cu atât mai dăunători cu cât ei sunt cei mai apropiați de tronul imperial și aleșii intimității tale. Prin urmare, voi excomunica, indiferent de rang sau de sex, pe oricine îți toarnă în inimă otrava monofizită.

După afrontul adus de demiterea lui Barsyme, după învinuirea care-mi era adusă pentru căderea Romei, mai trebuia să suport și excomunicarea din partea unui papă pe care eu îl „creasem” ?

— Bastardul dracului! am urlat eu, măturând cu un gest cupele, clondirele și platourile care s-au zdrobit de podea.

Vassilissa iubită de Dumnezeu își amintea brusc că fusese fiica poporului pentru a scuipa această injurie de mahala la adresa urmașului Sfântului Petru, sfântul nostru părinte, papa. N-am putut, mărturisesc, să-mi stăpânesc reacția și, de altfel, Vigilius merita pe deplin acest epitet. De această dată, mi-am văzut eunucii renunțând la legendara lor stăpânire de sine pentru a-și acoperi fata cu mânecile lungi, albe. M-a amuzat reacția lor, furia mea s-a calmat pe loc, dar m-am ferit s-o arăt.

— Pieriti din fata mea, toți, mai repede! am urlat din nou, fără să ridic capul.

Praepositus, usieri și doamne s-au călcat în picioare la usi, grăbiți să fugă de mine. Narses a ieșit în urma lor, cu un aer grav. Au rămas doar eunucii care asigurau servirea mesei, neștiind prea bine ce să facă.

311

—Afară cu toții, altfel vă trag în teapă! am mormăit eu, zburătăcindu-i de-acolo.

Rămasă singură, am alergat la o ușă din bronz, atât de mică încât de-abia se vedea în perete. Am tras de sub tunică o cheie și am deschis-o. Tavanul era atât de jos, încât am fost nevoită să mă aplec pentru a trece. Am intrat prin spatele apartamentelor mele într-un labirint a cărui existență era cunoscută de foarte puțină lume și căruia nu-i stia nimeni planul, încăperi mici, sufocante, prăfuite, pustii alternau cu coridoare scurte înguste. Am bătut încetisor la o ușă. N-a răspuns nimeni. Atunci, am apăsat ușor clanta și am intrat într-o cămăruță minuscule, austeră și aproape goală, într-un colț, câteva icoane foarte mari, în fața cărora ardeau candelă și făclii, formau un fel de paraclis. Așezat direct pe pământ, un bătrân cu barba albă, în haine de călugăr, medita fără ca intrarea mea să-i întrerupă gândurile pioase. Am îngenunchiat alături de el, mătăsurile mele împrăștiindu-se ca o corolă în praful de pe jos.

— Sfinte părinte..., am început eu.

— Fii binecuvântată, fata mea! a răspuns bătrânul fără să deschidă ochii, apoi buzele lui au continuat să soptească rugăciunea tăcută.

Era patriarhul Anthimus. De unsprezece ani, lumea întreagă îl căutase în zadar pe cel pe care-l sustrăsesem răzbunării unui papă și slăbiciunii unui împărat, oferindu-i adăpostul cel mai inviolabil din oras, gineceul împărătesei. Mi-am deschis inima în fața bătrânului patriarh: Vigilius mă amenința, voia să mă excomunică și, în cuvinte poate prea crude, i-am spus ce gândeam despre papă. Anthimus nu s-a miscat, părea că nu mă aude. Când am terminat, a deschis totuși ochii, a fixat o clipă candoarea lor albastră asupra mea și mi-a zis:

312

— Furia nu este un sfetnic bun. Linisteste-te! Uită de ură pentru a găsi o soluție. Dacă te rogi, Dumnezeu te va lumina asupra a ceea ce ai de făcut. Adapă-ți forța în convingerea că te zbată pentru adevărata credință și atunci vei învinge.

Simpla convingere va fi de ajuns ? Mi-am îngăduit să-i amintesc că Vigilius, prin trădarea și intransigenta lui, risca să nimicească toate eforturile noastre pentru a întinde umbra crucii asupra lumii.

— Adu-mi-l în noaptea aceasta pe călugărul Marras, mi-a poruncit Anthimus. și acum, fata mea, lasă-mă!

A depărtat bratele și a intonat cu voce tremurătoare un psalm. Când m-am retras, liniștea îmi coborâse în suflet.

În noaptea aceea, la ora la care împărătesele timpurilor trecute își primeau amantii, mi-am întredeschis usa pentru a-l lăsa pe Arsenius să intre, însoțit de Marras. Nu voisem să încreditez nimănui altcuiva grija acestei misiuni. Acesta urmase un itinerar de pasaje pustii, culoare părăsite, terase izolate pe care acest iubitor de taine le cunostea pe dinafară. După ce au ajuns, am preluat inițiativa și l-am condus pe călugăr. Tineam o tortă ale cărei flăcări făceau umbrele să danseze, miscau peretii, înviorau linistea densă și jucau pe satul întunecat al tunicii mele largi. Usa lui Anthimus era deschisă. Ne aștepta, luminat foarte vag de candelile icoanelor, în picioare, foarte înalt, descărnat, cu barba lui lungă, rărită, își pusese peste rasa de călugăr o etolă brodată cu cruci negre pe care timpul o tocise. Era întruchiparea clarității, a maiestății, a umilintei.

În fața patriarhului, ermitul, înalt și el, însă murdar și împrăștiat, arzând de focul lui Dumnezeu, era întruchiparea misticismului. Călugărul a vrut să sărute mâna patriarhului,

313

care a schitat gestul de a îngenunchea, fiecare i-a cerut celuilalt binecuvântarea, unul respectând rangul celuilalt, altul aducându-și omagiile sfinteniei celui dintâi. Apoi Anthimus, cu o mână pe care nu o bănuiam atât de puternică, l-a pus pe Marras să îngenuncheze în fața lui. Aîntins mâna pe creștetul zburliț și, cu voce tunătoare, a început:

— Prin grația puterilor investite în mine de Dumnezeu, îți poruncesc, păstor al credinței. Mergi unde te cheamă providența! Împrăstie cuvântul divin și înmulțește-i pe slujitorii Domnului...

Minutul text căpăta contur în limba greacă, pe care sufletul nostru o folosește pentru a comunica cu Dumnezeu, în locul acelei latine rezervate jargonului funcționarilor. Patriarhul Anthimus îl numea pe Marras episcop și, trimițându-l la Harith Ghassanidul, îl împuternicea să numească la rândul său alți episcopi și preoți. Reînvia clerul monofizit în momentul în care acesta era în pericol să dispară din pricina intransigentei unui ticălos. Trecea peste fosta lui excomunicare, îl trimitea la plimbare pe papă cu tot cu Biserica lui oficială, făcându-i neputincioși prin această atitudine. Doar virtutea și pietatea lui îl putuseră împinge la un asemenea curaj, la care eu n-aș fi îndrăznit niciodată să visez. A aruncat în vasul de tămâie câteva boabe de rășină al căror fum aromat a urcat spre Marras. N-au fost nici brocarturi împodobite, nici mitre cu diamante, nici coruri, nici concerte de orgă, nici cortegii de diaconi pentru a-l

cinsti pe noul episcop. A fost doar împărăteasa, pentru a lumina drumul care-l ducea din ascunzătoarea patriarhului în umila lui chilie.

A doua zi, nu fără o umbră de sfidare, l-am pus la curent pe împărat. Reactia lui, deloc surprinsă când i-am dezvăluit prezenta lui Anthimus la gineceu în toti acesti ani, m-a convins

314

că stia deja, desi nu-mi făcuse niciodată vreo aluzie sau vreun reproș. Cât despre ungerea lui Marras si trimiterea lui în Arabia, m-a felicitat călduros. Politicianul era foarte multumit să-i vadă pe „ereticii” de o pietate prea tipătoare plecând din capitală si purtându-si zelul altundeva decât între zidurile care-l găzduiau pe papă. Acesta putea de-acum să se încăpătâneze cât voia în fata împăratului, să refuze să semneze cele Trei Capitale, eu deja prinsesem vitează.

În anul 547, după o iarnă deloc bogată în distractii, locuitorii Constantinopolului au întâmpinat cu bucurie sosirea diverselor ambasade. Dornici de un spectacol de calitate, s-au înghesuit să vadă trecerea străinilor.

La palat se făceau pregătiri de zile mari, iar trimisii regelui Totila defilau de la pavilionul Chalke până la palatul Magnaure între două siruri de militari, cu drapelele multicolore în vânt.

Între timp, în sala numită metatorion, împăratul își pusese tinuta protocolară. Picioarele îi fuseseră înfășurate în panglici de purpură, se încăltase cu pantofii rosii împodobiti cu vulturi de aur. Peste cămasa lui din in alb brodat cu aur la gât si la mansete își pusese o tunică purpurie, ornată cu o bandă lată de aur, brodată cu motive geometrice si păsări, prinsă pe umăr cu o agrafă încrustată cu nestemate si perle imense. Alte perle de dimensiuni iesite din comun, diamante, smaralde, rubine sclipeau pe coroana lui cu ciucuri.

Apoi se dusesse să ia loc în sala centrală a palatului Magnaure, o adevărată catedrală cu trei nave despărtite de coloane si luminată de sapte candelabre gigantice.

La un semn, draperiile imense de mătase întinse deasupra portilor din bronz au fost trase. Orgile au început să cânte, însoțind corurile celor două factiuni, Albastrii si Verzii, care înăltau osanale suveranului. Așezată lângă ei, îi priveam

315

pe goti înaintând, înalti, blonzi, cu ochii albastri, cu expresii feroce, faptul că trăiau în Italia de mai multe generatii nu îmblânzise duritatea nordică a

acestor nobili, a acestor militari. Contemplându-i, mă gândeam la unul dintre ei care lupta în îndepărtata Italie, plătind astfel pretul iubirii unei împărătese. Bărbile lor lungi se desfăceau peste platosele lucrate grosolan, iar gotii agitaau cele mai grele săbii pe care mi-a fost dat vreodată să le văd. Înconjurau un personaj binecunoscut și familiar în imperiu, diaconul Pelagius. Înlocuindu-l pe papă după răpirea acestuia, intervenise în favoarea romanilor pe lângă Totila care, cucerit de personalitatea lui, îi încredințase misiunea diplomatică la Constantinopol.

Ambasadorii au păsit pe covoarele persane până la tronul orientat spre est și înălțat pe șase trepte. Un platan cu frunze de aur îl umbrea, cu păsări de aur cocotate pe ramuri. S-au prosternat de trei ori în locurile indicate cu cercuri de porfir și au atins pământul cu fruntea, apoi împăratul le-a poruncit să se ridice.

Abia atunci diaconul Pelagius a transmis mesajul cu care fusese însărcinat. Regele Totila accepta să uite trecutul și să-și îngroape înflăcărarea războinică pentru că nu-și dorea decât pacea, o pace ocrotită și de împărat. Evocând totuși anii în care bizantinii și gotii trăiseră în perfectă armonie, dorea să fie considerat ca un fiu de către împărat, oferindu-i alianța gotilor, supușii săi.

Deși mărinimia regelui barbar mă umilea și mă exaspera, condițiile pe care le oferea mi-au trezit speranța, atât de neașteptat de generoase erau. Omul care ținea Italia la mila lui propusese să ne redea suzeranitatea acesteia, împăratul, în pofida expresiei impenetrabile, probabil că tremura de bucurie. A început prin a răspunde cu ocolisurile de rigoare:

316

— Imperiul îmbrățișează nații cucerite dincolo de Adriatică și care ating hotarele Etiopiei și ale Persiei. Domnii peste șaiszeci și patru de provincii și nouă sute treizeci și cinci de cetăți. Domeniile noastre sunt binecuvântate de natură datorită avantajelor pământului, situării geografice, climatului, și progresele artei omenirii s-au răspândit neîncetat de-a lungul țărmurilor Mediteranei, pe malurile Nilului, de la Troia antică până la Teba egipteană...

A conchis că imperiul voia și căuta pacea, însă nu accepta să trateze decât cu un egal. Pelagius, vechi cunosător al Curtii noastre, a înțeles că împăratul nu binevoia să negocieze cu gotii și a luat din nou cuvântul. Regele Totila îl înșelase să anunțe că respingerea condițiilor sale ar duce imediat la distrugerea Romei, masacrarea senatorilor ei și invadarea Iliriei. Cuvântul Sacru a răsunat iar:

— Generalissimul nostru, Belizarie, se bucură de puteri depline de plenipotentiar și cu el trebuie dusă orice discuție privind problemele din Italia.

Împăratul își bătea joc de goti: stăpânul universului n-avea puterea de a trece peste generalissimul său ? N-am avut plăcerea de a afla reacțiile ambasadurilor, căci împăratul a făcut de trei ori semnul crucii, ceea ce însemna că audiența se încheiase. Maestrul de ceremonii a înaintat și a rostit cu voce răsunătoare ritualul keleusate, cuvânt care înseamnă „porunciti”, dar, în realitate, vrea să zică în mod clar „plecați”. Gotii s-au retras cu mâinile încrucișate pe piept, mergând cu spatele, așa cum cerea protocolul...

Împăratul refuza să recunoască un regat barbar clădit pe provinciile smulse imperiului pe care jurase solemn să-l reîntregească. Mai trebuia să aibă și mijloacele de a le recuceri, însă nu mai avea decât o armată decimată, demo-

317

ralizată, învinsă, armament insuficient, aprovizionare inexistentă și tezaure goale. Trufie? Credință? Inconstiență ? Sau concepute vreo tactică secretă despre care nu-mi făcuse onoarea să mă informeze ?...

Banchetul oferit câteva săptămâni mai târziu în cinstea lui Izdah Gushnasp, ambasadorul Marelui Rege al persilor, a fost cu siguranță sărbătoarea cea mai somptuoasă pe care am văzut-o. Demnitari de tot soiul, nobilissimi, fiorentissimi, clarissimi și minentissimi, în total două sute douăzeci și nouă de invitați - număr tradițional - luaseră loc în jurul celor nouăsprezece mese din triclinium. Pe servetele de purpură se etala vestitul serviciu din aur masiv comandat de împărat, ale cărui vase și platouri celebrau victoriile, iar farfuriile purtau efigia lui sculptată. Nenumărate candelabre de argint, suspendate cu lanțuri din același metal, își reflectau lumina pe marmura multicoloră de pe zidurile cimentate cu un material asemănător aurului înghetat. Mesele erau aranjate în semicercuri în jurul celei prezidate de împărat. Invitații nu erau așezați, ci tolăniți în paturi, după tradiția romanilor - ceea ce mi se părea extrem de inconfortabil, în vreme ce Passara, demnă urmasă a matroanelor antice, stătea cu o grație invidiată de fiecare comesean.

La aceste ocazii solemne uitam de linguri și furculite, pentru a mânca cu degetele, ca în vremurile antice. Rânduielile acestui banchet își trăgeau originile din Roma imperială și, cu această ocazie, voi povesti toate amănuntele, pentru a-i păstra mărturia, căci obiceiurile imperiului nostru, atât de tânăr și totodată atât de bătrân, se schimbă repede.

Atunci când a apărut împăratul, invitații au plecat capetele și și-au acoperit ochii cu măneca. Maestrul de ceremonii l-a condus pe suveran la locul său, la masa de

318

treisprezece persoane, numită și a Apostolilor, pe care o prezida - altă evocare a preasfintei scene - în calitate de isapostolos, adică egal al apostolilor.

Primul fel de mâncare, gustări reci - caviar, măslina, pește cu sos, salate și alte aperitive - prezentate pe mese mobile, a fost servit în sunetul a două orgi acompaniate de două coruri. Au urmat, în pauză, dansurile executate de trupele Albastrilor și ale Verzilor, acrobaticii, pantomimă. În timp ce se trecea la mâncărurile calde, pește, carne și vânat, un călugăr a citit cu voce tare predicile Sfântului Ioan Hrisostomul. În permanentă, împăratul avea grijă ca ambasadorului să-i fie date cele mai alese bucăți, iar nefericitul își petrecea jumătate din timp ridicându-se să mulțumească pentru terpsos, adică pentru delicat.

Printr-o abatere neobisnuită de la protocol, Iustinian dorise să fiu și eu prezentă și mă rugase să împart asternutul cu ambasadorul, atât pentru a-l cinsti pe reprezentantul unei țări-prietene, cât și pentru a-i cerceta intențiile. Persanul pretindea că venise să discute despre anumite puncte ale tratatului semnat în urmă cu doi ani între imperiu și regatul său, însă această explicație nu i se păruse foarte convingătoare lui Iustinian. În timp ce ambasadorul mă acoperea cu lingusile înflorite pentru care este renumit poporul său, eu îi studiam curioasă tinuta. Tunica scurtă peste pantalonii strânsi pe glezne mi s-a părut ridicolă, iar boneta conică dădea capului său aspectul unei căpătâni de sfecle de zahăr. Cât despre barba ondulată și parfumată, semăna cu masa unei curtezane perverse la orgia unui carnaval. Din contră, bijuteriile - agrafe și coliere extrem de fin cizelate și lucrate în diferite nuanțe de aur - mărturiseau un rafinament surprinzător. Artificiile erau inutile cu acest orient al întortocheat, așa că l-am întrebat verde în față care era scopul misiunii sale.

319

— Consolidarea păcii dintre imperiu și Persia, mi-a răspuns el.

— Atunci, de ce ați vrut să luați, în trecere, și frumosul nostru oraș Dara ?
i-am aruncat eu.

Într-adevăr, ni se raportase acest incident bizar în cursul căruia un ambasador, în calea lui, încercase să cucerească un oras aparținând suveranului la care trebuia să se ducă.

— Eu sunt cel care trebuie să se plângă de autoritățile din Dara, care n-au autorizat intrarea între zidurile lor a suitei noastre, pe care mi-am dorit-o numeroasă pentru a-l onora pe împărat.

Răspunsul lui exprima cea mai autentică indignare. I-am răspuns cu diplomatie:

— Experiența ne împinge la o neîncredere exagerată poate la adresa regelui Chosroes și a slujitorilor săi.

Obtinusem la rândul meu o victorie și am rămas tăcuti pentru a degusta capodoperele bucătăriilor palatine.

În timp ce înfuleca, ambasadorul arunca priviri dese în direcția diaconului Pelagius, invitat și el.

— Sper din toată inima, mi-a zis el, arătându-mi-l pe ambasadorul regelui gotilor, că negocierile voastre se desfășoară multumitor.

— Nici că se putea mai bine, într-adevăr.

— Sunt nelinistit doar din pricina păcii care, repet, este singura noastră grijă.

— Dacă imperiul dorește să-și stabilească preeminenta, nu înseamnă că se va recurge la arme.

— Fără îndoială, imperiul este cea dintâi nație a lumii... până la granița persană.

Nu m-am putut stăpâni să nu râd, fiindcă îmi plăcea să mi se răspundă cu aceeași monedă. Dar, rămânând

convinsă că persii minteau în continuare, îl bănuiam pe ambasador că voise să cucerească Dara și că era încântat de disputa noastră cu gotii. Am înțeles în momentul acela că prezenta lui la Constantinopol, în același timp cu ambasadorul lui Totila, nu era întâmplătoare.

Când s-a dat semnalul, toți invitații s-au ridicat și au băut din vinul de Nafpaktos în sănătatea împăratului. După ablutiuni, au fost aduse prăjiturile, tartele, bomboanele și vinul de Chios, în timp ce jonglerii indieni și acrobații chinezi își executau numerele și erau arătați monștrii umani. Fructele, venite din toate regiunile imperiului, au fost servite la sfârșit, pe platouri cu trei etaje din aur, atât de mari și de grele, încât nici un sclav nu putea să le care și trebuia trase pe măsute rulante de la o masă la alta. Ca încheiere a acestor agape, i-au fost aduse împăratului pâinea și vinul simbolice, pe care le-a consumat cu gesturi sacramentale, inspirate din Cina cea de Taină.

La plecare, împăratul m-a însoțit până în camera mea și i-am împărtășit impresiile despre ambasador.

— Nu vreau nici să-i cedez, nici să-l rănesc, a observat el, nici să las firul, nici să-l rup. Îmi trebuie timp, doar timp. Dumnezeu, dă-mi timp, a repetat el cu o tristete sinceră, care m-a intrigat suficient de mult ca să nu-l mai întreb ce o provoacă.

Iustinian nu știa cum să-l țină pe persan fără ca acesta să-și dea seama, cum să-l adoarmă pentru a câștiga acest timp pretios după care tânjea.

— Dăruiește-i dezmățuri, l-am sfătuit eu.

Ca toți străinii, ambasadorul mi s-a părut încântat de ideea că se găsea în cetatea cea mai înflăcărată, cea mai amuzantă, cu moravurile cele mai libere din univers. Gusturile sale, din câte îmi dădusem eu seama, înclinau

spre locurile de pierzanie, Iustinian a sugerat numele câtorva dintre curtenii săi care l-ar fi putut duce pe ambasador în casele plăcerii. M-am dovedit convingătoare:

— Lupanarele sunt prea sofisticate, Cezar. Persanul vrea să descopere mocirla în care nici unul dintre cunoscuții tăi n-a pus piciorul vreodată; lasă-mă pe mine să-i fiu călăuză prin intermediar și îngăduie-mi să-i întocmesc harta bucuriilor. Așa va fi prea epuizat ca să negocieze și prea vrăjtit ca să se gândească la plecare.

În timp ce, spre binele statului, eu mă avântam pe urmele unui trecut uitat, spinoasa chestiune a religiei a revenit în centrul atenției.

Capitolul 20

Într-o bună dimineată, una dintre nebunele acelea bânuite de Dumnezeu care rățesc pe străzi și trăiesc din mila lumii s-a cocotat pe o piatră mare din apropierea Portii de Aur și a început să prezică viitorul. Gloata, mereu curioasă, s-a strâns în jurul ei. Femeia, pradă paroxismului sau delirului, a prezis că în trei zile marea, iesind din matcă, se va înălța într-un val monstruos, cufundând Constantinopolul, imperiul și întreg universul.

Credulitatea poporului nostru fiind mare, oamenii, panicați de profetie, s-au năpustit în biserici, s-au prosternat în fața altarelor, rugându-se, implorând, împărtășindu-se și așteptând catastrofa. Deși ministrii au ridicat din umeri, iar curtenii și-au bătut joc de întâmplare, eu am deslășit în asta un semn. Poate că nu al unui nou potop, într-adevăr, cele trei zile s-au scurs fără să ne trezim sub apă. Dar era de netăgăduit că Dumnezeu voia să ne pedepsească. Care era greșeala noastră ? Îi ofeream adăpost Antihristului. Cine era Antihristul ? Papa Vigilius.

Se apropia Săptămâna Mare. Pentru a aduce omagiu ticălosului, în ciuda ostilității sale, împăratul a hotărât că Pastele va fi sărbătorit la 1 mai, după calendarul catolic, și nu la 8 mai, după calendarul alexandrin, pe care îl urma Biserica noastră. Protestele mele, muștrările clerului nostru, furia poporului n-au folosit la nimic. Pentru a ne arăta dezaprobarea, locuitorii Constantinopolului cu mine în frunte

am început ostentativ postul Pastelui cu o săptămână înaintea papei. Faptul că împăratul se abătuse de la tradiția noastră cea mai veche mi-a întărit convingerea că Vigilius, în cinstea căruia fusese comisă această grozăvie și care probabil o sugerase, trebuia neutralizat pentru a evita cataclismele în serie.

A început Săptămâna Mare. Dimineata și după-amia-za, asistam la slujbe interminabile și superbe. Zilnic, alături de împărat, vizitam bătrâni, infirmi, orfani. Prezidam banchetele oferite clerului. Ascultam concertele date de corul imperial, împărteam cadouri, făceam turul paracliselor din palat, tronam la cele două mari defilări de prosternare ale demnitarilor.

În Vinerea Mare, aveam la palat ca unică hrană doar două mere și scortisoară, pe care împăratul le împărțise cu o zi înainte. Cu toate acestea, măreția nemaipomenită a slujbei de la catedrala Sfânta Sofia m-a ajutat să uit de asprimea acestui regim. Am intrat ultimii, prin pasajul care comunica cu Palatul Sfânt, împăratul a luat loc la amvon, tribuna aceea unde fusesem încoronati, în vreme ce eu am urcat, urmată de doamnele mele de onoare, la strana care îmi era rezervată la galerie. Luxul etalat de Curtea în haine de sărbătoare, bijuteriile uluitoare, splendoarea podoabelor clerului, brocarturile albastre, roz sau galbene, luminate de sutele de mii de făclii înfipite în candelabrele de aur și în lustrele din argint, ofereau privirii cele mai scilipitoare reflexe. Riturile complicate care se desfășurau în nori de tămâie, frumusețea celestă a muzicii corale și a orgilor mă fermecau. Ochii, gândurile îmi urcau spre serafimii care împodobeau colturile cupolei fenomenale și spre imensa imagine a Pantocratorului, cu expresia înfricosătoare și, totodată, binevoitoare, judecător sever și daruitor al vieții vesnice.

Comunicam cu el, îi vorbeam. Ți povesteam că la începutul domniei, orbită de putere, nu m-am atasat decât de aparente. Alergasem după un prestigiu superficial. Abia mai târziu, când m-am angajat să apăr credința, mi-am căutat mântuirea prin intermediul acestei cauze mărete. Și totuși, nu vocația mă împinsese să-o fac. Doar sentimentele mă pregătiseră să înfrunt acest câmp de bătălie, împrejurările îmi deschiseseră calea și eram mai pregătită ca oricând să lupt din toate puterile pentru salvarea Bisericii, a

Bisericii noastre, l-am cerut lui Dumnezeu să mă ierte de pe-acum pentru ceea ce eram pe cale să comit pentru preamărirea gloriei Lui.

Momentul solemn al slujbei sosise. Am urmat în procesiune, în jurul bisericii, epitaphio, reprezentarea lui Hristos mort, cadavru brodat cu realism în mijlocul arabescurilor de aur pe fond de catifea purpurie, împăratul era primul care îngenunchea la fiecare oprire, stăpânul lumii voind să afirme că el nu însemna nimic în fata trupului torturat al Domnului nostru, Mântuitorului nostru.

Atunci când, după sase ore la biserică, m-am întors la gineceu în mijlocul nopții n-a fost pentru a mă culca. Datoria mă chema la o altă liturghie, care nu se putea desfășura decât în această zi mai sfântă ca oricare, în care se reamintea înmormântarea Fiului lui Dumnezeu.

Am ieșit iar afară, urmată doar de Indaro. Pe scări cunoscute numai de mine, am ajuns în grădinile palatului. Aerul, în noaptea aceea de primăvară, păstra căldura, miresmele și veselia zilei. Nu recunosteam drumul decât după desenul mozaicurilor de pe alei. Am ajuns la pavilionul Virtutii, refugiul meu. Am intrat în capelă, la drept vorbind cel mai armonios dintre sanctuare. Patru coloane de marmură delicat lucrate susțineau o cupolă minusculă. Zidurile erau

pictate în întregime cu fresce și un mozaic din marmură multicoloră împodobește pardoseala. Icoanele în care erau înfățișate Sfânta Fecioară, Hristos și sfinții erau îmbinate într-un iconostas din marmură.

Barsyme mă aștepta. De la căderea sa în dizgratie, îl primeam cât mai discret posibil, pentru a nu stârni bănuieli. Aveam nevoie de sfaturile lui. În noaptea aceea, își pusese o capă din catifea neagră, brodată cu semnele zodiacului și cu embleme astrologice din aur. Doi acoliti, sirieni ca și el, îmbrăcați în robe lungi, negre, îl încadrau. Au ars tămâie în mai multe vase, înălțând nori de fum în care se amesteca o aromă necunoscută, la prima impresie neplăcută, dar ademenitoare și foarte ametitoare. Indaro a aprins lumânările din fata icoanelor, apoi a desfăcut un flacon de ulei sfânt și a picurat lichidul în jurul fiecăruia dintre noi. Apoi a trasat cu același ulei câte o cruce pe fruntea noastră. Acolitii au început atunci să se răsucescă în loc, mai întâi încet, apoi din ce în ce mai repede, când scotând strigăte guturale, când murmurând cuvinte neinteligibile. Cu brațele ridicate, cu ochii dați peste cap, semănau cu două corole negre monstruoase întoarse cu capul în jos. Barsyme, în picioare între poarta regală și iconostas, a început să cânte. Acest bărbat atât de urât avea cea mai frumoasă voce de bas pe care mi-a fost dat să o aud vreodată. De la o limbă care mi s-a părut a fi ebraică a trecut la greacă. Chema

un demon pământean, dându-i toate titlurile si apelativele, îl insulta, îl implora, îl soma, purta un adevărat dialog cu el. S-a oprit brusc si a privit drept în față, ca si cum ar fi văzut o arătare, înainte de a-si relua discursul straniu. Discuta, se mânia, cerea ajutorul lui Dumnezeu si al sfintilor. stiam că acest demon trăia în marele sarcofag din marmură albă împodobit

cu măști si figuri magice pe care îl dezgropasem când am construit pavilionul Virtutii. Atunci poruncisem să nu se atingă nimeni de el si să-l lase în mijlocul tufelor înflorite, căci cunosteam existenta puternicului si a înspăimântătorului său ocupant.

Barsyme intonase unul dintre imnurile slujbei de Vinerea Mare care se încheiase cu puțin timp înainte. Demonul se apropia, înger cu aripi negre, trup fără formă si fluid precum un nor, entitate hrănită cu fum si sânge, căpetenie peste zece mii de războinici, după ierarhia infernală. Indaro urmărea scena cu ochii scosi din orbite, surescitată si totodată îngrozită. Nu îndrăznea să se miste, sprijinindu-se de perete atât de tare, încât părea că vrea să se topească în el si să dispară. Ochii lui Barsyme mi se păreau rosii, la fel de rosii ca rubinele enorme încrustate în colierul său de mare preot, îl sustineam cu toată forta mintii, cu toată energia, cu toată vointa mea.

Deodată, Indaro, scotând un urlet, a arătat cu degetul tremurător fereastra. O formă gigantică si întunecată o acoperea. Era un câine negru, monstruos, gata să sară. O duhoare insuportabilă de mortăciune s-a împrăstiat în capelă. Demonul pe care îl chemam venise, l-am poruncit, prin vocea lui Barsyme, să intre în corpul papei Vigilius, să-i devoreze toată vointa si să-l facă sclavul docil al vointei mele. Indaro continua să urle si să se zbată ca o apucată. Simtea energiile emise de demon sub forma unor viermi care i se târau pe tot corpul. Ne implora să-i luăm de pe ea. Barsyme s-a apropiat de ea, i-a atins ușor fruntea cu degetul mare si imediat a încetat să strige si s-a calmat. Apoi a stins candelarele si a răsturnat făcliile. Am rămas în întunericul cel mai deplin, în tăcerea cea mai adâncă nu stiu câtă vreme. Atunci când, în cele din urmă, Indaro a aprins o lumânare,

nu mai era nici urmă de demon, nici urmă de Barsyme, nici urmă de acoliti. Mi-am dat seama că duhoarea dispăruse si ea, iar în capelă domnea din nou mirosul inconfundabil de tămâie rece.

Două zile mai târziu, la slujba de înviere, cea mai mare sărbătoare a anului nostru religios, patriarhul Menas a fost cel care, din pragul Sfintei Sofia, a anunțat multimei de crestini că Iisus înviase. Papa nu putuse să vină, desi data acestei ceremonii fusese mutată special pentru el. Suferea de slăbiciuni

ciudate, lesinuri, rătăcirii care îi nedumereau pe medici și îl împiedicau să se arate.

Mi s-a povestit că un călugăr exorcist fusese chemat să încerce să scoată din trupul papei spiritul răului care îl bântuia, într-o sedință deosebit de violentă, Vigilius se contorsionase pe pardoseala de marmură, sfâșiindu-și hainele, zgâriindu-se pe față, smulgându-și părul, pentru ca în cele din urmă să-și piardă cunoștința. Măcar stia ce fel de boală îl lovisese și poate că bănuia cine era autoarea. Demonul materializat de Barsyme pune în practică înțelegerea pe care o încheiasem cu el. Însă puterile infernale, o dată descotorosite de lanțurile lor subpământesti, lovesc adânc în memorie, în străfundul inimii, fără milă.

În dimineața de Paști, am primit o scrisoare scurtă de la Antonina, trimisă de la Ravenna. Mă anunța în cuvinte alese de moartea lui Ruderic. Nu căzuse în luptă, așa cum și-ar fi dorit, ci murise în urma unei simple febre, o febră stupidă.

Am primit această veste fără emoție, căci îmi pierdusem capacitatea de a mă înduioșa, însă am plâns tinerețea frântă, viitorul pierdut, viața distrusă poate din vina mea. Îmi era greu să-mi închipui forța, veselie, vitalitatea lui reduse la un cadavru teapăn. Poate că puterile de dincolo au avut

nevoie de o victimă pentru a-mi pune planurile în aplicare. O victimă nevinovată și tânără, acest bărbat care ducea cu el în mormânt o parte din mine. Dacă trebuia să ofer un sacrificiu atât de scump, fie și o parte din propriul trup, fie, acceptam să plătesc pretul pentru a vedea adevărata Biserică triumfând. Deși devenisem imună la rănilor vieții, la atacurile trădătoare ale sentimentalismului, am petrecut totuși ziua de înviere într-o stare nefirească. Am căzut în nostalgie. M-am plimbat prin colturile cele mai îndepărtate ale memoriei mele... La venirea serii, mi-am făcut un capriciu, de dragul amintirii.

După ce m-am culcat, femeile și eunucii s-au retras. M-am trezit, mi-am pus o tunică de în cafenie, fără nici o broderie, și un voal lung, negru. Cine altul decât Arsenius m-ar fi putut însoți acolo unde hotărâsem să mă duc? A fost recunoscut de santinele, care l-au lăsat să treacă. Ca tălăncile, tineam capătul voalului între dinți, ascunzându-mi astfel o parte din chip pentru a nu putea fi recunoscută. Am ieșit din palat și am luat carul lui Arsenius până la forul lui Theodosius, de unde ne-am continuat drumul pe jos.

Era prima dată când mă plimbam fără curteni în jurul meu și fără gărzii care să mă apere, în seara aceea de sărbătoare, gloata mă înghesuia, mă îmbrâncea și mă ametea. Arsenius trebuia să mă susțină ca să nu cad. Am

recunoscut cu greu cartierul începuturilor mele. Apăruseră case noi, și străzile se lărgiseră. Datorită împăratului, acum erau curate și luminate. Teatrul în care îmi etalasem talentele fusese distrus, în schimb, clădirea dărăpănată în fundul căreia își avea viziunea vrăjitoarea Photini se ținea încă în picioare, nu știu prin ce minune. Și, cel mai important, taverna Măgarii Paradisului încă exista. Decorul rămăsese

intact, dar proprietarul se schimbase. Mi-a aruncat o privire lungă, temătoare, de parcă femeia micută acoperită în văluri îi amintea de o figură infernală și poate că așa și era. Arsenius și cu mine ne-am așezat în capul mesei lungi la care obișnuiam să stăm împreună cu tovarășii noștri de desfrâu. Taverna era ticsită și mesenii se înghesuiau în jurul nostru. Familii și cupluri respectabile, ca al nostru, se simteau în largul lor, căci ora chefliilor încă nu venise. Fetele însă erau deja acolo, acele Zoe, Verina, Berina, Placidia care își căutau clienți asteptau disperate. Trei sau patru dintre ele îl înconjurau pe ambasadorul persilor, Izdah Gushnasp, pe care n-am fost surprinsă să-l descopăr în locul acela. Doi curteni de-ai împăratului, vizibil extenuați, îl însoteau. Una dintre fete mi s-a părut mai dezghetată, mai vioaie decât celelalte, își strânsese părul într-o coadă groasă, în care înfipsea o floare roșie, așa cum făceam și eu la vârsta ei. Ambasadorul o remarcase și el. Această întoarcere într-un trecut obscur mă obliga fără să vreau să mă intersectez cu căile politicii, l-am făcut fetei un semn cu mâna să se apropie. Intrigată, s-a supus. O chema Tecla. Pretinzând că vreau să câștig un pariu, i-am cerut să-l provoace la confidențe pe ambasador și să obțină de la el adevăratul motiv al sosirii lui la Constantinopol. Era vizibil beat și nu trebuia să fie prea greu să-l faci să vorbească. La vederea aurului pe care i-l ofeream, fata a făcut ochii mari și în fundul pupilelor i s-a aprins o sclipire de lăcomie, în scurt timp, a dispărut împreună cu Izdah Gushnasp.

Fără să înțeleg motivul, melancolia nopții aceleia, a locului acela mi-a pus un nod în gât. M-a copleșit un acces neașteptat de tristete. Uram taverna aceasta și am înțeles că o urasem întotdeauna. Arsenius și-a dat seama de înnegu-rarea mea bruscă, începuse a pălăvrăgi cu vecinii noștri de

la masă și ne prezentase drept negustori din Niceea veniți să vadă cum se petrec lucrurile în capitală:

— și Theodora asta care nu se gândește decât să-și cumpere rochii și bijuterii, a început el.

— Nici un cuvânt împotriva Theodorei noastre, l-am întrerupt un băcan, în vreme ce soția lui ne fixa cu ochi furibunzi.

În ciuda loviturii de picior pe care i-am tras-o pe sub masă, Arsenius stia că eram amuzată și mai ales curioasă, așa că a continuat:

— Își cam dă aere împărăteasa noastră, nu prea se gândește la popor.

— Taci, altfel îți trag un pumn în gură. Theodora își dă aere doar cu aristocrației. E de-a noastră, iubeste poporul și poporul o iubeste.

Un călugăr gras, rubicond, care se ghidea ceva mai încolo a adăugat și el:

— Theodora noastră e o sfântă. Fără ea, adevărații credincioși ar fi decimați, îi datorăm cu totii viața. Blestemat să fii dacă o critici!

Arsenius s-a scărpinat pe nas, cu capul în castronul de supă, prefăcându-se contrariat. Eu eram emotionată până la lacrimi. Oamenii acestia mă susțineau atunci când mă clătinam, mă întăreau și-mi confirmau principala mea îndatorire. Descurajarea mi s-a risipit, îmi arătasera calea. Datorită lor puteam continua fără ezitări și fără slăbiciuni. Deși nu voiam să recunosc, venisem la Măgarii Paradisului ca să-mi iau adio de la trecutul meu. Nu stiam cât timp îmi mai acorda viitorul, dar măcar eram hotărâtă să-l folosesc cât mai bine.

Întrucât Arsenius atrăgea atenția și ostilitatea vecinilor noștri prin discuțiile sale, n-am vrut să mai zăbovim acolo. Am părăsit discret taverna și mergeam repede pe străduță

331

când am auzit în spatele nostru zgomot de pași. Tecla alerga să ne prindă din urmă. Nu voia să piardă aurul pe care i-l promisesem. Norocul ei, pentru că eu aproape uitasem. Profitând de moleseala de după acuplare, își atinsese scopul. Trebuie să spun că ambasadorul persan era foarte beat, iar ea îi lăudase performanțele sexuale, mijloc infailibil de a obține orice de la un bărbat, lucru pe care și eu îl stiam la fel de bine ca ea. Apoi îi lăudase îndelung inteligenta, spiritul. Persanul se umflase în pene ca un curcan înainte de a mărturisi: „Nici nu știi câtă dreptate ai. Sărmanii bizantini, se cred mai deștepti ca alții și îi disprețuiesc pe străini, l-am lăsat să creadă că am venit aici ca prieten, dar am venit să închei o alianță cu dușmanii lor...” Fata și-a cerut scuze că n-a putut afla mai multe. Cu toate acestea, își merita pe deplin aurul. Am schimbat cu Arsenius o privire îngrozită. Persanul negocia o alianță în numele stăpânului său cu ambasadorii regelui Totila. Contrar celor întâmplătoare în anul 539, de această dată Chosroes era cel care preluase inițiativa unei apropieri de goti. Dar, la fel ca în trecut, imperiul risca să fie prins într-o menghină. Nu mai aveam nici o clipă de pierdut.

Am alergat mai degrabă decât am mers până la carul lui Arsenius și ne-am întors în galop. Era ora șase dimineața, ușierul deschidea portile mari din bronz. Arsenius m-a însoțit până la palatul Daphne. M-am repezit, fără să mă schimb, direct la cabinetul unde stiam că-l voi găsi pe împărat. Era deja așezat de o oră în fața dosarelor sale. ținuta mea neobisnuită n-a părut să-i stârnească interesul și a avut bunătatea să observe că-mi stătea foarte bine. L-am anunțat de alianța iminentă dintre persi și goti. Această noutate a părut să-l amuze copios. A schitat zâmbetul acela larg și nevinovat care-i dădea atâta farmec:

332

— Prea târziu, a strigat el bucuros, am fost cu un pas înaintea lor. Un curier a venit în mijlocul nopții să mă anunțe că Belizarie a recuperat Roma.

Oscilam între uluire și bucurie. Nu mai simteam nici oboseala, nici somnul și l-am bombardat cu întrebări. Mi-a rezumat încântat evenimentele ultimelor săptămâni din Italia și în felul acesta am aflat înaltele fapte de arme ale adversarilor mei.

De luni de zile, Ioan, generalul rebel, străbătea în lung și-n lat sudul peninsulei, strângând trupe și recucerind provincie după provincie din mâinile gotilor.

Stăpân al Romei, regele Totila nu-i mai putuse suporta insolenta, își îndreptase armatele spre Sud, nu fără să golească mai înainte orasul. Populația a fost mutată la țară și își asezase forte considerabile pentru a preveni orice eventual atac al lui Belizarie. Ioan îl lăsase pe Totila să se afunde în Sud până în inima provinciilor nesupuse și abia atunci începuse să-l hărțuiască. În acest context, un detașament mărunț de trupe de-ale noastre, printr-o victorie nesperată, a recuperat Spolete, în nordul Romei. Totila, înțelegând dintr-o dată că intrase într-o capcană, a abandonat imediat Sudul pentru a se repezi în Nord. Prea târziu! Pe drum, a aflat că Belizarie, respingând forțele comasate împotriva lui, intrase în Roma. A schimbat iar direcția, s-a năpustit spre fosta capitală și, declansând un asalt furios împotriva meterezelor, aceasta a esuat. Belizarie avusese timp să o repopuleze, să o fortifice și detinea controlul total.

Iustinian nu-mi spusese nimic despre manevrele secrete ale armatei din Italia ca să mă crute de suferința unui esec. Simțise cât mă costaseră căderea Romei și învinuirea care îmi fusese adusă. Delicatetea lui mă coplesea, îmi

333

curgeau lacrimile si n-am încercat să mi le stăpânesc. Mi-a fugit puțin gândul la Ruderic, care n-avea să asiste la acest triumf pe care-si-l dorise din toată inima.

Când m-am întors la gineceu si am deschis ferestrele ca să las să intre dimineata aceea glorioasă de mai 547, am zărit în depărtare marile bărci imperiale care-l transportau pe ambasadorul persan cu suita sa pe malul celălalt al Bosforului. Informat de recucerirea Romei la întoarcerea din noaptea lui de dezmăt, întelesese că împăratul, câstigând timp si adormindu-l cu plăceri trupesti, trăsesse sforile cu grijă si în taină. Chosroes nu mai dorea să se alieze cu un învins si împăratul relua negocierile dintr-o pozitie de forță. Furia persanului fusese atât de mare, încât a plecat spre Ctesiphon cu o grabă grosolană.

Răsturnarea de situatie i-a dat împăratului ocazia de a-l lovi pe Bessas, fostul guvernator al Romei, care contribuise la căderea ei. A fost destituit din postul de comandant în Armenia, i s-a retras rangul, proprietățile i-au fost confiscate si a fost alungat într-un cătun îndepărtat, pe tărmlul Pontului Euxin. N-am intervenit, pentru că își merita soarta.

Întrucât Belizarie tocmai îndeplinise, după părerea tuturor, cea mai glorioasă faptă a lui, era timpul să grăbesc logodna fiicei sale, Ioana, cu nepotul meu. Dacă erau prea tineri pentru căsătorie, măcar puteam favoriza de pe-acum o dragoste copilărească ce se putea transforma într-o bună zi în iubire.

Într-o după-amiază, am aranjat o întâlnire pe nepregătite la pavilionul Virtutii. Spre marea mea uimire, Ioana mi-a plăcut de la prima vedere, în pofida vârstei fragede, formele ei încântătoare erau deja cele ale unei femei, înălțimea mică era compensată de faptul că-si tineau

334

capul foarte drept si de alura mândră mostenită de la tatăl ei. Nasul era ușor încovoiat, iar ochii aurii, larg deschisi, aveau o privire directă si călduroasă. Sub curtoazia pe care mi-o arăta, vorbea cu o rezervă pe care o atribuiam timidității. Am trimis-o la tinerii care se distrau si care au primit-o foarte bucurosi. Cu colțul ochiului am observat că Anastasius se arăta foarte interesat de ea si probabil că reciproca era valabilă, căci am auzit-o râzând des si fără falsitate.

Peste două zile, când împăratul a venit în camera mea să luăm micul-dejun, a scos din buzunar un pergament si, fără nici un cuvânt, mi l-a înmănat. Era declaratia celor Trei Capitoale, în josul căreia se întindea cu cerneală violet

iscălitura mult-asteptată: VIGILIUS PONTIFEX MAXIMUM. Papa o aprobase chiar în dimineata aceea. Nu numai că cedase, dar acceptase, de asemenea, să se împace cu Menas, patriarhul Constantinopolului, și să-i ridice excomunicarea. Drept singură favoare ceruse ca vestea să rămână secretă până își va putea convinge prelatii, pentru a da o aparentă de unanimitate deciziei.

Împăratul se prefăcea că această schimbare spectaculoasă de atitudine era ceva perfect normal. Cu atât mai bine dacă explicațiile logice erau multumitoare pentru spiritele înguste, împăratul îmi oferise recucerirea Romei, în schimb eu îi ofeream declarația celor Trei Capitale, însă n-avea să afle niciodată că eu eram autoarea. Monofizitismul era încă o dată salvat, și Dumnezeu voise să se întâmple prin grija mea. Nu mă bucuram de triumf. Mă asteptau alte îndatoriri.

În euforia acestor succese multiple, i-am cerut împăratului favoarea de a-l înlocui pe cornitele darurilor sfinte, Ioan. De când venise să mă anunțe de sosirea papei Vigilius, sursă a atâtor neazuri, eram convinsă că ne purta

335

ghinion. Nu îndrăzneam nici să mă apropii de el, nici să-i vorbesc. De fiecare dată când îmi săruta papucul la ceremonia de adorare a purpurii, îmi atingeam frenetic amuletele și medalioanele sfintite. Toată Curtea îi cunoștea reputația și trăia în aceleași chinuri ca mine. Împăratul a binevoit să-mi onoreze cererea și m-a rugat să-l ajut să aleagă un înlocuitor pentru Ioan. Aici le rezervam o surpriză celor care vorbeau de faptul că mi-as fi pierdut influența.

O dată pe săptămână avea loc, în marea sală de audiențe hrisotriclinium, ceremonia proskinesis, menită să le permită demnitarilor și funcționarilor proaspăt numiți să primească însemnele funcțiilor lor. În dimineata aceea, defilarea părea să nu se mai sfârșească, monotonia ceremonialului devenea tot mai greu de suportat, oamenii nu mai erau atenți când printre curteni s-a stârnit un freamăt. Cine înainta susținut de cei doi praepositi de serviciu? Cine se arunca la piciorul tronului? Cine altul decât dizgrătiatul, omul cel mai nepopular al imperiului, întunecatul vrăjitor, hotul diabolic, pretinsul amant al împărătesei: Barsyme în persoană.

— în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, maiestatea mea, prin grația divină, te înalță în funcția de comite al darurilor sfinte! a proferat împăratul.

și i-a întins colierul de aur, marca rangului său, pe care l-a primit cu mâinile acoperite de mâneci, pentru ca maiestatea sa să nu fie pângărit

atingându-i pielea. Apoi, noul ministru a înaintat spre un altar mobil pe care si-a depus colierul, capelanul palatului l-a binecuvântat, după care i l-a dat înapoi.

Nu voisem să-i cer împăratului să-i înapoieze lui Barsyme prefectura orasului, postul cel mai important din administratie. Fiind comite al darurilor sfinte, în locul

336

ghinionistului Ioan, va sti la fel de bine să influenteze guvernul, întoarcerea lui a făcut valuri la Curte si în capitală. Totusi, nu era cazul să fie prea uimiti, Iustinian nu se putuse lipsi niciodată de un spirit puternic alături de el. Altădată, acesta era Ioan din Cappadocia, spre nefericirea imperiului si a mea. Astăzi era Barsyme, spre binele nostru al tuturor. O victorie nu mă lăsa să mă linistesc. Abia câstigasem pe acest front, când am îndurat o înfrângere pe altul, ceea ce confirma zicala că exercitiul puterii se rezumă la o succesiune monotonă de suisuri si coborâsuri.

N

Capitolul 21

ici o zi nu trecea fără să mă bântuiască fantoma lui Ioan din Cappadocia, favoritul infernal de puternic pe vremuri. Nici o zi fără să mă cuprindă teama că împăratul îl va chema înapoi.

Atunci când episcopul frigian din Cizic fusese asasinat în plină zi în for, văzusem în această nelegiuire atroce, care îngrozise foarte mult oamenii, ocazia de a mă descotorosi pentru totdeauna de monstru.

Trimisesem imediat la locul crimei o comisie de anchetă. Alesesem cu grijă fiecare membru, Ioan din Cappadocia, exilat la Cizic, era la cutite cu episcopul asasinat, după cum stia toată lumea, asadar, comisia stia bine ce asteptam de la ea. Cum s-au întors, am vrut să aud raportul.

Presedintele comisiei a povestit că imediat după ce a ajuns l-a întemnitat si l-a biciuit pe principalul suspect. Mărturisise ? Nici în ruptul capului, îi interogaseră pe complicii săi ? Refuzaseră să vorbească. Nu putuseră strânge destule dovezi împotriva lui pentru a-l incrimina.

Comisia crezuse că mă va multumi condamându-l pe suspect la biciuire. Desigur, simtisem o mare satisfactie la ideea că fostul dictator, atât de spilcuit, atât de voluptuos, fusese bătut ca un tâlhar josnic. Dar nu ajungea nici pe departe, l-am acoperit de insulte pe incapabili si i-am alungat. Să dea Domnul ca împăratul să nu profite pentru a-si ierta favoritul. Stârnisem un pericol care-mi putea fi fatal.

Atunci, Dumnezeu mi-a trimis un semn. De fapt, am primit vesti de la Marras. De când îi trimisese episcopul pe care îl ceruse, Harith Ghassanidul se dovedise cel mai zelos apărător al hotarelor noastre, însă noul păstor nu-si limitase la nomazii desertului actiunile cu care mă tineau la curent călugării rămasi la palatul Hosmidas si pe care împăratul prefera să le tină pentru el. Vultur singuratic, la a cărui eliberare din colivie contribuise si eu, sfântul Marras călătorea cu viteza fulgerului, deghizat în cersetor, ascuns de adeptii săi, pentru a evita prea marea curiozitate a autorităților. Zbura în felul acesta din oras în oras, întinzându-si aripile protectoare peste Siria, Egipt, Armenia, Asia Mică, Rhodos, Cipru. Resuscita o credință muribundă, restabilea ierarhia clerului ei, porunca peste treizeci de episcopi si mii de preoti si diaconi. Anthimus, căruia îi povesteam toate isprăvile sale, avea dreptate să spună că Marras „făcea preotia să curgă ca un fluviu lat în întreg imperiul”.

Biserica oficială a început să protesteze, iar Vigilius, papă schimbător, si-a alăturat vocea ipocrită celor ale intransigentilor, împăratul, la rândul său, s-a crezut obligat să-i facă pe plac si a pus recompensă pe capul sfântului Marras. Dar probabil că, în adâncul inimii, spera ca bătrânul să scape. Dumnezeu îl veghea. Marras a dejucat toate capcanele: „Nu e asta dovada că Dumnezeu însusi îl apără ?” a observat Anthimus. Era semnalat într-o zi aici, într-o zi acolo, mereu în miscare, neobosit, neschimbat în setea lui de Dumnezeu, aflat fără încetare „pe cărarea dreptății”, cum zicea Anthimus. Minunile erau nenumărate, învia mortii, exorciza posedatii, prezicea viitorul si, datorită lui, adevărata credință se răspândea în lumea întreagă „precum cel mai delicat parfum”, după cum frumos s-a exprimat bătrânul patriarh.

Vigoarea si fermitatea lui mi-au dat un exemplu, înainta drept spre scopul său, fără a pierde timpul, si isprăvile lui m-au făcut si mai nerăbdătoare să izbândesc. De câteva zile mă foiam în zadar, în dimineata aceea întrebasesm de douăzeci de ori dacă venise Arsenius. În cele din urmă, a apărut, fără suflu, gâfâind:

— Au mărturisit? am tipat eu.

— Unul refuză să vorbească, celălalt a cedat.

— Vreau să-l ascult, hai să mergem! am hotărât pe loc. I-am poruncit unuia dintre notarii mei să ne urmeze. Ne-am înfundat în partea aceea a gineceului, cea mai

izolată, cea mai nestiută, care adăpostea retragerea tainică a patriarhului Anthimus. Eram departe de luxul și rafinamentul pentru care era renumit palatul Daphne. Culoarele coteau deseori în unghi drept, prost luminate de câteva ochiuri de sticlă în tavan. Am coborât pe o scară îngustă în spirală până la subsol, în fata noastră se deschidea un pasaj boltit, lung, larg și drept, cu pământ bătătorit pe jos. În dreapta și în stânga, se însirau uși groase, zăvorâte grosolan, străpunse de câte o vizetă micută - uși de celule, în fundul galeriei sinistre, una dintre uși era întredeschisă. Se auzeau gemete de durere. S-a vorbit mult despre catacombele de sub Palatul Sfânt, nebănuite, de negăsit, unde împărăteasa, cu cea mai mare discreție posibilă, întemnita, tortura, îi făcea să dispară pe cei care nu-i erau pe plac. Multă vreme m-am gândit să ascund acest secret, dar nu mai pot păstra mult tăcerea, în numele sincerității cu care mi-am promis să scriu aceste memorii, pentru a le face credibile. Am deschis până aici portile trecutului meu, ale inimii mele, ale palatului meu. Mai rămâne s-o întredeschid pe cea a subteranelor.

340

Încăperea în care am pătruns era foarte mare. Mesele etalau o varietate extraordinară de instrumente de tortură. Din plafon atârnav lanturi și scripeti. Trei sau patru călăi s-au ridicat la intrarea mea. Cu un gest le-am poruncit să uite de prezenta mea. Și-au reluat activitatea, aranjând și curățând metodic instrumentele. Pe mese erau întinși doi bărbați dezbrăcați, însângerați, plini de răni, care gemeau întruna. Probabil erau tineri. Erau complicii lui Ioan din Cappadocia la uciderea episcopului din Cizic, transferați aici la ordinul meu. În ciuda spectacolului atroce și a mirosului insuportabil, m-am apropiat de unul dintre ei și m-am aplecat asupra chipului acoperit de sudoare și sânge:

— Mărturiseste că Ioan din Cappadocia a poruncit asasinarea episcopului din Cizic.

Durerea și epuizarea îl împiedicau să răspundă. Am așteptat răbdătoare să-și recapete suflul... și am repetat întrebarea. Bărbatul n-a reușit decât să clatine din cap într-o mișcare ce se voia fermă și... negativă.

— Taiati-i mâna dreaptă, am poruncit, ca să învețe ce înseamnă să se înhăiteze cu asasinul unui om al Bisericii.

Apoi m-am întors către celălalt bărbat, care părea într-o stare ceva mai bună. Auzise ce soartă îl aștepta pe tovarășul său. Când l-am interogat, a soptit fără să respire că într-adevăr Ioan din Cappadocia aranjase asasinarea episcopului din Cizic. L-am poruncit notarului pe care îl luasem cum mine în acest scop să noteze mărturia lui, pe care l-am obligat să o repete. De-abia

putea vorbi, l-am lăsat timp să articuleze. Am asteptat linistită să ajungă la capătul penibilei sale mărturisiri. Apoi am poruncit să i se taie mâna, ca și celuilalt.

Prizonierul și-a strâns destulă forță pentru a protesta că Arsenius îi promisese că-l va grăti și îl va răsplăti pentru

341

o mărturie care l-ar incrimina pe Ioan din Cappadocia. Dacă nu suferea același tratament ca acolitul său, i-am explicat lui Arsenius, se va crede că l-am corupt, iar mărturia lui va fi suspectă.

În acest decor nedemn de mizerie, bestialitate și oroare, împărăteasa, cu brocarturile, mățăsurile și bijuteriile sale, oferea un contrast izbitor. Eram constientă de acest lucru, dar nu-mi păsa. Spectacolul suferinței umane m-a miscat întotdeauna și cu toate acestea imaginea acestor bărbați tineri, torturați înfiorător, mă lăsa nepăsătoare. Viața omenească nu mai conta din momentul în care stătea în calea planurilor mele, adică a măreției imperiului, a gloriei adevăratei religii și, bineînțeles, a împăratului, încăpătânarea acestor bărbați, care refuzau să depună mărturie împotriva lui Ioan din Cappadocia, risca să aibă urmări incalculabile, asadar, trebuia înfrântă prin orice mijloc și cât mai iute. Nu-i mai vedeam ca niște ființe umane, ci ca dusmani ai poporului, ai copiilor mei, care nu aveau dreptul la menajamente și scrupule. Ratiunea de stat, atât de des îndreptată împotriva mea, nu stia ce este mila. Aveam de ales între două căi incompatibile. Omenia stârnea dragostea, însă măreția întețea figurile în istorie. Eu o îmbrățisam pe cea de-a doua.

Le-am aruncat în față senatorilor din comisie mărturia complicelui lui Ioan din Cappadocia. N-au îndrăznit să protesteze și au încovoiat spinările în timp ce eu pronuntam sentința: „Poruncesc să-i fie confiscate imediat posesiunile pe care am avut până acum slăbiciunea să i le lăsăm! Va păstra doar hainele de pe el și va fi imbarcat pe prima navă ce pleacă spre Alexandria, îl condamn la exil pe viață în orașul Antinoe, în Egiptul de Mijloc! Căpitanul navei însă-

342

cinat să-l escorteze îl va debarca la fiecare escală și-l va obliga să-și cersească pâinea, pentru ca poporul să-l vadă pe omul acesta tremurând și întinzând mâna pentru un bănut!" N-am avut nevoie să-i iau viața lui Ioan din Cappadocia. Împăratul, chiar dacă și-arfi dorit în secret, n-ar fi chemat niciodată lângă el un ucigas.

,/

Victoria mi-a lăsat un gust amar în gură, la fel ca pierderea entuziasmului. Ca să mi-l regăsesc m-am refugiat în pavilionul Virtutii, în mijlocul tinerilor, prietenii mei. Poate că nu-mi vor rămâne prieteni, fiindcă, de la o zi la alta, erau tot mai puțin adolescenți și tot mai mult adulți. Mi-era suficient să-i văd pe Anastasius și pe Ioana la umbra vreunui platan, mână în mână. Așezată pe banca mea preferată, înconjurată de chiparoși, mă desfătam urmărindu-i pe furis.

O miscare în depărtare, în grădini, mi-a atras atenția. Cortegiul împăratului serpuia printre arbori. Printre trunchiurile seculare defilau tunici de toate culorile, albastre, verzi, galbene, roz, robele albe ale capelanilor, umbrele de soare roșii cu franjuri aurii sub care se adăposteau demnitarii, Iustinian mergea atât de repede, încât mantia sa de purpură fâlfâia în urma lui și diamantele de pe coroană sclipeau ca o frântură de soare. La apropierea lui, tinerii s-au prosternat, ca niște flori uriase îmbobocite în mijlocul aleilor de mozaic, pe terasele de marmură și în luminisuri. Nu le-a dat atenție și s-a protăpît în fața mea. În ciuda puterii sale de disimulare, am deslusit în privirea lui o sclipire de furie și animozitate. Fără îndoială, aflase de soarta pe care i-o rezervasem fostului său favorit. N-am plecat ochii și ne-am sfidat un timp.

Apoi, cu vocea încordată, dar având grijă să nu fie auzit de cei din jurul nostru, mi-a aruncat:

343

— Asadar, ti-ai obținut victoria, Theodora.

— Care nu este a mea, ci a ta, Cezar.

— Totuși, mi-ai stârnit nemulțumirea.

— De aceea sunt gata să suport consecințele. Poti să mă repudiezi, să mă exilezi, să mă azvârli în temniță, dar nu-mi voi renega faptele și voi fi întotdeauna fericită că am putut acționa spre binele tău.

L-am simțit tulburat de sinceritatea mea și convins de fermitatea mea. Sentimentele pe care le-a citit în ochii mei l-au emotionat, s-a destins și cu voce tare m-a întrebat ce făceam.

— Mă pregăteam să le povestesc prima noastră întâlnire acestor tineri lacomi de istorie, am răspuns eu.

Atunci le-a poruncit acestora să se apropie și, regăsindu-și bunătatea, li s-a adresat:

— Împărăteasa îmi va îngădui ca azi să vă fiu eu profesor de istorie în locul ei.

Chipul lui părea luminat de o strălucire interioară. Minte îi călătorea în trecutul pe care, cu voce blândă, a început să-l povestească tânărului său auditoriu captivat:

— N-am uitat nimic din această scenă, ca și cum s-ar fi petrecut ieri, seara în care împărăteasa mi-a apărut în fata ochilor. Silueta ei înclinată peste vârtelnită se încadra în fereastră. Purta o rochie modestă de în și un văl alb. Avea genele lungi plecate asupra lucrului. O fixam intens, sperând că va ridica ochii. Afăcut-o și m-a vrăjit în aceeași clipă, încă sunt vrăjit. Din prima zi și până acum împărăteasa n-a încetat să mă sustină. Din ea îmi trag forta de a-mi asuma responsabilitățile care apasă asupra mea. Așa cum spune și prenumele ei, e darul pe care mi l-a trimis Dumnezeu...

Îl ascultam uimită, încântată. Straniu Iustinian, deconcertant Iustinian. Într-o clipă, gata să-și lanseze fulgerele

344

împotriva mea, în următoarea, închinându-mi cel mai frumos imn pe care l-a adresat vreun bărbat unei femei. Era modul lui de a-mi arăta că își schimbase părerea sau, pur și simplu, dispoziția, că accepta pierderea lui Ioan din Cappadocia și poate chiar că o aproba, în acest fel mi s-a confirmat temeinicia acțiunilor mele și am fost absolvită pentru cruzimea mea. Iubirea lui Iustinian spăla sângele pe care îl vărsasem pentru el. Am vrut să-mi exprim recunoștința, comentând la rândul meu prima noastră întâlnire:

— La vremea aceea, nu eram decât o vrăbie în mijlocul unui nor de vrăbii. El, printul, nepotul împăratului, el era phoenixul care zbura sus, printre culmile apropiate de Dumnezeu. Dacă n-ar fi coborât el să mă învețe să zbor, n-as fi fost niciodată în măsură să contemp lu minunatul, magnificul, imensul. De aceea nici viața mea, nici inima mea nu-mi aparțin. Tot ce sunt, tot ce am, tot ce gândesc tot ce simt aparține împăratului. El a înălțat o biserică pe locul umilei locuințe în care viețile noastre s-au intersectat și s-au unit. Eu as fi construit nu unul, ci zece sanctuare pe locul acestei minuni care mi-a transformat viața.

Când Anastasius a împlinit optsprezece ani, l-am numit silentiar, funcție care consta, la audiențele imperiale, în a veghea ca participanții să respecte tăcerea, în ciuda poziției sale inferioare, vedea deschizându-i-se în față poarta onorurilor care aveau să-l conducă rapid în Senat și chiar mai sus. Îndepărtând lunga listă a candidaților de familie bună, am stârnit gelozii și ranchiuna „mediocrilor”, ceea ce nu m-a surprins deloc. Din contră, reacția nepoatei mele, Sofia, m-a uimit prin violența ei. La sosirea lui la Curte, ea îl întâmpinase

călduros pe Anastasius, devenindu-i prietenă nedespărțită. Cu toate acestea, s-a dat peste cap

345

să-i împiedice nominalizarea. Poate din gelozie, l s-a plâns mamei sale, iar aceasta a ajuns până la a-l aborda pe Iustinian, care mi-a repetat cuvintele ei, probabil pentru a mă face să mă răzgândesc. Degeaba, căci promovarea lui Anastasius era o etapă necesară.

Într-o după-amiază, i-am primit pe Anastasius și pe Ioana în capela minusculă a pavilionului Virtutii, pentru că locul acela sfânt era convenabil pentru ceea ce aveam să le spun. Sirurile de făclii erau aprinse în fata icoanelor, parfumul de tămâie plutea în aer, razele de soare pătrundeau prin ferestrele înguste pentru a lumina figura, mâna, vesmântul vreunui sfânt, creând atmosfera potrivită. Le-am dezvăluit celor doi adolescenți că, în urmă cu patru ani, părintii Ioanei și cu mine hotărâsem să-i căsătorim. De atunci asistasem la atracția lor unul pentru celălalt, apoi la înflorirea ei. Ajunseseră la vârsta căsătoriei, iar eu eram mai mult decât fericită să binecuvântezez această uniune. Anastasius, stiam, visa la Ioana. Figura lui extaziată o spunea. Ioana îl voia pe Anastasius ?

— Nu!

Răspunsul tâsnise, aproape doborându-mă de uimire.

— Cum nu ?

— Nu mă voi căsători cu Anastasius.

— Nu esti îndrăgostită de el ?

— Ba da, sunt îndrăgostită, a mărturisit ea aproape tipând, cu vocea înecată de plâns.

— Atunci, de ce nu vrei să te căsătorești cu el ? Tăcere.

— Îți iubesti mama, Ioana ? A scos un mic „da” timid.

— Îți iubesti tatăl ?

De data aceasta, răspunsul a fost un „da” direct și clar.

346

— Părintii tăi doresc această uniune, ai trece peste voința lor ?

Tăcere.

— Și eu vreau această căsătorie și am știut să-i conving pe unii mai căpoși ca tine.

Tot tăcere. Cu lacrimi în ochi, a rămas neclintită. Nu-i înțelegeam atitudinea, nu-i ghiceam motivele. Adolescența aceasta era singura fiintă

umană care mi se opusese vreodată; dacă trăia încă, era pentru că îmbătrânisem. Anasta-sius se tufiise de tot, se sufoca de rusine, ar fi vrut să intre în pământ. Văzând inutilitatea prelungirii acestei scene incredibile, i-am expediat pe amândoi.

I-am scris scrisoare după scrisoare Antoninei, în Italia. Flatată de perspectiva acestei căsătorii, măcar ea va ști să-și silească fiica să accepte, încetineala curierului, căruia îi lua câteva săptămâni să plece și să se întoarcă, mă exaspera, iar răspunsurile Antoninei mă deconcertau: afirma că nu are altă dorință decât această uniune, dar tinea cu orice pret să asiste și ea și mă implora să aștept venirea ei pentru a o pune în practică. Am somat-o să vină cât mai repede. S-au scurs aproape două luni înainte să-i primesc scuzele. Se vedea nevoită să rămână alături de sotul ei, care avea nevoie de ea în Italia.

În cele din urmă, mi-a stârnit suspiciunea sau mai degrabă aceasta s-a concretizat și mă pregăteam să insist, să-i constrâng pe Belizarie și Antonina să-și țină promisiunea, când zvonurile care începuseră să circule mi-au atras atenția. Acestea mă acuzau că doresc o căsătorie prestigioasă pentru nepotul meu pentru unicul motiv că voiam să-i deschid calea spre tron. Trebuia să mă grăbesc să dezarmez neîncrederea împăratului. Am preluat inițiativa, propunându-i să-l aleagă ca urmaș pe nepotul lui, Iustin.

347

Anastasius, la drept vorbind, ar fi fost un mostenitor mult mai convingător decât băiatul acesta gras cu ochi rătăciți, supus uneori unor crize bizare, dar îl preferam de o mie de ori pe Iustin lui Germanus; însăși ideea că i-ar putea urma la tron lui Iustinian mă scotea din minti. Am obținut în schimb ca urmașul desemnat să ia de soție pe nepoata mea, Sofia. Această blondă plinută ascundea o ambiție feroce și un caracter imperios. Măritând-o cu mostenitorul tronului, îl protejam pe Anastasius, asiguram transmiterea sângelui meu viitorilor suverani și, în sfârșit, această monofizită declarată va ști să-mi continue opera și să vegheze asupra adevăraților creștini. Imperiul s-ar înțelege perfect cu un cuplu precum Iustin și Sofia, chiar dacă nu le puteau semăna prin nimic predecesorilor lor. De altfel, puteau exista urmași după Iustinian... și Theodora?

Amărăciunea mea împotriva Antoninei era mare, căci mă înșelase atât de mult, încât îmi luase destul timp să-mi dau seama. Mă priva de cea mai frumoasă victorie a mea. Nu mă îndoiam că perspectiva de a o vedea pe frumoasa ei Ioana căsătorindu-se cu nepotul meu îl revolta pe Belizarie și că doar sfârșitul dizgrației sale îi putuse smulge promisiunea unei asemenea

uniuni, între sotul ei și mine, Antonina îl alesese încă de la început pe cel dintâi, îl înșelase, dar nu încetase să-l sustină, cu atât mai mult cu cât pretindea că mă slujește pe mine. Intrase în planurile mele de căsătorie pentru a le contracara mai bine. Își sacrificase trufia de a fi soacra lui Anastasius pentru iubirea conjugală. Poate că ea a fost cea care a lansat aceste zvonuri absurde privind intentia mea de a-l urca pe Anastasius pe tron, pentru a împiedica această căsătorie nedorită, în orice caz, ea era responsabilă pentru refuzul brutal al Ioanei, care îl făcuse pe nepotul meu melancolic cum poate fi un îndrăgostit de optsprezece ani.

348

Starea lui de spirit corespundea cu a mea și, în loc să-i ascult confidențele, cum ar fi trebuit, l-am pus să le asculte pe ale mele. Tot trecutul meu mi-a defilat prin fata ochilor și mi-am făcut socotelile unei vieti întregi. Câstigasem pariul din tinerețea mea: evadasem din mocirlă. Reusisem în ochii tuturor aproape imposibilul. Dar toate coroanele de pe lume nu aveau cum să steargă rănilor copilăriei mele. Împrejurările mă făcuseră așa cum eram, experiențele nefericite îmi uscaseră treptat inima, care ajunsese precum fructul acela întărit, înnegrit, putrezit de soarele prea puternic. Mă mai tineam încă pe picioare doar din datorie. Gândeam ca o femeie, dar actionam ca un bărbat, mai încăpățânată chiar decât un bărbat. Clădisem un sistem pentru a-mi satisface pofta de putere și îi devenisem prizonieră, de aceea m-am refugiat în aparențe. Știam că nu mă puteam bizui pe nimeni. Atunci îmi croisem propria singurătate, care mă costa scump. Ajunsesem la un soi de disperare și, pentru a o combate, continuam să functionez ca un trup fără suflet. Nu mă mai puteam opri din a manipula, a întreprinde, a hotărî, deși pierdusem sensul acestei mișcări perpetue.

Simteam că Anastasius nu-mi înțelegea nefericirea. Femeia cea mai bogată, cea mai puternică, cea mai vestită din lume nu putea fi dezgustată de viață. Am vrut să-i explic motivele, dar, pentru a face asta, trebuia să-i povestesc toată viața mea, nu să evoc doar câteva frânturi. Am hotărât, asadar, să-i dictez amintirile mele. Înainte de a fi mostenitorul averii, îmi va mosteni memoria:

— Totul a început într-o seară când, bătută de niste părinți nedemni de acest nume, am fugit. Bătută, umilită, m-am trezit în alt loc în care am fost silită să învăț din nou să mănânc, să trăiesc înconjurată de alți infami. Am fost nevoită

349

să mă zbat iar și iar pentru a-mi afirma demnitatea sau ce mai rămăsese din ea după atâtea zile de umilire. Din această călătorie la capătul nopții, din această recoltă de amărăciune am hotărât să-mi fac o grădină, pe care o voi planta după plac, în care fiecare tufis, fiecare copac va reprezenta o parte din mine, care am fost lovită, rănită, înșelată, trădată, dar pe care o voi face să înflorească prin mândrie. Pentru fiecare lacrimă vărsată voi vedea desfăcându-se o floare triumfătoare, în acest cimitir, în fata acestui mormânt care se va deschide în curând pentru mine, adunându-mi lacrimile, voi număra mătăniile vieții mele. Primul bob minuscul a crescut, s-a dezvoltat, a dispărut și la sfârșit l-am regăsit în tine. De-acum s-a închis cercul...

Toamna mi-a stârnit pofta de a petrece câteva zile la Hiera, palatul de recreere pe care îl construise pe malul asiatic al Bosforului, nu departe de gura Pontului Euxin. Făceam călătorii frecvente acolo, pe care curtenii le detestau, bătându-se totuși în speranța de a fi chemați. Se plâneau de dificultățile de aprovizionare în ceea ce numeau ei o gaură uitată; se temeau de capriciile mării, deosebit de imprevizibilă și de periculoasă în aceste locuri și, mai ales, ca toți constantinopolitani, le era frica de Porfirion, un cetaceu monstruos ascuns în apele noastre, care de cincizeci de ani apărea, dispărea, îi teroriza pe călători și scufunda navele.

L-am invitat pe Anastasius, cu mai mulți prieteni, și pe Ioana, pentru a le demonstra că pot uita de ranchiuna împotriva unei fete atât de fragede. M-au însoțit pe trirema imperială împodobită cu purpură și aur, cu pânzele purpurii brodate cu vulturi imensi aurii, de un lux și un confort neobisnuite.

Călătoria a fost mult întârziată de numeroase opriri, pe

350

care le porunceam imediat ce vedeam o mănăstire, o instituție care se bucura de protecția mea, un sat al cărui locuitori înghesuiți la mal mă aclamau de departe, pentru a le lăsa timp oamenilor să împartă daruri în monede grele și zornăitoare din partea mea.

Făcusem mai mult de jumătate din drum, când o barcă desprinsă de pe mal a venit să ne anunțe o știre care mi s-a părut o întâmplare extraordinară. Porfirion tocmai fusese capturat. Am apărut pe punte, pentru a afla toate amănuntele. Marea liniștită atrăsese în Bosfor un banc de delfini. Porfirion, năpustindu-se spre ei, i-a ucis și i-a devorat pe câțiva. Alții au fugit în amonte pe râul Sangarius. Porfirion i-a urmărit, apropiindu-se periculos de mult de uscat. S-a împotmolit în nămol, a încercat să se desprindă și n-a putut. S-a

zbătut furios, nereusind decât să se afunde și mai mult. Apoi, refluxul l-a lăsat fără apă, prizonier în noroiul care s-a uscat.

Am vrut cu orice chip să văd monstrul. Nava s-a îndreptat spre Sangarius și a aruncat ancora în gura râului. Bărcile au fost lansate la apă și toată Curtea m-a urmat până la uscat. Fără să-mi fac griji, mi-am înghesuit broderiile de aur și catifea în vas și mi-am tras poalele minunat brodate ale tunicii. Țăranii din vecinătate, pe care nu-i alungaseră gărzile, aplaudau de mama focului. Eram încântată. M-am răsucit încet în jurul cetaceului alb marmorat cu negru care, cu cele patruzeci și cinci de picioare lungime și cincisprezece picioare lățime, mi s-a părut într-adevăr monstruos. Țăranii îi dăduseră nenumărate lovituri de topor, dar, pentru a da gata un asemenea munte, trebuia mai mult. Sângerând din toate părțile, transat de viu, monstrul încă respira, fiindcă din când în când mai tresărea. Mă umplusem de sânge, indiferentă la această oroare. După ce văzusem oameni torturați, un animal în agonie nu mă mai impresiona.

351

L-am căutat pe Anastasius printre curtenii zguduiți, care afisau același sânge rece ca și mine, ascunzându-și dezgustul și greata, și l-am interpelat:

— Probabil că ești uimit de curiozitatea mea față de Porfirion, dar, vezi tu, monstrul acesta sunt eu.

L-am lăsat puțin să digere această introducere înainte de a continua:

— Timp de ani de zile a înfricosat atâta lume și, cu toate acestea, vezi cât de vulnerabil este acum. E străpuns, rănit, măcelărit de oameni, așa cum am fost și eu, așa cum sunt în fiecare zi atacată de dusmanii mei. A fost defăimat și cu toate acestea se dovedeste a fi foarte util. Privește-i acolo jos pe Țăranii aceia care îi iau carnea pentru a se ghiftui cu ea săptămâni întregi. Și atunci când va fi mort, cei care l-au blestemat cel mai mult vor fi siliți să admită că hrana pe care le-a adus-o atâtor înfometati e un dar al providenței. Exact ca și la mine, atunci când într-o zi, curând, voi muri, îmi vor fi recunoscute meritele și voi fi binecuvântată. Deschide bine ochii, Anastasius, monstrul acesta este bunica ta.

În loc de palat, am vrut ca Hiera să fie o vilă mai mare, cu peristil și colonade în stil rustic. Suita mea, prea numeroasă, locuia în pavilioane împrăstiate în parc, adevărată pădure udată de numeroase izvoare, împodobită cu copaci foarte mari și cu câmpii înflorite care se întindeau până la tărmlul mării.

Cu ocazia acestui sejur, invitații au fost atât de numeroși, încât Anastasius și Ioana s-au instalat în două camere minuscule învecinate, în

hambarul unui pavilion izolat, mai degrabă o cabană, care nu avea la parter decât o cameră de odihnă pentru plimbăreții rătăciti. Cât despre prietenii lui Anastasius, ei au fost instalați foarte departe de acolo. Acești tineri nu veniseră la Hiera pentru a tine

352

companie generației bătrâne și pentru a se sacrifica protocolului. Asadar, le-am interzis să mă viziteze și nu le-am cerut decât să se distreze și să fie fericiți. Sclavii le aduceau lui Anastasius și Ioanei hrana cea mai delicioasă și vegheau la confortul lor în mii de moduri ingenioase, în fiecare zi, Arsenius îmi povestea faptele și gesturile lor. Făceau plimbări lungi în pădure, se scăldau în Bosfor, visau pe terasă... se vedeau foarte puțin cu prietenii lor.

Într-o seară, Ioana nu s-a întors în camera ei și a rămas peste noapte în cea a lui Anastasius. Măcar vinurile savuroase pe care le alesesem pentru ei și afrodisiacele care poruncisem să le fie puse în mâncare nu fuseseră inutile. S-au arătat și mai puțin decât înainte și si-au ascuns iubirea în adâncul pădurii, ca cerbii. Câteva zile mai târziu, i-am surprins, un eunuc mituit de Arsenius indicându-mi locul unde se aflau. Urmată doar de câteva doamne, m-am îndreptat spre ascunzătoarea lor atunci când, pentru prima dată, mi-am dat seama că nu mai puteam îndoii piciorul și că mă clătinam ușor. Pe moment, prea fericită că le protejasem povestea de dragoste, n-am dat atenție acestui amănunt, în parc se înălța un mic templu rotund, fără acoperis, datând de dinaintea construirii palatului. Garduri vii, foarte înalte și foarte dese, îi fereau de privirile altora. M-am apropiat fără zgomot și i-am găsit pe tinerii amantîi într-o înlănțuire drăgăstoasă. La vederea mea au sărit în sus, rusinați și totodată radiosi. I-am linistit:

— Lăsați-vă inima să vorbească. Supuneți-vă ordinelor ei, profitați de hotărârile ei. Eu nu vă mai deranjez.

Ostentativ, îi iertam și îi încurajam.

A venit ora întoarcerii și am părăsit Hiera, ca de fiecare dată, cu părere de rău. În timp ce vasul se îndepărta de țărm, i-am primit pe Anastasius și pe Ioana sub baldachinul de pânză

353

de unde, întinsă pe perne, îmi plăcea să respir aerul marin.

— Acest sejur, le-am zis eu, mi-a confirmat că tu, Anastasius, o iubești pe Ioana, și mi-a dovedit că ți s-a răspuns cu aceeași iubire. Nu mai rămâne decât să vă consacrați sentimentele.

— Nu voi fi sotia lui Anastasius. Iată că Ioana o lua de la capăt.

— Nu înțelegi, copila mea, i-am răspuns cu vocea cea mai blândă din lume, decizia aceasta nu ține de capriciile tale. Ai devenit amanta lui, ai trăit cu el sub ochii întregii Curți. Ești atât de compromisă, încât nici un bărbat nu o să te mai vrea. Ori te măriti cu Anastasius, ori vei trece drept o fată cu reputația pătată. De altfel, știu că, în ciuda refuzului care ți-a fost impus, îți dorești să te căsătorești cu nepotul meu. În realitate, am lucrat doar pentru fericirea ta.

N-aveam totuși de gând să o las pe Antonina să mă considere imbecilă și să scape basma curată. Anastasius părea la fel de descumpănit ca Ioana. Cu toate acestea, îl avertizasem. Oricât de uscată as fi fost, nu mă puteam abține să nu manevrez.

Capitolul 22

Iarna s-a abătut asupra imperiului și în anul acela sănătatea mea nu a mai rezistat. Am început să sufăr de febre frecvente și simteam o slăbiciune persistentă, inexplicabilă. Chinuită de arsuri la stomac, mi-am pierdut apetitul robust. Din slabă am devenit scheletică. Am avut întotdeauna oroare să fiu bolnavă și cu atât mai mult să vorbesc despre asta. Am poruncit păstrarea secretului absolut asupra stărilor mele de rău. Am comis o eroare, căci zvonurile cele mai extravagante au început să bântuie prin capitală. Se sustinea, de exemplu, că Ioana din Cappadocia, din fundul exilului său egiptean, aranjase să mi se toarne în mâncare o otrăvă fără leac. La palatul lui Germanus și al Passarei, se afirma că boala mea era doar o prefăcătorie, inventată pentru a-l îndușia pe împărat și a-l convinge să-l adopte pe nepotul meu, Anastasius.

Viata mea de Curte s-a domolit. Acordam mai puține audiente și ieșeam foarte puțin. Apropiiții și curtenii au considerat potrivit să arboreze mine de circumstantă. Vorbeau cu voce joasă, mergeau în vârful picioarelor, împăratul mă întreba vag și rapid cum mă simt și se multimea cu un răspuns linistitor și evaziv, recomandându-mi să-i ascult pe doctori, ale căror sfaturi nu le urmăseau nici el niciodată. Se prefăcea că nu vede nimic, dar își scurta vizitele la gineceu. Pentru a-și ascunde disperarea, bărbații își caută salvarea în fugă. Avusesem întotdeauna grijă de aspectul meu, cerând

355

"tUPT^B

ca acesta să fie impecabil în orice împrejurări, dar acum mi se întâmpla să petrec zile întregi în tinută neglijentă, luând ca unică măsură de precauție

păzirea strictă a usii. Doar nepotul meu Anastasius avea dreptul să mă vadă. În acest fel, mi-am găsit timp să-i dictez povestea vietii mele. Cufundarea în trecut nu mă consola pentru prezent, dar evocarea înfățișării pe care o avusesem îmi îngăduia să uit, fie și pentru o clipă, pe cea care îmi aparținea acum. Cu toate acestea, nu-mi stătea în fire să mă pierd mult timp în amintiri și inactivitate. Am vrut să reactionez și, în martie, m-am întors la Hiera ca să schimb aerul. Dar vântul ascutit înălta valuri care se spărgeau pe cheiul de marmură, copacii despuiați, norii negri care alergau pe cer, lumina cenușie și liniștea apăsătoare mi-au distrămat optimismul și, întrucât curenții de aer care circulau în această locuință de vară mă omorau, m-am întors fără întârziere în oras.

Durerile s-au agravat, împiedicându-mă în scurt timp să dorm. Atunci când, învinsă de oboseală, intram într-un soi de toropeală, cădeam pradă cosmarurilor înfiorătoare. Mă trezeam gâfâind, și mai epuizată, și îmi trebuia o vreme ca să mă dezmeticesc. Călugării de la palatul Hosmidas au venit în camera mea să aprindă făclii binecuvântate și să împrăstie uleiuri sfintite. Doctorii, greci sau evrei, rămăneau convinși că vechea mea boală de stomac îmi juca feste. Auzindu-i, ai fi zis că un regim echilibrat m-ar fi pus imediat pe picioare. Nu-mi doream decât să le pot împărtăși optimismul, căci mă simteam în deplinătatea facultăților mintale. Spiritul meu era ager, nerăbdător să muncească, lacom să rezolve probleme.

Pentru a scăpa de incertitudine, am chemat-o pe Photini, vrăjitoarea. Era foarte bătrână, decrepită și neputincioasă. Am văzut-o sosind, cărată de doi eunuci, o grămadă

356

de mătăsurii înflorate și stridente, acoperită de o învâlmăseală de podoabe de aur înnegrit. Capul nu mai era decât o masă nedeslucită de păr și riduri. Ramolirea și obezitatea o împiedicau să deschidă ochii. Eunucii au depus-o ghemuită la picioarele mele. M-am aplecat spre ea. Duhnea a parfum ieftin de iasomie. Am întrebat-o cât mai aveam de trăit.

— O viață lungă, lungă, lungă..., a horcăit ea. Uimită, am vrut să știu ce-mi rezerva viitorul.

— După iunie nu mai văd nimic... nimic...

A clătinat din cap și lacrimile au început să-i curgă pe obrajii grași. Am poruncit să fie dusă acasă...

Nu mi-a fost deloc greu să-i interpretez viziunea. Viata lungă, foarte lungă care mă aștepta... era viața vesnică. Și dacă nu-mi putuse vedea viitorul

decât în următoarele trei luni, însemna că mă pândea moartea. Sperasem totuși să am mai mult timp în față. Nu mi-am putut stăpâni un frison, m-a cuprins o senzație neobisnuită, apoi am avut impresia că am ajuns, în sfârșit, la destinație. Tristetea de a-l părăsi pe împărat era compensată de o usurare intensă, absolută, îmi lăsam Casa în ordine. Pe toate fronturile, armatele noastre erau victorioase, îi băteau pe goti, îi înfrânau pe persi, îi respingeau pe slavi, îi zdrobeau pe maurii din Africa, în fine, episcopii, convocati de papă pentru a aproba cele Trei Capitole, votaseră cum trebuie, împăratul redase imperiului integritatea, unitatea și măreția, așa cum jurase. Iar eu împlinisem ceea ce îmi dictaseră credința și conștiința.

Ora despărțirii se apropia. Am vrut să o cunosc din timp pentru a fi încă în stare să dau ultima reprezentatie. Mi-am căutat mult timp o tinută în sala garderobelor. Petrecusem atâtea ore fericite acolo, inspectându-mi regulat vestimentele și bijuteriile! Încet, mi-am dat seama de cuceririle

357

mele. Eunucii mi-au deschis cuferele mari cu cercuri din cupru lucrat și au scos tunicile, hlamidele, vălurile, cămășile, sandalele și papucii din piele, aur sau colorate, încrustate sau nu cu giuvaeruri. Nu mă puteam sătura de haine, se spune. Eram acuzată că aveam atât de multe încât nu aveam cum să le port pe toate. Am fost într-adevăr cochetă, dar nu pentru un bărbat, ci pentru un popor. Garderoba mea inepuizabilă era alcătuită din costumele de scenă ale unei împărătese. M-am adâncit în cuferele din fildes sculptat, deschise pe mese de argint, pentru a scoate brățările împodobite cu flori și păsări din smalt, colierele încrustate cu medalioane grele din aur, diademele ornate cu camee, inelele, cerceii, centurile, crucile din aur filigranat. Nestematele mi se rostogoleau printre degete.

În ziua de 11 mai 548, cursele de care de la hipodrom sărbătoreau aniversarea întemeierii Constantinopolului. După aceste luni îndelungate de izolare, am hotărât să asist. Ghiceam agitația veselă care domnea în oras. Cozile interminabile de spectatori se înșirau la portile hipodromului, treceau pe sub porticurile acestuia și se scurgeau la nesfârșit pe treptele din marmură albă. Nisipul parfumat cu care tocmai fusese acoperită pista îmbălsăma aerul. Detasamentele gărzii imperiale își ocupau deja locurile, cu fanioanele și stindardele în mâini, pe stama, estrada situată dedesubtul lojii imperiale. Vizitii carelor, după ce aprinseseră lumânări în fața icoanei Sfintei Fecioare, și-au pus tunicile fără mâneci, și-au strâns centurile iate și și-au pus pe cap

bonetele din argint care le coborau până pe frunte, în scurt timp, aveau să se suie în vehiculele lor, aliniate în spatele barierelor care le despărteau de arenă.

Femeile mă învesmântaseră într-o tunică foarte largă

358

din mătase usoară și vaporeasă brodată cu fructe, flori și păsări de aur, precum și cu o mantie lungă din purpură cu galoane mari din aur. Deasupra acestei minuni strălucitoare se ridica un cap de mort pe care mi l-am descoperit în oglindă, strâmbându-mă de dispret. Singurele semne de viață rămâneau pupilele; înfundate, ascunse, străluceau ca lumina îndepărtată a unui far. Dar nici să vreau nu-mi puteam desfunda ochii din orbite, nu-mi puteam împlini la loc obrajii scofâlciti. Mi-am întins totuși pe față pudră, roșu de buze și khol, și în scurt timp arătam ca una dintre păpusile acelea grotesti și naive care se vând în târguri. Am citit în privirea nepotului meu Anastasius dezaprobarea, oroarea și i-am explicat:

— Poporul mă va vedea de departe; cât despre curteni, ei mă consideră deja moartă.

Muribundă, poate, dar încă lucidă... așa voiam să rămân până în ultima clipă. Femeile mi-au prins în urechi perle mari cât oul de porumbel și mi-au petrecut în jurul gâtului un colier încrustat cu smaralde enorme. Mă temeam că nu voi fi în stare să mă misc sub greutatea lor și, când mi-au așezat pe cap coroana irizată cu picături de safir, ca să mă pot ridica, mi-am încordat toată vointa pentru a sări în ajutorul muschilor mei slăbiți.

Împăratul mă astepta în anticameră.

— Ești frumoasă, Despina, mi-a zis când am venit spre el.

Această minciună mi-a smuls un surâs și mi-a insuflat energia necesară. Am pornit la drum.

Cortegiul înainta încet, cu pași cadentați, de-a lungul galeriilor, curților și pasajelor care duceau de la palatul Daphne la hipodrom. Gărzile de corp, simfonie de aur și alb, ofiterii spătarilor cu coliere de aur și nestemate, excubitorii,

359

w

cu toți uriași înspăimântători, cu securile lor cu două tăisuri, praepositus și cubicularii, silentiarii și referendarii, mase de brocart multicolore, crainicii cu trompetele lor de argint, doamnele de onoare ne înconjurau, pe Iustinian și pe mine. Mi-a trecut prin minte că această escortă ar fi putut fi cea a unui

condamnat la moarte, într-adevăr, am fost silită să mă opresc de mai multe ori, împăratul oprindu-se și el imediat, imitat de multimea de curteni și gărzi. Gâfâind, încercam să recapăt suflul și să nu cad. În ciuda temperaturii plăcute, îmi curgea sudoarea pe frunte, stearsă imediat de Hilaria cu o batistă de mătase. De fiecare dată îmi regăseam forța care mă părăsea sau mai degrabă mi-o născoceam. De fiecare dată o luam de la capăt. Nu mă întrebam dacă voi ajunge la capăt, stiam. Nici nu-mi puteam închipui contrariul. Cursele nu puteau fi anulate.

Am urcat treptele mari din marmură și, ajunși sus, ne-am oprit iar. Atunci portile imense din bronz s-au deschis foarte încet în fața noastră. Valul de lumină crudă, vuietul multimii nenumărate mi s-au urcat la cap precum cel mai ametitor drog. Am înaintat în partea din față a kathismei. Într-o clipă, s-a făcut liniste deplină. Cei treizeci de mii de spectatori s-au ridicat, plecând capetele și unindu-și mâinile într-un gest de rugă. Împăratul, ridicând bratul, a binecuvântat multimea de trei ori. Mai întâi pe Albastri, în dreapta sa, apoi pe Verzi, în stânga, și, în sfârșit, pe poporul strâns în fața lui. Demnitarii, avându-l în frunte pe patriarhul Menas, au trecut unii după alții prin fața noastră și au făcut câte o plecăciune adâncă înainte de a lua loc. Atunci când s-a așezat și ultimul, Iustinian a rămas o vreme teapăn și nemiscat pe tronul de aur, înconjurat de eunucii lui cu; mâneci lungi, unii agitând evantaie din pene, alții purtând, săbii, apoi s-a ridicat în picioare. ținând în mână o bucată de

360

stofă, a stat câteva secunde cu bratul întins în timp ce gloata își recăpăta suflul, apoi a lăsat cârpa să cadă.

În aceeași clipă, barierele care blocau atelajele s-au ridicat, carele s-au năpustit în arenă și tăcerea a fost înlocuită de un concert asurzitor de aclamații și încurajări. Toți spectatorii se ridicaseră în picioare, tropăind și vociferând. Chiar și împăratul și-a încordat mâinile, a întins gâtul, chipul i s-a însufletit și | am auzit mormăind în bară încurajări pentru Albastri. Eu eram singura care nu participa la excitația generală.

L-am căutat cu privirea pe nepotul meu, Anastasius. A venit să se așeze pe treapta tronului meu. Graba lui m-a înduiosat.

— Memoriile mele nu sunt doar ale unei vieti, ci și ale unei epoci. Măcar redă fidel cuvintele mele. Pentru că sunt complet sinceră. Dacă am hotărât să spun totul, am făcut-o din onestitate.

— Nu, Despina, din orgoliu.

îndrăzneala băiatului m-a uluit. Am luat o figură severă pentru a-i porunci să se explice.

— Nimic din ceea ce ati făcut în viață nu v-a lăsat rusinată, mi-a răspuns linistit. Nu cunoasteti îndoiala. Nu cunoasteti vinovăția. Aceasta este forța domniei voastre...

Mai rău era că acest sfruntat avea dreptate. Dragostea mea s-a întregit cu respect. A simțit acest lucru și a îndrăznit să mă întrebe ce am simțit în ziua aceea îngrozitoare a revoltei Nika, când stătusem în același loc, în fața multimii dezlănțuite care cerea moartea noastră. Până atunci refuzasem să-i mărturisesc slăbiciunea mea.

— Încercam să par imperturbabilă pentru a-mi ascunde tremurul. Nu mă puteam misca, eram paralizată de frică, îmi venea să lesin...

361

O durere bruscă mi-a înfipt în pânțe un cutit înroșit cu foc. L-am făcut semn cu mâna lui Anastasius să urmărească cursa, pentru că nu voiam să vadă suferința schimonosindu-mi trăsăturile.

Cursa a treia se încheia. Din înaltul carelor lor usoare, conducătorii țineau în mâini fraiele cvadrigelor care păreau că zboară. De fiecare dată când treceau printr-una din curbele strânse care marcau extremitățile hipodromului, multimea scotea un vuiet surd, ca acelea care anunță seismele.

Străinii nefamiliarizați cu obiceiurile noastre erau consternați în fața acestei gălăgii. Imperiul putea fi între pace și război, barbarii ne amenintau granitele, singura problemă care agita întreaga populație era să afle cine câștigă: Albastrii sau Verzii. Neîndoielnic, acest spectacol ținea mai mult de nebunie decât de plăcere.

Când roata unui car s-a lovit de o piatră și s-a spart, carul imediat următor, încercând să evite ciocnirea, s-a zdrobit de peretele din piatră. Cei din spate n-au mai avut timp să se oprească sau să schimbe direcția. S-au suit, practic, peste rămășițele celor din față. Într-o clipă, treizeci de cai și cvadrige s-au contopit într-o grămadă însângerată, în vreme ce treizeci de mii de spectatori s-au ridicat în picioare și au scos un singur strigăt de groază și plăcere. Cursa a trebuit să fie întreruptă și oamenii hipodromului s-au repezit să elibereze victimele din învălmășeala de animale, oameni și bucăți de vehicule. La trecerea cadavrelor cărate pe târgi, m-am aplecat: „Nu contează... sunt numai Verzi.”

Din nou, durerea m-a înjunghiat, de această dată atât de puternic, încât am simțit că pălesc sub machiajul gros. Am închis ochii și m-am lăsat puțin pe

spate. Luptam împotriva lesinului. Am urmărit cea de-a patra cursă ca prin ceată, pauza avea să-mi permită să mă retrag. După obicei,

362

ne duceam în salonul din spatele kathismei pentru a lua masa cu apropiații, în vreme ce hipodromul se transforma într-o tavernă gigantică în aer liber.

Împăratul mi-a dat mâna, pe care m-am sprijinit pentru a mă ridica încet, în picioare fiind, m-am simțit atât de slabă, încât am rămas cu fata spre multime, cu mâna pe cea a lui Iustinian, paralizată, împietrită, în acel moment, de undeva din fata kathismei, în ultimele rânduri, o voce, una singură, a strigat foarte tare: „Trăiască Theodora!”, așa cum se strigă „Trăiască Celes!” sau „Trăiască Kutzes!”, pentru vizitii care câștigă o cursă. Atunci tot hipodromul, Verzii și Albastrii laolaltă, a urlat într-un singur glas: „Trăiască Theodora! Trăiască Theodora!”, ceea ce nu se mai văzuse niciodată.

Ghicise oare poporul că împărăteasa avea să se retragă, că se hotărâse să nu mai asiste la cursele de după-amiază ? Presimțise că era ultima dată când aveam să vin la hipodrom ? Aceste aclamații au acționat asupra mea ca o lovitură de bici. Am coborât încet treptele tronului... Imediat ce am trecut pe portile kathismei, imediat ce am ieșit din văzul poporului, m-am prăbusit. Dacă nu m-ar fi prins împăratul, as fi căzut. Coroana mi-a alunecat, s-a lovit de pardoseală și s-a rostogolit din treaptă în treaptă într-un zăngănit înfiorător. Priveam, fascinată, cum se desfăceau și se împrăstiau nestematele, împăratul mi-a propus să mă însoțească, ceea ce am refuzat:

— Nu, Cezar, ești dator poporului. Nu trebuie să se îngrijoreze. Mă va ajuta nepotul meu.

Anastasius m-a luat în brate și m-a cărat până la apartamentele mele din palatul Daphne. Cântăream ceva mai mult de patruzeci de kilograme.

Câteva săptămâni, nu m-am dat jos din pat, adunând cu greu o energie care mă părisea. Mă macină un ultim

363

O durere bruscă mi-a înfipt în pânțe un cutit înroșit cu foc. L-am făcut semn cu mâna lui Anastasius să urmărească cursa, pentru că nu voiam să vadă suferința schimonosindu-mi trăsăturile.

Cursa a treia se încheia. Din înaltul carelor lor usoare, conducătorii țineau în mâini frâiele cvadrigelor care păreau că zboară. De fiecare dată când

treceau printr-una din curbele strânse care marcau extremitățile hipodromului, multimea scotea un vuiet surd, ca acelea care anuntă seismele.

Străinii nefamiliarizați cu obiceiurile noastre erau consternați în fața acestei gălăgii. Imperiul putea fi între pace și război, barbarii ne amenințau grădile, singura problemă care agita întreaga populație era să afle cine câștigă: Albastrii sau Verzii. Neîndoielnic, acest spectacol ținea mai mult de nebunie decât de plăcere.

Când roata unui car s-a lovit de o piatră și s-a spart, carul imediat următor, încercând să evite ciocnirea, s-a zdrobit de peretele din piatră. Cei din spate n-au mai avut timp să se oprească sau să schimbe direcția. S-au suit, practic, peste rămășițele celor din față. Într-o clipă, treizeci de cai și cvadrige s-au contopit într-o grămadă însângerată, în vreme ce treizeci de mii de spectatori s-au ridicat în picioare și au scos un singur strigăt de groază și plăcere. Cursa a trebuit să fie întreruptă și oamenii hipodromului s-au repezit să elibereze victimele din învâlmăseala de animale, oameni și bucăți de vehicule. La trecerea cadavrelor cărate pe țărni, m-am aplecat: „Nu contează... sunt numai Verzi.”

Din nou, durerea m-a înjunghiat, de această dată atât de puternic, încât am simțit că pălesc sub machiajul gros. Am închis ochii și m-am lăsat puțin pe spate. Luptam împotriva lesinului. Am urmărit cea de-a patra cursă ca prin ceață, pauza avea să-mi permită să mă retrag. După obicei,

362

ne duceam în salonul din spatele kathisme pentru a lua masa cu apropiații, în vreme ce hipodromul se transforma într-o tavernă gigantică în aer liber.

Împăratul mi-a dat mâna, pe care m-am sprijinit pentru a mă ridica încet, în picioare fiind, m-am simțit atât de slabă, încât am rămas cu fața spre multime, cu mâna pe cea a lui Iustinian, paralizată, împietrită, în acel moment, de undeva din fața kathisme, în ultimele rânduri, o voce, una singură, a strigat foarte tare: „Trăiască Theodora!”, așa cum se strigă „Trăiască Celes!” sau „Trăiască Kutzes!”, pentru vizitii care câștigă o cursă. Atunci tot hipodromul, Verzii și Albastrii laolaltă, a urlat într-un singur glas: „Trăiască Theodora! Trăiască Theodora!”, ceea ce nu se mai văzuse niciodată.

Ghicise oare poporul că împărăteasa avea să se retragă, că se hotărâse să nu mai asiste la cursele de după-amiază? Presimțise că era ultima dată când aveam să vin la hipodrom? Aceste aclamatii au acționat asupra mea ca o lovitură de bici. Am coborât încet treptele tronului... Imediat ce am trecut pe

portile kathismeii, imediat ce am iesit din văzul poporului, m-am prăbusit. Dacă nu m-ar fi prins împăratul, as fi căzut. Coroana mi-a alunecat, s-a lovit de pardoseală și s-a rostogolit din treaptă în treaptă într-un zăngănit înfiorător. Priveam, fascinată, cum se desfăceau și se împrăstiau nestematele, împăratul mi-a propus să mă însotească, ceea ce am refuzat:

— Nu, Cezar, esti dator poporului. Nu trebuie să se îngrijoreze. Mă va ajuta nepotul meu.

Anastasius m-a luat în brate și m-a cărat până la apartamentele mele din palatul Daphne. Cântăream ceva mai mult de patruzeci de kilograme.

Câteva săptămâni, nu m-am dat jos din pat, adunând cu greu o energie care mă părăsea. Mă macină un ultim

363

demers și am avut răbdare până când mi-am strâns suficiente forte pentru a fi transportată la biserica Sfinților Apostoli. Se scurseseră unsprezece ani de când hotărâsem să fie construită. Stiam că tot imperiul vorbea despre ceea ce trebuia să fie sanctuarul cel mai somptuos din lume. Fuseseră cheltuite sume fantastice. Se soptea că numai coloanele corului, din marmură cu vinisoare de aur adusă de caravane de la Hieropolis, erau echivalente cu veniturile anuale ale Egiptului. De data aceasta, însă, cheltuielile făcute în numele credinței nu fuseseră criticate, ci suportate ca un sacrificiu binecuvântat de Dumnezeu.

și acum regretam că nu mă putusem ocupa de toate detaliile realizării ei și că nu avusesem plăcerea de a lăsa pasiunea mea pentru artă să vorbească, însă as fi putut întreprinde această sarcină grea fără ajutorul Vesniciei? Când nu mai aveam nici o letcaie în cufăr, într-o noapte, Sfântul Andrei, Sfântul Luca și Sfântul Timotei, în cinstea cărora clădeam acest sanctuar, îmi apăruseră în vis, spunându-mi: „Nu te necăji, Theodora, și nu-i cere bani împăratului Iustinian. Mai bine du-te pe mal, aproape de cheiul Dexiocratus. Vei găsi acolo douăsprezece urne pline cu monede de aur îngropate în pământ.” A doua zi, când m-am trezit, i-am ascultat pe Sfinții Apostoli și, în locul indicat, am găsit comoara. Ca dovadă a minunii, în loc să aibă, ca de obicei, efigia unui împărat, toate monedele erau bătute cu chipurile Sfinților Apostoli. Acest sanctuar purta pecetea Dumnezeului Vesnic și era al meu.

Plimbarea mea a părut să agite tot Constantinopolul. O multime de care trase de catări le transporta pe femeile mele, nenumărați demnitari veneau călare și gărzile, pe jos, au blocat timp de mai multe ore bulevardul Mesa. Tot orașul părea să fi iesit în stradă ca să mă vadă trecând, dar am tinut

; raperiile litierei trase. Voiam ca poporul să păstreze altă imagine despre mine, nu cea a unei muribunde.

Am ajuns pe dealul din spatele Amastriumum, nu departe de vechile metereze ale împăratului Constantin. Am atins palisadele înalte din lemn care înconjurau santierul, ferind sanctuarul de privirile curioase. Exteriorul, foarte simplu, al cărui singur ornament era jocul subtil al cupolelor si motivele geometrice ale cărămizilor portocalii, nu lăsa intentionat să se ghicească nimic din ceea ce se afla în interior, încă de la intrare, impresia întreită de spatiu, splendoare si lumină m-a captivat. Bogăția decoratiunilor nu avea pereche nicăieri în lume, mai mult ca sigur. Fiecare provincie a imperiului fusese pusă la treabă pentru a trimite materialele cele mai rare, piatra neagră striată cu alb de pe Bosfor, marmura verde de la Karistos, din Grecia, piatra policromă din Frigia, porfirul din Egipt, marmura verde ca smaraldul din Sparta. Cea din Isauria, rosie cu vinisoare albe, piatra galbenă din Libia, si onixul, jaspul. a căror juxtapunere era o artă în sine, jocui de culori fiind un triumf al armoniei, între cele două coloane care, pe două etaje, urcau până la cupole, atârnavă lămpi de aur. De altfel, aurul si argintul sclipeau pretutindeni. Nestematele străluceau în aureolele sfintilor, pe cruci, pe calicii si alte vase sacre. Safirele înăltau aripile serafimilor, iar rubinele, cotoarele cărtilor de rugăciuni. Partea superioară a peretilor si partea de jos a cupolelor erau acoperite cu cele mai delicate mozaicuri, dominate de Hristos triumfător care ocupa centrul boltii înconjurată de apostolii Săi si de Fecioara Măria.

Într-o zi, demult, împăratul îmi arătase Sfânta Sofia, la sfintirea bisericii, si îmi jurasem în sinea mea să-i depășesc perfectiunea, împăratul va rămâne în istorie drept cel mai mare constructor. Numai în Constantinopol înălțase

douăzeci si cinci de biserici, la Efes si la Ierusalim catedrale, în fiecare provincie mănăstiri. Toti sfintii din calendar au avut, datorită lui, câte un sanctuar. Eu m-am multumit să construiesc o singură biserică, dar e cea mai frumoasă din lume. Măcar am dovedit, în lipsa altor realizări, că în numele Domnului eram capabilă să creez o capodoperă fără seamăn, care va aminti posterității de adevărata Theodora. Între timp, mă lăsa să gust din vesnicia de care mă apropiam cu pasi repezi.

Pentru a le oferi o schimbare curtenilor care, nevăzându-mă o vreme, desluseau pe chipul meu înaintarea bolii, am anuntat în culise că sfintirea sanctuarului va avea loc la sfârșitul anului, ceremonie la care mă bucuram de

pe-acum că voi asista și pe care am descris-o îndelung și în amănunt. Nimeni nu se îndoia că zilele mele erau numărate. Dar eu tratam moartea cu tactica pe care o aplicasem întotdeauna împotriva adversarilor mei. Aceasta îmi puneă bete-n roate, nu puteam să o strivesc, asadar, mă prefăceam că o ignor, îmi reamintea iminenta sa prin acele dureri care mă chinuiau de-acum mai sigur și mai insistent decât cei mai buni călăi. Ajunsă la litieră, am închis draperiile ca și cum as fi tras cortina peste minunata tragedie a vieții mele.

POVESTIREA LUI ATİASTASIUS

Curiozitatea mă ademenise la Constantinopol, afecțiunea pentru bunica mea, care simteam că sporește de la o zi la alta, mă retinea în acest oras. Nu-mi inspira această afecțiune decât pentru că, spre deosebire de atâția alții, mie nu-mi era frică de ea, căci, în ciuda sufletului ei chinuit, rămânea dreaptă și generoasă. Veteranii Curtii m-au asigurat degeaba că nu m-as fi împăunat atât dacă as fi cunoscut-o altădată, eram sigur că mă apreciază, pentru că nu mă impresiona. A cristalizat în mine toate sentimentele avortate, amputate, înăbusite ale trecutului ei și aveam pentru acest monstru sacru, vestit ca neavând inimă, un sentiment pe care nici măcar mama nu mi-l însuflase. Contemporanii ei o consideră încă centrul lumii, în vreme ce mie îmi apare deja ca o eroină din trecut și, împletit cu filigranul idolului care și-a dorit să ajungă, am tinut să pictez portretul emotionant al femeii.

Vizita la biserica Sfinților Apostoli a stors-o pe bunica mea de ultimele puteri. De la o vreme mă pregăteam să duc la bun sfârșit sarcina pe care mi-a trasat-o și, în acord cu dorințele ei, am apucat până pe care ea nu mai putea să o țină. Întoarsă la Palatul Sfânt, s-a întins pe pat - toate audiențele și angajamentele ei oficiale au fost anulate - și nu s-a mai ridicat decât pentru vizita zilnică a împăratului. Uneori, era atât de epuizată, încât avea nevoie de mult mai mult timp pentru a se pregăti, însă era admirabil fardată, coafată și împodobită când îl primea pe Iustinian. Împărtășeau ritualul lor

367

matinal al micului-dejun, desi ea nu se mai atinge de mâncărurile servite. Discutau despre actualitatea politică, făceau schimb de noutăți. Totul părea normal, cu singura excepție că deveniseră deodată extrem de formali unul cu celălalt, numindu-se constant Cezar și Despina, de exemplu, pentru a nu se lăsa înduiosati. Restul lumii stia deja că împărăteasa era pe moarte, dar ei se prefăceau că nu știu că aveau să se despartă în scurtă vreme.

Theodorei i se ascundeau vestile care ar fi putut să o contrarieze. Ofensiva noastră în Calabria care bătea pasul pe loc, garnizoana de la Roma

care se răsculase. Pierderea Perugiei, cucerită de goti. Faptul că Belizarie, încolțit, ne-o trimitea să ceară întăriri pe însăși sotia lui, Antonina, asteptată cu nerăbdare de toată lumea, mai puțin de mine, care stiam ce o aduce în primul rând în capitală. Mă temeam să nu vină să distrugă ultima speranță a căsătoriei noastre, la care Ioana n-ar fi consimțit niciodată fără încuviințarea ei. Credeam că Theodora renunțase să ne-o impună când, într-o zi, ne-a chemat pe amândoi. Pierdută în patul imens, printre cuverturile de purpură, o găseam din ce în ce mai mică și mai pipernicită. Nu-și mai scotea roba neagră de călugărită și vâlul negru care-i înconjură gâtul și fata, nelăsând la vedere nici o suvită de păr. Cu ochii fixați în mozaicul religios de pe tavan, fără să ne privească, a vorbit cu voce înceată și apăsată:

— Am visat că murisem. Lângă mine, Ioana s-a înfiorat.

— Mergeam pe o plajă care nu părea să aibă sfârșit. Era o dimineată de primăvară, marea era calmă, aerul era plin de mireasma florilor. Durerile mă părăsiseră. Mă simteam ușoară. Curios era că asistam la ce se întâmpla după moartea mea. Unii mă regretau, împăratul, închis în camera lui de

368

lucru, plângea. Am ghicit că se simtea foarte singur. Alții se bucurau de moartea mea: „mediocrii”. Iar pe voi vă vedeam căsătoriti și vă aflaserăți fericirea... Să știți că aveți puterea de a transforma visul în realitate... Căsătoriti-vă înainte ca eu să mor... Grăbiți-vă, pentru că nu mai am decât foarte puțin timp... Vă implor, căsătoriti-vă, ca să pot pleca în pace...

Ioana, alături de mine, a izbucnit în plâns și, dornică să nu se daa în spectacol, a fugit din cameră.

Împărăteasa a privit în jur și mi-a făcut cu ochiul, înainte de a-mi spune cu o voce mult mai vioaie:

— Dacă n-ar fi bunica ta, băiatul meu, nu te-ai căsătorit niciodată.

A zâmbit văzându-mă atât de năucit și a continuat:

— Doar nu-ți închipui că am vise atât de neghioabe. De ce crezi că se grăbește Antonina să vină aici? Ești uimit... Te gândeai că nu știi de sosirea ei sau de problemele din Italia. Dacă nu ti se spune nimic, nu înseamnă că nu știi nimic. Această cerere de întăriri e doar un pretext... Trebuie s-o iau la rost pe Antonina.

Privirea i s-a pierdut și a schitat un surâs melancolic, foarte rar la ea:

— Vreau să mă împac cu Belizarie. N-ar fi tinut decât de el, dar ce mai contează trecutul... Această căsătorie, deși el o respinge, este felul meu de a-i

întinde o ramură de măslin. Această fericire, la care eu n-am avut acces niciodată, o vor cunoaște copilul meu și copilul lui, împreună.

A căzut inertă între perne. Tocmai îmi dăduse un minunat exemplu al vivacității sale, al sireteniei și hotărârii sale, și am admirat-o că, în pragul morții, nu se dezminte.

Cu toate acestea, nu voiam, nici pentru a-mi împlini dorințele, să o înșel în felul acela nedemn pe cea pe care o iubeam.

369

Ioana mă aștepta în grădină. Am strigat-o, gata să-i dezvălui adevărul despre acest vis atât de oportun al bunicii mele. S-a întors, cu fața scăldată în lacrimi. Am alergat la ea. Înainte să pot deschide gura, s-a aruncat în brațele mele:

— Nu spune nimic, nu e nevoie. N-as fi crezut că femeia aceasta îngrozitoare va reuși vreodată să mă facă să plâng. Și totuși, a reușit. Anastasius, mă mai vrei ?

Puteam să o refuz ?

A doua zi, am găsit iatacul împărătesei ticsit de curteni încremeniti, eunuci pierduti, medici înnebuniti și călugări îngenuncheati. Ea se odihnea perfect nemiscată, cu ochii închisi, mâinile încrucisate pe piept, tenul galben ca al unei moarte. Cu toate acestea, încă respira și probabil că m-a zărit, căci mi-a făcut un semn imperceptibil cu mâna. Am îngenuncheat lângă asternutul ei.

— Mă prefac că sunt inconstientă, mi-a șoptit ea, că să fiu lăsată în pace. Altfel curtenii or să-mi repete că sunt din ce în ce mai bine, crezând că mă păcălesc; doctorii or să mă silească să înghit o grămadă de medicamente care nu folosesc la nimic, iar preotii își vor scrâni limba promitându-mi paradisul, dar eu știu mai bine decât ei dacă ajung acolo.

— Vă îndoiti ? m-am mirat eu.

— De ce m-as îndoii ? Îl iubesc pe Dumnezeu și L-am slujit. N-am îndrăznit să-i răspund că Dumnezeu nu era

împăratul. M-am mărginit să-i spun că Ioana și cu mine ne hotărâserăm. La această veste, a schitat un zâmbet slab:

— În sfârșit! a șoptit ea. Să sărbătorim căsătoria acum, imediat! a strigat brusc, spre uluirea anturajului său.

A vrut să cheme pe loc un preot, să trimită pe cineva după Ioana, să ne fie martor, să grăbească ceremonia, l-am respins oferta. Nu ne vorn căsători decât peste câteva

370

săptămâni. Nu voiam ca acest Belizarie să creadă într-o ultimă lovitură a vechii sale inamice. Excitatiea ei s-a potolit. Deja durerea își reintra în drepturi, în ochi i-au apărut lacrimi. Această manifestare de slăbiciune, atât de neasteptată la ea, m-a sfâșiat. A înțeles:

— Pleacă, nu vreau să mă vezi suferind!

Ar fi trebuit să o ascult, căci victoria bolii asupra acestui spirit puternic, asupra acestui suflet neîmblânzit a fost hidoasă. Cu toate acestea, desi emotia lupta împotriva unui dezgust involuntar, m-am întors în fiecare seară: simteam că, din adâncul inconstientei în care se afla cel mai adesea, îmi ghicea prezenta și se agăta de ea.

Se stingea rapid și alterarea înfățișării sale era impresionantă. Incapabilă să se hrănească, devenise un schelet cu oasele vizibile pe sub pielea gălbejită. Rămânea încovoiată, cu silueta minusculă și neagră așezată pe marginea patului urias care părea o mare de purpură. Din când în când, ieșea din apatie și deschidea ochii mari, plimbându-și privirea în toată camera. Strălucirea acesteia părea să devină din ce în ce mai intensă pe măsură ce boala puneă stăpânire pe trupul ei.

Uneori, adresa unui interlocutor invizibil frânturi de mărturii în care înfloreau remuscări, regrete pe care nu le notam, unele subiecte fiind doar între ea și Dumnezeu.

O ultimă dată și-a găsit energia de a ne îndemna, iar cuvintele ei au provocat lacrimi cât se poate de sincere. Curtenii vedeau dispărând o dată cu ea o epocă, a lor, însă această femeie imperioasă, exigentă, dură știuse să inspire mai mult decât devotament, devotiune.

De când nu mai era capabilă să se ridice, să se îmbrace, să se fardeze, să se machieze, îl condamnase pe împărat să nu mai treacă de usa ei. Acesta se închisese în

371

apartamentele sale pentru a-și ascunde durerea. Lucra zi și noapte la dosarele sale, izbucnind adesea în plâns. Starea îngrijorătoare a soției îl împingea, totuși, să treacă peste interdicție, dar Theodora, din adâncurile toropelii ei, auzea aclamațiile care-i întâmpinau venirea. Brusc, își regăsea o fărâma de vigoare și vocea ei fermă ajungea până în anticamera în care Iustinian tocmai pătrunsese:

— Ziceti-i lui Cezar că îi interzic categoric să intre! Era pentru prima dată în istoria imperiului când cineva

îi porunca împăratului, dar cine îi putea rezista Theodorei, chiar si lipsită de forte ? Căzând la loc pe perne, am auzit-o murmurând:

— Nu mă va mai vedea decât când voi fi din nou frumoasă. Moartă, dar frumoasă.

Împăratul s-a înclinat în fata vointei sale si a făcut cale întoarsă, într-o soaptă abia perceptibilă, ultimele cuvinte ale împărătesei au fost către Indaro:

— Vreau ca tu să fii cea care îmi închide ochii... si nu mai plânge, te îmbătrânește...

Uitase oare că prietena ei din primele zile era o bătrână, ea, care făcuse atâta timp ca vârsta să-i fie uitată de tot imperiul ?

Îsi pierduse deja cunostinta când călugărul Marras a venit să-i aducă consolarea supremă. Sosise tocmai din Siria, la fel de respingător si împutit ca de obicei. Tot Răsăritul convertit la monofizitism era depus la piciorul patului împărătesei. De data aceasta, a părut sincer emotionat si l-am auzit rostind:

— Mori în pace, Theodora, ai ajutat adevărata Biserică! în ciuda secretului absolut din jurul bolii împărătesei,

constantinopolitanii trimiseseră mai întâi la Palatul Sfânt cantități inimaginabile de amulete, pietre magice, icoane,

372

moaste, sticle cu apă sfintită. Apoi veniseră si, zi si noapte, asteptau pe Augusteum. Depuseseră de-a lungul zidurilor Palatului Sfânt iconite ieftine în fata cărora aprinseseră lumânări care păreau să înconjoare locuinta imperială cu o trenă de luminite tremurătoare, în tăcere, poporul îngenuncheat se ruga.

Petrecusem două nopti albe veghind-o pe împărăteasă alături de Casa ei. Rugăciunile murmurate de preoti, căldura emanată de făclii, aroma tămâii au fost mai puternice decât rezistentă mea. Am atipit, sprijinit de un zid al anticamerei. Când m-am trezit, draperia din mătase purpurie brodată cu grifoni mari din aur fusese trasă peste cele două porti mari din argint de la camera ei. Am înțeles că îsi dăduse ultima suflare. Era în zorii zilei de 29 iunie 548.

Când am revăzut-o pe împărăteasă, se odihnea, îmbălsămată, în sala mare de banchete, tricliniumul cu nouăsprezece perne, îi fusese scos vesmântul umil de călugărită, pentru a fi îmbrăcată cu rochia cea mai somptuoasă. Era culcată într-un cosciug de aur drapat în purpură, încălțată cu papuci brodati cu aur si încoronată cu cea mai bogată diademă. Pe treptele catafalcului fuseseră asezate toate bijuteriile ei, pe care le iubise atât. Era, asadar, un munte de perle, diamante, calcedonii, smaralde, rubine, hiacinte, ametiste, opaluri pe care se detasa admirabil profilul ei, nasul curbat, fruntea

înnaltă si dreaptă, bărbia voluntară. Aranjase din timp fiecare detaliu al înfățișării sale si își regăsise frumusețea vremurilor glorioase. De-acum împăratul putea să o privească.

Sute, mii de torte ardeau, prinse de coloane în suporturi din aur si argint. Norii de tămâie se amestecau cu parfumul de iasomie si trandafir. Toti membrii Casei sale

373

•'• Hl»!' !•

voiau să o cinstească si am văzut defilând o lume întreagă pentru a-i aduce un ultim omagiu. Patriarhul Menas, înconjurat de clerul său. Papa Vigilius, care fusese umilit atât, cu episcopii lui. Senatul, pe care îl disprețuisese. Patricienii de familie bună, pe care îi urase. Magistratii de care își bătuse joc. Generalii pe care îi tratase ca pe niste subalterni. Curtea si guvernul pe care le dominase. Toti au înngenuncheat în fata cosciugului si i-au sărutat papucii de catifea.

Sofia si nepotul împăratului, Iustin, Germanus si Passara au venit si ei să se reculeagă. În cele din urmă, a apărut si împăratul. Tremura, înainta cu pasi nesiguri, scuturat de hohote de plâns, încovoiat de durere. Niciodată până atunci nu mă gândisem la vârsta lui, dar, pentru prima dată, mi-a apărut așa cum era în realitate, un mosneag de saizeci si patru de ani. Urcând cu greutate treptele catafalcului, s-a aplecat peste trupul împărătesei, a luat-o în brate si a strâns-o îndelung la piept înainte de a o așeza delicat la loc.

La un semn al marelui maestru de ceremonii, cărătorii imperiali au ridicat cosciugul de aur. O dată format, convoiul lung si strălucitor de demnitari a serpuit printre clădirile Palatului Sfânt. Atunci când, trecând pe sub bolta palatului Chalke, am iesit, spectacolul m-a cucerit. Imensa suprafață a Augusteumului nu mai era decât o mare de lume. Stindardele de purpură fluturând pe catargele for delimitau itinerarul. Clerul conducea cortegiul de prelati bărbosi îmbrăcati în brocarturi palide, iar diaconii purtau cruci si icoane sfinte. Păseam pe nisip auriu, inhalam fumul de tămâie si parfumul de trandafiri. Imnurile psalmodiate de corurile imperiale erau întrerupte de urletele femeilor. Cu părul despletit, în semn de doliu, acestea tipau, lesinau. Unele voiau să se arunce de la etaj, dar au fost împiedicate

374

de gloată. Jos, pe străzi, pe sub porticuri, de-a lungul colonadelor, bărbații, numai bărbații, înghesuiti mai să se strivească unii pe alții, stăteau

nemiscati, cu gura pecetluită, însă pe chipurile multora dintre ei curgeau lacrimi tăcute.

Atunci, în timp ce înaintam încet și mă străduiam să-mi potrivesc pașii cu cei ai persoanei din fața mea, m-am gândit la acest fenomen extraordinar. Vedeam un imperiu plângând ca pe o sfântă pe o fostă curtezană care nu se dăduse înapoi de la nimic. Trufia, demnitatea, cruzimea și măreția ei îi creaseră popularitatea. Dispariția ei descumpănise poporul care, fără jugul ei de fier, se simtea pierdut, îmi spusese într-o zi că i-a fost mamă, iar eu mă îndoisem... ultimul meu omagiu a fost să-i dau dreptate, își dorise să fie înmormântată în preaiubita ei biserică a Sfinților Apostoli care, în lipsa unei ceremonii de sfintire, era inaugurată prin funeraliile întemeietoarei sale.

După slujbă, ținută pe fondul orgilor și al recviemului, marele sambelan al Curtii s-a apropiat de cosciug și a scos de pe capul cadavrului coroana sclipitoare pentru a o înlocui cu o panglică simplă din purpură. Apoi, împărăteasa a fost învelită în lintoliu, nu o pânză simplă albă, ci o stofă de aur, încrustată cu cele mai frumoase giuvaeruri din tezaurul imperial. A fost ultima atenție pe care i-a dăruit-o împăratul soției sale, ultimul cadou al amantului pentru iubita lui. Apoi cosciugul a fost coborât încet în sarcofagul vast din marmură pregătit de mult să o primească. Și, în vreme ce împărăteasa Theodora dispărea în pământ, marele maestru de ceremonii, într-o tăcere deplină, a lansat de trei ori îndemnul: „Du-te, împărăteasă, îndepărtează-te de noi, intră în somnul vesnic! Regele-regilor, suveranul tuturor suveranilor te cheamă!”

375

Antonina a sosit câteva zile mai târziu și s-a grăbit să rupă logodna mea cu Ioana, distrugând dragostea noastră și inima fiicei sale. Atitudinea ei mi s-a părut un semn. Fiindcă de atunci totul s-a deteriorat fără încetare. Imperiul a rezistat doar cât a trăit împăratul, însă la ora la care scriu aceste rânduri, sub domnia nepotului său, Iustin Nebunul, dușmanii nu încetează să-l devoreze, să-l împruteze, ireversibil s-ar părea. Ceea ce-mi îngăduie să apreciez și mai mult privilegiul de a o fi cunoscut pe bunica mea. Poate că gloria imperiului n-a fost decât o iluzie creată de ea, dar va traversa secolele mai sigur decât imperiul însuși. Astfel încât atunci când va dispărea, urmând soarta oricărui imperiu, se va pomeni încă de întruparea lui cea mai însemnată și se va repeta că Bizantul a fost Theodora.

Informatii bibliografice

Sursa cea mai importantă, dacă nu singura despre Theodora, rămâne cronicarul Procopius. În timp ce scria, la ordinul lui Iustinian, Cartea războaielor și Tratatul edificiilor, lucrări închinată gloriei împăratului și împărătesei, ticsite cu toate acestea de informații pretioase, el redacta în taină Anecdota sau Istoria secretă, în care îi acuza pe Iustinian și pe Theodora de cele mai rele nelegiuiri, la citirea cărora trebuie să ținem seamă, în mare măsură, și de calomnii.

Prelații contemporani cu Theodora, Malalas în Cronicile sale, Evagrius în Istoria Bisericii, vorbesc foarte puțin despre ea.

Spre surprinderea mea, am găsit mai puține informații decât mă așteptam la Charles Diehl sau la istoricii mei preferați specializați în Bizanț. Din contră, Iustinian al lui Robert Browning și Istoria bunului imperiu de Stein mi-au fost indispensabile. Ilustrul Gibbon, în ciuda părtinirii sale, știe să povestească un eveniment ca nimeni altul.

Pentru amănuntele epocii am consultat numeroase lucrări, printre care citez Viata zilnică în Bizanț, de Walter, Imperial Byzantium, de Jones, Empire of f/ie New Rome, de Cyril Manzo.